

T.C.
BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
KAMU YÖNETİMİ PROGRAMI

**YENİDÜNYA KÜRESELLEŞMESİ YAKLAŞIMI VE PANDEMİ SÜRECİNDE
YEREL YÖNETİMLERİN DÖNÜŞÜMÜ
(AVRUPA BİRLİĞİ-TÜRKiYE)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MEHMET CAN KILINÇ

TEZ DANIŐMANI
DOÇ. DR. SANEM BERKÜN

BİLECİK,2022

10487445

T.C.
BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
KAMU YÖNETİMİ PROGRAMI

**YENİDÜNYA KÜRESELLEŞMESİ YAKLAŞIMI VE PANDEMİ SÜRECİNDE
YEREL YÖNETİMLERİN DÖNÜŞÜMÜ
(AVRUPA BİRLİĞİ-TÜRKİYE)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MEHMET CAN KILINÇ

TEZ DANIŐMANI

DOÇ. DR. SANEM BERKÜN

BİLECİK, 2022

10487445

BEYAN

“Yenidünya Küreselleşmesi Yaklaşımı ve Pandemi Sürecinde Yerel Yönetimlerin Dönüşümü (Avrupa Birliği-Türkiye)” adlı yüksek lisans tezinin hazırlık ve yazımı aşamasında bilimsel ahlak kurallarına uyduğumu, başkalarının eserlerinden yararlandığım bölümlerde bilimsel kurallara uygun olarak atıfta bulunduğumu, Almanya, Fransa, İtalya ve Türkiye’nin yerel yönetim yapısının anayasal taslak dâhilinde incelenip kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, tezin herhangi bir kısmının Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Bu çalışmanın, Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP), TÜBİTAK veya benzeri kuruluşlarca desteklenmesi durumunda; projenin ve destekleyen kurumun adı proje numarası ile birlikte, ETİK KURUL onayı alınması durumunda ise ETİK KURUL tarih karar ve sayı bilgilerinin beyan edilmesi gerekmektedir.			
DESTEK ALINMIŞTIR		DESTEK ALINMAMIŞTIR	X
Destek alındı ise;			
Destekleyen kurum;			
Desteğin Türü		Proje Numarası	
1- BAP (Bilimsel Araştırma Projesi)			
2- TÜBİTAK			
Diğer;.....			
ETİK KURUL onayı var ise;			
ETİK KURUL karar tarih/sayı:	/.....	

Mehmet Can Kılınc

Tarih

İmza

ÖN SÖZ

Çalışmada, Dünyayı etkisi altına ve küresel Pandemi dönemi olarak ifade edilen sürecin etkisiyle yerel yönetimler alanında yaşanan dönüşümler, yenedünya küreselleşmesi yaklaşımı kavramlarının temel ilkeleri doğrultusunda değerlendirilmiştir. Yenedünya küreselleşmesi yaklaşımı araştırmacı tarafından pandemi dönemi ile birlikte yurttaş odaklı politikaların yükselmesi ve uluslararası sitemin ihtiyaç duyduğu bir kuruluşun gerekliliğini ortaya koymak amacıyla kavramsallaştırılmıştır. Yenedünya küreselleşmesi yaklaşımı ve pandemi sürecinde yurttaşların beklentileri ile yerel yönetimler alanında yeniden yapılandırılması gereken ilkelerin değerlendirilmesi yapılmıştır. 21. yüzyılın yönetsel aktörü olan Pandemi sürecinin yarattığı değişim ve dönüşümlerden hareketle yerel yönetimlerin, yurttaşların problemlerini çözmedeki yeterliliği ile yenedünya küreselleşmesi yaklaşımı kavramı incelenmiştir.

Tezime katkılarından dolayı danışman hocam Doç. Dr. Sanem BERKÜN'e teşekkürlerimi sunarım. Eğitim ve öğretim hayatım boyunca her zaman desteklerini eksik etmeyen Sevgili annem Hacer KILINÇ'a, babam İsmail KILINÇ'a, kardeşim Melisa ALDATMAZ'a, halam Dilek KILINÇ'a ve babaannem Fatma KILINÇ'a teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca Tez yazım sürecinde manevi desteğini eksik etmeyen nişanlım ve hayat arkadaşım Sena ŞENOL'a teşekkürlerimi sunarım. Yanında çalışmaktan mutluluk duyduğum tezin yazım aşamasında maddi ve manevi desteğini eksik etmeyen Melih KARAÇAM'a ve Arzu - Nadir Filoğlu'na teşekkürlerimi sunarım.

Bu çalışmam hayatta her zaman onurlu olmak gerektiğini ve kimsenin hakkına girmeden yaşamayı öğreten ismini taşımaktan şeref duyduğum merhum dedem Mehmet KILINÇ'a ithafendir.

Mehmet Can Kılınç

2022

ÖZET

YENİDÜNYA KÜRESELLEŞMESİ YAKLAŞIMI VE PANDEMİ SÜRECİNDE YEREL YÖNETİMLERİN DÖNÜŞÜMÜ (AVRUPA BİRLİĞİ-TÜRKİYE)

Çalışmada esas olarak pandemi süreci ve küreselleşmenin yerel düzeydeki yerini alan yenedünya küreselleşmesi yaklaşımı doğrultusunda yerel yönetimlerin dönüşümü analiz edilmektedir. Küreselleşme nüvesi ile birlikte yerinden yönetim kuruluşlarının yerel özerklikleri ve yetki alanları genişlemiş, yenedünya küreselleşmesi yaklaşımı ile yerel yönetimlerin dönüşüm eğilimleri ivme kazanmıştır. Yerel yönetimlerin reforma tabi tutulmasında etkili olan küreselleşme ve pandemi süreci Avrupa Birliği'nin kurucu devletleri, Almanya, Fransa ve İtalya ile üyelik sürecinde bulunan Türkiye'nin yerel yönetsel yapısını şekillendirmiştir. Pandemi sürecinin yarattığı sosyal, ekonomik ve toplumsal bunalımlar merkezi yönetimlerin güç ve yetkilerini azaltmış, yerel yönetim idarelerinin kamu politikalarının belirlenmesindeki rolünü arttırmıştır. Bu çerçevede çalışmada, yerellik, âdem-i merkeziyetçilik, yerel özerklik, yurttaşların yönetime katılımı ve çoğulculuk gibi kavramların genel tanımı olan yerel yönetimler sisteminin reform süreçleri açıklanmıştır. Konu, yenedünya küreselleşmesi yaklaşımında yer alan Kutsal ortak mücadele, milletler bütünleşmesi, şehir devletlerin yükselişi, dönüşüm sürecinde ortak yerel politikalar ve yerel hareketlilik ilkeleri çerçevesinde değerlendirilmiştir. Avrupa Birliği üye ülkeleri ve Türkiye Cumhuriyeti'ni gerek iktisadi ve politik gerekse sosyal ve çevre alanlarında zor bir dönem içerisinde bırakan küresel pandemi sürecinin yerel yönetim politikaları üzerindeki etkileri incelenmiştir. Almanya, Fransa, İtalya ve Türkiye'nin yerel yönetimler alanında reforma ve yeni bir model önerisine ihtiyaç duyduğu noktası, karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Yenedünya küreselleşmesi yaklaşımı ve pandemi süreci sosyal ve toplumsal açıdan Avrupa Birliği üye ülkeleri ile Türkiye'nin yerel yönetim politikalarını etkilemiştir. Pandemi sürecinde, yerinden yönetim kuruluşlarının yaşadığı sorunların yerel kalkınma politikaları, yerel eşitsizliklerin ortadan kaldırılması, sürdürülebilir yerel yönetim politikalarının uygulamamasından ve evrensel yerel yönetim modelinin bulunmamasından kaynaklandığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Avrupa Birliği, Yenedünya Küreselleşmesi Yaklaşımı, Pandemi Süreci, Yerel Yönetimler.

ABSTRACT

NEW WORLD GLOBALIZATION APPROACH AND TRANSFORMATION OF LOCAL GOVERNMENTS DURING THE PANDEMIC

(EUROPEAN UNION-TURKEY)

The study mainly analyzes the transformation of local governments in line with the pandemic process and the new world globalization approach that replaces globalization at the local level. With the globalization core, the local autonomy and jurisdiction areas of decentralization institutions have expanded, and the transformation trends of local governments have gained momentum with the new world globalization approach. The globalization and pandemic process, which has been effective in reforming local governments, has shaped the local administrative structure of the founding states of the European Union, Germany, France and Italy, as well as Turkey, which is in the accession process. The social, economic and social crises created by the pandemic process have reduced the power and authority of central governments and increased the role of local government administrations in determining public policies. In this framework, the study explains the reform processes of the local government system, which is the general definition of concepts such as subsidiarity, decentralization, local autonomy, citizen participation in governance and pluralism. The subject is evaluated within the framework of the principles of sacred common struggle, integration of nations, rise of city-states, common local policies in the transformation process and local mobility in the new world globalization approach. The effects of the global pandemic process, which has left the European Union member states and the Republic of Turkey in a difficult period both in economic and political, social and environmental areas, on local government policies are examined. The point that Germany, France, Italy and Turkey need reform and a new model proposal in the field of local governments has been analyzed comparatively. The new world globalization approach and the pandemic process have socially and socially affected the local government policies of the European Union member states and Turkey. During the pandemic process, it was concluded that the problems experienced by decentralized government organizations stemmed from local development policies, elimination of local inequalities, lack of implementation of sustainable local government policies and the lack of a universal local government model.

Keywords: Turkey, European Union, New World Globalization Approach, Pandemic Process, Local Governments.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
KISALTMALAR VE SİMGELER LİSTESİ.....	vii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN PROBLEMATİĞİ

1. Araştırmanın Problematiği.....	8
1.1. Araştırmanın Problemi	8
1.2. Araştırmanın Cümlesi	17
1.3. Araştırmanın Sorusu.....	17
1.5. Araştırmanın Alt Problemleri.....	18
1.6. Araştırmanın Literatürdeki Önemi	18
1.7. Araştırmanın Varsayımları	19
1.8. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları	20

İKİNCİ BÖLÜM

KÜRESELLEŞME TEORİSİNİN GENEL BOYUTLARI VE YEREL YÖNETİMLER

1. Küreselleşme Teorisinin Genel Boyutları Ve Yerel Yönetimler	21
1.1. Küreselleşmenin Teorik Çerçevesi.....	21
1.2. Küreselleşme Kavramına İlişkin Literatür İçerisindeki Tartışmalar	28
1.3. Küreselleşmenin Genel Boyutları	32
1.3.1. Ekonomi Literatüründe Küreselleşme.....	33
1.3.2. Politik Perspektifte Küreselleşme	35
1.3.3. Kültürel Alanda Küreselleşme	37
1.3.4. Çevresel Etkenler İçerisinde Küreselleşme.....	39

2. Küreselleşme Etkileri Sürecinde Yerel Yönetimler.....	40
2.1.1. Yerelleşme (Desantralizasyon).....	43
2.1.1.1. Siyasi Yerelleşme.....	44
2.1.1.2. İdari (Yönetsel) Yerelleşme.....	44
2.1.1.3. Ekonomik Yerelleşme.....	45
2.1.2. Küyerelleşme.....	46
3. Yerellik (Subsidiarite) İlkesi.....	49
4. Desantralizasyon (Yerinden Yönetimleştirme).....	53

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YENİDÜNYA KÜRESELLEŞMESİ YAKLAŞIMI VE PANDEMİ SÜRECİ TEORİK VE KAVRAMSAL ANALİZ

1. Yenedünya Küreselleşmesi Yaklaşımı Ve Pandemi Süreci Teorik Ve Kavramsal Analiz.....	55
1.1. Yenedünya Küreselleşmesi Yaklaşımı.....	55
1.1.1.Şehir Devletlerinin Yükselişi.....	59
1.1.2.Dönüşüm Süreci İçerisinde Yerel Politikalar.....	62
1.1.3.Milletler Bütünleşmesi: Kutsal Ortak Mücadele.....	63
1.1.4.Yeni Ekonomi Modeli Yaklaşımı.....	65
2. Küresel Pandemi Süreci (Covid-19).....	67
2.1. Küresel Pandemi Süreci Olağanüstü Hal ve Yeni Düşünce.....	68
2.1.1. Küresel Pandemi Sürecinde Avrupa Birliği.....	70
2.1.2. Küresel Pandemi Sürecinde Türkiye.....	73

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YENİDÜNYA KÜRESELLEŞMESİ YAKLAŞIMI VE PANDEMİ SÜRECİNDE AVRUPA BİRLİĞİ- TÜRK YEREL YÖNETİM SİSTEMLERİNİN DÖNÜŞÜMÜ

1.Yenedünya Küreselleşmesi Yaklaşımı Ve Pandemi Sürecinde Avrupa Birliği -Türk Yerel Yönetim Sistemlerinin Dönüşümü.....	77
1.1.Yenedünya Küreselleşmesi Yaklaşımı Ve Pandemi Sürecinde Yerel Yönetimler.....	77
1.1.1. Avrupa Birliği'nin Yerel Yönetim Politikalarına Genel Bakış.....	79

1.1.1.1. Almanya	84
1.1.1.2. Fransa	86
1.1.1.3. İtalya.....	89
1.1.2. Türkiye’de Yerel Yönetimler Sistemi	92
2. Avrupa Birliği Ve Türkiye Cumhuriyeti’nin Yerel Yönetim Politikalarının Dönüşümü Ve Karşılaştırmalı Analizi	98
3. Pandemi Sürecinde Yerel Yönetimlerin Görev Ve Sorumlulukları.....	103
3.1. Sosyal Politikalar Revizyonu	107
3.2. Küresel Çevre Siyasetinin Gelişimi	113
4.Yenidünya Küreselleşmesi Yaklaşımı Ve Pandemi Sürecinin Türkiye Cumhuriyeti Açısından Önemi	118
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	123
KAYNAKÇA	132

KISALTMALAR VE SİMGELER LİSTESİ

AB : Avrupa Birliği

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

AEBR : Association of European Border Regions (Avrupa Sınır Bölgeleri Birliği)

AEIDL : European Association for Innovation in Local Development (Avrupa Yerel Kalkınmada Yenilikçilik Derneği)

AER : European Council of Regions (Avrupa Bölgeler Meclisi)

BM : Birleşmiş Milletler

BŞB : Büyükşehir Belediyesi

CEMR : Council of European Municipalities and Regions (Avrupa Belediyeler ve Bölgeler Konseyi)

CPMR : Conference of Peripheral Maritime Regions (Çevre Denizcilik Bölgeleri Konferansı)

DB : Dünya Bankası

DSÖ: Dünya Sağlık Örgütü

DTÖ : Dünya Ticaret Örgütü

EURADA : European Association of development Agencies (Avrupa Kalkınma Ajansları Birliği)

IMF: International Monetary Found (Uluslararası Para Fonu)

NATO : North Atlantic Treaty Organization (Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü)

OECD : Organisation For Economic Cooperation and Development (Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü)

SKH : Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri

SSCB : Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği

STK : Sivil Toplum Kuruluşları

GİRİŞ

Küresel pandemi dönemi sonrası, dünya genelinde sosyal, ekonomik, siyasal, sağlık ve çevre alanlarında dönüşüm hareketleri başlamıştır. Yaşanan dönüşüm hareketleri, merkezi yönetimlerin yurttaşlara doğrudan hizmet politikalarını yerine getiren yerel yönetim kuruluşlarını da etkilemiştir. Küresel pandemi dönemi sonrası toplumsal yapıya şeklini veren değişkenler yerel yönetimler alanında sistemsel dönüşümleri tetiklemiştir. Dünya düzenindeki değişimi din, ideoloji, biyolojik gelişmeler, kontrolsüz nüfus artışı, yönetim şeklindeki değişimler, kitle iletişim araçlarındaki çeşitlenme, savaşlar, çatışmalar, küresel gıda kıtlığı belirlediği kadar küresel pandemi dönemleri belirlemekte ve şekillendirmektedir. Pandemi dönemi sonrası geniş uygulama alanı bulan yerel yönetimler sosyal politikalar revizyonu anlayışının yüklediği geniş hizmet sorumluluğunun altında, refah devleti anlayışı gereği merkezi yönetimin yerine getirmediği sosyal politikaların yerine getirilmesi sorumluluğunu üstlenmiştir.

Milletler bütünleşmesinde, sosyal, siyasal ve yönetsel yapının hep canlı ve dinamik kalmasını sağlayan pandemi reaksiyonu ve yenedünya küreselleşmesi yerel yönetimler alanına yön veren ana parametre olmuştur. Yerel yönetimler yurttaşların kamu hizmetlerinin yerine getirilmesinde sosyal ve kamusal faaliyet alanlarına yönelmiş çözüm odaklı politikaları uygulamaya koymuştur. Yerel yönetimler, yurttaşların, yerel düzeydeki kamusal hizmetlerinin karşılanmasına yönelik organize olmuş politikalar bütünlüğünü ifade etmektedir. Yenedünya küreselleşmesi yaklaşımının oluşumun temel yapısı pandemi dönemi sonrası oluşan yeni reformlara tabi yerel yönetimler anlayışının hâkim olduğu çalışmanın genel çözümlemesini oluşturmaktadır. Yenedünya küreselleşmesi yaklaşımı yerel yönetimleri, merkezi yönetimin siyasi ve ekonomik vesayet anlayışından uzaklaştırmakta yerel politikaların yurttaşların beklentilerine ve ihtiyaçlarına göre biçimlenmesini sağlayan yapıya bürünmesinin alt yapısını oluşturmaktadır.

21. yüzyılın dünyası, küresel pandemi reaksiyonunun, devletlerin sistemsel dönüşümünde ve yurttaşların yaşam stillerinde yarattığı dönüşümlere uygun politikalar üretmesi gerçeğini ön plana çıkarmaktadır. Sistemsel açıdan yerel dönüşümlerin başladığı, süreçte devletlerin ulusal seviyede politika yapıcı olarak bulunması ve uluslararası alanda ülkesinin çıkarlarını koruma görevlerini üstlenerek yurttaşlarının hizmetlerinin karşılanması görevini yerinden yönetim kuruluşlarına bırakması gerekmektedir. “Küresel pandemi döneminde dünya nereye gidiyor?” ne olacak Avrupa Birliği (AB) üye ülkeleri Almanya, Fransa, İtalya ve üyelik sürecindeki Türkiye’nin Durumu? problematiği literatür içerisinde

tartışma konusu olmaktadır. Hegel'in siyaset sosyolojisinde çok bilinen deyişiyile, bilge ve hikmet tanrıçası "Minevra'nın baykuşu alacakaranlıkta açıyor kanatlarını" büyük dönüşümlerin yaşandığı dönemde devletler kayboluş halinde zamanın ruhuna uygun bir yerde konumlanmaya çalışmaktadır. Devletlerin küresel pandemi döneminin yarattığı yerel dönüşüm için genel politikası bulunmamaktadır. Pandemi reaksiyonu ile birlikte milletler tarihinin zamanın neresinde olduğu bilinmemektedir. Yurttaşların geleceğinin nasıl şekilleneceği, tehdit ve fırsatların neler olacağı, ne tür değişimlere dünyanın sahne olacağını önceden görmek bilinmezken yenedünya küreselleşmesi yaklaşımı ile yurttaşların yerel düzeydeki menfaatlerini düzenlemek ve yerel yönetimler alanında model önerisi sunmak mümkündür. Yurttaşların yaşamının değişmez kuralı olarak kabul edilmesine rağmen toplumsal değişimin küresel pandemi süreci ve yenedünya küreselleşmesi yaklaşımının getirdiği yerel dönüşümden kaynaklanan radikal değişimle hizmette yerel hareketlilik ilkesinin öngördüğü küresel politika ilkeleri uluslararası nitelik taşımaktadır. Pandemi süreci, küresel siyasi ortamda sistemsel kaygıları ve yerel yönetimlerin yapısal dönüşümünü ifade etmektedir. İnsanlık tarihi açısından geride bıraktığımız küresel pandemi süreci sistemsel kırılmaların ve dönüşümlerin yaşandığı dönem olarak nitelendirilmesine rağmen belirsizlik ve umutsuzluklardan doğacak yeni yaklaşımların anahtarı olacaktır.

Yenedünya küreselleşmesi yaklaşımı ve pandemi sürecinde yerel yönetim alanında yaşanan dönüşüm, merkezi ve federal hükümetlere verilen geniş yetkilerin yerel yönetimlere devrini yeniden gündeme getirmektedir. Yerel yönetimler alanındaki dönüşümün merkezi otoriteye ait idari ve mali yetkiler ile özerklik ilkesinin yaygınlaşması ve yerinden yönetim ilkesinin güçlendirilmesi yöntemleriyle geliştirilmek istenmektedir. Böylelikle yerel yönetim birimleri hem yönetim hem de hizmet sunma bağlamında büyük organizasyonlar statüsüne sahip kuruluşlar olarak ortaya çıkmaktadır. Sistemler içerisinde yerel yönetimlerin, yönetim ve hizmet sunma anlayışındaki küresel değişimi onlara bazı sosyal sorumluluklara dönük yönetim planları oluşturmak ve çevresel değerlerin korunması yönünde politika uygulamalarına yönelmesinin önünü açmaktadır.

Yerel yönetimler, yurttaşların kamusal sorunlarına çözüm üretmek noktasında politikalar geliştiren yurttaşlar ve kamu arasında köprü vazifesi ifa eden, hizmette halka yakınlık ilkesi doğrultusunda yerel alanda oluşan problemleri çözüme kavuşturan, alan olarak literatürdeki önemini korumaktadır. Küreselleşme ve pandemi süreciyle birlikte yerelleşme ve yerel politikalar önem kazanmıştır. Devletlerin küresel pandemi sürecinden en hafif düzeyde zarar görmek amacıyla uyguladığı içe kapanma politikaları ve sınırlarına set çekmeleri ile

genel düzeyde politikaları hayata geçirerek uygulaması hizmet götürme konusunda eşitliğin sağlanamamasına yol açmıştır. Yerel kamusal hizmetlerin hangi birim tarafından yerine getirileceği tartışma konusu olmasına rağmen müşterek ihtiyaçların öncelikle coğrafi alan olarak küçük yerel yönetim tarafından karşılanması gerekmektedir. Çünkü halka kazandırılacak olan hizmetlerin toplumsal beklentilerle doğru orantılı olarak şeffaf ve kalıcı şekilde uygulanması yerel yönetim idareleri tarafından daha uygun ve az maliyetle karşılanabilir. Bu doğrultuda artan küreselleşme döneminde ve pandemi sürecinde uyguladıkları politikalar ekseninde yetki alanlarını genişleten ve halka doğrudan hizmet götüren AB ve Türk yerel yönetim sistemlerinin, dönüşümünün yansımalarını ve genel politikaları değerlendirilmiştir.

Araştırmaya kaynak olarak AB üyesi Almanya, Fransa ve İtalya seçilmiştir. Almanya, Fransa ve İtalya'nın referans ülkeler olarak seçilmesi yerel yönetim sistemleri arasındaki benzerliklerin ve farklılıkların irdelenmek istemesinin yanı sıra AB'nin kurucu üyeleri içerisinde yer almalarından kaynaklanmaktadır. Fransa üniter devlet yapısı ve yerel yönetsel anlayışıyla Türk yerel yönetim anlayışını etkilemiştir. Fransa'nın merkezi ve yerel yönetsel yapısının emir komuta zinciri yerine uzlaşma temelinde adem-i merkezîyetçiliğin esas alındığı sıkı bir işbirliği bulunmaktadır. Türkiye'de ve Fransa'da adem-i merkezîyetçiliğin temel ilke olarak benimsenmesi, bölgesel devlet yönetimine doğru dönüşüm geçirildiği tezlerini kuvvetlendirmektedir. Merkezîyetçi yapının kuvvetli olduğu Fransa'nın yaşadığı yerel dönüşüm gelişmeleri, bölgesel devlet olma yolunda dönüşüm yaşayan Fransa ve Türkiye açısından önem taşımaktadır.

İncelenen diğer ülke Almanya, AB üye ülkeleri içerisinde en köklü ve güçlü yerel yönetim geleneğine sahip ülke niteliğindedir. AB'nin temel dinamiğini ve lokomotifini oluşturan Almanya ile AB üyelik sürecinde bulunan Türkiye yerel yönetimleri arasında farklılıklar mevcuttur. Federal yönetim sistemine sahip olan Almanya'da eyalet yönetim biçimi gerçek devlet statüsüne sahiptir. Eyaletlerin genel seçimler ile belirlenmiş meclisi, yerel hükümeti ve bağımsız yargı sistemi güçlü yerel yönetim sistemine sahip olduğunu göstermektedir. Diğer Avrupa ülkelerine göre Almanya'nın yaşadığı yerel dönüşüm ve yerelleşme politikalarına verdiği önem Türkiye'nin gelecekteki yerel yönetim sistemine ve yaşayacağı değişimlere ilişkin alternatif model sunmaktadır. Alman yerel yönetim birimleri, federal yönetimin bürokrasisinden uzak geniş bir özerklik ve serbestlik ilkelerine göre dizayn edilmiştir. Yerel özerkliğin geliştirilmesi, Almanya yerel yönetim birimlerinin hizmet kapasitesi yüksek kurumlar olarak görülmesini ve yerel dönüşüme açık kurumlar olduğunu

göstermektedir. Almanya'nın güçlü bir yerel yönetim sistemine sahip olması ve dönüşüm politikalarına uygun yapıda bulunması incelenmeye değer yerel yönetim yapısına sahip olduğunu gösteren gelişmedir.

İtalya'nın çalışmada referans olarak alınması Türkiye ile benzer merkezi yönetim anlayışına ve aynı seviyede gelişmişlik düzeyine sahip olması etkili olmuştur. İtalya'nın yerel yönetsel yapısı açısından Türkiye ile ortak özelliklerinin bulunması referans ülke olarak alınmasını etkileyen diğer gelişmedir. İtalya'da yerel yönetimlerin tarihsel gelişim sürecinde merkeziyetçi yönetim anlayışının politikaları etkili olmuş, yerel ve bölgesel düzeyde dönüşümü sağlamak için uyguladığı reform politikaları Türk yerel yönetim sistemindeki anayasal dönüşüme benzer özellikler taşımıştır. İtalya'da yerel ve bölgesel yönetimlerin reform süreçleriyle idari ve mali özerklik alanları genişletilmiş olmasına rağmen aşırı merkeziyetçilik anlayışını sürdürmeye devam etmiştir. Geçmişten gelen ağır merkeziyetçi anlayışı revize etmeyi amaçlayan Türkiye ve İtalya'nın yerel yönetimler üzerindeki yoğun denetimi aşındırılmaya çalışılmaktadır. Yerel ve bölgesel yönetimlerin geleceğinin tasarlanmasına ilişkin yapılan düzenlemeler ve yerel özerklik tartışmaları üniter devlet yapısına sahip olan devletlerde devam etmektedir. İtalya'nın yerel yönetimlerin mali, siyasi ve hizmet kalitesinin yükseltilmesi konusunda önemli reform düzenlemelerini yerine getirme özelliğini sürdürmesi çalışmanın temel sorunu olan kalıcı yerel dönüşüm politikalarının sunulmasında etkili olmaktadır.

Çalışmada Türk yerel yönetim yapısının, dönüşümü ve reform süreci ile birlikte küresel pandemi süreci ve yenedünya küreselleşmesi yaklaşımının etkileri ayrı başlıklar altında incelenmiştir. Araştırmanın problemi kısmında Türkiye'nin genel durumu, kapsam ve sınırlılıkları üzerinde durulmuş, ikinci bölümünde yerellik başlığı altında yerel yönetimlerin reform politikaları ile dönüşümü üzerinde durulmuştur. Tezin dördüncü, sonuç, tartışma ve öneriler bölümlerinde Almanya, Fransa, İtalya ve Türkiye'nin yerel yönetimler alanındaki dönüşümü odak noktamız olmuş, yenedünya küreselleşmesi yaklaşımı ve pandemi sürecinin etkileriyle genel bağlantı kurulmuştur. Bu bölümlerde Türkiye'nin yerel yönetim politikaları, sistemsal gelişimi ve yerel yönetimler alanında yaşadığı dönüşüm politikalarına ayrıntılı olarak yer verilmiştir. Yenedünya küreselleşmesi yaklaşımı ve pandemi süreci teorik ve kavramsal analiz başlığında Türkiye'nin, pandemi dönemindeki uygulamaları ve çözümleri değerlendirilirken, yenedünya küreselleşmesi yaklaşımının kavramsal analizi yapılmış, beşinci bölümde tasarlanacak önerilerin alt yapısı oluşturulmuştur.

Araştırmanın genel durumunu ve içeriğini değerlendirecek olursak, tez dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, “Araştırmanın Problemi” başlığı altında, araştırma probleminin durumu analiz edilmiş, yenedünya küreselleşmesi yaklaşımı ve küresel pandemi sürecinde, bölgesel ve uluslararası kuruluşların genel politikaları ile yenedünya küreselleşmesi yaklaşımının ilkelerinin doğuşu ve kavramsallaşmasına değinilmiştir. Öncelikle giriş bölümünün, alt başlıklarında tezin hipotezleri belirlenmiş ve kavramsal çerçevenin oluşturulması amaçlanmıştır. Yenedünya küreselleşmesi yaklaşımı kavramına yönelik ilkelerden örnekler verilmiş, devletlere olan etkileri genel seviyede değerlendirilmiştir. Literatüre yeni bir boyut kazandıracak olan yenedünya küreselleşmesi yaklaşımının farkındalığını oluşturmak amacıyla, araştırmanın genel kapsamı ayrı başlıklar altında incelenmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde yenedünya küreselleşmesi yaklaşımını ortaya çıkaran küreselleşme kavramının teorisi ve genel boyutlarıyla birlikte küreselleşme ile birlikte dönüşen yerel yönetimler alanı ve temel ilkeleri anlatılmıştır. Küreselleşme kavramının oluşum süreci, küresel dünya üzerindeki etkileri, politik, ekonomik, kültürel ve çevre alanındaki boyutları değerlendirilmiştir. Öncelikle küreselleşme kavramının temelde neyi ifade ettiği, ortaya çıkaran etmenleri ve doğuşunun temelleri oluşturulmuş, literatür içerisindeki tartışmalardan hareketle genel çerçevesi oluşturulmuştur. Küreselleşme kavramı ile yerel yönetimler alanını sıklıkla meşgul eden yerelleşme, küyerelleşme, yerellik ve yerinden yönetimleştirme kavramlarından örnekler verilmiştir. Küreselleşmenin ulusal ve uluslararası düzeydeki ilişkileri etkileyen temel aktör olduğu dünya sisteminde, uluslararası dengelerin oluşturulması açısından küreselleşme kavramı önem taşımaktadır. Bu bölümde uluslararası disiplinler içerisinde sürekli tartışılan küreselleşme nedir? Küreselleşmenin tarihsel kökenleri hakkındaki genel görüş nedir? Platon, Thomas More, Tommaso Campanella ve Niccolò Machiavelli'nin ideal devlet düzenleri küreselleşme ile ilişkilendirilebilir mi? Küreselleşme kavramı tarihsel süreç içerisinde devletlerin politikalarında ve toplumlar üzerinde değişim sürecinin yaşanmasına sebebiyet vermiş midir? Covid-19 salgınının küreselleşme üzerindeki etkisi nelerdir? Küreselleşmenin yerel yönetimler üzerindeki etkileri nelerdir? Küreselleştirici eğilimlerin yerelleşme ve yerellik ilkesinin gelişimine katkı sağlamış mıdır? Küreselleşme ve yerelleşme eğilimleri Türkiye ve AB'nin sistemsel dönüşümüne hız kazandırmış mıdır? Sorularına çözüm arayışı sunulmaktadır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde küreselleşmenin, pandemi süreciyle ekonomik, siyasi, toplumsal ve devletlerin sistemlerindeki dönüşüm gücünü kaybetmesi sonucunda alternatif model sunan yenedünya küreselleşmesi yaklaşımı ve teorik altyapısının oluşumuna katkı veren küresel pandemi süreci incelenmiştir. Araştırmanın genel teorisini oluşturan üçüncü bölümde yerel yönetimlerin pandemi sürecinde yöneldikleri ve uyguladıkları politikalar doğrultusunda merkezi yönetimlerin üstünde görev ve sorumluluk üstlenmesi yerel yönetim sistemlerinin dönüşüm sürecine ivme kazandırmıştır. Devletlerin pandemi döneminde, yurttaşların çıkarlarına yönelik hizmetlerin yerine getirilmesinde başarılı çözümleri gerçekleştirememesi “Kutsal ortak mücadele” ve “Milletler Bütünleşmesi” kavramının doğuşuna sahne olmuştur. Bu anlamda Yenedünya küreselleşmesi yaklaşımı yurttaşların üstünde hiçbir gücün olmadığı, küresel dünyanın yurttaşların istekleri doğrultusunda şekillenmesi gerektiği düşüncesi üzerinde yeşermiştir. Yenedünya küreselleşmesi yaklaşımı ve küresel pandemi sürecinde AB ve Türkiye'nin yöneldiği politikalar ve uygulamalar analiz edilirken pandemi süreciyle ortaya çıkan olağanüstü hal ve yeni düşünce kavramının getirdiği dönüşüm açıklanmıştır. Bu bölümde cevaplandırılan sorular; Yenedünya küreselleşmesi yaklaşımı nasıl ortaya çıkmıştır? Yenedünya küreselleşmesi yaklaşımının tasarladığı ideal devlet düşüncesi nasıl gelişmiştir? Yenedünya küreselleşmesi yaklaşımının temel ilkeleri nelerdir? Yenedünya küreselleşmesi yaklaşımının teorik yapısı nasıl oluşmuştur? Yenedünya küreselleşmesi yaklaşımını etkileyen faktörler nelerdir? Yenedünya küreselleşmesi yaklaşımının hedeflediği ideal devletin politikaları nelerdir? Yenedünya küreselleşmesinin yerel yönetimler alanındaki dönüşümün ortaya çıkardığı gelişmeler nelerdir? Milletler bütünleşmesi ve kutsal ortak mücadele kavramlarında öne çıkan düşünce nedir? Şehir devletleri ilkesiyle anlatılmak istenen ana düşüncenin hedefi nedir? Kutsal ortak mücadele ve evrensel medeniyet ilkelerinin temel amacı nedir? Yerel hareketlilik ilkesinin yerel yönetimler alanında tasarladığı dönüşüm nasıl tecelli edecektir? Dönüşüm sürecinde ortak yerel politikalar nasıl belirlenir? Pandemi krizinde oluşan yeni ekonomi modeli yaklaşımı nedir? Küresel pandemi süreci nasıl gelişmiştir? AB ve Türkiye'nin küresel pandemi sürecinde uyguladığı politikalar nelerdir?

Çalışmanın dördüncü bölümünde yenedünya küreselleşmesi yaklaşımı ve küresel pandemi sürecinin, yerel yönetimler sistemi içerisindeki dönüşüm hareketleri ve AB üye ülkeleri Almanya, Fransa, İtalya ile birlikte üyelik sürecinde bulunan Türkiye'nin yerel yönetim politikalarına değinilmiş ülkeler arasındaki yerel yönetim farklılıklardan ve benzerlikten yola çıkarak süreçler karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Almanya, Fransa,

İtalya ve Türkiye'nin yenedünya küreselleşmesi yaklaşımı ve pandemi sürecinde uyguladıkları politikalar ile yerel yönetimler alanında yaşanan dönüşüm hareketleri değerlendirilmiş, sistemin öngördüğü biçimde tasarlanan yerel özerklik modeli ile yurttaşların toplumsal değişimi analiz edilmiştir. Almanya, Fransa, İtalya ve Türkiye'nin yenedünya küreselleşmesi yaklaşımı ve küresel pandemi süreci reaksiyonu ile yerel yönetimler alanında yaşanan yapısal ve sistemsal dönüşümün nedenleri incelenip, yerel dönüşümün nedenleri ile birlikte çözüm önerileri sunulmuştur. Bu bölümde cevaplanan sorular; yenedünya küreselleşmesi yaklaşımı ve pandemi sürecinde yerel yönetimler nasıl gelişim göstermiştir? AB yerel yönetim politikaları nelerdir? AB'nin yerel yönetim politikalarının gelişim sürecinde kurucu anlaşmaların etkisi nasıl olmuştur? AB, kurumlarının yerel yönetimler alanındaki düzenlemeler nelerdir? AB, yerellik ilkesi doğrultusunda yerel reform politikalarını mı gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır? AB'nin kurucu ülkeleri Almanya, Fransa ve İtalya'nın yerel yönetim sistemleri AB politikalarından etkilenmekte midir? Almanya, Fransa, İtalya ve Türkiye'nin yerel yönetim sistemlerindeki benzerlikler ve farklılıklar nelerdir? Yenedünya küreselleşmesi yaklaşımı ve pandemi süreci Almanya, Fransa, İtalya ve Türkiye'nin yerel yönetim sisteminde ortaya çıkardığı yapısal dönüşümler nasıl gerçekleşmiştir? Türkiye'de yerel yönetimler yapısı nasıl şekillenmiştir? Kamusal hizmetlerin sağlanmasında yerel yönetimlerin görevleri nelerdir? Pandemi sürecinde yerel yönetimlerin görev ve sorumlulukları nelerdir? Sosyal politikalar revizyonunun yerel yönetimler alanına sağladığı imkanlar nelerdir? Küresel çevre siyasetinin gelişmesi bir zorunluluk mudur? Yenedünya küreselleşmesi yaklaşımı ve küresel pandemi sürecinin Türkiye açısından önemi nedir? Yenedünya küreselleşmesi yaklaşımı ve pandemi süreci Türkiye için idari ve mali açıdan özerklik anlayışını benimseyen yeni bir yerel yönetim modeli mi sunmaktadır?

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN PROBLAMATIĞI

1. Araştırmanın Problematığı

1.1. Araştırmanın Problemi

21. yüzyılda ortaya çıkan pandemi süreci, Dünya genelini toplumsal, ekonomik ve siyasi açıdan yeni bir değişim süreci içerisine sürüklemiştir. Pandemi sürecinin yarattığı değişim uluslararası ilişkiler literatüründe sıklıkla tartışılan küreselleşme olgusunun önemini ortaya çıkarmıştır. Yaşanan süreç ile birlikte literatür içerisinde yeniden tartışma konusu olan ve uluslararası düzeninin her alanına etki eden küreselleşme olgusu nedir? Küreselleşme, bilgi teknolojisinde yaşanan gelişmeler ile doğru orantılı olarak ilerleyen ekonomik, siyasi, toplumsal ve kültürel boyutlarda yaşanan dünyanın farklı bölgelerini nüfuz altına alan hızlı bir entegrasyonu ve çok boyutlu varyasyon sürecini ifade etmektedir.¹ Süreç içerisinde yaşanan gelişmeler doğrultusunda küreselleşme olgusu dünya çapında toplumsal ilişkilerin yoğunlaşması özellikle kamu refahı olarak tanımlanmaktadır.

Soğuk Savaş sonrası dönemde yükselen küreselleşme olgusu ile birlikte ulus devletler, artan ve çeşitlenen problemlerin çözümünü kendi yetkilerini başka düzeylerdeki yönetim erklerine aktarmakta bulmuştur. Özellikle küresel boyutta yaşanan zorlu süreçlerin içerisinden çıkmayı hedefleyen devletler, yerel yönetimler üzerindeki bürokrasi yükünü hafifletmek için yerel aktörlerin yetkisini arttırmıştır.² Küreselleşme hareketlerinin etkisiyle hükümlerliklerini paylaşmayı dahi amaç edinen devletleri yerelleşme politikalarına yönelten nedenler arasında toplumların yaşadığı çevresel, ekonomik ve yetki paylaşımı problemleri bulunmaktadır. Bu yüzden ki 20. yüzyılda küreselleşme hareketliliği ile mücadele için Avrupa devletleri ilk olarak iktisadi alanı güçlendirmek hedefiyle güvenli ticaret bölgeleri oluşturmayı amaçlamıştır. İkinci olarak, ulusal ekonomik çıkarları ve huzuru korumak için yerel aktörleri güçlendirmiştir. Üçüncü olarak ortak işbirliği ve strateji yürütülmesi için ortak karar mekanizması oluşturmuştur.³ 21. yüzyılda etki alanı genişleyen ve tüm dünya ülkelerinin, milletlerin refahı ve huzurunu tehlikeye atan küresel pandemi süreci de yerelleşme ve devletlerarasındaki ortak işbirliğinin gelişmesi tezinin önemini arttırmıştır.

¹B. Ş. Güler (2011). Küreselleşmenin Merkezi Aktörlerinden Biri Olarak Avrupa Birliği. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 10(2), 48.

²L. Yiğittepe (2018). Küreselleşmeyle Birlikte İvme Kazanan Yeni Güvenlik Algısı: Siber Güvenlik/ Savaş ve Etkileri, Levent Yiğittepe & Anıl Güzelipek (Ed.), *Küresel Güven(likesiz)lik Eski kavramların Yeni Yorumları*, Hiper Yayın, İstanbul, s. 8.

³Ö. O. Beşgül (2018). Yerelleşme Bölgeselleşme ve Bütünleşme, Evren Balta (Ed.), *Küresel Siyasete Giriş: Uluslararası İlişkilerde Kavramlar, Teoriler, Süreçler*, İletişim Yayınları, İstanbul, s. 525- 526.

Pandemi sürecinin yarattığı değişim ve dönüşümün küreselleşmenin sonunu getireceği ve ulus devletinin yeniden güçlendiği yönünde akademi içerisinde tartışmalar devam etmektedir. Dolayısıyla içerisinde yaşadığımız bu dönem devletlerin içe kapalı politikalarının artması, pandemi ile yakın veya eş zamanlı gerçekleşen mülteci akınları ve otoriter yönetimlerin yükseldiği bir dönem olarak görülmektedir. Fakat son dönemde dünyanın farklı coğrafyalarını etkisi altına alan küresel pandemi sürecinin vuku bulmasıyla birlikte gerek uluslar üstü örgütler gerekse devletler insanlık tarihinin en önemli krizlerinden biriyle de mücadele etmek zorunda kalmıştır. Covid-19 salgın hastalığı milletlerin ekonomik refahını, toplumsal psikolojisini, sosyal yaşamlarını ve sağlıklarını etkilemiştir. Büyük insanlık krizlerine yol açan Covid-19 salgın hastalığı, küreselleşmenin yarattığı değişim hareketliliğini ve uluslararası dengelerin yeniden yapılanmasına neden olmaktadır. Küreselleşmenin yerel düzeydeki etkisi devletleri küçük bir köy statüsüne dönüştürmektedir. Küreselleşme kavramı, ulus devlet anlayışını güçlendirmekteyken pandemi dönemiyle birlikte yükselen yeni küreselleşme hareketi devletlerin üzerinde bir otoriteye sahip yapılanmanın kurulması gerektiğini vurgulamaktadır.

Bu kriz ekseninde küresel pandemi süreci, küreselleşme olgusunun sonunu mu getirecek yoksa yaşanan insanlık krizi karşısında devletler ve yerel yönetimler arasındaki iş birliğini mi güçlendirecek? Pandemi süreci sonrasında uluslararası düzen ve yerel politikalar nasıl şekillenecek? Yeni bir küreselleşme olgusunun temellerini atarak uluslar üstü yeni bir yapının kurulmasının zeminini mi oluşturacaktır? Sorularının uluslararası disiplinler tarafından cevapları aranmaktadır. Bu çerçevede Carl Schmitt, “*siyasal kavramı*” adlı eserinde bir devletin yâda bir devletler koalisyonunun tüm insanlığı kapsayan “*Halklar Birliği*” kurulmasını önermiş, Halklar Birliği’nin evrenselliğini yani yeryüzündeki bütün devletlerin bu birliğin üyesi olması fikrini savunmuştur.⁴ Paris Barış Antlaşması ile 1919 yılında Cenevre’de evrensel uluslararası bir politik örgütlenme ve ortak güvenlik sistemini oluşturmak amacıyla Milletler Cemiyeti kurulmuştur. Nitekim misak hükümlerini yerine getirebilecek kadar dahi yetkili karar mekanizmalarının oluşturulmaması ve yüksek katılımın gerçekleşmemesi, II. Dünya Savaşı’nın çıkışına engel olunamaması cemiyetin varlığının sorgulanmasına ve sona ermesine neden olmuştur.⁵ İnsanlık tarihinde büyük yıkımlara yol açan II. Dünya Savaşı sonrasında sulh ve güvenliğin korunması, milletlerin iktisadi ve toplumsal gelişmelerinin sağlanması yolunda devletlerin iş birliği yapması gerekliliği

⁴C. Schmitt (2014). *Siyasal Kavramı*, (Çev.) Aykut Çelebi, Metis Yayıncılık, İstanbul, s. 86.

⁵Ü. Arıboğan & G. Ayman & B. Dedeoğlu (2000). Milletler Cemiyeti, Faruk Sönmezoğlu (Ed.), *Uluslararası İlişkiler Sözlüğü*, Der Yayınevi, İstanbul, s. 514.

öngörülmüştür. Bu bağlamda 1945 yılında San Fransisco’da imzalanan Antlaşma ile Birleşmiş Milletler (BM) kurulmuştur. İlerleyen dönemlerde BM, çevre, sağlık ve çocuk hakları başta olmak üzere kültürel, politik ve toplumsal alanlara düzenlemeler getirmiştir.⁶ Nitekim küresel pandemi süreci öncesinde ve sonrasında sağlık alanına düşük miktarda fon ayırması örgütün işlevselliğinin sorgulanmasına neden olmuştur. Teorik açıdan örgütlerin benzer özellikler taşımasına rağmen Schmitt’in ifade ettiği halklar birliği niteliklerini yerine getirmediği görülmektedir. Bu bağlamda halkların refahı açısından önem taşıyan küreselleşme olgusu yaşanan pandemi sürecinin etkisi dâhilinde insanlık tarihinin kaderi olarak ortaya çıkmaktadır.

Küresel pandemi sürecine devletlerin farklı yöntemlerle çözüm arayışına rağmen dünya genelinde uygulanan ortak politikalar bulunmamaktadır. Pandemi ile mücadele süreci merkezi hükümetler tarafından yönetilmekte ve yurttaşlarda yetersiz kalan hizmetlerin gerçekleşmesi bakımından devletlerin daha fazla sorumluluk almasını beklemektedir. Otoriter devlet liderleri politik psikolojik faaliyetler yürüterek yönetim sistemlerinin ve siyasal sistemin çöküş aşamasına geldiğini hesaba katmamak ile birlikte içe kapanarak kalıcı çözümün mümkün olacağını bu hedef doğrultusunda buhrandan kurtulacaklarını düşünmektedir. Nitekim uluslar, milletler ve politik topluluklar arasındaki genel dayanışmanın, genişlemesinin ve derinleştirilmesinin genel oluşumunu kapsayan yaklaşıma ihtiyaç duyulmaktadır. Pandemi ile mücadele etmek ve kalıcı çözüm üretmek amacıyla yenedünya küreselleşmesi yaklaşımı yurttaşlar arasındaki ortak politikaları oluşturmak amacıyla literatürdeki yerini almıştır. Salgın sürecinde dayanışmanın ve birlik olmanın sağlanması için küresel boyutta tüm dünya devletleri tarafından uluslar üstü ittifak oluşturulmalı ve yerel yönetim birimleri karşılıklı işbirliğini geliştirmelidir. Bu doğrultuda Küresel pandemi ile mücadele sürecinde küreselleşmenin yeni boyutunun zemininin oluştuğu görülmektedir. Yurttaşlarının huzur ve güvenliğini sağlamak için merkezi ve yerel aktörler karşılıklı bağımlılık üzerine topyekûn mücadele vermektedir. Küreselleşmenin getirdiği iktisadi gelişme, sosyal devleti ortadan kaldırmadan reforma tabi tutan iç politik denge ve bütünleşme teorilerini gerçekleştiren Avrupa Birliği olarak görülmektedir. Nitekim küresel pandemi sürecinden AB de en ağır şekilde etkilenen topluluklardan biri olmuştur. Salgının dünya genelinde yayılması, küresel insan hareketliliğinin devam etmesi, krizin derinleşmesine ve devletlerin, küçük yerel yönetim birimlerine dönüşmesine sebebiyet vermektedir. Pandemi öncesinde merkezi hükümetler tarafından yürütülen yatırımlar ve hizmetler küresel pandemi

⁶T. Arı. (2013). *Uluslararası İlişkiler Ve Dış Politika*. MKM Yayıncılık, s. 87.

döneminde yetersiz kalmıştır. Yurttaşların, mahalli müşterek ihtiyaçlarının karşılanmasında devletlerin politikalarının başarılı olamaması ve yerel idarelerin yurttaşlara yönelik doğrudan uygulanabilir yatırımlara yönelmesi yeni güç merkezi olarak yerel yönetimler alanını ön plana çıkarmaktadır. Küreselleşme nüvesi devletlerin tekdüze yapılanmasını öngörürken pandemi süreciyle birlikte oluşan dönemde küreselleşme olgusunun yerini yerel idareleri ve şehir devletlerini güçlendiren yenedünya küreselleşmesi yaklaşımı almaktadır. Avrupa ülkelerinde ve Türkiye’de merkezi hükümetlerin salgın hastalığın yayılmasının engellemesine yönelik tedbir amaçlı genel kararlar alındığı görülmektedir. Yerel idareler ise merkezi hükümetlerin kararlarının aksine sağlık, temel ihtiyaçlar, çevre, sosyal yardım ve ortak dayanışma programları kapsamında çalışmalar gerçekleştirmektedir. Yerel idareler, pandemi döneminde faaliyete geçirdiği projeler ile yenedünya küreselleşmesinin öngördüğü, yurttaşlık kültürünün ve ortak kutsal mücadelenin hâkim olduğu şehir devletleri görünümüne bürünmektedir.

Küreselleşme ile birlikte AB ülkeleri iktisadi ve politik alanda olduğu gibi yerel yönetimler alanında da birbirlerinden etkileşim içinde olarak karşılıklı uzmanlıklarından faydalanabilmek amacıyla politikalar geliştirmeye başlamıştır. Bilhassa mevcutta bulunan yerel yönetim politikalarını küreselleşme sürecinde revize edebilmek için küreselleşme standartlarına uygun yöntemlerin geliştirilmesi hedeflenmiştir. Çünkü devletlerin küresel salgın hastalıklarla ve küreselleşme ile birlikte gelen sorunları kendi başlarına formüle edemeyeceklerini kabullenmiş olmaları ulusal sınırları dışındaki devletler ile ortak hareket etme çözümünü kuvvetlendirmiştir. Bu bağlamda kurulan AB, ülkeler arasındaki bölgesel ve yerel düzeydeki ortak karar mekanizmasını harekete geçirmek küreselleşmenin getirmiş olduğu nimetlerden faydalanmak amacıyla oluşturulmuştur.⁷ Tarih boyunca devletler arasında karşılıklı iş birliğini geliştirmek ve ortak güvenlik politikaları oluşturularak dünya savaşlarına son verilmek amaçlanmıştır. Nitekim ortak kutsal mücadele etrafında oluşturulan her ulus üstü yapıya da müdahale eden güçlü bir devlet dönem içerisinde ortaya çıkmaktadır. Bu devletin ortaya koyduğu politikalar doğrultusunda da dünya konjonktürü içerisinde stratejik iş birliğine dayalı dengeler oluşmaktadır. Fakat dünya devletlerini ekonomik ve siyasi açıdan etkileyen toplumsal sağlığı tehdit eden pandemi süreci, güçlü devlet anlayışını revize etmiş yenedünya küreselleşmesinin zeminini hazırlamıştır.⁸ 21. yüzyılda Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Rusya’nın Ortadoğu ve Doğu Akdeniz bölgesindeki hegemonya rekabeti iki kutuplu dünya dengesi oluştursa da Çin’in ekonomik gücü eline alması ve küresel pazar

⁷A. Ayata (2019). Küreselleşme ve Yenedünya Düzeninde Avrupa Birliği, Murat Ercan & Ali Ayata (Ed.), *Küreselleşmenin Krizi Yeni Güç Dengeleri*, Efe Akademi Yayınevi, İstanbul, s.159.

⁸N. Yazıcı (2010). *Küreselleşme Ve Mozaik Politikaları*. YeniYüzyıl Yayınları, s.65.

haline gelmesi uluslararası dengeleri değiştirmiştir. Küresel Pazar Çin'in yetkinliğini güçlendirmesiyle birlikte Covid-19 salgını çok kutuplu dünya sistemindeki tüm dengeleri alt-üst etmiştir.

Yenidünya küreselleşmesi, küreselleşme dönemlerinde ortaya çıkan standartlaşma politikalarının aksine gerek Avrupa, Asya, Afrika gerekse Kuzey ve Güney Amerika, Avustralya'nın yeniden yapılandırılması, milletler arasındaki çatışmaların sonlandırılmasının birincil kaynağı olarak görülmektedir. Küreselleşme politikaları sonucunda Avrupalı devletler gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerin i piyasalarında ekonomik faaliyetlerini arttırmıştır. Küreselleşmenin nimetlerinden faydalanan Avrupalı devletler, dış piyasalardaki sermayelerini yükseltmiş, küreselleşme politikalarından zarar gören Japonya, Çin ve Güney Kore ise ekonomik bunalım ile mücadele etmek zorunda kalmıştır. Politik ve ekonomik küreselleşmenin yarattığı gelir eşitsizliğini önlemek amacı ile yenidonya Küreselleşmesi, hem yerel hem de ulusal açıdan zenginleşen devletlerin ortak ekonomik programlar doğrultusunda hareket ederek gelişmişlik seviyesi ve kişi başına düşen milli gelirlerdeki artışlar veya azalışlar düzenlenerek vatandaşların refah seviyelerinin yükseltilmesini sağlamayı amaçlamaktadır. Pandemi döneminde yerel düzeyde yurttaşların ortak sorunu haline dönüşen sağlık, evre ve yardım hizmetleri alanında devletler eşit seviyede destek sağlayamamıştır. Sosyal refah politikalarının dünya genelinde eşit sağlanması için yerel yönetim birimlerine hizmet alanlarında önemli görev atfedilmektedir. Çünkü devletler salgın hastalıklar, küresel ısınma, terör faaliyetleri ve çatışma problemlerine karşı çözüm üretme konusunda yetersiz kalmaktadır. Küresel problemlere karşı yurttaşlar topluluğunun büyük çoğunluğu maddi ve manevi anlamda zarar grmştir. Devletlerin, pandemi döneminde, sağlık harcamaları, sosyal hizmet yetersizliği ile iktisadi ve siyasi bunalımlar noktasında uyguladıkları politikalar krizin derinleşmesine sebep olmaktadır. AB ye ülkeleri arasındaki iktisadi ortaklığın, yurttaşların çıkarları söz konusu olduğunda izlediği yöntemin ve ayırdığı fonların yeterli düzeyde olmaması siyasi krizin mevcut durumunu ortaya çıkarmıştır. Ayrıca BM ile Dünya Sağlık rgt'nün (DSÖ) ekonomik ve gelişmişlik düzeyi açısından zor sürecin içerisinde bulunan devletlere yönelik fon desteği sağlayamaması ve devlet içerisinde çözüm üretilmesini beklemesi birliğin varlığı açısından tartışma konusu yaratmaktadır. Bu yüzdedir ki uluslararası düzen, pandemi sürecinin getirdiği sağlık sorunları ile savaş mücadelesi veriyor imajını üstlenirken aslında ekonomik ve siyasi açıdan küçük soğuk savaş bunalımının içerisine girmiştir.

Öte yandan yenedünya küreselleşmesi ve pandemi sürecinin devletlerarasındaki, dış ilişkileri, ekonomik işbirliğini, anlaşmazlıkları ve yumuşak güce yönelik mevcut düzenlemeleri arttırması uluslararası sistem içerisindeki tek kutuplu, iki kutuplu ve çok kutuplu sistemlerin dönüşümüne zemin hazırlamaktadır. DSÖ ve AB gibi uluslar üstü örgütlerin pandemi sürecindeki topyekün tehlikeyi doğru zamanda algılayamadığı ve kalıcı çözümler üretmekte ciddi zafiyet gösterdiği görülmektedir. Ayrıca AB'nin pandemi performansının beklentilerin gerisinde kalması kuruluş amacına yönelik varoluşsal sorgulamaları beraberinde getirmiştir. Bu durum AB üye ülkeleri arasındaki ilişkileri sadece pandemi reaksiyonu ve performansı üzerinden değerlendirmesi ile sınırlı kalmamıştır. Süreci iç koruyucu yöntemler olarak çözüme kavuşturmak için birlik üye devletleri ayrı ayrı önlemler alırken yerel idareler, şehir devletleri performansı ve verimliliği sağlayarak vatandaşlarının menfi çıkarları doğrultusunda politikalar hayata geçirmektedir.⁹

Soğuk Savaş sürecinde Sovyetler Birliği'nin Doğu bloku liderliğinde yayılcı politikasını sürdürmesi neticesinde, Batı Bloku lideri ABD ekonomik açıdan zor döneme giren müttefiklerine Marshall Planı¹⁰ ile destek vermiştir. İktisadi ve politik açıdan sancılı dönem yaşayan uluslararası sistem Sovyetler Birliği'nin dağılma aşamasına girmesiyle rahat bir nefes almış, ABD iki kutuplu sistem içerisinden zaferle çıkarak başat güç konumuna gelmiştir. Nitekim ABD, pandemi sürecinde oluşan uluslararası düzen içerisinde Sovyetler Birliği karşıtı konumunu ve işbirliğini sağlamlaştırdığı Marshall Planı'na benzer iktisadi yatırımları ve destek fonları sağlayamamış, olası Çin-ABD rekabetinde başarısız devlet imajının oluşmasına sebebiyet vermiştir. Salgın süreci ile birlikte oluşabilecek yenedünya küreselleşmesi içerisindeki rekabet problemi söylemleri sistem içerisindeki sorunları derinleştirmiştir. Pandemi dönemini ilk atlatan devletlerden biri olan Çin, salgına yönelik AB'nin erken reaksiyon gösterememesini fırsat bilerek Avrupa ülkelerine yönelik hem ekonomik hem de sağlık alanında yardım desteği sağlamıştır. Çin Hükümeti pandemi sürecinde, ABD'nin, Avrupalı devletlere yönelik, Soğuk Savaş dönemi boyunca uyguladığı

⁹U. Ulutaş (2020). Koronavirüs Sonrası Küresel Trendler, Türkiye Cumhuriyeti Dış İşleri Bakanlığı Stratejik Araştırmalar Merkezi, *Covid-19 Sonrası Küresel Sistem: Eski Sorunlar Yeni Trendler*, SAM Yayınları, Ankara, s. 11-12.

¹⁰ABD Dışişleri Bakanı George Marshall'ın 5 Haziran 1947 günü Harvard Üniversitesi'nde verdiği nutukta açıklanmıştır. Buna göre, Batı devletleri her şeyden önce kendi aralarında bir ekonomik entegrasyon sürecine girişmeli ve oluşumu tamamlanmayan süreçleri kendileri tamamlamalıydı. Bu genel işbirliği sonunda bir açık ortaya çıktığında Amerika bu açığın kapatılması yardım etmeliydi. Bunun için de önce işbirliği programı yapılmalıydı. 12 Temmuz'da İngiltere, Fransa, Belçika, İtalya, Portekiz, İrlanda, Yunanistan, Türkiye, Hollanda, Lüksemburg, İsviçre, İzlanda, Avusturya, Norveç, Danimarka ve İsveç'in katılımıyla toplanan 16'lar konferansı 22 Eylül'de, Amerika'ya sunulmak üzere bir Avrupa Ekonomik Kalkınma Programı hazırlamıştır. Bu program taslağı üzerine ABD 3 Nisan 1948'de Dış Yardım Kanunu çıkarmıştır. ABD bu kanuna dayanarak daha ilk yılında 16'lara altı milyar Dolarlık bir ekonomik yardım yapmıştır. F. Armaoğlu (2014). *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1995*. TİMAŞ Yayınları, İstanbul, s. 399.

politikaları hayata geçirmiştir. Çin'in pandemi sürecine yönelik erken reaksiyon göstermesi ve önlemlerini alması politik, iktisadi ve küresel açıdan güç kazanmasını sağlamış, bu aşamadan sonra kamu diplomasisi faaliyetlerini harekete geçirerek Doğu ve Batı devletlerini etkilemeye başlamıştır. Çin'in uluslararası sistem içerisinde aktif rol alarak iktisadi açıdan zor dönem içerisinde bulunan devletleri kurtarmak için projeler yürütmesi Covid-19 sonrası oluşacak yenedünya küreselleşmesi içerisindeki düzende odak noktayı kendi lehine çevirmesine olanak sağlamıştır.

Devletlerarasındaki ilişkilere ve rekabete farklı bakış açısıyla yaklaşan Samuel Huntington'ın aşağı yukarı 184 devlet tespiti bu bağlamda önem arz etmektedir:

*“Devletlerarasındaki ilişkiler bir anarşi biçiminde geçtiğinden, her devlet kendi gücünü en üst düzeye çıkarma çabasına girer. Eğer bir devlet bir başka devletin gücünü arttırdığını ve bu nedenle de potansiyel olarak kendisine bir tehdit oluşturmaya başladığını görürse, o devlet de güvenliğini sağlamak için gücünü çoğaltmak ve/veya bu nedenle başka devletlerle ittifak yapma çabası içine girer”.*¹¹

Bu bağlamda 208 Devlet'in jeopolitik konumları ve jeostratejik yönelimleri gereği güvenlik tehditleri ile mücadele etmek üzere yapılandırılmış uluslararası sistem içerisindeki konumu en belirgin etken olarak görülmektedir. Nitekim Çin ve Rusya'nın Doğu ve Batı toplumlarına yönelik siyasi hamleleri, ABD'nin yetki alanını ve çevreleme politikasını sekteye uğratmaktadır. Pandemi sürecinde büyük zarar gören ABD sermayesinin küresel anlamda geri gelme imkânı bulunmaktadır. Fakat ABD, pandemi süreci sonrasında gerek iktisadi ve politik gerekse küresel ölçekte güçlenen devletler ittifaklar oluşturarak rekabet ortamı içerisinde elde ettikleri statüyü kaybetmek istememektedir. Bugünkü küresel güç kaymasıyla örtüşen pandemi süreci bütün devletlerin işbirliği alanını ve menfi çıkarlarını ortak algıladıkları düzlemde ilerledikleri safhada başarılı olabilmektedir. İçerisinde bulunduğumuz süreci uluslararası kurum ve kuruluşlar ile bölgesel ve küresel aktörler verimsiz ve başarısız şekilde yürütmekte bu nedenden dolayı yurttaşların hayat sahaları gittikçe daralmaktadır. Devletlerin gerek politik teamülleri gereği gerekse yaşadığı netameli süreçten zarar görmeden çıkmaları için izleyecekleri “Ortak Kutsal Mücadele” politikası üzerinde kararlılık göstermesi gerekmektedir. Çünkü pandemi sürecinin başlamasıyla birlikte devletleri dönüşüme sürükleyen yenedünya küreselleşmesi uluslararası ilişkiler literatüründe sıklıkla tartışılan hem Suriye meselesi ve İsrail ile Filistin arasındaki çatışma durumunu hem

¹¹S. P. Huntington (2019). *Medeniyetler Çatışması ve Dünya Düzeninin Yeniden Kurulması*, (Çev.) Mehmet Turhan & Y. Z. Cem Soydemir, Okuyan Us Yayıncılık, İstanbul, s. 35.

de ABD ile İnan arasındaki gerginliği ve Doğu Akdeniz bölgesinde yaşanan çatışma konularınının gündem dışı kalmasına neden olmaktadır.¹²

Oluşan uluslararası sistem içerisindeki konjonktürde yerel yönetim idarelerinin statüsü artmıştır. Yurttaşlara en yakın hizmet birimleri olan ve pandemi sürecinde sağladıkları olanaklar ile “şehir Devletleri’ne” dönüşen yerel idarelere merkezi otoritenin baskısı en aza indirilerek alınan kararlarda rasyonelliğin sağlanması gerekmektedir. Yaşanan ağır toplumsal ve politik krizleri aşmak için devletler küreselleşmenin getirdiği nimetlerden feragat etmek zorunda kalmaktadır. Bu husus devletlerin kalbi olan yerel idarelere yönelmesine, yerel politikalar geliştirip yurttaşlarının çıkarlarını korumaya almalarına ve dayanışmanın arttırılabileceği sisteme doğru dönüşmektedir. Uluslararası sistemler içerisindeki tüm dengeleri tersine eviren küresel pandemi süreci devletlerin güncel ve gelecekteki fraksiyonlarını tümüyle tersine çevirirken yerel idarelerin vatandaşların çıkarları söz konusu olduğunda ne kadar önemli olduğunu göstermiştir. Yerel yönetim idareleri, uluslararası örgütlerin ve devletlerin yaşanan insanlık krizi karşısında başarısız politikalar yürütmesi nedeniyle yurttaşların en az seviyede zarar görmesi için çözüm yolu arayışına girmiştir. Yerel idareler bireylere yönelik hizmet sunma tekniklerini ve geçmişten gelen becerilerini geliştirerek Covid-19 salgınının yayılmamasını önlemek ve toplum sağlığını korumak amacıyla etkin rol üstlenmiştir. Dünyanın alarına geçtiği insanlık krizi karşısında yerel yönetim birimleri yurttaşların temel ihtiyaçlarını karşılamak için geliştirdiği özüne mahsus, aktif ve etkili politikalar doğrultusunda hareket ederek süreç içerisinde belirleyici olduğu varsayımını kuvvetlendirmiştir.¹³

Yerel yönetim birimlerinin, doğrudan hizmet sunma, etkili ve çözüm odaklı politikalarını başarılı şekilde yürütmesi, merkezi hükümetlerin uygulamaya yöneldikleri politikalarından daha başarılı olduğu görölmektedir. Süreç içerisinde yurttaşları bilgilendirme faaliyetlerinin öneminin artması, yerel idarelerin yurttaşlar ile olan diyaloglarını kuvvetlendirmesi, alınan tedbirlerin uygulanmaya başlaması sonucunda yerel yönetimler etkinlik alanlarını pekiştirmiştir. Nitekim “ilerleyen süreçte yerel yönetimlerin, mücadele etmesi gereken problemlerin seviyelerinin yüksek maliyetlere sebep olması yerel idarelerin iktisadi açıdan kapasitesini aşabilecek hizmetlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu yüzdendir ki yerel yönetim birimlerinin öz kaynaklarına endeksli hizmetlerinin ötesinde,

¹² E. Erşen (2020). Koronavirüs Küreselleşme Ve Uluslararası Sistem, Türkiye Cumhuriyeti Dış İşleri Bakanlığı Stratejik Araştırmalar Merkezi, *Covid-19 Sonrası Küresel Sistem: Eski Sorunlar Yeni Trendler*, SAM Yayınları, Ankara, s. 61.

¹³ A. K. Bilgiç (2020a), Covid-19 İle Mücadele Sürecinde Yerel Yönetimlerin Genel Görünümü, *Kent Araştırmaları Dergisi*, 31(11), 2086.

yenidünya küreselleşmesi yaklaşımına doğru dönüşüm yaşayan sistemin içerisinde aralarındaki işbirliğini ve stratejik ortaklığı geliştirerek iktisadi açıdan doğabilecek sorunların önüne geçilmesi gerekmektedir.

Yerel yönetim birimleri kendi aralarında karşılıklı dayanışmayı ve yardımlaşmayı geliştirip yaygınlaştırırsa da merkezi otoritenin ulusal sınırlarını kapaması pratikte geliştirilecek yöntemlerin ve oluşturulabilecek “Yeni Ekonomi Modelinin” oluşumuna engel teşkil etmektedir. Merkezi otoritelerin de yaşanan insanlık krizi karşısında topyekün mücadele eden yerel yönetim idarelerinin ihtiyaç alanlarına yönelik yaşanan ekonomik sıkıntılara çözüm üretilmesi için destek vermesi gerekmektedir.¹⁴ Uluslararası sistemler açısından bakıldığında küresel pandemi döneminin yol açtığı ana etkenlerden birisi devletler arasındaki işbirliğinin ve dayanışmanın temellerinin zorlu süreçlerde kırılan olduğunun belirginleşmesidir. İlişkilerin zayıfladığı ve toplumsal dinamiklerin zayıfladığı ortamda yerel yönetim birimleri, devletlerin uyguladığı tek yönlü etkileşim yerine yoğun, sürekli ve çok yönlü etkileşim modelleri doğrultusunda politikalar üretmelidir. Çünkü küresel düzeyde, dünyanın bekasını ilgilendiren insanlık krizi karşısında devletlerin, uluslararası kurum ve kuruluşların yeterli diyalogları kuramaması ve uluslar üstü koordinasyon mekanizmasının oluşturulamaması yerel yönetimlerin sorumluluğunu arttırmıştır.¹⁵ Yerel yönetimlerin faaliyet alanlarının genişlemesi, sorunlara çözüm odaklı yaklaşması, süreci yönetmede teknik açıdan başarılı olmaları yerel idarelerin, güçlü bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Yerel idarelerin, kent yaşamında meydana gelen hizmet eksikliklerini düzenlemek ve yurttaş odaklı anlayışın hâkim olduğu ödev ve sorumluluğu mevcuttur. Ayrıca şehirlerin, yurttaşların refahını ve huzurunu sağlayacak, biçimde dizayn edilmeleri zorunluluk teşkil etmekte ve yerel yönetimlere büyük görev düşmektedir.¹⁶

Yerel yönetimler, yenidünya küreselleşmesi yaklaşımı ve pandemi sürecinde yetki alanını genişleterek güçlenmiştir. Devletlerin sınırları üzerine barikat sistemleri oluşturması 21. yüzyılı “Şehir Devletleri Dönemi” olarak ortaya çıkarmıştır. Merkezi otoritelerin pandemi sürecini en hafif düzeyde atlattıkları için aldıkları önlemler, yurttaşların beklentilerini karşılayamamış, etkin ve verimli politikaların üretilmemesi yerel yönetimler alanının güçlenmesini sağlamıştır. 21. Yüzyılda vuku bulan gelişmeler doğrultusunda yerel yönetimler alanı yönetim anlayışı ve uyguladıkları politikaları revize ederek küresel bir dönüşümün

¹⁴ U. Bayraktar (2020), Pandemi Ve Sonrasında Yerel Yönetimler İçin Politika Önerileri, *İstanbul Politik Araştırmalar Enstitüsü*, 6.

¹⁵ B. Eryılmaz (2013). *Kamu Yönetimi Düşünceler- Yapılar- Fonksiyonlar- Politikalar*. Umuttepe Yayınları, s. 9.

¹⁶ Z. Toprak (2014). *Yerel Yönetimler*. Siyasal Kitabevi, s. 221.

yaşandığı döneme girmiştir. Burada AB'nin kuruluşu ve entegrasyon sürecinde yerel yönetimler alanında yapılan çalışmalar ve küresel kurumların etkisi büyük olmuştur.

Kamu hizmetleri gerek merkezi otorite gerekse yerel idareler tarafından bireylerin çıkarlarına korumak ve hizmet etmek amacıyla karşılanmaktadır. Küresel Pandemi süreci de bireylere yönelik uygulanacak kamusal hizmetlerin merkezi otorite ve yerel yönetimler arasında nasıl paylaşılacağı konusuna yeniden önem kazandırmıştır. Yerel yönetim birimleri, görev bölüşümünü ve hizmette yeterliliği sağlamak için kamu politikalarında uygulanabilirliği üst seviyelere çıkartırken, merkezi otoritelerin pandemi döneminde politika üretmekte yetersiz kaldıkları görülmektedir. Tüm dünyayı çevreleyen yenedünya küreselleşmesi yaklaşımı, yerelleşme süreçleri ve Covid-19 salgının yayılmasını engellemeye yönelik gelişmeler insanların kamusal hizmet taleplerinde ortaya çıkan yeni eğilimler yerel yönetimlerin önemini ortaya çıkarmaktadır.¹⁷ Nitekim uluslararası kurum ve kuruluşların yerel yönetimler alanındaki reform arayışlarına binayen hazırladıkları misaklar ve getirdikleri düzenlemeler de merkezi hükümetlerin karar mekanizmalarının yerel yönetimler üzerindeki etkisinin devam ettiğini göstermektedir. Özellikle kentli nüfusun artması ve yerel yönetimlerin kentselleşmesi, yönetimde verimlilik sağlanması ve hizmet alanlarının genişlemesi nedeniyle yerel idarelerin yurttaşlara doğrudan hizmet sağlaması ve yerel özerkliğinin geliştirilmesi önem kazanmıştır.

1.2. Araştırmanın Cümlesi

“Türkiye Cumhuriyeti ve Avrupa Birliği'nin; yenedünya küreselleşmesi yaklaşımı ve pandemi süreci ekseninde, yerel yönetimler alanında uyguladıkları politikalar ile yaşanan siyasi dönüşümün yerel yönetim sistemleri üzerine etkisi ve görülen farklılıklarının literatür taraması doğrultusunda değerlendirilmesi ve önerilerin sunulması tezin nihai hedefini oluşturmaktadır.”

1.3. Araştırmanın Sorusu

Türkiye Cumhuriyeti'nden farklı devlet düzenine ve yerel yönetim sistemine sahip olan Almanya, merkezîyetçi yönetim üzerine kurulu yerel yönetim politikaları bulunmaktadır. Türkiye ile benzer özellikler taşıyan Fransa ve tarihi boyunca yoğun merkezîyetçi yönetim anlayışını revize ederek yerel yönetimleri özerk kılmayı amaçlayan İtalya'nın küresel pandemi sürecinde uyguladıkları yerel yönetim politikaları ve süreci ortaya çıkaran etkenler değerlendirilecektir. Yenedünya küreselleşmesi yaklaşımı ve pandemi sürecinin etkisi

¹⁷ Ö. Sezer (2021). Yerel Yönetimlerin Kuramsal Ve Kavramsal Çerçevesi, Özgür Önder & Esra Banu Sipahi & Murat Yaman (Ed.), *Yerel Yönetimler Yönetim Siyaset Kent ve Güncel Tartışmalar*, Gazi Kitapevi, Ankara, s. 3-4.

dâhilinde Türkiye Cumhuriyeti ve AB üye ülkeleri (Almanya, İtalya ve Fransa) uygulamaya yöneldikleri yerel yönetim politikalarının benzerlik ve farklılıklarından yola çıkarak yerel yönetimler alanında yaşanan dönüşüm süreci karşılaştırmalı olarak analiz edilecektir.

1.5. Araştırmanın Alt Problemleri

Yenidünya küreselleşmesi yaklaşımı ve pandemi sürecinde AB üye ülkeleri ve Türk yerel yönetim sistemlerinin uyguladıkları politikaların değerlendirilmesine göre;

Görev alanlarına,

Sosyal politika alanlarına,

Ekonomik alana,

Sağlık alanına,

Çevresel alana,

Yöneldikleri faaliyet alanlarına göre farklılık olup olmadığı araştırmanın alt problemlerini oluşturmaktadır.

1.6. Araştırmanın Literatürdeki Önemi

AB, küreselleşme sürecinde yerel değerleri koruyabilen halka doğrudan hizmet götürmek ve refahın korunması noktasında kendine güvenen ulusüstü kurum olarak üzerine düşen vazifeyi yerine getirmiştir. Çevre, sağlık ve küresel değerleri koruma hususunda birçok gelişmeye temel oluşturan AB, üye ülkelerinin yerel yönetim modelleri içerisinde farklılıklar bulunmasına rağmen, hazırlanan ortak metinler doğrultusunda yerel yönetimler alanında çalışmalar yürütmektedir. AB üyelik sürecinde olan Türkiye, üyelik süresi içerisinde birlik politikalarına uyum sağlamak için alınan kararlar doğrultusunda politikaları hayata geçirmektedir. Özellikle yerel yönetimlerin özerklik kazanması amacıyla düzenlenen Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın (AYYÖŞ) imzacı devletlerinden olan Türkiye Şart'ın bazı maddelerine çekince göstermesine rağmen yaşanan pandemi süreci ve yenedünya küreselleşmesi ile önem kazanan yerel yönetimler konusunda daha ihtiyatlı davranmaya başlamıştır. AB üye ülkeleri ve Türkiye'de yerel yönetimler alanında yaşanan dönüşüm reform sürecinin ivme kazanmasına yol açmış, yerinden yönetim kuruluşu olan belediyelerin pandemi sürecinde izledikleri ve hayata geçirdikleri politikalar dönüşümün birincil kaynağını oluşturmuştur.

AB üye ülkelerinin yerel yönetim politikalarında yaşanan dönüşüm Pandemi sürecinde Türk yerel yönetim sistemlerine yansımaktadır. Bu dönüşümün AB üye ülkelere ve Türk yerel yönetim sistemlerine nasıl yansıtacağı, uygulanan ve izlenen politikaları hangi yönde etkileyeceğini bilmek teorinin sağlam temellere dayandırılması ve araştırmanın özü açısından önem taşımaktadır. Dünyayı etkisi altına alan pandemi süreci insanlık problemi olarak çağımızı etkilemeye devam etmektedir. Özellikle küreselleşmenin etkisinin arttığı dönem içerisinde yaşanan Covid-19 salgın hastalığı hem devletlerin aralarındaki ilişkileri etkilemekte hem de yerel yönetimlerin üzerine düşen vesayeti arttırmaktadır. Küresel pandemi süreci uluslararası literatür içerisinde tezlerde, kitaplarda, makalelerde ve gazetelerde üzerinde önemle durulan konu olmuştur. Nitekim araştırmanın Yenidünya küreselleşmesi yaklaşımı ve yerel yönetimlerin dönüşümü (AB-Türkiye) tezleri üzerine kurulması konunun literatür içerisinde güncelliğini koruması ve araştırılmamış olmasından kaynaklanmaktadır. Teorinin oluşturulması aşamasında araştırmacıların literatür içerisinde geliştirdikleri güncel teoriler referans olarak alınmıştır.

Uluslararası ilişkiler literatüründe küreselleşme konusuna değişik boyutta görüşler bildirilmiştir. Yerel Yönetimler alanında ise gerek AB üye ülkeleri gerekse Türkiye dönüşüm süreci içerisine girmiştir. Küreselleşme ve yerel yönetimler alanında literatüre çalışmalar kazandırılmasına rağmen konuya küresel pandemi sürecinin dâhil edilmesi yerel yönetimlerin bu alandaki politikaları ve küreselleşme ile birlikte getirdiği etkilerin değerlendirilmesi üzerinde durulmuştur. Küreselleşme ve pandemi sürecinde ortaya çıkan etmenler, gerek devletler gerekse yerel yönetimler üzerinde değişim tepkisi yaratmıştır. Bu bakımdan yerel yönetimler alanında AB üye ülkeleri ve Türkiye Cumhuriyeti'nin Yenidünya Küreselleşmesi ve küresel Pandemi sürecinde yaşanan dönüşümün politikalara yansımalarının belirlenmesi ile oluşan problemlere yönelik geliştirilen çözüm önerileri araştırmayı önemli kılmaktadır.

1.7. Araştırmanın Varsayımları

Yenidünya Küreselleşmesi ve pandemi sürecinde, yerel yönetim politikaları ve bu politikaların Türkiye Cumhuriyeti ile AB'nin yerel yönetim sistemlerinde yaşanan dönüşümün yansımaları incelenecektir. Küreselleşen dünyada, pandemi sürecinin yarattığı değişim ve dönüşümün, yerel yönetimlere olan etkisinin durumu, AB ve Türkiye'nin bu değişim sürecinde yöneldiği politikalar, Yeni Dünya Küreselleşmesi Yaklaşımı ve Pandemi sürecinin yarattığı reaksiyon düzleminde değerlendirilecektir. Bilhassa Samuel Huntington'ın "Medeniyetler Çatışması", Francis Fukuyama'nın "Tarihin Sonu ve Son İnsan" ile David Held ve Anthony McGrew tarafından derlenen "Küresel Dönüşümler Büyük Küreselleşme

Tartışması” adlı eserlerde tasarlanan teorilerden hareketle Yenidünya küreselleşmesi yaklaşımının hipotezi oluşturulmuştur.

1.8. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Araştırmaya veri toplamak için makaleler, bildiriler, tezler, araştırma kitapları, ansiklopediler, köşe yazıları, yayımlanan raporlardan edinilen bilgiler doğrultusunda yerel yönetimlerin gelişimi ve revizyon süreci Türkiye ve AB yerel yönetim yapılarının genel yapısı değerlendirilecektir. Ayrıca Yenidünya Küreselleşmesi yaklaşımı ve pandemi sürecinin getirdiği yenilikler ile uluslar üstü yapıların yerel yönetim alanındaki çalışmaları ve teorisyenlerin geliştirdikleri tezler ile kapsam ve sınırlılıkların temel yapısı oluşturulmuştur.

İKİNCİ BÖLÜM

KÜRESELLEŞME TEORİSİNİN GENEL BOYUTLARI VE YEREL YÖNETİMLER

*“Küreselleşme tek bir süreç değil,
duvarların yıkıldığı olgular kümesidir.”*

Anthony GİDDENS¹⁸

1. Küreselleşme Teorisinin Genel Boyutları Ve Yerel Yönetimler

1.1. Küreselleşmenin Teorik Çerçevesi

Şehir devletleri çağından imparatorluklar dönemine kadar olan siyasal süreçte toplumlar arasında hâkimiyet mücadelesi devam etmiştir. Şehir devletleri arasındaki hegemonya mücadelesi, güçlü olan devletin liderliğinde yeni bir bütünleşme ile sonuçlanmıştır. Bütünleşme sürecinin itici gücünü ekonomik koşullar, sağlık problemleri, coğrafi konum ve dini inançlar oluşturmuştur. Netice itibari ile siyasi tarih özelinde “büyük devlet” gerçeği vardır; güçlü devletler (imparatorluklar) gerek eski çağ döneminde gerekse orta çağ ve yakın çağ dönemlerinde evrensel hâkimiyet mücadelesi vererek uluslararası ilişkileri yönlendirmeye çalışmaktadır.¹⁹ Uluslararası sistemi yönlendirmesi büyük devletin ekonomik ve askeri gücünün bir sonucudur ve elde ettiği bu güç diğer devletler ile olan ilişkilerinde başat rol oynamaktadır. Yirminci yüzyılın başlarında yaşanan siyasal olaylar büyük devletlerin sonu olduğunda dahi bu siyasal gelenek sona ermemiştir. Oluşan uluslararası dengeler içerisinde strateji yürüten ve anlaşmalar nezdinde söz sahibi olan “süper devletler” ortaya çıkmıştır. Süper devletlerarasında belirlenen dengeler de yenedünya küreselleşmesini şekillendirmiştir.²⁰ Küreselleşmenin ana eksenini ve genel parametrelerini oluşturan somut göstergeler olarak değerlendirilen devletlerarasındaki hegemonya mücadelesi, ekonomik, siyasi ve kültürel yapılara bugünkü kadar ciddi ve hızlı dönüşümü yaratmamakla birlikte geçmişte de görülmüştür. Asıl olarak küreselleşme olgusunun kökenleri bu açıklamalardan hareketle geçmiş dönemlere kadar uzanan geniş bir süreçtir ve birdenbire oluşmamıştır.²¹

¹⁸ A. Giddens (2000a). *Elimizden Kaçıp Giden Dünya*, (Çev.) Osman Akınhay, Alfa Yayıncılık, İstanbul, s. 20.

¹⁹ Y. Demir & N. Terzi (2020). Modern Devletin Gelişimi: Küreselleşme. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 12(22), 3.

²⁰ N. Yazıcı (2010). *Küreselleşme Ve Mozaik Politikaları*. Yeniüzyıl Yayınları, s. 9.

²¹ G. Alpar (2021). Küreselleşme Kavramının Kökenleri. *International Journal on Social Sciences*. 6 (3), 42.

Küreselleşme kavramının teorik kökenlerinin ilk örneğini Antik Yunan Filozofu Platon'un (Eflatun) "en iyi", ideal", "mükemmel" olarak tasarladığı Devlet²² (Politeia) ütopyasında görülmektedir. Antik Yunan Filozofu Platon'un Devlet adlı eserinde gerçekleşmesini hayal ettiği ideal mükemmel devlet düzeninin, bazı özellikleri İngiliz düşünür Thomas More'un "Utopia"²³ adlı eserinde de tasarlanmıştır.²⁴ İngiliz düşünür Thomas More Utopia adlı eserinde siyasal, sosyal ve ekonomik yapılanmada aynı özelliklere sahip 54 Ada (Kent) devletinden bahsedilmektedir. Yalnızca Başkent'in farklı ayrıcalıklara sahip olmasına rağmen küreselleşmenin gelecek dönemler üzerine öngördüğü bir ve standart ideal devlet düzeninin varlığı Utopia adlı eserde tasarlanmıştır. Utopia kentinde Başkent hariç olmak üzere 54 ada üzerinde bulunan devletlerin hepsinde ortak dil, aynı özellikleri taşıyan töreler, kurumlar ve anayasa bulunmaktadır.²⁵ Bir Utopia şehrini bilen, diğer adalarının özelliklerini bilmektedir. Çünkü bölge özellikleri dışında, bütün şehirlerdeki mahallelerin, evlerin yaşayan yurttaş nüfusunun dahi aynı olması öngörülmüştür.²⁶ "Thomas More 16. yüzyılda evrensel değerleri önemseyerek çağımızın en önemli ve aynı zamanda literatür içerisinde çok tartışmalı kavramlarından biri olan küreselleşmenin öngördüğü yapılanmanın ana hatlarını açıklamıştır."²⁷ Tommaso Campanella'nın Güneş Ülkesi'nde²⁸ bireyler arasındaki ortaklık

²² Detaylı bilgi için Bkz. Platon. (2015). Devlet, (Çev). Sabahattin Eyüboğlu & M. Ali Cimcoz, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul Platon Atina'da demokratik eğilimlerin ağırlık kazandığı, partiler ve sınıflar arasında verilen mücadelelerin geniş boyutlara uzandığı dönemde yaşamıştır. Toplumun bu mücadele ortamından kurtarabilmek için katı bir sınıf ayırımına dayanan aristokratik yönetim biçimini tasarlamıştır. Toplumun doğuş nedeni olarak insanların tek başlarına kendi kendilerine yetememeleri ve ihtiyaçlarını karşılayabilmek için başkalarının yardım ve işbirliğine gerek duymalarıdır. "Bir insan bir eksiği için bir başkasına başvurur; başka bir eksiği için bir başkasına" diyen Platon birçok eksikliklerin birçok insanların bir araya gelmelerine neden olduğunu ve insanların yardımlaşarak bir ortaklık içinde yaşadıklarını söyleyerek küresel toplumun temellerini atmıştır. A. Göze (2015). *Siyasal Düşünceler ve Yönetimler*. Beta Yayıncılık, s. 22.

²³ "Utopia" kelimesi İngiliz Düşünür Thomas More'un tasarladığı ideal devlet düzenini anlatmaktadır. Fakat kelimenin kökeni Antik Yunan'a kadar uzanmaktadır. "Topos" yer ve mekânı belirtmek amacıyla kullanılmıştır. "u" ön eki ise olumsuzluk ekidir. Sözcüğün sonundaki "ia" takısı ise coğrafyayı çağrıştırmak ve anlaşılır kılmak için kullanılır. Utopia, kökeni itibarıyla olması hayal edilen fakat özünde olmayan yer anlamı taşımaktadır. Eser iki bölümden oluşmaktadır. Düşünür birinci bölümü ikinci bölümden sonra yazmıştır. İkinci bölümde Utopia Adasının sosyal, siyasal ve ekonomik düzeninin açıklamasını yapmaktadır. A. Atakan (2016). Beşyüzcü Yıldönümünde Ütopya. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(2), 66.

²⁴ A. Göze (2015). *Siyasal Düşünceler ve Yönetimler*. Beta Yayıncılık, s. 133.

²⁵ T. More (2017). *Ütopya*. (Çev.) Ender Gürol, Cem Yayınevi, İzmir, s. 92.

²⁶ *age*, s. 53.

²⁷ Her adanın eşit ölçüde değerlendirilecek tarım alanı vardır. Özel mülkiyet yoktur, toprak ve yaşam alanları, işyerleri, tarım ürünleri ve ham maddelerin kullanımı herkesindir. 54 ada devletinden hiç biri anayasanın koyduğu kuralları hiçe sayarak topraklarını genişletmez. "evde bulunan hiçbir şey özel değildir, kullanıma uygun ne varsa yurttaşların ortak malıdır. Şehirlerdeki sosyal ve ekonomik düzenlemeler tüm yurttaşların mutluluğunu ve refahını sağlayacak, oluşabilecek haksızlıkları ortadan kaldırmak amacıyla tasarlanmıştır. Her şehirde altı bin aile olacak kuralı getirilerek nüfusun eşit seviyede tutulması öngörülmüştür. Thomas more, tasarladığı ideal devlet düzeni ile tek ve standartlaştırılmış devletin temellerini atarak küreselleşmenin öngördüğü yapılaşmanın genel teorisini 16. Yüzyılda ortaya koymuştur. Daha geniş bilgi için bkz. T. More (2017). *Ütopya*. (Çev.) Ender Gürol, Cem Yayınevi, İzmir, s. 96-109.

²⁸ Detaylı bilgi için Bkz. T. Campanella (2019). *Güneş Ülkesi*. (Çev.) Uğur Gülsün, İlgi Kültür Sanat Yayınları, İstanbul.

ilişkileri ve iş bölümü önemli bir yer tutmaktadır. Bireylerin çalışma saatleri belli sürelerde olmak kaydıyla sınırlandırılmış, bilim ve sanatla uğraşacak, felsefe konuları ile ilgilenecek zaman bırakılmıştır.²⁹ Güneş Ülkesi’nde, başka bir devletin egemenliğine giren kentlerde ortak mal anlayışının temelleri atılmaktadır. “Küreselleşmenin öngördüğü standart yapılanmanın, ideal devletin nasıl olması gerektiğini ve yurttaşların yaşam alanlarına yönelik teori geliştiren düşünürlerin eserlerinde küreselleşme olgusuna yönelik düşünceler görülmektedir.”

Küreselleşme ideolojisi, uluslararası sistemde süreklilik taşıyan toplumsal değişimin bir devamı olarak ortaya çıkmıştır. Toplumsal değişimin özgüllüğünü anlamak için, nasıl bir felsefi temel üzerine kurulduğuna bakmak gerekmektedir.³⁰ Değişimin ilk evresi Rönesans döneminde ve döneme damgasını vuran siyaset biliminin ve realizmin kurucusu Niccolo Machiavelli’nin³¹ teorileri ekseninde şekillenmiştir. Rönesans hareketlerinin etkisiyle yayılan özgür düşüncenin etkileri toplumsal yaşamın her aşamasında kendisini göstermeye başladığı dönemdir.³² Machiavelli, dönemi içerisinde toplumsal bütünlüğü sağlamak amacıyla “güçlü bir siyasal yapı” arayışını desteklemiştir. Venedik, Milano, Floransa, Roma ve Napoli şehirleri arasında güç dengesinin bulunması İtalya’nın siyasal birliğinin kurulmasını engellemiştir. İtalyan düşünür Machiavelli; Dönemi içerisinde *tek yönetim altında birleşmeyi hedefleyen güçlü İtalya’nın bir prensin hükümdarlığı altında birleşmesi* gerektiğini ifade etmiştir.³³

“Küreselleşmenin teorik alt yapısını oluşturan düşünceleri, dönemi içerisinde gelişen politikalara yönelik teoriler geliştiren düşünürlerin paradigmalarına kadar götürülmesi gerekmektedir. Küreselleşme teorisi gelişen ve değişimlerin hızlı yaşandığı bu nedenden

²⁹ D. Ü. Arıboğan (1998). *Kabileden Küreselleşmeye Uluslararası İlişkiler Düşüncesi*. Sarmal Yayınevi, s.83.

³⁰ E. F. Keyman (2006). Küreselleşme, Uluslararası İlişkiler ve Hegemonya. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 3(9), 4.

³¹ Siyaset kuramcısı, yazar ve devlet adamı Niccolo Machiavelli (1469-1527), hukukçu bir babanın ve kültürlü bir annenin oğlu olarak Floransa’da dünyaya gelmiştir. 1494 yılında Medici yönetiminin düşürülmesi ve Cumhuriyet rejimine geçilmesiyle birlikte 1498 yılında ikinci sekreterlik görevine getirilmiştir. Ayrıca Onlar Kurulu’nun sekreterliğini üstlenmiştir. Floransa’nın diplomatik faaliyetlerini üstlenerek döneminde diğer devletler ile olan ilişkileri görüşmeye giderek elçilik vazifesi yürütmüştür. Eylül 1502’de Piero Soderini Floransa Cumhuriyeti’ne ömür boyu gonfaloniere (sancaktar) seçilmiştir. 1512 yılında Mediciler iktidarı ele geçirince cumhuriyet yönetimine son vermiş, yerine Signoria yönetimi kurmuştur. Mediciler, Machiavelli’nin bütün görevlerine son vermiştir. Mediciler tarafından 1513 yılında tutuklanmış ve işkence görmüştür. Hapisten salınmasına rağmen özgürlüğü kısıtlanmıştır. Yoğun bir siyasal yaşamın ardından gelen bu zorunlu “sürgün” Machiavelli’nin en verimli dönemi olmuş, önemli yapıtlarının hepsini bu dönemde yazmıştır. Daha geniş bilgi için bkz. N. Machiavelli (2015). Prens. (Çev.) Kemal Atakay, Can Sanat Yayınları, İstanbul, s. 13-15.

³² D. Ü. Arıboğan (1998). *Kabileden Küreselleşmeye Uluslararası İlişkiler Düşüncesi*. Sarmal Yayınevi, s. 78.

³³ Yaşadığı dönem içerisinde Fransa ve İspanya’nın şehir devletlerini işgal etmesine tanıklık eden Machiavelli Prens adlı eserinde Osmanlı Devleti (Türk Monarşisi) tamamını tek bir kişinin yönettiğini vurgulamakla birlikte Osmanlı Devletine ait olan toprakların işgal edilmesinin zorluklarından bahsetmektedir. N. Machiavelli (2015). Prens. (Çev.) Kemal Atakay, Can Sanat Yayınları, İstanbul, s. 51.

dolayı yurttaşların mecburen kendine tutunma iradesi olarak gelişmektedir. Platon, Thomas More, Tommaso Campanella ve Niccolo Machiavelli'nin ortak düzlemde buluştukları nokta İdeal devlet düzeni ve yönetim tarzı olmuştur. Sürecin ileri safhalarında yurttaşların özgürlük alanlarına yönelik düşünce geliştiren filozoflar zamanın ruhunu taşımaya başlamıştır.” Thomas Hobbes eserinde mistik bir başlık kullanmasına rağmen gerçekçi ve iddialı bir şekilde ifade ettiği Leviathan'da³⁴ zamanın ruhu (Küreselleşme) doğal olarak gelişmektedir. Hobbes, bir egemeninin siyasal sistem içerisinde toplumsal düzeni sağlaması ve korumasının zorunlu olduğunu ifade ederek bir dünya yönetiminin varlığından söz etmektedir. Thomas Hobbes'a göre; yurttaşların mutluluk ve huzur içinde hayatlarına devam etmeleri için genel bir güç kurulması gerekmektedir. Kuvvetli yönetimin oluşturulması için tek bir egemene veya toplum içerisindeki yurttaşların oylarıyla bir iradeye devretmeleri gerektiğini ifade etmektedir.³⁵ Bu şekilde yurttaşlar arasında çıkan çatışmalar ve belli grubun üstünlüğü ile sonuçlanacak olan güç çatışması herkesin itaat edeceği bir otoritenin varlığının pekişmesi ile son bulmaktadır.³⁶

Filozoflar tarafından ortaya konulan ideal devlet düzenleri (ütopya) cennet ve cehennem senaryoları olarak görülmektedir. Teorilerinin kökenleri haritada “terra ineognita”³⁷ diye tasvir edilen işaretlenmiş bölgelerden ilham alınarak tasarlanmıştır. XVI. yüzyıl filozoflarının terra ineognita'sı gelecek yüzyıllarda Jean Jacques Rousseau'nun toplum sözleşmesini referans alarak kurulan Amerika olmuştur.³⁸ Zamanla askeri gücü, sağlam ekonomik temelleri ve gelişmekte olan teknolojisi ile birlikte Amerika dünya kurumlarındaki etkinliğini üst seviyelere çıkarmıştır. Sistemler içerisinde Dünya merkezinin yönetimine

³⁴ İngiliz düşünür Thomas Hobbes'un 1651 yılında yazdığı Leviathan, insan vücudunun özelliklerini taşıyan deniz canavarı olarak tasvir edilmektedir. Leviathan yasa yapan, kaldıran tek otorite olmakla birlikte kendisi yasalara uymakla yükümlü tutulmamıştır. Leviathan yurttaşların gelişmesini sağlayacak, onları haksızlıklardan koruyacak ulusal kuvvet olarak toplumsal düzenin oluşumunda ortaya çıkabilecek olan sorunlara karşı yardımcı olacaktır. Hobbes, Leviathan'ı toplumsal sözleşmenin ürünü olarak sunarken, siyaseti tanrı katından insan katına indirmekte ve Rönesans bireyselliğini ulusal bireysellik haline getirme konusunda bir adım daha atarak, klasik ulus devlet anlayışına yaklaşmaktadır. İkincisi, Hobbes'un Leviathan'ın elinde tuttuğu kılıç, bireyi toplumsal sözleşme yapmaya yönelten en temel ihtiyacının, yani güvenlik ihtiyacının garantisidir. Daha geniş bilgi için bkz. Semih Lim tarafından 2004 yılında İngilizceden Türkçe olarak çevirisi yapılan Thomas Hobbes'un Leviathan adlı eserine kendi görüşlerini aktardığı bölümden alıntı yapılmıştır. T. Hobbes (2004). *Leviathan*. (Çev. Semih Lim), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, s. 8.

³⁵ *age*, s.128.

³⁶ Genel olarak literatür içerisinde Thomas Hobbes'a atıf yapılarak kullanılan lakin Romalı Şair Plautus'un Asinaria'daki meşhur Latince ifadesi ile “homo homini lupus”, yani “insanın insanın kurdu olduğu” ortamda doğacak olan bu otorite, tüm yurttaşların huzurunu ve mutluluğunu sağlayacak istedikleri bir egemene ve uymaları gereken kuralları oluşturan bir siyasal yapı olacaktır. D. Ü. Arıboğan (1998). *Kabileden Küreselleşmeye Uluslararası İlişkiler Düşüncesi*. Sarmal Yayınevi, s. 87.

³⁷ Kartografyada haritalanmış veya belgelenmemiş henüz bilmediğimiz alanların keşfidir.

³⁸ Bu konudaki görüşler Semih Lim tarafından 2004 yılında İngilizceden Türkçe olarak çevirisi yapılan Thomas Hobbes'un Leviathan adlı eserine kendi görüşlerini aktardığı bölümden alıntı yapılmıştır. Küreselleşmenin öngördüğü düzen ve yapının Amerika betimlemesiyle öngörülmesi ilk örneği oluşturmuştur. Thomas Hobbes, *age*, s.8.

ilişkin kararların Rusya, Fransa, Almanya, İngiltere, Çin, Japonya ve Kanada tarafından alındığı görülmektedir. Merkez’de bulunan ülkeler arasında eşit seviyeler olmasına rağmen ABD siyasi, ekonomik, teknolojik ve toplumsal alanlardaki başarısı ile ülkeler arasında ön plana çıkmaktadır.³⁹

Her tarihsel dönemde sistemlerin dönüşüm yaşadığı ve yeni bir yapılanmaya gittiği felsefecilerin farklı tanımlamalarında görülmektedir. Her şeyden önce, sistemi böyle bir değişikliğe yönelten unsurların neler olduğunu tespit etmek gerekmektedir.⁴⁰ Dünya sistemini değişikliğe yönelten üç temel aşama bulunmaktadır. İlk önemli gelişme Otuz yıl Savaşlarını⁴¹ sona erdiren ve feodal yönetimlerin çöküşünün temellerini atan 1648 Westphalia Barış Antlaşması ve modern savaşların meydana gelmesi (otoritelerin varlığı) olmuştur. Antlaşma ile tüm devletlerin eşitliği ve bağımsızlığı savunulmuştur. Savaşın yerine diplomasinin alternatif olarak kullanılacağı belirtilmiştir. Devletlerarasında yeniden meydana gelebilecek savaş ortamının vuku bulmaması için “güç dengelerinin” kurulacağı ifade edilmiştir.⁴² Antlaşma ile modern devletlerin büyük güç paradigmaları üzerine inşa ettikleri kuruluş süreci başlamıştır. Mutlak monarkların döneminde bütün değişimlere rağmen, güç unsuru tek fonksiyonda toplanmıştır. Bu konuda Max Weber’in tanımlamasına göre; “meşru fiziki güç kullanımı” dışarıda ordu, içeride polis aracılığıyla devletin tekeline geçmektedir.⁴³ “Devletler iç güvenliğini sağlamak için Weber’in tanımladığı baskı aygıtlarını kullanmıştır. Modern devletin egemen yönetim birimleri haline gelmesinde baskı aygıtlarındaki (askeri ve savaş teknolojisi) gelişmeler etkili olmuştur.” İspanya’nın askeri açıdan güçlenmesi karşısında siyasal birliğini sağlayamayan İtalya’da egemenliğini pekiştirmek isteyen Fransa başta olmak üzere, devletler kendilerine ait düzenli ordular kurmaya başlamıştır.⁴⁴ Düzenli ordular mutlak monarklar için güvenilir hükmetme araçlarından biri olmuştur. Georg Wilhelm Friedrich Hegel, 1806 yılında tarihin sonunu ilan ederken Napolyon Bonapart’ın Prusya monarşisini

³⁹ G. Kazgan (2000). *Küreselleşme Ve Ulus Devlet Yeni Ekonomik Düzen*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, s. 49.

⁴⁰ J. Habermas (2002). *Küreselleşme Ve Milli Devletlerin Akıbeti*. (Çev. Medeni Beyaztaş), Bakış Yayınları, s. 12.

⁴¹ Alman topraklarında meydana gelen Fransa ile Habsburglar, İspanya ile Hollanda arasında başlayan savaşın boyutunun farklı bir hal alması sonucunda Danimarka, İsveç ve Transilvanya’nın da dâhil olduğu uluslararası bir savaştır. Fransız Devrim Savaşları öncesinde vuku bulan Avrupa’nın en büyük savaşıdır. Otuz Yıl Savaşları Protestanların zaferi ile sonuçlanmış, Westphalia Barış Antlaşması ile bitmiştir. Detaylı bilgi için bkz. O. Sander (2016). *Siyasi Tarih İlkçağlardan 1918’e*. İmge Kitabevi Yayınları. s. 100.

⁴² D. Ü. Arıboğan (1998). *Kabileden Küreselleşmeye Uluslararası İlişkiler Düşüncesi*. Sarmal Yayınevi, s.92.

⁴³ K. Koçdemir (2004). *Milli Devlet ve Küreselleşme Anlamı Değişen Sınırlar*. Ötüken Neşriyat, s.103.

⁴⁴ **age**, s. 105.

Jena Savaşı'nda yenilgiye uğratmasıyla gerçekleşen Fransız Devrimi'nin ideallerinde görmekte ve evrensel homojen devlete doğru ilerlemenin başladığını savunmuştur.⁴⁵

İkinci değişim aşaması özgür yurttaş iradesi fikrinin yayılması ve akılcı ilerleme süreci üzerine inşa edilmiştir. Hegel'in savunduğu ve üzerinde ivedilikle durduğu özgürleşme için mutlaklaşma, kendi bilincine varmak ve eşitlik gerekmektedir.⁴⁶ Hegel bu görüşünü şu şekilde ifade etmektedir; *Doğulular yalnızca tek'in Yunan ve Roma Dünyası ise bazılarının özgür olduğunu biliyordu, buna karşılık biz, bütün insanların mutlak olarak, yani insanın insan olarak özgür olduğunu ifade etmiştir.*⁴⁷

Yirminci yüzyılın son çeyreğinde ise dünyada bilim ve teknoloji alanında yaşanan gelişmeler iletişim ve ulaşım ağında yeni bir dönüşüm başlatmıştır. Sürecin yarattığı değişim ve dönüşüm hareketleri devletlerin siyasal, ekonomik ve toplumsal politikalarına etki etmiştir. Ekonomik şartlardan siyasi bloklaşmalara, sosyal politika faktöründen kültür alanına, ticaretten medya sektörüne kadar uluslararası düzenin ana parametrelerinin her kademesinde etkili olan sistemsal değişim ve toplumsal dönüşüm "küreselleşme" kavramı ile ifade edilmiştir.⁴⁸ Küreselleşme kavramı süreklilik taşıyan toplumsal dönüşümün ve devletlerarasında verilen mücadelenin uluslararası ilişkiler literatürüne yansıyan güç olgusunun devamı olarak ortaya çıkmıştır. Savaşlar, sanayileşme, modernleşme ve kapitalizm gibi süreçlerden kaynaklanan sosyal, ekonomik, teknolojik ve siyasi gelişmeler küreselleşme kavramının gelişim sürecini etkilemektedir.⁴⁹ Küreselleşme kavramının teorik çerçevesinden bahsederken, yaklaşık beş asır boyunca sürecin temel dinamiğini oluşturan gelişmeler önem taşımaktadır.

1870-1914 yılları arasında yaşanan ekonomik dalgalanmalar ve imparatorlukların eski gücünü kaybetmesi sonucunda merkantilizmin referans olarak gösterildiği birinci küreselleşme hareketleri başlamıştır. Birinci küreselleşme hareketlerinin ana eksenini Avrupa devletleri tarafından başlatılan dönüşüm ve genişlemeye yönelik uygulanan ekonomik gelişmeler oluşturmuştur. Avrupa devletlerinin bilim ve teknoloji alanında ulaştığı ilerlemeler neticesinde o zaman kadar ulaşamadığı deniz aşırı ülkelere politik, askeri ve ticari etkisini

⁴⁵ A. Bulaç (2005). Tarihın İkinci Vaktinde Modernizmin Sonu, Mustafa Aydın & Ertan Özensel (Ed.), *Tarihın Sonu Mu?*, Vadi Yayınları, Ankara, s.99.

⁴⁶ I. B. Bravo (2005). Tarihın Sonu İlerleme Ve Küreselleşme Üzerine Bir İnceleme. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29 (2), 126.

⁴⁷ F. Fukuyama (2011). *Tarihın Sonu Ve Son İnsan*. (Çev. Zülfü Dicleli), Profil Yayıncılık, İstanbul, s. 95.

⁴⁸ K. Şahin (2009). *Küreselleşme Tartışmaları Işığında Ulus Devlet*. Yenyüzyıl Yayınları, s. 23.

⁴⁹ *age*, s.31.

ulaştırması açısından fırsat doğmuştur.⁵⁰ İkinci küreselleşme dalgası Birinci Dünya Savaşı ve İkinci Dünya Savaşı arasında meydana gelen olayların yansıması olarak ortaya çıkmıştır. İki savaş arasındaki göç hareketliliği, 1929 yılında vuku bulan ekonomik kriz ve Soğuk Savaş Dönemi'nde devletlerin yayılcı politikalarını ikinci küreselleşme dalgası olarak nitelendirilmektedir.⁵¹ İkinci Dünya Savaşı sonrasında yaşanan ekonomik problemler ve küreselleşme sürecinin yavaşlamasıyla birlikte doğan bunalımlar küreselleşmenin süreklilik arz etmesini engellemiştir. Tüm bunlara rağmen uluslararası ticareti canlandırmak ve sermaye dolaşımını hızlandırmak amacıyla Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası'nın (DB) tasarlanması farklı küreselleşme dönemlerini ortaya çıkarmıştır.⁵² Kurumlar ülkeler arasındaki iktisadi ve politik eşitsizliği önlemek için kurulmuştur. Geçici dönemde olsa ülkeler arasındaki ekonomik ve siyasi olaylara çözüm getirmiştir. Güçlü devletler tarafından baskı aracı haline dönüştürülünce sistem çözülme evresine girmiştir. Bretton Woods Sistemi'nin çökmesi ve sabit kur sisteminin terk edilmesi, ileri kapitalist devletlerin sermayelerinin serbest dolaşımının zeminini hazırlamıştır.⁵³ İkinci küreselleşme dalgasına da ivme kazandıran gelişmelerle birlikte serbest Pazar ekonomisine yönelik devletlerin sayısı artmıştır. Ekonominin uluslararası boyut kazanmasına olanak sağlayan finansal dönüşüm ile birlikte üçüncü dünya olarak nitelendirilen ülkelerde kapitalizmin gelişmesi hızlanmıştır. Genellikle ekonomi perspektifi üzerinde şekillenen ikinci küreselleşme dalgasının dinamiği üçüncü küreselleşme dalgasının siyasi, teknolojik ve kültürel coğrafyasının şekillenmesinin ana paradigmasını oluşturmuştur.⁵⁴

Üçüncü küreselleşme dalgası ise, serbest piyasa ekonomisine geçilmesiyle birlikte, sermaye dolaşımının sağlanması, çok uluslu şirketlerin doğması, dünya ticaret hacmindeki hızlı artış ve teknoloji alanında devrimin yaşanmasıyla başlamıştır. Bunların yanında Soğuk Savaş Dönemi'nde dünyayı iki kutuplu sisteme bölen ABD ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) arasındaki rekabetin SSCB'nin parçalanmasıyla sona ermesi ve

⁵⁰ F. Kıvılcım (2013). Küreselleşme Kavramı Ve Küreselleşme Sürecinin Gelişmekte Olan Ülke Türkiye Açısından Değerlendirilmesi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5(1), 221.

⁵¹ H. A. Özel (2011). İktisadi Perspektiften Küreselleşme Kavramı Ve Gelişimi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 0 (2), 92.

⁵² Fulya Kıvılcım, **agm**, s. 222.

⁵³ H. Polat & H. E. Akduru (2021). Bretton Woods Sonrası Dönemde Küreselleşme Ve Neoliberalizm Hareketlerinin Ekonomik Krizlere Etkisi. *Ardahan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3 (1), 79.

⁵⁴ D. D. Kürçü (2013). Küreselleşme Kavramı Ve Küreselleşmeye Yönelik Yaklaşımlar. *Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 3(2), 4.

ABD'nin batıda rakibinin kalmaması uluslararası konjonktür içerisindeki değişimleri beraberinde getirmiştir.⁵⁵

Tek kutuplu dünya düzenine geçilmesi siyasal, kültürel ve ekonomik değerlerin evrensel olduğu bir uluslararası bütünleşme politikalarını beraberinde getirmiştir. 1980 ve 1990'lı yıllarda evrenselleşen bu politikanın da küreselleşme olduğu ifade edilmektedir. Küreselleşmenin zirveye ulaştığı nokta olarak nitelendirilebileceğimiz bu süreç bireysel, toplumsal ve evrensel anlamda uluslararası literatürün yeniden şekilleneceği tarihsel kırılma noktasına işaret etmektedir. Dünya'nın yeni ekonomik düzeninin günümüzde sergilediği bu yapı İkinci Dünya Savaşı sonrası şekillenen siyasal, konjonktürel ve ideolojik kutuplaşmadan farklı olarak ortaya çıkmıştır. Günümüzün tek merkezli dünyasında, Merkez'deki ülkeler kendi aralarında eşitlik gösterebilir de, yeni ekonomik düzen içerisinde hiyerarşik bir yapı bulunmaktadır.⁵⁶

“Küreselleşme yaklaşımı tarihsel süreci içerisinde devletlerin politikalarında ve toplumlar üzerinde hızlı bir değişim yaşatmıştır. Son yıllarda ise Devletlerin ideolojik, ekonomik ve siyasi ilişkilerinde ki küresel bağımlılık biçimlerine yeni boyutlar kazandırmıştır. Devletlerin küreselleşmenin getirdiği olumsuzluklardan korunmak için topraklarını çevrelediği ve siyasi duvarlar inşa ettiği görülmektedir. Devletlerin oluşturduğu siyasi duvarların küreselleşmenin tek merkezli egemenlik anlayışına karşı çözüm üretememiştir. Karşılıklı bağımlılık ve milletler arasındaki etkileşim ekonomik, siyasal ve sosyal alanlardaki sınırları birbirlerine bağımlı hale getirmiştir.” Dünyayı mıknatıs gibi çeken bir eğilime sürükleyen Covid- 19 virüsünün yaşanmasıyla birlikte Devletler arasında siyasi duvarlar yeniden inşa edilmeye başlamıştır. Salgın tehlikesinden korunmak için oluşturulan siyasi duvarlar kalıcı bir çözüm oluşturamadığı gibi milletler arasında yardımlaşmanın ve dayanışmanın önemi ortaya çıkmıştır. Salgın süreci küreselleşmenin ana hatlarını oluşturan “küresel Dünya” söylemi küresel toplum, küresel ekonomi ve kutsal ortak mücadele ile yurttaşlık anlayışını belirginleştirmiştir.

1.2. Küreselleşme Kavramına İlişkin Literatür İçerisindeki Tartışmalar

İdeolojilerin ve tarihin sonu yaklaşımları çerçevesinde küreselleşme kavramı uluslararası ilişkiler disiplinleri içerisinde tartışmaların geniş yer bulduğu alan haline gelmektedir. Geçmiş yıllarda yaşanan tartışmalar ışığında küreselleşme kavramı, Çağdaş

⁵⁵ G. S. Derman (2019). Küreselleşme ve SSCB Sonrası Geçiş Döneminde Rusya Federasyonu'nda Gorbaçov Yeltsin Dönemi Küreselleşme Süreci Ve Dış Politika, Murat Ercan & Ali Ayata (Ed.), *Küreselleşmenin Krizi Yeni Güç Dengeleri*, Efe Akademi Yayınevi, İstanbul, s.319.

⁵⁶ Gülten Kazgan, *age*, s. 49.

dünya düzeninde büyük bir etkinlik ve yaygınlık kazanmıştır. İçinde yaşanan çağda büyük bir entelektüel etkinlik sağlayan küreselleşme olgusu kendi içerisinde bazı sıkıntılar ve paradokslar içermektedir.⁵⁷ Küreselleşme ideolojisi konusunda milletler arasındaki etkileşimi güçlendirmesi ve ekonomik gelişme açısından milletlere fayda sağladığını düşünen araştırmacılar bulunmaktadır. Farklı görüşe sahip olan araştırmacılar ise siyasi, ekonomik, toplumsal ve kültürel ilişkiler bütününde farklılıkları ortaya çıkardığı görüşü geniş yer tutmaktadır. Geniş bir diyalektik yapılanmanın tezahürü olan küreselleşme ideolojisinin araştırmacılar ve düşünürler arasında ortak bir görüş etrafında birleşmemesi çok boyutlu ve dinamik süreçlerden meydana gelmesinden kaynaklanmaktadır.⁵⁸ Her ne kadar siyasi, ekonomik ve teknoloji varlığı üzerinde görüşler açıklansa da küreselleşme ideolojisi insanları özgürlüklerinin ve farklılıklarının bilincine varmasını sağlamıştır. Bu ekseninde küreselleşme ideolojinin farklı boyutunu Deniz Ülke Arıboğan, şu düşüncelerle izah etmektedir:

*“Küreselleşme ideolojisi iddia ettiği gibi bir bütünlük ya da özgürlük getirmemiş, aksine insanların beklentilerini, umutlarını ters yüz edecek çeşitli olumsuzluklara vesile olmuştur. İnsan mobilitesinin bu denli artması, toplumlar arası mesafelerin bu kadar kapanması, herkesin herkesle ve her şeyle bağlantılı hale gelmesi beraberinde ciddi bir karmaşayı da getirmişti. Küresel küre toplumlara homojenleştireceği yerde, insanları farklılıklarının bilincine vardırırdı. Uzaktayken sempati ile yaklaşıkları bir sosyal grubun kendi yaşam kalitesi ve ilkelerine karşı bir tehdit olduğunu düşünen insanlar kaynaşmaktansa birbirlerini dışlamayı yeğlediler ”.*⁵⁹

“Küreselleşme ideolojisini ulus devlet modelinin etkisini yitirmesi, ekonomilerin güçlenmesi veya siyasi ve teknolojik değerler üzerinden açıklamak doğru kabul edilmemektedir. Etkisini kaybeden devlet modelleri yerine revize edilmiş devlet sistemleri, zayıflayan ve sermaye dolaşımı azalan ekonomik modeller yerine çok uluslu şirketlerin gücünü arttırması üzerinden küreselleşmenin genel boyutlarını açıklamak da yetersiz kalmaktadır. Genel tanımlarının aksine Deniz Ülke Arıboğan insanlığa olan etkisi bakımından küreselleşmenin farklı varyasyonuna vurgu yapmaktadır.” Küreselleşmenin, dünya refah düzeyinde görülen kutuplaşmaları azaltacağı ve dünya refah seviyesini yükselteceği, gelişmiş ve gelişmekte olan devletlerin arasındaki ekonomik eşitsizliği önleyeceğini ifade eden araştırmacılar bulunmaktadır. Aynı kavram başka bir ekol tarafından aktör devletlerin sömürgecilik faaliyetlerinin modern yaklaşımı olarak da açıklanmaktadır. Kavramın yarattığı dönüşümü Büyük Küreselleşme Tartışması başlığında derleyen Held ve Mcgrew araştırmalarını iki paradigma ekseninde açıklamaktadır:⁶⁰ Küreselleşme olgusuna yönelik

⁵⁷ G. Şaylan (2016). *Değişim Küreselleşme Ve Devletin Yeni İşlevi*. İmge Kitabevi Yayınları, s.21.

⁵⁸ F. Kaya & M. Atalay (2020). *Küreselleşme Ve Yerelleşmeyle Küyerelleşme*. Gece Kitaplığı, s. 2.

⁵⁹ D. Ü. Arıboğan (2020). *Duvar Tarih Geri Dönüyor*. İnkılap Yayınevi, s. 43.

⁶⁰ D. Held & A. Mcgrew (2008a). Büyük Küreselleşme Tartışması, (Çev. Ali Serkan Mercan & Eray Sanat), David Held & Anthony Mcgrew (Ed.), *Küresel Dönüşümler Büyük Küreselleşme Tartışması*. Phoenix Yayınevi, Ankara, s.52.

olumlu düşünceler geliştiren yaklaşımlar (Küreselleşmeciler)⁶¹, getirdiği ekonomik eşitsizlikten dolayı kuşku ile yaklaşan ve şiddetli biçimde eleştiren (Şüpheciler)⁶², kavramın yeni dünya düzenin dizayn edilmesinde etkili olan ekonomik ve siyasi olayları tetiklediğini öne süren görüşe sahip sosyal teoriler öne sürülmektedir. Araştırmacılar arasındaki tartışmaların ana noktalarının küreselleşmenin tanımının üzerinde uzlaşa sağlanamaması ve tarihselliğinden kaynaklandığı görülmektedir. Kavramın tarihselliği konusunda çoğunluğun 1960 yılından sonra literatüre kazandırılan yeni bir toplumsal gerçeklik olduğu fikrine karşı, kökenlerinin geçmiş dönemlerde meydana gelen iktisadi ve siyasi olaylara dayandığını savunan teorisyenler arasında tez, sentez ve antitez problemleri yaşanmaktadır. Kavramı günümüz uluslararası ilişkiler literatüründen, Antik Yunan dönemine kadar uzanan geçmişe sahip olduğunu düşünen kurumsal tartışmalarda süregelmektedir.⁶³ Küreselleşmenin tarihselliği konusunda George Modelski şunları söylemektedir: “küreselleşmeye ilişkin tarihsel deneyim, iyimser veya basit bir sonuç çıkarmamıza izin vermez. Olgunun başlangıcı yüzlerce yıl uygarlığın beşiği olan âlimler ve bilim insanlarını merkezde toplayan İslam Dünyası’na kadar uzanmaktadır. Kavramın ilk evresi budur; ikinci evresi Avrasya ve Afrika topraklarında merkezi konumlarını pekiştiren devletlerin bölgeleri, ticari faaliyetlerini yürütmek amacıyla kullanmaları sonucunda milletler arasındaki etkileşimi sağlamaları ve medeniyetleri tek bir merkeze indirgemesinden kaynaklanmaktadır.⁶⁴ Küreselleşmenin ulus-üstü biçimde sermaye hareketliliğini oluşturması durumunda yeni bir imge olmadığını savunan Paul Hirst ve Grahame Thompson tartışmalara tercüman olurcasına, bu durumu şu şekilde özetlemektedir:

“Küreselleşme o kadar güçlü ki analistleri hipnotize etti ve siyasi muhayyileleri fethetti. Ama durum gerçekten böyle mi? Şu anki ileri derecede uluslararasılaşmış ekonomi öncüsüz değildir,

⁶¹ Küreselleşmeci açıklama, küreselleşme kavramının ister safça ideolojik ve toplumsal kurgu, ister Batı emperyalizminin eş anlamlısı olsun kolay bir şekilde reddedilmesini kabul etmemektedir. Küreselleşmeyi salt bir ekonomik görüngü olarak kabul etmek yerine, küreselleşmeciler toplumsal ilişkilerin diğer önemli boyutlarını eşit statüde görmektedir. Küreselleşmecilerin merkezinde dünya düzeninin ve toplumsal hayatın örgütleyici ilkelerinin yeniden konfigürasyonunu içeren küresel değişim bulunmaktadır. Küreselleşmecilerin açıklamalarının özünde iktidara dair ilgi yatar ve bu bölgeleri aşan iktidar ilişkilerini içerir. D. Held & A. Mcgrew, **agm**, s. 15-16.

⁶² Küreselleşme kavramının sorgulanmasında, şüpheciler genel olarak küreselleşme tezinin nihai bir testini yaratmaya çalışmaktadır. Genel olarak bu küresel ekonomi, küresel kültür veya dünya toplumu için önsel bir model veya bir soyutlama inşa etmeyi ve çağdaş eğilimlerin bununla ne kadar uyduğu değerlendirmesini içermektedir. Şüpheciler küreselleşmeyi çağdaş dünyayı şekillendiren güçlere bir öngörü sağlamak yerine ideolojik bir yorum olarak değerlendirir. Kısmen, küresel bir serbest piyasa yaratmak ve dünyanın belli başlı ekonomik bölgeleri dâhilinde Anglo-Amerikan kapitalizmini pekiştirmek demek olan neoliberal küresel projeyi meşrulaştırmaya ve haklı çıkarmaya yarayan, uygun mit olarak nitelendirmektedir. D. Held & A. Mcgrew, **agm**, s. 12.

⁶³F. K. Çıvrın (2020). Küreselleşme Teorisi: Söylemler Ve İddialar. Dokuz Eylül Üniversitesi *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22 (3), 1209.

⁶⁴G. Modelski (2008). Küreselleşme, (Çev. Mehmet Celil Çelebi), David Held & Anthony Mcgrew (Ed.), *Küresel Dönüşümler Büyük Küreselleşme Tartışması*. Phoenix Yayınevi, Ankara, s.75-76.

kabaca 1860'lerden sonra başlayan modern sanayi teknoloji üzerine temellenmiş ekonominin başlangıcından beri varolan uluslararası ekonominin ayrı konjunktür ve durumlarından biridir. Bazı açılardan şu anki uluslararası ekonomi 1870'le 1914 arasında varolan rejimden daha az açık ve bütünleşmiştir".⁶⁵

Küreselleşmeyi sistemleştiren sosyal bilimciler arasında yaşanan tartışmaların analitik çerçevesi kavramın geleceği üzerine formüle edilmektedir. Gelecek tartışmaları üzerine David Held "Kozmopolitanizm: Küreselleşmeyi Evcilleştirmek"⁶⁶ başlıklı araştırması ile küreselleşmenin zamanların ruhuna uygun olarak dönüştürülebileceğine vurgu yapmaktadır. Alan yazını içerisinde teorilerini geliştiren sosyal bilimciler küreselleşmenin dayandığı siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmelerin dünya ölçeğinde yaygınlaşması nedeniyle geri dönülemez olduğunu savunmaktadır. Popüler bir olgular dizisi olması nedeniyle literatürde geniş araştırmaların yer aldığı küreselleşmeyle ilgili çalışmalara bakıldığında tanımdan ziyade sürecin toplumsal, ekonomik ve siyasi etkilerini açıklama çabasıyla karşılaşılmaktadır. Bu durum küreselleşmenin tarihselliğinden, çok boyutlu, dinamik ve çelişkili yapısından kaynaklanmaktadır. Küreselleşmenin, bu nitelikleri ve geleceğe dair çelişkili boyutlar içermesi farklı yaklaşımlara imkân tanımakta ve kavramsal tartışmaların yaşanmasına neden olmaktadır.⁶⁷ Literatürde devam eden tanım karmaşası ve küreselleşmenin geleceğine yönelik sınırlarının belirlenememesi küreselleşmeyi bir kavram değil de katalog olarak gören tartışmaları ortaya çıkarmaktadır. Marshall McLuhan ve diğer araştırmacıların kuramlarının aksine, küreselleşme olgusu üzerinden gerçekleşen tartışmalar geniş perspektifte ayrı iki yazın dizisi oluşturmaktadır.⁶⁸ Tartışmanın ilk yoğunlaştığı alan uluslararası ilişkiler içerisindeki kuramlar, ikinci tartışma konusu "Immanuel Wallerstein'in merkez, yarı-çevre ve çevre teorilerini çözümlediği "dünya-sistemi kuramı"⁶⁹ olarak değerlendirilmektedir.

⁶⁵P. Hirst & G. Thompson (2008). Küreselleşme – Gerekli Bir Mit Mi?, (Çev. Mehmet Celil Çelebi), David Held & Anthony McGrew (Ed.), Küresel Dönüşümler Büyük Küreselleşme Tartışması. Phoenix Yayınevi, Ankara, s.123-124.

⁶⁶ Kozmopolitanizm, bir hükümetin, devletin ya da sivil örgütün temsilcisi olsa da hiçbir unsurun aşmaması gereken standartları ya da sınırları belirleyen temel değerlerdir. Bir birey yâda (bir bütün olarak) insanlığın bir üyesi olarak her bir insanın taleplerine odaklanan bu değerler, insanların temel anlamda eşit olduğu ve eşit politik davranışı hak ettikleri görüşünü desteklemektedir. D. Held (2008). Kozmopolitanizm: Küreselleşmeyi Evcilleştirmek, (Çev. Ezgi Sarıtaş), David Held & Anthony McGrew (Ed.), *Küresel Dönüşümler Büyük Küreselleşme Tartışması*. Phoenix Yayınevi, Ankara, s. 609.

⁶⁷K. Şahin (2009). *Küreselleşme Tartışmaları Işığında Ulus Devlet*. Yeniüzyıl Yayınları, s. 37.

⁶⁸A. Giddens (2008). Küreselleşme – Gerekli Bir Mit Mi?, (Çev. Mehmet Celil Çelebi), David Held & Anthony McGrew (Ed.), *Küresel Dönüşümler Büyük Küreselleşme Tartışması*. Phoenix Yayınevi, Ankara, s.82.

⁶⁹Immanuel Wallerstein'in kapitalist dünya-sistemini çözümlediği büyük teorisinde merkez ülkelerin güçlü devlet aygıtı bulunmaktadır. Çok yönlü üretim kapasitesi ve kalifiye olan yüksek ücretli bir iş gücü kapasitesi mevcuttur. Çevreleşmiş (Periferik) bölgelerde ise devletin hem ekonomik hem de siyasi gücü zayıftır. Merkez ve çevre ülkelerinin ortasında yer alan ve iki kademeyi de dengeleyen dünya sisteminin dinamik kalmasına ve kendini yeniden üretebilmesini sağlayan yarı-çevre ülkeler bulunmaktadır. Dünya-sistemi teorisi kapitalizmin bir dünya sistemi oluşturduğu için sistemin çevre ülkeleri de merkezin etkisinde ve baskısı altında kalmaktadır. Daha geniş bilgi için bkz. I. Wallerstein (2011). *Dünya-Sistemleri Analizi Bir Giriş*, (Çev.) Ender Abadoğlu & Nuri Ersoy, bgst Yayınları, İstanbul, s. 42-43.

Küreselleşme kavramının temel sorunu uluslararası ilişkiler alanındaki çalışmalar ile karşılaştırılmasından doğan problemlerden değil, tarihsel ve tanımsal çelişkilerden kaynaklanmaktadır. Küreselleşmeyi açıklama, çözümlenme ve etkilerinin değerlendirilmeye çalışılması kavramsal karmaşaya neden olmaktadır.⁷⁰

1.3. Küreselleşmenin Genel Boyutları

Küreselleşmenin genel boyutları olgunun teorik alt yapısını ve karakteristik özelliklerini belirgin kılan gelişmeler olarak nitelendirilmektedir. Küresel dünyada gittikçe büyüyen ekonomik sorunlar, çevre sorunları, toplumsal bunalımlar, salgın hastalıkların yayılması ve insan hakları ihlalleri, bilim alanında yaşanan dönüşümler, siyasi çatışmalar ve artan terör faaliyetleri çeşitli sorunları beraberinde getirmiştir.⁷¹ Küreselleşmenin yirminci yüzyılın son çeyreğinde ve günümüzde etkisini genişletmesine yol açan beş dinamiğin temeli bu sorunlar üzerine inşa edilmeye başlanmıştır. Küreselleşmenin etkisini geniş perspektifte gösterdiği ilk boyut ticaret ve finans pazar ekonomisi merkezli liberal görüşün tekeliyle dünyayı ekonomik küreselleşme sürecine doğru evrilmesiyle oluşmaktadır. Ekonomi, küreselleşme sürecindeki alt varyasyonlardan biri olarak tevarüs edilmesine rağmen, politik, kültürel, teknolojik ve çevresel boyuttaki tüm gelişmeleri etkilemektedir. Devletler de küreselleşmenin genel dinamiklerinin etkisiyle karşılıklı ekonomik bağımlılık sürecine girmiş ve ulusal sınırlar ortadan kaldırılmıştır. Dünya genelinde, politik, iktisadi, kültürel, teknolojik ve toplumsal alanlarda yaşanan gelişmeler küreselleşmenin birleşenlerini meydana getirmektedir. Siyasal açıdan uluslararası örgütlerin dünya üzerindeki hâkimiyetini arttırması, yüksek sermaye payına sahip olan ulus üstü şirketlerin global pazarlarda belirleyici rol alması ve ekonomi piyasalarının iç içe geçmesi, bilgi ve iletişim teknolojisinin üst seviyelere çıkması, ulaşım ağında kaydedilen ilerlemeler ile kültürel değerlerin coğrafyalarını aşması küreselleşmenin genel boyutlarını tanımlamaktadır.⁷² Küreselleşme olgusuna bütüncül bakış açısıyla tanımlamalar getiren sosyal bilimcilerin kavramsallaştırmaları analiz edildiği zaman, her anlayış tek bir boyutu ön plana çıkarmaktadır.⁷³

⁷⁰J. Rosenberg (2008). Küreselleşme Kuramının Sorunu, (Çev. Mehmet Celil Çelebi), David Held & Anthony McGrew (Ed.), *Küresel Dönüşümler Büyük Küreselleşme Tartışması*. Phoenix Yayınevi, Ankara, s.119.

⁷¹G. S. Derman (2019). Küreselleşme ve SSCB Sonrası Geçiş Döneminde Rusya Federasyonu'nda Gorbaçov Yeltsin Dönemi Küreselleşme Süreci Ve Dış Politika, Murat Ercan & Ali Ayata (Ed.), *Küreselleşmenin Krizi Yeni Güç Dengeleri*, Efe Akademi Yayınevi, İstanbul, s.326.

⁷²Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi (TASAM) (2006). *Küreselleşmenin Boyutları Ve Etkileri*. [Erişim: 14. 01.2022, https://tasam.org/tr-TR/Icerik/211/kuresellesmenin_boyutlari_ve_etkileri]

⁷³D. Ateş (2006). Küreselleşme: Ne Kadar Tek Boyutlu?. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 7 (1), 28.

1.3.1. Ekonomi Literatüründe Küreselleşme

Ekonomik küreselleşme eğilimi, teknolojinin getirdiği ölçekteki imkânlar, devletlerin ekonomilerinin, dünya piyasalarıyla olan bütünleşmesi ve serbest ticaret anlayışının küresel kürede tek bir pazar etrafında yaygınlık kazanması şeklinde ifade edilmektedir.⁷⁴ Devletlerarasındaki artan uluslararası ticaret, doğrudan yâda dolaylı olarak hızlanan yabancı sermaye hareketlerinin yoğunlaşması ve devletlerin birbirleriyle yaklaşması anlamına gelmektedir. Ekonomik küreselleşmenin farklı etkenlerinden biri de dünya finans piyasalarının bütünleşmesi olarak ilerleme kaydetmesinden kaynaklanmaktadır. Ekonomik küreselleşme eğilimi bütünleşen piyasalarda, üretim düzenlemeleri, uluslararası ticaret ve yabancı yatırım, iktisadi büyüme, işgücü piyasası ve ekonomi sektöründe uluslararası sınırları aşan geniş kapsamlı etkiye yol açmaktadır.⁷⁵ Küreselleşmenin ekonomik boyutunun bu şekilde ivme kazanmasında çok uluslu şirketlerin yadsınamayacak derecede önemi bulunmaktadır. Dünya ticaret ağında 2/3'lük paya sahip olan çok uluslu şirketler uluslararası finans piyasalarına yön vermektedir. Birçok dünya devletinden ekonomik olarak güçlü konumda bulunan şirketler ekonomik küreselleşmenin kalbi vazifesini görmektedir.⁷⁶ Çok uluslu şirketlerin ekonomi ağının dünya çapında yoğunlaşması ve ticari faaliyetlerini geliştirmesi ekonomik küreselleşme sürecinin aktif boyutu olarak atfedilmektedir. Bu düzlemde kurulan ekonomik ilişkiler ağı küreselleşen toplumların yaşam kalitesi ile gelir seviyelerini doğrudan etkilemektedir.⁷⁷

Ekonomik küreselleşmeyle birlikte ticaret dolaşımının serbestleşmesi ve piyasaların işlemlerini dünya ölçeğinde geçerli olan kurallar üzerinden belirlemesi kavram içerisinde üç farklı küreselleşme boyutunu ortaya çıkarmıştır. Ünzüle Kurt, literatürde ekonomik küreselleşmenin lokomotifi olan üç farklı boyutunu şu cümlelerle özetlemektedir; ülkeler arasında gerçekleşen ticaretin gayri safi yurtiçi hasıladaki payını ifade eden “ticaretin küreselleşmesi”, gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerde yabancı sermayedarların faaliyetleri dikkate alınarak değerlendirilen “üretimin küreselleşmesi” son olarak ekonomi piyasalarının entegrasyonunu tamamlamasıyla gerçekleşen sermaye hareketlerindeki serbestleşme politikası

⁷⁴M. Y. Çelik (2012). Boyutları Ve Farklı Algılarıyla Küreselleşme. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 32, 68.

⁷⁵Di Giovanni & J., Gottselig, G.& Jaumotte&F., Ricci & L. A. and Tokarick, S. (2008): Globalization: A Brief Overview, *International Monetary Fund Issues Brief*, s. 2.

⁷⁶M. Yıldız (2019). Küreselleşme Ve Küreselleşme Sürecinin Uluslararası Sisteme Etkisi, Murat Ercan & Ali Ayata (Ed.), *Küreselleşmenin Krizi Yeni Güç Dengeleri*, Efe Akademi Yayınevi, İstanbul, s.36.

⁷⁷D. Ateş (2006). Küreselleşme: Ne Kadar Tek Boyutlu?. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 7 (1), 27.

sonucunda görülen “finansal küreselleşme” olarak tanımlamaktadır.⁷⁸ Küreselleşmenin şiddetini en çok hissettirdiği ekonomik boyutuyla birlikte ulus-üstü yapıların piyasalardaki hâkimiyetini güçlendirmesi ve evrensel düzeyde faaliyet gösteren şirketlerin sayısının artmasıyla serbest ticaret yayılmaya başlamıştır. Ekonomik küreselleşmenin dünya piyasalarında sermaye hareketlerine yön vermesi ve serbest dolaşımı sağlaması çok uluslu şirketlerin ticaret alanını genişletmiştir.⁷⁹

21. yüzyılda ekonomik küreselleşmenin ortaya çıkardığı IMF, DB ve Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) gibi uluslararası finansman kuruluşlarının serbestleşme ve özelleştirme faaliyetleri kapsamında gelişmekte olan devletlere sunduğu fon destekleri sürecin yayılmasına ivme kazandırmaktadır.⁸⁰ Uluslararası kuruluşların fon desteği sağlamak için sunduğu şartlar devletlerin siyasi gücünü azaltmakta ve konumlarının yıpranmasına sebebiyet vermektedir. Fon yardımlarının alınması için öne sürülen şartların kabul edilmesi neticesinde; süper güçlerin iktisadi çıkarları için yeni kazanımlar elde edeceği ticaret alanlarının açıldığı ve bireysel özgürlüklerin kısıtlandığı bu sebep ile toplumsal eşitsizliklerin ortaya çıktığı görülmektedir. Bu türlü yönelimler devletlerin dönemsel kırılmalar ve iniş çıkışlar yaşamasına sebep olmaktadır. İçinde buldukları ekonomik bunalımdan kurtulmak amacıyla devletler tarafından uygulanan iktisadi istikrar paketleri sorunu daha da derinleştirmektedir. Ekonomik küreselleşmenin sonucu olarak referans gösterilen problemlerin nedeni devletlerin dış politikaları ve hükümet kararlarındaki istikrarsız durumdan kaynaklanmaktadır.⁸¹

Ülkeler arasında ulusal sınırları aşan ekonomik ilişkilerin sonucu olarak dünya piyasaları ve ticaret ağı bütünleşmektedir. Finansal piyasalarda sınırların ortadan kaldırılmasıyla başlayan ekonomik bütünleşme süreci toplumsal ve politik alanlarda değişikliklerin meydana gelmesine yol açmaktadır.⁸² Pratiksel ve teoriksel açıdan alt yapı unsuru olan ekonomi, üst yapı unsuru olan siyaseti ve toplumsallaşmayı etkilemektedir. Ulus üstü şirketlerin ve kuruluşların Dünya piyasalarındaki sermaye dolaşımını hızlandırması ve iç piyasalarda yatırımlarını arttırması alt yapı unsuru olan ekonominin üst yapı unsuruna dönüşümüne neden olmaktadır. Ulus üstü kuruluşlar sahip oldukları sermaye payları ile

⁷⁸Ü. Kurt (2018). Küreselleşme ve Ekonomik Kompleksite İlişkisi: Türkiye Örneği. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(3), 2196.

⁷⁹İ. Aytekin (2013). Küreselleşme Ve Ekonomik Küreselleşme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 132.

⁸⁰M. A. Göngen (2013). Küreselleşmenin Ekonomik Boyutu Küreselleşmeyi Yöneten Üç Ana Kurum: IMF, Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29, 122.

⁸¹R. Gilpin (2008). Küresel Ekonomide Ulus-Devlet. (Çev. Ezgi Sarıtaş), David Held & Anthony McGrew (Ed.), *Küresel Dönüşümler Büyük Küreselleşme Tartışması*. Phoenix Yayınevi, Ankara, s.413.

⁸²K. Şahin (2009). *Küreselleşme Tartışmaları Işığında Ulus Devlet*. YeniYüzyıl Yayınları, s. 85.

üretim odaklarını kontrol etmekte ve piyasaları yönlendirmektedir. Gelişmekte olan ve az gelişmiş Devletler ise sınırları içerisinde üretim ve yatırım yapan kuruluşlara iş gücü sağlayan modern üreticiler konumuna gelmektedir. Bu noktada üst yapı unsuru olarak ekonomik küreselleşmenin yarattığı değişim ile başlayan bütünleşme süreci devletlerin iktisadi gücünün azalmasına neden olmaktadır. Paul Kennedy bu durumu şu şekilde açıklamaktadır;

*“Ekonomik küreselleşme sürecinde, devletler piyasalardaki kontrolünü kaybetmektedir. İşçilerin ve gelişmekte olan ülkelerin konumları yıpranmakta ve doğal çevre zarar görmektedir. Günümüz küresel toplumu, geleneksel politik yapılar, ulusal bilinç, sosyal ihtiyaçlar, kurumsal düzenlemeler ve alışkanlıklar gibi birçok şey ile teknolojik değişim ve ekonomik bütünleşmenin uzlaştırılması görevi ile karşı karşıya kalmaktadır”*⁸³

“Küreselleşme kavramının muhtevasının belirlenmesi zor olmasına rağmen ekonomik boyutunun umumi perspektifte ortaya çıkışını açıklamak adına dört aşamada değerlendirilebilir. Bunlar; birinci olarak coğrafi keşif hareketleri sonucunda ticaret merkezlerinin değişmesi, ikinci olarak Sanayi devrimiyle birlikte devletlerin ekonomik yapısının kuvvetlendirilmesi, üçüncü olarak IMF, DB ve uluslararası kuruluşların milli hükümetlerin ekonomilerine etki etmesi ve dördüncü aşama 21. yüzyılda salgın hastalıklarla birlikte ortaya çıkan ekonomik bunalımlar ve krizler olarak değerlendirilmektedir.”

1.3.2. Politik Perspektifte Küreselleşme

Mevcut küreselleşme hareketlerinin arkasındaki önemli itici kuvvet siyasi arenada yaşanan hızlı değişimlere neden olan politik küreselleşmedir. Soğuk Savaş mücadelesinin sona erdiği 1990’lı yılların başından itibaren “iki kutuplu dünya” düzeni tartışmaları sona ermiş, Samuel Huntington’ın “Medeniyetler Çatışması ve Dünya Düzeninin Yeniden Kurulması” ve Francis Fukuyama’nın “Tarihin Sonu ve Son İnsan adlı eserleri ile yenedünya düzeninin zemini oluşturulmaya başlandığı görülmektedir.⁸⁴ Devletler arasındaki dengelerin yeniden oluşturulduğu düzende ideolojik ayrımlara dayalı ittifakların ortadan kalkması söz konusu olmuştur. Siyasi dengelerin değişmesiyle, demokratikleşme söylemlerinin ülkeler içerisinde yükselmesi hükümetlerin yönetim biçimlerini revize etmeye yönelmesine neden olmuştur.⁸⁵ Küreselleşme hareketliliği, yenedünya düzenini “radikal demokrasi”⁸⁶ kavramına indirgemekteyken demokrasi krizlerinin yaşanmasına da neden olmaktadır. Yeni ulus

⁸³N. Konak (2011). Ekonomik Küreselleşme Ve Ulus-Devlet: Kuramsal Yaklaşımlar. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 28 (1), 152.

⁸⁴A. Bilgenoğlu (2019). Büyük Ortadoğu Projesi Ve Arap Baharı Bağlamında Küreselleşme Ve Yenedünya Düzeninin Ortadoğu’ya Yansımaları, Murat Ercan & Ali Ayata (Ed.), *Küreselleşmenin Krizi Yeni Güç Dengeleri*, Efe Akademi Yayınevi, İstanbul, s.294.

⁸⁵M. Y. Çelik (2012). Boyutları Ve Farklı Algılarıyla Küreselleşme. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 32, 68.

⁸⁶Adem-i merkezîyetçilik ile katılım ve siyasi iktidarın mümkün olan en geniş biçimde dağıtılmasını savunan demokrasi türü. A. Heywood (2013). *Siyaset. (Çev.) Bekir Berat Özipek, Liberte Yayınları, Ankara, s. 105.*

devletler iktidar modellerini daha çok askeri kuvvetler öncülüğünde hayata geçirmiştir. Oluşturdukları siyasi modellerin ulusal ve uluslararası sistemler içerisinde meşruiyetlerini sağlamada problem yaratması nedeniyle ülke içerisindeki yönetim boşluğu siyasi kimlik kazanan askeri kuvvetler tarafından doldurulmuştur.⁸⁷ Küreselleşmenin, politik evresi dünya savaşları sonrasında milletlerin farklı yönetim modelleri ve demokrasi türleriyle bilinçsiz bir şekilde gelişmesine olanak sağlamıştır.

Politik küreselleşmenin pragmatik kökenlerini küresel savaşlarda,⁸⁸ iktidar mücadelelerinde, demokrasi türlerinde, ekonominin yarattığı değişimde, güvenlik problemlerinde ve dünyanın tek hakimi olmak isteyen devletlerin ideolojiyi baskı aygıtı olarak kullanmasındaki sebeplerde aramak gerekmektedir. ABD ve Rusya'nın dünya siyasi dengesinde elde ettiği üstün konum ideolojik söylemler ve ekonomik yayılcılık bu ekseninde gerçekleşmektedir. Küresel egemenliği yönetmek isteyen iki aktör olduğunda, devletlerin çatışmaları kaçınılmaz olmaktadır. Küresel çatışmalar, yenedünya düzenini “egemen” ve “öteki” olarak ikiye ayırmaktayken yeni bir sistemin doğuşunun öngörüsünü haber vermektedir. Bu noktada Beril Dedeoğlu'nun küresel savaşlar özelinde durumu değerlendirmesi, konunun anlaşılması açısından önem taşımaktadır.

Küresel savaşlar, aktörler arası mücadelenin düzenlenmesinde savaş dışı yöntemlerin üretilmesine hizmet eder. Savaş dışı mücadele yöntemlerinin en klasik olanı diplomadır ve küresel savaşlar, küresel diplomasiyi teşvik eder. Küresel savaşların getirdiği en önemli katkı, savaş süreci içinde barış sürecinin düzenlemesidir. Küresel savaşlar, dünya güç dengesinin el değiştirmesi anlamına geldiğinden, yeni düzenlemenin aktörleri bir yandan savaşırken, bir yandan da bir “düzen” haritası çizmişlerdir. Söz konusu düzen, ekonomik ve siyasal bir düzendir dolayısıyla küresel savaşlar bu alanlarda topyekün seferberlik gerektirmektedir.⁸⁹

Devletlerin yeniden meydana gelebilecek olan dünya savaşının patlak vermemesi amacıyla uluslararası güvenliği sağlamaya yönelik siyasal dengeler oluşturulduğu görülmektedir. Küresel Savaşların yaşanması dünya ölçeğinde politik küreselleşmenin gelişmesine olanak sağlamıştır. Bu doğrultuda ABD'nin yönlendirmesiyle, Batılı devletler arasında uluslararası siyasetin şekillendirilmesinde aktör olacak çeşitli uluslararası kurum ve kuruluşlar inşa edilmiştir. ABD, ulusal kuruluşlar aracılığıyla küresel dünyaya yeni bir düzen vermek ve dünya siyasetinde Rusya'nın ideolojik baskı aygıtı olan komünizmi etkisizleştirmek istemiştir.⁹⁰ Batılı olmayan milletlerin komünizmin hegemonyasına girmesine

⁸⁷F. Altun (2011). *Modernleşme Kuramı Eleştirel Bir Giriş*. Küre Yayınları, s.27.

⁸⁸Küresel Savaşlar kavramı, I. ve II. Dünya savaşı ile birlikte Soğuk Savaş Mücadelesini tek düze indirgemek için kullanılmıştır.

⁸⁹B. Dedeoğlu (2018). *Uluslararası Güvenlik Ve strateji*. Yenyüzyıl Yayınları, s.123.

⁹⁰Fahrettin Altun, *age*, s.27.

engel olmak hedefiyle ABD tarafından yürürlüğe konulan *Truman Doktrini*⁹¹ ve *Marshall Planı* bu doğrultuda hazırlanmış ve uygulanmıştır.

Politik küreselleşmenin yarattığı en büyük değişim tek kutuplu sistem hâkimiyetinde yönetilen küresel politikalara tepki olarak birden fazla devleti kapsayan ulus-üstü yapıların oluşturduğu kutsal ittifaklar meydana gelmiştir. Tek ve standart yapılanmaların öngörüldüğü kuruluşlar, küresel savaşlar döneminin sona ermesiyle ortaya çıkmıştır. *BM, Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO), AB, DB, IMF, Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) ve Dünya Ticaret Örgütü*⁹² bu anlayış doğrultusunda kurulmuştur. Özellikle milli sınırların geçirgenliği, egemenliğin ekonomik açıdan gelişmiş ülkelere doğru dönüşümü ve uluslararası kurumların da siyasal ve askeri yönlerden merkezi konuma gelmesiyle politik küreselleşmeden geri dönüş olası görünmemektedir.⁹³

1.3.3. Kültürel Alanda Küreselleşme

Kültür milletlerin kendine özgü yaşam tarzlarını meydana getiren inanç, tutum ve değerlerin ifadesi olarak adlandırılmaktadır. Milletlerin iletişimde kaçınılmaz bir olgu olan kültürler arası etkileşimin küreselleşmeyle birlikte yaygınlaştığı görülmektedir.⁹⁴ Kültürlerin etkileşimi ve yayılması milletler arasındaki uzlaşma ve etkileşime bağlı olarak gelişmektedir. Milletlerin ilk etkileşimi, kültürlerini kendileri ile birlikte bölgelerin ve kıtaların ötesine taşımasıyla başlamıştır. Kültürel küreselleşme uzun bir tarihe sahip milletlerin, dillerinin, inançlarının ve fikirlerinin kıtaları aşma toplulukları nasıl dönüştürebildiğini göstermiştir⁹⁵ Dünyanın herhangi bir bölgesinde üretilen fikirlerin ulusal boyutta milletleri, bölgeleri ve bireyler arasındaki kültürel farklılıklar bu anlayış ile tek ve standart yapı eğilimine indirgenmektedir.⁹⁶

Geleneksel anlayışa sahip görüşler gibi kültürel alanda yaşanan küreselleşme de bazı temellere sahip olarak gelişim göstermiştir. Kökenleri göç hareketleri ve uzun dönemlere yayılan milletler arasındaki savaşlarda görülmesinde rağmen Huntington'un uluslararası

⁹¹Truman Doktrini, II. Dünya Savaşı sonrasında dönemin ABD Başkanı Harry S. Truman'ın Avrupa'daki Sovyet etkisini dengelemek için Batı Avrupa ülkelerine yardım yapılmasına ilişkin görüşü. Daha geniş bilgi için bkz. Ü. Arıboğan & G.Ayman & B. Dedeoğlu (2000). Milletler Cemiyeti, Faruk Sönmezoğlu (Ed.), *Uluslararası İlişkiler Sözlüğü*, Der Yayınevi, İstanbul, s. 679.daha

⁹²A. Heywood (2013). Siyaset. (Çev.) Bekir Berat Özipek, Liberte Yayınları, Ankara, s. 191-192.

⁹³R. O. Keohane (2008). Uluslararası Toplumda Egemenlik, (Çev. Cemil Boyraz), David Held & Anthony McGrew (Ed.), *Küresel Dönüşümler Büyük Küreselleşme Tartışması*. Phoenix Yayınevi, Ankara, s.190.

⁹⁴K. Şahin (2009). *Küreselleşme Tartışmaları Işığında Ulus Devlet*. YeniYüzyıl Yayınları. s. 92.

⁹⁵D. Held & A. McGrew (2008b). Küresel İletişim Çağında Kültürün Kaderi, (Çev. Bülent Özçelik), David Held & Anthony McGrew (Ed.), *Küresel Dönüşümler Büyük Küreselleşme Tartışması*. Phoenix Yayınevi, Ankara, s.283.

⁹⁶Andrew Heywood, *age*, s. 191.

ekonomik süreçlerin ve yön veren elitlerin ticaret ağı tarafından kültürel etkileşimi hızlandırdığı “Davos Kültürü”⁹⁷ daha geniş kitlelere nüfuz etmektedir.⁹⁸ Küreselleşmenin kültürel boyutundan kaynaklanan tartışmalara Huntington, milletler arasında meydana gelen sorunların ideolojik veya iktisadi temelli olmadığını farklı medeniyetlerin veya grupların çatışmalarının kültürel boyutta olacağına yönelik radikal söylemlerin yükseldiği “Medeniyetler Çatışması”⁹⁹ tezini geliştirmiştir. Samuel Huntington, tezinde siyasetin kültürel olarak yeniden şekillenmesini kültürel kimlik ve medeniyetle bağıntılı olarak şu şekilde açıklamaktadır;

*Kültürün güçlü olduğu bir dünyada klanlar ve etnik gruplar birer takımdır, uluslar birer alaydır ve medeniyetler birer ordudur. Halkların tüm dünyada kendilerine gitgide kültür hattında farklılaşmaların kapsamca genişlemesi, kültürel gruplar arasındaki çatışmaların gitgide önem kazandığını, medeniyetlerin en geniş kültürel varlıklar olduğunu, dolayısıyla farklı medeniyetlerden gelen gruplar arasındaki çatışmaların küresel siyasetin merkezinde yer almaya başladığını gösterir*¹⁰⁰.

Küreselleşmenin kültürel alandaki boyutunu ve tartışma sürecini hızlandıran iletişim teknolojilerindeki ilerlemelere bağlı olarak Avrupa ülkelerinin küresel kültür kavramıyla ekonomik açıdan etkisinde bıraktığı ülkelerin kültürlerini etkilemektedir. Küresel kültür özellikle az gelişmiş ülkeler de baskın kültür konumuna geçmekte ve milli kültürlerin değerlerine, batı kültürünü ithal ederek “yerel kültür” haline dönüşmesine neden olmaktadır.¹⁰¹ Küresel kültürün baskın ve içkin karakteri siyasi ve sosyal formlardan, kültürel ve moral kodlara, inanç sistemleri ve etkileşim düzeylerine kadar küresel topluma değişim travması yaratmaktadır.¹⁰² Kültürel küreselleşmeye eleştirel olarak yaklaşanlar küreselleşmenin kültürü homojenleştirdiğini bölgesel ve yerel kültürlerin kökenlerini aşındırdığını savunmaktadır. Karar alma süreçlerinde ve kültürel değerlerde ortak yaşayış

⁹⁷Davos Kültürü, Doğdukları yapının doğrudan işlevsel olan belirgin davranış özelliklerini taşıyan milletlerin çağdaş ekonominin aksesuarlarıyla dikte edilmesidir. Teknolojik gelişmeler, döviz alışverişi, benzer işleri benimsemeleridir.

⁹⁸P. L. Berger (2017). Dinler ve Küreselleşme. (Çev. Hatice Gül), *Bilimname*, 2017(34), s. 605.

⁹⁹Samuel Huntington’un, “Medeniyetler Çatışması” tezi literatürde araştırmacılar tarafından eleştirilmiştir. Literatürde yapılan eleştiriler tezin küreselleşme olgusunun dünyanın pek çok kısmında kültürel farklılıkları zaten ne denli azalttığını görmekte başarısız kaldığı kültürel farklılık ve düşmanlık arasındaki bağın temelsiz olduğunu savaşların farklı milletler arasında değil de aynı milletler içerisinde yaşandığı kültürel rekabetten ziyade siyasal ve ekonomik adaletsizliklerden kaynaklandığı ifade edilmektedir. Detaylı bilgi için Bkz. A. Heywood (2013). *Siyaset*. (Çev.) Bekir Berat Özipek, Liberte Yayınları, Ankara, s. 198. Nitekim 21. Yüzyılda vuku bulan olaylar siyasi ve ekonomik problemlerin aksine araştırmanın kaynağını oluşturan “Medeniyetler Çatışması ve Dünya Düzeninin Yeniden Kurulması” tezindeki dünya savaşlarının, devletler arasında değil de Medeniyetler arasında yaşanacağı öğretisi petrol ve doğalgaz mücadeleleri ile çok kutuplu denge sisteminin yani medeniyet ittifaklarının canlanmasından ve terör örgütlerinin faaliyetlerine yönelik ortak karar mekanizmasının oluşturulmasından anlaşılmaktadır.

¹⁰⁰S. P. Huntington (2019). *Medeniyetler Çatışması ve Dünya Düzeninin Yeniden Kurulması*, (Çev.) Mehmet Turhan & Y. Z. Cem Soydemir, Okuyan Us Yayıncılık, İstanbul, s.179.

¹⁰¹A. Mahiroğulları (2005). Küreselleşmenin Kültürel Değerler Üzerine Etkisi. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 50, 1278.

¹⁰²D. Ü. Arıboğan (2020). *Duvar Tarih Geri Dönüyor*. İnkılap Yayınevi, s.45.

tarzını benimseyen milletlerin oluşması koloniciliğin etkinlik kazanması ve küresel uygarlık yapılanmasının oluşmasını öngörmektedir.¹⁰³ Kültürel alanda küreselleşme boyutuna kayıtsız kalmak idealist görüşe aykırı olarak kabul edilmektedir. Fakat konu nezdinde Anthony Smith'in görüşlerini dikkate almak yerinde olacaktır:

Küresel kültür, standartlaşmış metaların kavramı hakkında, eşit biçimde nihayetsiz olan bir şeyde var. Uzamda geniş biçimde yayılmış ola küresel kültür, herhangi bir geçmişten koparılmıştır. Hayal edilen bir geleceğin ya da ele geçirilemeyen şimdinin daimi kovalamacası olarak, küresel kültürün bir tarihi yoktur. Küresel kültür, şimdi, burada ve her yerdedir. Ve amaçları göz önüne alındığında geçmiş, ona yalnızca onun kozmopolit yama ögesi ya da bağlam dışı kalmış bir örneği olarak hizmet edebilir.¹⁰⁴

Kültürel küreselleşme, farklı kültürlerin birbirini daha iyi tanıma ve birlikte yaşamalarına zemin hazırlayan süreç olarak değerlendirilmektedir. Küreselleşmenin ortak küresel sorunlar, dış ilişkilerin gelişmesi kadar farklı kültürlerin bir arada olduğu evrensel boyutuna da sahip olduğu, kültürel küreselleşme perspektifinde gelişen yeni toplumsal hareketlerin dinamikleriyle çok boyutlu üst yapı ortaya çıkmaktadır. Oluşan kültürel yapı içerisinde dünya ortak bir küresel kültürün varlığında tek bir çevresel mekâna dönüşmektedir.¹⁰⁵

1.3.4. Çevresel Etkenler İçerisinde Küreselleşme

Küreselleşen dünya da teknolojide, iletişimde ve ulaşım ağında yaşanan hızlı dönüşümler insanlık tarihi açısından atılmış olumlu gelişmeler olarak görülmesine rağmen doğal dünyanın dengesini tahrip etmiştir.¹⁰⁶ Kontrolsüz nüfus artışı, toprak kirliliği, ozon tabakasının delinmesi, salgın hastalıklar, iklim değişiklikleri, biyolojik, kimyasal ve nükleer savaş tehdidi, küreselleşme hareketliliği ve doğal sürecin işlemesiyle uluslararası sorun haline dönüşmüştür. Küresel çevre sorunu, evrensel olarak dünya ülkelerinin tümünü kapsayan ve etkileyen çok boyutlu bir sorun haline gelmiştir.¹⁰⁷ Çevresel sorunlar, biri doğrudan olmak üzere yerel aktörleri ve çok uluslu sivil toplum kuruluşlarını, diğeri ise ılımlı jeopolitik uluslararası kuruluş niteliği taşıyan iki kurumsal yapılanmayı harekete geçirmektedir. Sivil

¹⁰³M. Talas & Y. Kaya (2007). Küreselleşmenin Kültürel Sonuçları. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 22, 153.

¹⁰⁴A. D. Smith (2008). Küresel Bir Kültüre Doğru Mu?, (Çev. Bülent Özçelik), David Held & Anthony McGrew (Ed.), *Küresel Dönüşümler Büyük Küreselleşme Tartışması*. Phoenix Yayınevi, Ankara, s.331.

¹⁰⁵K. Şahin (2009). *Küreselleşme Tartışmaları Işığında Ulus Devlet*. Yenyüzyıl Yayınları. s.100.

¹⁰⁶Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi (TASAM) (2006). *Küreselleşmenin Boyutları Ve Etkileri*. [Erişim: 14. 01. 2022, https://tasam.org/tr-TR/Icerik/211/kuresellesmenin_boyutlari_ve_etkileri_]

¹⁰⁷Ş. Kaypak (2013). Çevre Sorunlarının Çözümünde Küresel Çevre Politikalarının Önemi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 31, s19.

toplum örgütlerini çalışmaları ulus-devlet anlayışının üstüne çıkarken, uluslararası kuruluşlar, ortak çevre protokolleri ile ülkeleri bir araya getirmekte ve koordine etmektedir.¹⁰⁸

Küresel etkenler içerisinde uluslararası boyut kazanan çevre sorunları ülkeleri karşılıklı bağımlı hale getirmektedir. Küresel düzen içerisinde yok olma tehlikesi altında bulunan doğal dünyanın, ekolojik dengesinin bozulması, medeniyetlerin ortak problemi haline gelmektedir. Yurttaşların yaşamını doğrudan etkileyen çevre sorunlarının uluslararası hal alması, tüm devletleri bir araya gelmeye ve ortak karar mekanizmasının oluşturulması gerçeğini ön plana çıkarmaktadır. Dünya genelinde, tasarlanan ilk küresel çevre politikaları önerisi, BM tarafından 1972 yılında, Stockholm’de devletlerin görüşmeleri sonrasında uluslararası kamuoyuna açıklanan “Birleşmiş Milletler Çevre Programı” olmuştur.¹⁰⁹ 1992 yılında dünya liderlerinin bir araya geldiği Rio Zirvesi, küresel çevre sorunlarına odaklanan ve geniş kapsamlı düzenlemelerin yer aldığı konferans özelliğini taşımaktadır. 179 ülkenin bir araya geldiği BM Çevre ve Kalkınma Konferansı, milletlerin ekolojik dengeye zarar vermeyeceği ilkeleri üzerinde şekillenmiştir. Devletler, dünyanın gelecekteki kalkınma hedeflerinin ekonomik koşullara, toplumsal duyarlılığa ve çevre alanlarındaki sürdürülebilir gelişmelere bağlı olduğu görüşleri üzerinde anlaşmıştır.¹¹⁰ Rio Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi’nde alınan kararlar deklarasyon ile düzenlenmiş ve küresel çevre politikalarını kapsayan “Gündem 21”¹¹¹ adı altında toplanmıştır. Son dönemlerde ise ulusal, bölgesel ve yerel yönetimlerin karar mekanizmaları küresel çevre sorunlarına yönelik faaliyetlerini arttırmıştır.¹¹² BM ve AB tarafından oluşturulan yapılanmaların dışında, uluslararası platformlarda küresel çevre sorunlarına yönelik çalışmalar yapan uluslararası örgütler ve antlaşmalar bulunmaktadır.

2. Küreselleşme Etkileri Sürecinde Yerel Yönetimler

Küreselleşme hareketi 21. yüzyıla girildiğinde yerelleşme ve kü-yerellik olgularının gelişimine katkıda bulunmuştur. Yerel yönetimler tarihsel süreç içerisinde her devlette farklı dinamiklerin etkisi altında ortaya çıkmasına rağmen küreselleşmeyle paralel gelişim

¹⁰⁸M. Mann (2008). Küreselleşme Ulus-Devletin Yükselişine Son Mu Verdi?, (Çev. Cemil Boyraz), David Held & Anthony McGrew (Ed.), *Küresel Dönüşümler Büyük Küreselleşme Tartışması*. Phoenix Yayınevi, Ankara, s.173.

¹⁰⁹M. Ökmen (2003). *Kent, Çevre ve Globalleşme*. Alfa/Aktüel Kitabevi, s. 135.

¹¹⁰ *age*, s. 135.

¹¹¹ Gündem 21, Gelecek yüzyılda çevre ve kalkınmayı etkileyen tüm alanlarda hükümetlerin, yerel yönetimlerin, tüm bağımsız sektörlerin üstlenmesi gereken faaliyetleri tanımlayan, hükümetler tarafında kabul edilen en geniş kapsamlı eylem planıdır. Daha geniş bilgi için Bkz. S. Emrealp (1998). Yerel Gündem 21. *Öneri Dergisi*, 2(10), 27.

¹¹² S. Yiğit (2020). Küreselleşmenin Ulusların Çevresel Performansı Üzerindeki Etkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 64, 164.

göstermiştir. Yerel yönetim alanı, küreselleşme olgusunun zıddı olarak görülse de kamusal hizmetlerin sunumunda milletlerin menfaatlerinin öne çıkması nedeniyle küreselleşmenin doğal sonucu olarak görülmektedir.¹¹³ Küreselleşme, yerel yönetimi ve yerel alanları dışlamamaktadır. Siyasal, toplumsal, ekonomik ve yönetsel alanda sağladığı etkiler doğrultusunda “özerk ve güçlü yerel yönetimler” alanı oluşturmaktadır. Özellikle küreselleşmenin yereli ve yerelleşmeyi yok ettiği düşüncesi küreselleşmenin yerelleşmeyle bütünleşmesi tezi karşısında daha güçsüz kalmış kaldığını göstermektedir.¹¹⁴

Küreselleşmeyle birlikte, devletler ulusal egemenliklerini yerel idareler ile paylaşmak zorunda kalmıştır. Bölgeselleşme ve yerelleşme üzerindeki önemin artması kamu hizmetlerindeki anlayış yerel yönetimlerin özerkliğini güçlendirmekte ulus-devlet anlayışını tehdit etmektedir.¹¹⁵ Küreselleşme olgusunun bölgeselleşme ve yerelleşme ilkeleri üzerindeki etkileri doğrultusunda fırsatlar ve tehditlerin çevrelediği bir yerel yönetimler süreci yaşanmaktadır. Küreselleşme eğilimi, geleneksel yerel yönetimler anlayışını, uluslararası yapılanmaları ve bu kurumların fonksiyonlarını hızlı biçimde dönüştürmektedir. Yerel yönetimler alanı ise küreselleşmenin teorik yapısında bulunan tekdüze ve merkeziyetçi anlayışları revize ederek ve tek kavrama indirgeyerek insanlık için yaşanabilir bir dünyanın oluşturulmasına katkıda bulunmaktadır.¹¹⁶ Geleneksel yönetim anlayışından daha katılımcı bir yönetime doğru dönüşüm sağlayan yerel idareler ile küreselleşmenin birbiriyle iç içe geçtiği süreçte, küresel güçlerin karşısında yerel değerlerin ve yerel yönetim birlikleri çabalarının önem kazandığı ve ön plana çıktığı görülmektedir. İçinde bulunduğumuz küreselleşme süreci, ekonomiler ve insanlar arasında olduğu ölçüde yerel idareler arasındaki etkileşimi de arttırmakta, bu bağlamda finansal ve teknik yetersizliklerden kaynaklanan yerel, bölgesel ve ulusal problemlere çözüm oluşturmaktadır.¹¹⁷ Demokrasi, yerellik, özgürlük, katılım ve çevre sorunlarına uluslararası seviyede çözüm olanakları sunma çabası bu değerlerin başında gelmektedir. Dolayısıyla yerel yönetimlerin görev ve sorumluluğu yalnızca etkin ve verimli belediye hizmetleri sunmak değil, sistemsel dönüşüm yaşayan dünyada yerel reform politikaları anlayışla, genişleyen sorumluluk bilinci kazandırmak ve yeni işlevler üretebilen

¹¹³ Ö. Sezer (2021). Yerel Yönetimlerin Kuramsal ve Kavramsal Çerçevesi, Özgür Önder & Esra Banu Sipahi & Murat Yaman (Ed.), *Yerel Yönetimler Yönetim, Siyaset, Kent ve Güncel Tartışmalar*. Gazi Kitabevi, Ankara, s.14.

¹¹⁴ M. A. Çukurçayır (2013). *Yerel Yönetim Kuram, Kurum Ve Yeni Yaklaşımlar*. Çizgi Kitabevi, s. 35.

¹¹⁵ R. Keleş (2010). *Kentleşme Politikası*. İmge kitabevi, s.54.

¹¹⁶ M. Ökmen (2008). Kentsel Alanda Aktörler Arası İşbirliği ve Kalkınma: Salihli Örneği, Fatma Neval Genç & Abdullah Yılmaz & Hüseyin Özgür (Ed.), *Dönüşen Kentler ve Değişen Yerel Yönetimler*, Gazi Kitabevi, Ankara, s. 4.

¹¹⁷ E. B. Sipahi & M. Şenalp (2021). Yerel Yönetimler ve Kent Ağları, Özgür Önder & Esra Banu Sipahi & Murat Yaman (Ed.), *Yerel Yönetimler Yönetim, Siyaset, Kent ve Güncel Tartışmalar*. Gazi Kitabevi, Ankara, s.584.

bir boyut kazandırmaktır.¹¹⁸ Yeni gelişmeler, yerel yönetimler alanında stratejik bir yeniden yapılanmanın temelleri üzerinde tartışmalar ve kavram arayışlarını ortaya çıkarmıştır. Küresel değerler yerele ulaşmış ve yerel değerler katılımcılık, çoğulculuk, özerklik ve âdem-i merkeziyetçilik, yerelleşme, yerellik ve kü-yerelleşme kavramlarının küresel ölçekte öneminin artmasıyla diyalektik bir sürecin temelleri atılmıştır.¹¹⁹ Bu bağlamda küreselleşme ve yerel yönetimler arasındaki ilişki diyalektik bir ilişki olarak ifade edilmektedir. Giddens, küreselleşme ve yerelin diyalektiği bağlantısını, “*yerel katılımlar ve küreselleştirici eğilimler arasındaki karşı yönde etkileşimler*” olarak tanımlamaktadır.¹²⁰

Küreselleşmeyle birlikte yaşanan hızlı kentleşme ve demokratikleşme eğilimleri Türkiye ve AB yerel yönetim sistemlerinin¹²¹ mevcut anlayışlarını ve kurumsal yapılarını derinden etkilemiştir. Küreselleşme ve yerel yönetimlerin diyalektik ilişkisi sonucunda AB ülkelerinin yerel yönetim sistemleri içerisinde adem-i merkeziyetçilik önem kazanmıştır. AB, yerel idarelerin gelişmesi ve kalkınma seviyesinin yükselmesi amacıyla yetki alanlarını ve özerkliklerini genişletmiştir. Merkezi yönetimlerin görev ve yetki alanlarını daraltarak geri kalmış yerel idarelerin ekonomik ve sosyal uyumunu sağlamayı hedefleyen AB, yurttaşlarının karar yapım sürecine aktif katılmasına olanak sağlamıştır. Küreselleşen dünyada geleceğin birleşik Avrupa’sını gerçekleştirebilmek için AB, yerel yönetimler alanındaki çalışmaları ve reform süreçlerini genişletmektedir.¹²² Küreselleşme idesiyle birlikte gelişen yerel yönetimler alanı AB uyum sürecinde bulunan Türkiye’nin yerel idarelerinde yeniden yapılandırmayı formüle eden reform sürecini gündeme getirmektedir. Türk yerel yönetim sistemi köklü bir geleneğe sahip olmasına rağmen, küreselleşme olgusunun getirdiği yerel, ulusal, toplumsal, mali ve idari alandaki reform çalışmalarıyla köklü bir değişim içerisine girmiştir. Reform süreçleri doğrultusunda yerel idarelerin üzerindeki, merkezi yönetimin baskısının azaltılması, ekonomik problemlerin giderilmesi, yerel demokrasinin tesis edilmesi ve yerelleşme politikalarının güçlendirilmesi hedeflenmektedir.¹²³ Genel olarak AB ve Türk yerel yönetim sistemlerindeki küresel dönüşüm hareketleri ağırlıklı olarak “yurttaş odaklılık” tezinden

¹¹⁸ M. A. Çukurçayır (2013). *Yerel Yönetim Kuram, Kurum Ve Yeni Yaklaşımlar*. Çizgi Kitabevi, s. 38.

¹¹⁹B. Koçaş (2019). Küreselleşme-Yerelleşme Arasındaki Diyalektik İlişkinin Kente Yansıması Olarak Cittaslow (Yavaş Kent) Hareketi. *Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(18), 474.

¹²⁰ *agm*, s. 474

¹²¹ Türkiye’nin ve AB’nin yerel yönetimler alanındaki reform süreçleri ve politikaları araştırmanın 3. Bölümünde konu başlıkları altında incelenecektir. Küreselleşme idesinin etkileri sürecinde yerel yönetimler konu başlığında olaylar arasında ilişki kurmak ve olayları bir nedene bağlamak amacıyla formüle edilmiştir.

¹²² M. U. F. Akbulut & M. Göküş (2017). Küreselleşme ve Yerelleşme Sürecinde Bölgesel Kalkınma Ajansları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 20(1), 83.

¹²³F. T. Emimi (2009). Türkiye’de Yerel Yönetimler Reformunun İç ve Dış Dinamikleri. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 16(2), 34.

hareketle milletlerin “yerel” ve “ortak” çıkarları doğrultusunda katılımcı bir yönetim anlayışı ve yerellik ilkesi üzerine yoğunlaşmaktadır.¹²⁴

2.1.1. Yerelleşme (Desantralizasyon)

Yerelleşme ilkesi, Fransa yerel yönetim anlayışına uygun biçimde ülkeler içerisinde tepeden inmece bir görev paylaşım süreci olarak tanımlanmaktadır. Uluslararası literatürde yerelleşme politikaları, küreselleşmenin siyasi, idari ve mali boyutlarının etkisiyle merkezi yönetimlerden, taşra örgütlerine yetki paylaşımı, taşra örgütlerinden yerel yönetimlere yetki paylaşımı, yetkinin alt kademelere yâda yarı özerk kuruluşlara doğru devrini gerçekleştiren tanıma kavuşmuştur.¹²⁵ Küreselleşme olgusuyla birlikte önemi artan yerelleşme ilkesi, yerel alanda yoğun olarak tartışılmış ve tartışılmaya devam etmektedir. Küresel dünyada yaşanmakta olan değişim süreçleri ve yerel düzeyde yaşanan sorunlara uluslararası düzeyde çözüm arayışları, küreselleşme sürecini ön plana çıkarırken bilgi ve iletişim teknolojilerindeki ilerlemeler merkezi yönetimlerin vesayetinden uzaklaşmayı ve yerelleşmeyi zorunlu kılan sonuçları beraberinde getirmektedir.¹²⁶

Yerelleşme ve küreselleşme kavramları arasındaki diyaloglar karşılıklı bağımlılık ekseninde olumlu ve olumsuz sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Küreselleşme olgusu milletleri kesin çizgiler ile ayıran ulusal duvarları yıkarken yerelleşme ilkesini gündeme getirmektedir. Yerelleşme ilkesinin bu doğrultuda yurttaşların yerel düzeyde yönetime katılmasını ve demokrasiyi güçlendirdiği, yöneten ile yönetilen arasında bağı kuvvetlendirdiği savunulmaktadır.¹²⁷ Yerelleşme yurttaşların çıkarlarının yerel düzeyde korunması ve yerel demokrasiyi kuvvetlendirmek açısından önem taşımaktadır. Fakat yerel özerkliğin oluşturulması ve yurttaşların yönetime katılması için yerel idarelerin, merkezi yönetimin bürokrasisinden kurtulması gerekmektedir.¹²⁸

Yerelleşme ilkesi, küreselleşmenin etkisiyle merkezi yönetimin, yerel yönetimler üzerindeki ekonomik, siyasi, idari ve mali baskısını sınırlamakta ve yerel yönetimler

¹²⁴ M. A. Çukurçayır (2013). *Yerel Yönetim Kuram, Kurum Ve Yeni Yaklaşımlar*. Çizgi Kitabevi, s.41.

¹²⁵ Mahmut Umut Ferman Akbulut & Mehmet Göküş, *agm*, s.80,

¹²⁶ M. Ökmen (2008). Kentsel Alanda Aktörler Arası İşbirliği ve Kalkınma: Salihli Örneği, Fatma Neval Genç & Abdullah Yılmaz & Hüseyin Özgür (Ed.), *Dönüşen Kentler ve Değişen Yerel Yönetimler*, Gazi Kitabevi, Ankara, s. 4.

¹²⁷ M. Yaman & Ö. Önder (2018). Küreselleşme- Yerelleşme Ekseninde Yerel Siyasetin Dönüşümü, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 57, 235.

¹²⁸ H. Koçak (2009). Küreselleşme Ve Yerelleşme Çağında Yerel Demokrasi Ve Kentsel Yaşam. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10, 139.

içerisinde yetki devrini¹²⁹ zorunlu kılmaktadır.¹³⁰ Bu bağlamda Leung yerelleşmeyi, *karar alma sürecindeki sorumluluk, gücünün ve yetkisinin yerel idareler içerisindeki üst kademedeki bulunan kuruluşlardan alt kademedeki kuruluşlara transferi* olarak tanımlamaktadır.¹³¹ Merkezi yönetimler tarafından yerel yönetimlere yetki transferinin gerçekleşmesiyle taşra örgütlerinin ve şehirlerin ekonomik, siyasi ve idari güçleri artmış¹³² yerelleşmenin, siyasi, idari ve ekonomik perspektif de üç farklı boyutu ortaya çıkmıştır.

2.1.1.1. Siyasi Yerelleşme

Küreselleşme ve yerelleşme diyalektik sürecinde yurttaşlara ve yurttaşların seçilmiş temsilcilerine, kamusal karar almada merkezi yönetimlerin yetkilerinin sınırlandırılması ve yerel yönetim birimlerine daha fazla sorumluluk ve güç verilmesi siyasi yerelleşme olarak ifade edilmektedir.¹³³ Siyasi yerelleşme ile âdem-i merkeziyetçilik, yerel özerklik, merkezi hükümete duyulan güvensizlik ve demokratikleşme hareketleri ivme kazanmıştır. Merkezileşmenin yoğun olarak görüldüğü gelişmekte olan ülkelerde kamu hizmetleri tek bir yönetim tarafından tasarlanmakta ve uygulanmaktadır.¹³⁴ Siyasi yerelleşme ise yurttaşların problemlerini yakından tanıyan yerel idarelerin, karşılaşılan sorunların yerel düzeyde çözümünün sağlanması amacıyla yetki verilmesini öngörmektedir.¹³⁵ Yerel idarelerin siyasi boyutta güçlenmesi ve sürekli reform arayışları “güçlü yerel yurttaşlar”, “güçlü demokrasi”, “güçlü ekonomi”, kültürel ve sosyal kalkınma demektir.¹³⁶

2.1.1.2. İdari (Yönetmel) Yerelleşme

İdari yerelleşme, ülkelerin farklı yönetim kademelerindeki kamu hizmetlerinin ve yararının sağlanması için yerel idarelere ekonomik ve yönetsel yetkilerin devredilmesi anlamına gelmektedir.¹³⁷ Devletlerin kamu politikaları dışında kalan bazı sorumluluklarının özerk kamu kurum ve kuruluşlarına bırakılması niteliğinde sınırlı konularda bağımsız karar

¹²⁹ Yetki devri, Gücün merkezi hükümetten, federal kurumlardan farklı olarak, egemenlikten payı olmayan ikincil nitelikteki bölgesel kurumlara transfer edilmesidir. A. Heywood (2011). Küresel Siyaset. (Çev.) Nasuh Uslu & Haluk Özdemir, Adres Yayınları, s. 566.

¹³⁰F. Kaya & M. Atalay (2020). *Küreselleşme Ve Yerelleşmeyle Küyerelleşme*. Gece Kitaplığı, s. 56.

¹³¹Z. Ayrangöl & M. Tekdere (2016). Yerelleşme Teorisi'nin Analizi ve Ekonomik Parametreler Üzerindeki Rasyonelitesi. *İktisat Politikası Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 60.

¹³² A. Ayata (2019). Küreselleşme ve Yenidünya Düzeninde Avrupa Birliği, Murat Ercan & Ali Ayata (Ed.), *Küreselleşmenin Krizi Yeni Güç Dengeleri*, Efe Akademi Yayınevi, İstanbul, s.165.

¹³³ Ferat Kaya & Merve Atalay, *age*, s. 56.

¹³⁴ Z. Ayrangöl & M. Tekdere (2016). Yerelleşme Teorisi'nin Analizi ve Ekonomik Parametreler Üzerindeki Rasyonelitesi. *İktisat Politikası Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 61.

¹³⁵ K. A. Demir (2014). Klasik Kamu Yönetimi Yapısından Yerelleşmeye Geçiş: Yönetişim Kapsamında Bir Değerlendirme. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 156.

¹³⁶ M. A. Çukurçayır (2013). *Yerel Yönetim Kuram, Kurum Ve Yeni Yaklaşımlar*. Çizgi Kitabevi, s. 37.

¹³⁷ F. Kaya & M. Atalay (2020). *Küreselleşme Ve Yerelleşmeyle Küyerelleşme*. Gece Kitaplığı, s.57.

vermesi olarak da nitelendirilmektedir.¹³⁸ Yerelleşmenin, idari boyutunda yurttaşların eğitim, sağlık, çevre, ulaşım, gıda, temiz su ve müşterek yerel ihtiyaçlarına odaklanılmaktadır.¹³⁹ İdari yerelleşme, yerel yönetim sistemleri içerisinde diyalogu ve bağlantıyı sağlamak için yetki genişliği (deconcentration), yerinden yönetim kuruluşlarına yetki devri (delegation) ve yerel yönetimlere yetki devri (Devolution) olmak üzere üç farklı boyuta ayrılmaktadır.¹⁴⁰

Yetki genişliği, merkezi yönetimlerin, yerel düzeydeki taşra örgütlerine görev ve sorumluluklarını devretmesi sürecini ifade etmektedir. Geleneksel Türk kamu yönetimi anlayışında yetki genişliğinin de karşılığı olabilecek biçimde, merkezi yönetimlerden yerel kuruluşlara yetki devri olarak da adlandırılmaktadır.¹⁴¹ Yerel idarelere, merkezi yönetimler tarafından politik bir yetki değil, idari yetkinin devredilmesi söz konusu olduğu için desantralizasyonun zayıf türü olarak değerlendirilmektedir.¹⁴² Yerinden yönetim kuruluşlarına yetki devri ise kanunlar tarafından oluşturulan idari organların yine kanunların tasarladığı ya da merkezi yönetimlere bırakılmış yetkilerin yarı otonom devlet kuruluşlarına ve devlet dışı bağımsız kuruluşlara aktarılması sürecini oluşturmaktadır..¹⁴³

Yerel yönetimlere yetki devri, merkezi yönetimlerden yerel idare birimleri olan bölgeler, belediyeler mahalli müşterekteki kuruluşlara yetki devrini öngörmekle birlikte bağımsız ekonomik gelir sağlama ve harcama yetkisi de vermektedir. Yerel yönetimlere yetki devri, ülke sınırları içerisinde belirlenen yasal bildirimler ile merkezi yönetimin, yerel idareler üzerindeki baskısını azaltmakta ve özerk bağımsız yapılara dönüşmesini sağlamaktadır.¹⁴⁴

2.1.1.3. Ekonomik Yerelleşme

Yerel yönetimlerin, kamu hizmetlerini sağlayabilmesinin ana faktörü güçlü ekonomik yapı ve otonom sermaye akışının sağlanmasıdır. Ekonomik yerelleşme seviyesi de merkezi yönetimlerden yerel idarelere hizmet alanlarındaki ekonomik faaliyetleri yürütmeleri için yetki paylaşımını içeren talebe dayalı piyasa mekanizması uygulanmaktadır.¹⁴⁵ Ekonomik yerelleşme boyutunun yönetim anlayışları özelleştirme ve serbestleştirme (deregülasyon)

¹³⁸ A. Tekel (2006). Desantralizasyon ve Türkiye’de Metropolitan Alan Yönetimleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları*, (5), 74.

¹³⁹ Zülküf Ayrangöl & Mustafa Tekdere, **agm**, s. 61

¹⁴⁰ K. Baş & H. Sur (2021). Sağlık Hizmetlerinde Desantralizasyon Ve Türkiye’deki Uygulamaları. *SDÜ Sağlık Yönetimi Dergisi*, 3(2), 72.

¹⁴¹ S. Berkün (2017). Kamu Açısından Yönetim. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 6(16), 649.

¹⁴² Ferat Kaya & Merve Atalay, **age**, s. 57.

¹⁴³ K. Baş & H. Sur (2021). Sağlık Hizmetlerinde Desantralizasyon Ve Türkiye’deki Uygulamaları. *SDÜ Sağlık Yönetimi Dergisi*, 3(2), 72.

¹⁴⁴ **agm.**, s.57.

¹⁴⁵ Z. Ayrangöl & M. Tekdere (2016). Yerelleşme Teorisi’nin Analizi ve Ekonomik Parametreler Üzerindeki Rasyonelitesi. *İktisat Politikası Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 61.

süreçleriyle merkezi yönetimlerin finansal baskısı azaltılmaya çalışılmaktadır. Özelleştirme yöntemi perspektifinde, merkezi yönetimler yetkilerini ve hizmetlerini uyguladıkları çeşitli politikalar doğrultusunda kar amacı olan veya kar amacı olmayan yerel kuruluşlara yetki devrini gerçekleştirmesidir.¹⁴⁶ Özelleştirmenin genel amacı hükümetlerin kamu finansman açıklıklarını kapatmak, ekonomik büyümeyi pekiştirmek, rekabeti ve verimliliği arttırmak, kamu yatırımlarının eşit dağılımını sağlamaktır.¹⁴⁷ Özelleştirme, yerelleşmenin kesin sonucudur ve finansal planlama ile sermaye dolaşımının sağlanması için yetkinin kamu alanından özel kuruluşlara devrini amaçlamaktadır.¹⁴⁸ Serbestleştirme, hükümetlerin ve özel kuruluşların vatandaş odaklı hizmet anlayışının katılımcılığı sağlaması ve hizmette verimliliği ön plana çıkarması anlayışıyla kanun ve yönetmeliklerle çalışmalar yapılması anlamına gelmektedir.¹⁴⁹

2.1.2. Küyerelleşme

Yerel yönetimler için küreselleşme ve yerelleşme diyalektik sürecinin getirdiği olanaklarla yerel düzeyde daha fazla etkileşim ve geniş çapta iş birliği olanakları doğmaktadır.¹⁵⁰ Küreselleşmenin zaman ve mekân kenetlenmesi boyutu yerelleşmenin parametrelerindeki çok yönlü dönüşümü ifade etmektedir. Küreselleşme süreçlerinin ayrılmaz bir parçası olan mekânı giderek bölme, yurttaşlar arasındaki etkileşimi ve yerelleşmeyi birbirinden ayırmaktadır. Yerelleşmeyle de mekân sabitleme süreci işlemekte ortaya yerel varoluşun getirdiği kamusal mekânlar çıkmaktadır.¹⁵¹ Bütün olarak ele alındığında küreselleşme ve yerelleşme arasındaki diyalektik süreç yerel ve toplumsal kurumları dönüştürmektedir.¹⁵² Yerelleşme ve küreselleşme ulus devletlere olan beklentiyi azaltmakta yurttaşların ve yerel yönetimlerin müşterek kültür etkileşimiyle yerel değerleri ön plana çıkarmakta desantralizasyon ve yerel demokrasi nüvelerini güçlendirmektedir. Demokratikleşme hareketlerinin ana teması olarak görülen yerelleşme nüvesi mahalli müşterek yönetimlerin görev ve sorumluluklarının artırılması vurgusuyla yerel düzeyde yapısal dönüşümler yaratmaktadır. Yerel idarelerin özerklik ve demokratikleşme hareketlerinin önemine vurgu yapan liberal kuramın temsilcilerinden John Stuart Mill, “halk

¹⁴⁶ L. Özmüş (2005). Desantralizasyon (Yerelleşme) Ve Yeni kamu Yönetimi Anlayışı, *Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı*, 28 Mart-1 Nisan TMMOB Harita Kadastro Mühendisleri, Ankara, s. 4.

¹⁴⁷ M. B. Çoşkun (2017). Özelleştirme Düşüncesinin Türk Kamu Yönetiminde Devletin Etki Alanının Şekillenmesindeki Yeri Ve Önemi. *Sosyal Ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 9(2), s. 85.

¹⁴⁸ S. Berkün (2017). Kamu Açısından Yönetim. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 6(16), 650.

¹⁴⁹ L. Özmüş, **agm**, s. 4.

¹⁵⁰ M. A. Çukurçayır (2013). *Yerel Yönetim Kuram, Kurum Ve Yeni Yaklaşımlar*. Çizgi Kitabevi, s.40.

¹⁵¹ Z. Bauman (1999). *Küreselleşme Toplumsal Sonuçları*. (Çev.) Abdullah Yılmaz, Ayrıntı Yayınları, s. 8.

¹⁵² A. Giddens (2000b). *Üçüncü Yol Sosyal Demokrasi'nin Yeniden Dirilişi*. (Çev.) Mehmet Özay, Birey Yayıncılık, s.45.

vergi ödüyor, ulusal düzeyde olduğu kadar yerel düzeyde de söz hakkı olmalıdır” görüşüyle küreselleşme ve yerelleşme diyalektik bağı ile gelen etkin yönetim anlayışının yurttaşların yerel düzeyde yönetime katılmasıyla gerçekleşeceği tezini güçlendirmiştir.¹⁵³ Küresel-yerel etkileşiminin yurttaşların karar mekanizmalarına doğrudan etkisi yerellik, yerli, yerlilik, tek mekân, tek etkinlik gibi terimleri gündeme getirmekte kavramlar arasındaki diyalektik bağ oluşumunu anlamlandırmaktadır. Küresel ve yerel arasındaki bağlantının diyalektik bir süreç olduğuna vurgu yapan Anthony Giddens¹⁵⁴, “uzak yerleşimleri birbirlerine, yerel oluşumların millerce öteki olaylarla şekillendirdiği yâda bunun tam tersinin söz konusu olduğu yollarla bağlayan dünya çapındaki toplumsal ilişkilerin yoğunlaşması”¹⁵⁵ olarak yerel ve küresel arasındaki süregiden daimi diyalektik bağ ilişkisini savunmaktadır.

Küreselleşme ve yerelleşme nüveleri arasındaki diyalektik bağ yerel idarelerin yönetsel yetkilerinin arttırılması gibi yerel düzeyde yapısal dönüşümler yaratmaktadır. Diyalektik ilişkilerinin yerel yönetimler alanındaki yapısal dönüşümü arasında yerel ve küresel şartlara uygun paradoksları içeren “küyerelleşme” kavramı ortaya çıkmıştır. küyerelleşme bireylerin yerel düzeyde yaşam standartlarını yükseltmek için evrensel tarım ürünlerinin yerelleştirilmesini tanımlamak amacıyla Japonca bir kelime olan “*dochakuka*”¹⁵⁶ kelimesinden literatüre uyarlanmıştır. Küyerel kavramı tam anlamıyla küresel ve yerel politikaların birleşimi olarak bireyleri küresel düşünmeye ve yerel hareket etmeye yönlendirmektedir.¹⁵⁷ Küreselleşmenin dünyayı tek tip kılmak için bir araç olarak yaratıldığını ve günümüz dünyasının ne küresel ne yerel olduğunu savunan küreselleşme tartışmalarının önde gelen araştırmacılarından Roland Robertson,¹⁵⁸ küyerelleşme terimini; “*hem evrenselin tikellesmesini, hem de tikelin evrenselleşmesini içeren ikili bir sürecin kurumsallaşma biçimi*” olarak tanımlamaktadır. Robertson, küyerelleşme terimi ile hem küreselleşmenin yerelleşme tartışmaları içerisindeki kurgulanmasını aşmaya çalışmakta hem de dünyanın tek bir mekâna küçülmesiyle yerelliğin üretilmesini savunmaktadır.¹⁵⁹ Küyerelleşme, küresel ve yerel

¹⁵³F. Kıvılcım (2013). Küreselleşme Kavramı Ve Küreselleşme Sürecinin Gelişmekte Olan Ülke Türkiye Açısından Değerlendirilmesi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5(1), s. 227.

¹⁵⁴M. İnce (2009). Küreselleşme Ve Yerelleşme: Bir Çelişki Mi?. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 11(1), 264.

¹⁵⁵C. Çelenkçi (2005). Küreselleşme-Yerelleşme İlişkisi. *Sosyoloji Konferansları*, 31, 264.

¹⁵⁶ Bölgesel şartlara uyulması olarak ifade edilen, Çiftçilik tekniklerinin yerel şartlara uygun hale getirilmesidir.

¹⁵⁷G. Fairman (2019). *Understanding the Terminology of Global Content*. [Erişim: 17.02.2022, <https://www.bureauworks.com/blog/what-is-glocalization-understanding-the-terminology-of-global-content-fc/>]

¹⁵⁸ A. Derin (2019). *Reclaiming Power And Challenging Hegemony Through Glocalization: Smart Power In Neal Stephenson's The Diamond Age: Or A Lady's Illustrated Primer*. (Unpublished Master's Thesis). Dokuz Eylül University, Graduate School Of Social Sciences Department Of, İzmir, p. 17.

¹⁵⁹K. Bülbül (2006). Küreselleşen Kültür ve Değişen Yerleşik Siyasal Konumlar. *Uluslararası İlişkiler*, 3(9), Özel Sayı: Küreselleşme, 225.

madalyonun iki tarafı olarak küreselleşme nüvesinin çok boyutlu tarafına yönelerek, küresel olan ile yerel arasındaki bütünleşmeyi vurgulamaktadır.¹⁶⁰

Küyerelleşme terimi küreselleşmenin oluşturduğu uluslararası pazarlar için dizayn edilen hizmetlerin yerel değerlere sentezlenmesinden beslenerek yerelliği ve yerli sistemi küresel hale getirmektedir.¹⁶¹ Küreselleşmenin etkisiyle devletlerin ulusal sınırları zayıflamış uluslararası kurum ve kuruluşların ticari faaliyetlerini yürütmede serbest dolaşımı sağlanmıştır. Küreselleşme ve yerelleşmenin nimetlerinden faydalanan kuruluşların küresel ve yerel düzeydeki faaliyetlerinin bizatihi küyerelleşme süreci olduğu görülmektedir. Küresel değerlerin yerel politikaları, yerelleşme ilkesinin de küreselleşme terimine heterojenliğini ifade eden küyerelleşme olgusu da küreselin yerel politikalar üzerinde belirleyiciliği söz konusu olmamakla birlikte yerel değerlerin aktif yönetimlere katılımcı olduğu kültürel melezliği ifade etmektedir. Küyerelleşme terimi, küresel-yerel diyalektik sürecinde bilim ve teknoloji alanında ki ilerlemeler, ulaşım ağının gelişmesi ve kitle iletişim aygıtlarının yaygınlaşmasıyla yerel idareler küresel değerlere kolay ulaşabilmekte veya yerel idareler küresel politikalara ulaşabilmekte çok uluslu şirketler yerel düzeyde etkisini arttırmaktadır.¹⁶²

“Küresel düşünüp yerel davranmayı öngören” küyerelleşme terimi ile yerel yönetimler ve kamu yönetimi anlayışında gelişen diğer kavram yurттаşların ihtiyaçlarının en yakın yerel idareler tarafından yerine getirilmesini öngören yerellik (Subsidiarite) ilkesidir.¹⁶³ Bu yaklaşımda, ulusal güç mekanizmalarına karşılık vermek amacıyla yerel, bölgesel ve ulus üstü kuruluşlar anahtar vazifesi görmektedir.¹⁶⁴ AB bünyesinde bulunan kuruluşlara ulusal düzeyde geniş yetki verilmesi ve merkezi-yerel karar süreçlerinin birliğe devredilmesi yerel düzeyde problemler yaratmıştır. Yerel düzeyde meydana gelen sorunların çözümü için birliğin yetki mekanizmalarını sınırlandıran yerellik ilkesi birlik kurumları ve üye devletler içerisinde adaletli görev paylaşımı yapılmasını amaçlamaktadır. Yurттаşların ulus üstü topluluklara üye olma bilinci ve görevlerini yerine getirme anlayışı yerellik bilinci yerel kuruluşlarda ortaya çıkmaktadır. Konu perspektifinde Alexis de Tocqueville, *özgürlüğü komünlerin getireceğini savunarak yerel birimlerin kendi müşterek çıkarlarını ilgilendiren her konuda karar verme yetkisine sahip olması gereğini teklif* etmiştir. 19. yüzyılda yerel idarelerin karar alma

¹⁶⁰ F. Kaya & M. Atalay (2020). *Küreselleşme Ve Yerelleşmeyle Küyerelleşme*. Gece Kitaplığı, s. 65.

¹⁶¹H. H. Khonndker (2013). Küreselleşme Yerine Küyerelleşme: Sosyolojik Bir Kavramın Değerlendirilmesi. (Çev.) İrem Tükel, *Sosyoloji Dergisi*, 28, 181.

¹⁶² Ferat Kaya & Merve Atalay, *age*, s.66-67.

¹⁶³H. Olgun (2007). Türkiye’de Büyükşehir Belediyelerine Küre-Yerelleşme (Glocalisation) ve Yerellik (Subsidiarity) Kavramları Çerçevesinde Bir Bakış. *Sosyoekonomi*, 5(5), 112.

¹⁶⁴H. H. Khonndker (2013). Küreselleşme Yerine Küyerelleşme: Sosyolojik Bir Kavramın Değerlendirilmesi. (Çev.) İrem Tükel, *Sosyoloji Dergisi*, 28, 182.

sürecinde özerkliğine vurgu yapan Tocqueville, küyerelleşme ve yerellik ilkelerinin teorik yapısını oluşturmuştur.¹⁶⁵

3. Yerellik (Subsidiarite) İlkesi

Küreselleşme, yerellik ve yönetim kavramları yerel yönetimler alanında iç içe geçmiştir. Kavramların literatürde siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel boyutlarının içeriği örtüşmektedir. Yerellik ilkesi, bu etkileşim sisteminde özellikle yerel yönetimler açısından önem taşımaktadır. Yerellik (subsidiarity) ilkesi, devletler ve yerel yönetim ilişkilerini yeni bir kavramsallaştırmaya tabi tutmaktadır.¹⁶⁶ Gücün tek bir merkezde toplanmadığı bir siyasi düzen içerisinde yurttaşların problemlerini gidermek daha yakın ve uygun metotla etkin bir hizmet sunulması amaçlanmaktadır. Merkezi yönetimlerin sorumlu olduğu görevleri yerine getiremediği ve hizmeti karşılamada yetersiz kaldığı durumda, yerel idarelere hizmet sunmak amacıyla yetki aktarılması gerektiğini ifade etmektedir.¹⁶⁷

Küreselleşme ve yerelleşme süreçleriyle, yerel yönetim alanının yeniden yapılandırılması görüşü ile merkezi yönetimlerin geniş yetkilerinin sınırlandırılması hedeflenmektedir. Dünya’da yerel yönetim idarelerinin yetkilerinin ve hizmet alanlarının geniş perspektife yayılması ile yeniden dizayn edilme politikaları merkezi yönetimlerden yerel yönetim alanlarına yetki ve görev paylaşımını gündeme getirmiştir.¹⁶⁸ Yurttaşların, karşılaştıkları problemleri yerinde çözüme kavuşturmak için yerellik ilkesiyle birlikte yerinden yönetim anlayışı ve hizmette yerellik politikaları gelişmiştir. Yerinden yönetim anlayışı ile hizmetin gerçekleşmesi aşamasında yurttaşlar toplumsal dinamiklerin merkezine yerleştirilmekte ve yurttaşlar merkezi yönetimlerin genel politikalarına karşılık yerel düzeyde hizmette öncelikli konuma erişmektedir.¹⁶⁹

Yerellik ilkesinin, AB bütünleşme süreci içerisinde ortaya çıktığı üzerinde durulması literatürde yapılan basit bir hata olarak nitelendirilmektedir. Yerellik ilkesi uluslararası siyaset disiplinine 20. yüzyılda girmiş gözükmesine rağmen yerindenlik anlayışının Avrupa’nın

¹⁶⁵ Ö. Önder & E. Güler (2021). Türkiye’de Yerel Yönetimlerde Reform Tartışmaları, Özgür Önder & Esra Banu Sipahi & Murat Yaman (Ed.), *Yerel Yönetimler Yönetim, Siyaset, Kent ve Güncel Tartışmalar*. Gazi Kitapevi, Ankara, s. 353.

¹⁶⁶ M. A. Çukurçayır (2013). *Yerel Yönetim Kuram, Kurum Ve Yeni Yaklaşımlar*. Çizgi Kitabevi, s. 113.

¹⁶⁷ N. N. Arıbaş (2015). İngiltere ve Fransa’da Merkez- Yerel İlişkilerini Yerellik (Subsidiarity) İlkesi Üzerinden Karşılaştırmak. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 6(1), 2.

¹⁶⁸ F. Karışık (2013). Kamu Yönetiminin Yeniden Örgütlenmesi ve Kamu Hizmetlerinin Yürütülmesinde Yerellik İlkesi ve Türkiye’de Uygulanabilirliği. *Sosyal Bilimler Metinleri*, 2013 (2), 1.

¹⁶⁹ Ü. Şahin (2018). Halka En Yakın Hizmetlerin Etkin Sunulması Kapsamında Subsidiarity (Yerellik) İlkesi ve Türk Kamu Yönetimi Üzerine Bir Değerlendirme. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(3), 20.

politik geçmişi kadar geriye giden entelektüel tarihi bulunmaktadır.¹⁷⁰ İlkenin kökenleri Aristoteles'in bireyi tanımasına Saint Thomas Acquinas'ın insanlık onuru terimiyle ilişkilendirmesi ve köy halkının faaliyetlerine büyük sosyal gruplar tarafından saygı duyulması gerektiği görüşünde Johannes Althusius'un idari özerklik (yetki ikamesi) kavramına dayanmaktadır.¹⁷¹ Yerellik ilkesinin ilk teorik temelleri üye devletlerin egemenliklerinin kısıtlanma endişesi nedeniyle üye devletlerin girişimleriyle kurucu antlaşmalarda ve bölgesel bütünleşme politikalarında görülmektedir.¹⁷² AB hukukunda önemli bir yer tutan ve bütünleşme sürecinde benimsediği yerellik politikası, birlik içerisinde paylaşılan sorumluluk alanlarında hizmetlerin en uygun seviyede yerine getirilmesini öngörmektedir. Hizmetlerin sağlanmasında üye devletlerin önceliği olduğunun üstünde durulmakla birlikte AB'nin merkezîyetçi anlayışına ve devletlere aşırı müdahalede bulunmasının önüne geçilmesi hedeflenmiştir.¹⁷³ Avrupa Toplulukları Komisyonu'nun 1975 yılında sunduğu bildiriye AB üye ülkeleri arasında alınacak kararlarda ve uygulanacak hizmetlerde yetki paylaşımı belirlenirken yerellik ilkesinden söz edilmektedir.¹⁷⁴ Küresel ve bölgesel yaklaşımların etkisinde yerellik kavramı, AB örgütlerinin çalışmaları doğrultusunda ön plana olmasına rağmen kavramın ulus üstü bir düzenleme olarak ilk detaylı çalışması Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan AYYÖŞ¹⁷⁵ tarafından yapılmıştır.¹⁷⁶ Şartname ile yurttaşların kamu hizmetlerine katılma hakkını ve bu hakkın gerçek yetkiler ile donatılmış yerel idarelerin dönüşümüyle gerçekleşeceğine vurgu yaparak yurttaşlara yakın, anayasal

¹⁷⁰ Ümit Şahin, **agm**, s. 20.

¹⁷¹H. Cavlak (2017). Subsidiarite (Yerellik) İlkesi Ve Avrupa Birliği Çevre Politikası. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(11), 135.

¹⁷²S. Çilingir (2018). AB Hukukunda Subsidiarite İlkesi ve Uygulanması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(3), 352.

¹⁷³ Fatih Karışık, **agm**, s. 1. Y. Metin & Y. Altan (2011). Lizbon Antlaşması Sonucunda Subsidiarite İlkesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(3), 132.

¹⁷⁴N. Nalcı Arıbaş (2015). İngiltere ve Fransa'da Merkez- Yerel İlişkilerini Yerellik (Subsidiarity) İlkesi Üzerinden Karşılaştırmak. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 6(1), s. 3.

¹⁷⁵Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, Avrupa Konseyi tarafından 1981-1984 yılları arasında yerel yönetimler alanının özerkliği doğrultusunda hazırladığı şartnamedir. Bütünleşmiş bir Avrupa için yerel yönetimler alanının kuvvetlendirilmesi, bağımsızlıklarının korunması, yerellik ve yerel demokrasiyi muhafaza etmeyi amaçlamaktadır. Önsöz ile başlayan üç ana bölümden 18 maddeden ve 2009 yılında yapılan düzenlemeyle Yurttaşların Yerel Yönetim İşlerinin Sevk ve İdaresine Katılım Hakkıyla İlgili Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Ek Protokolünden oluşan şartname Avrupa Konseyi üyesi devletler tarafından 15 Ekim 1985 yılında imzaya açılmış 1 Eylül 1988 yılında yürürlüğe girmiştir. Şartın 12. Maddesinde üye devletlere açıkça çekince koyma hakkı tanınmıştır. Şart, hâlihazırda, Konsey'e üye olan 47 devletin tümü tarafından imzalanmış ve onaylanmış durumdadır. Şart'a taraf olan Avrupa Konseyi ülkelerinden aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 34 ülke, bazı maddelere çekince koymuştur. Türkiye 9 Aralık 1992 yılında bazı maddelerine çekince koyarak imzalamış 1 Nisan 1993 yılında yürürlüğe koymuştur. Daha geniş bilgi için bkz. Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi (2014). *Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı*. Avrupa Konseyi Belge ve Yayın Departmanı, s. 5-33.

¹⁷⁶Ü. Şahin (2018). Halka En Yakın Hizmetlerin Etkin Sunulması Kapsamında Subsidiarity (Yerellik) İlkesi ve Türk Kamu Yönetimi Üzerine Bir Değerlendirme. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(3), 23.

çerçeve de geniş yetkiler verilen özerk yerel yönetim mekanizmasının oluşturulmasının üzerinde durulmuştur.¹⁷⁷ Şartın, 4. maddesinin, 1. 2. ve 3. fıkrasında yerellik ilkesi Avrupa Konseyi tarafından şu şekilde tanımlanmıştır;

4. maddenin 1. fıkrasında Yerel yönetimlerin temel yetki ve sorumlulukları anayasa ya da kanunlarla belirlenecektir. Bununla beraber, bu hüküm yerel yönetimlere kanuna uygun olarak belirli amaçlar için yetki ve sorumluluklar verilmesine engel teşkil etmeyecektir. 2. fıkrasında Yerel Yönetimler, kanun tarafından belirlenen sınırlar içerisinde, yetki alanlarının dışında bırakılmış olmayan veya başka herhangi bir yönetime devredilmemiş tüm konularda faaliyette bulunma konusunda tam takdir yetkisine sahip olacaktır. 3. fıkrasında ise Kamu sorumlulukları genellikle ve tercihen vatandaşa en yakın yönetim tarafından yerine getirilecektir. Sorumluluğun bir başka yönetime verilmesinde, görevin kapsam ve niteliği ile yetkinlik ve ekonomi gerekleri göz önünde bulundurulmalıdır¹⁷⁸.

Şartname ulus üstü yapıların ve merkezi yönetimlerin, yerel idareler üzerindeki bürokrasisini azaltmakta hukuki boyutta yerindelik denetimini içeren daha geniş bir vesayet denetimi mekanizmasının oluşumuna katkı sağlamaktadır.¹⁷⁹ Şartnamenin 4. maddesinde yerellik ilkesinin Avrupa ülkeleri açısından yetki paylaşımının alanları çizilirken, gerek demokratik değerler ve âdem-i merkeziyetçi çehrede bütünleşen Avrupa'nın oluşumu gerekse eşit mali kaynaklar ile geniş özerkliğe sahip etkili yerel yönetim mekanizmasının oluşumunun önemine değinilmektedir.¹⁸⁰

Yerel yönetim idarelerinin kamu hizmetlerinde olabildiğince yurttaşlara daha yakın olması ve kararların yurttaşlara yakın seviyede alınması anlamlarında, yerellik ilkesi, 1992 Maastricht Anlaşması ile AB müktesebatının ayrılmaz bir parçası olmuştur. Bölgesel ve yerel demokrasinin güvencesi olarak yerellik ilkesi Anlaşma'nın 3b/2 maddesinde¹⁸¹ yer almıştır. Anlaşma ile kararların olabildiğince alt düzeylerde alınması, bireylere doğrudan hizmet ulaştırmada yetersiz kalınması durumunda üst kurumlara aktarılması ilkesi hayata geçirilmiştir.¹⁸² Maastricht antlaşmasının düzenlemede bulunmadığı konuların gündeme getirildiği 1997 tarihli Amsterdam Antlaşmasında yerellik ilkesi içeriğini koruyarak 5.

¹⁷⁷H. Yaylı & S. Polat (2019). Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Bağlamında Türkiye ve Fransa Yerel Yönetim Sistemlerinin Değerlendirilmesi. *Ekonomi İşletme Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 5(2), 92.

¹⁷⁸Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi (2014). *Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı*. Avrupa Konseyi Belge ve Yayın Departmanı, s.13.

¹⁷⁹N. N. Arıbaş (2015). İngiltere ve Fransa'da Merkez- Yerel İlişkilerini Yerellik (Subsidiarity) İlkesi Üzerinden Karşılaştırmak. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 6(1), 3.

¹⁸⁰H. Yaylı & S. Polat (2019). Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Bağlamında Türkiye ve Fransa Yerel Yönetim Sistemlerinin Değerlendirilmesi. *Ekonomi İşletme Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 5(2), 92.

¹⁸¹ Sınırlı yetkiler arasında sayılmayan alanlarda Topluluk, subsidiarite ilkesine göre, üye devletler düzeyinde alınacak tedbirlerle istenilen amaca yeterince ulaşılamadığı, kapsam ve etkileri nedeniyle Topluluk düzeyinde alınacak tedbirlerle amaca daha iyi erişilebildiği takdirde ve ölçüde faaliyete bulunabilir. Y. Metin & Y. Altan (2011). Lizbon Antlaşması Sonucunda Subsidiarite İlkesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(3), 135.

¹⁸²M. A. Çukurçayır (2013). *Yerel Yönetim Kuram, Kurum Ve Yeni Yaklaşımlar*. Çizgi Kitabevi, s.114.

maddeye alınmıştır.¹⁸³ Anlaşmanın getirdiği tek ve önemli yenilik Maastricht antlaşmasının başlangıç metninde yer alan AB'nin yerellik ilkesine uyma yükümlülüğünün, antlaşma metni içerisinde yer verilmiş olmasından kaynaklanmaktadır. 2007 yılında AB çalışmaları doğrultusunda hazırlanan Lizbon Antlaşması'nda, da birlik yetkilerinin orantılı kullanılmasında yerellik ilkesinin geçerli olduğu öngörülmüştür.¹⁸⁴

Türk yerel yönetim idarelerini şekillendiren kavramlardan birisi olan yerellik ilkesinin Türkiye sınırları içerisinde yerindenlik ilkesi ve hizmette bireylere yakınlık ilkesi anlamında kullanıldığı görülmektedir. Türkiye, 1982 Anayasasında yerellik ilkesinin sınırlarını ve denetimini belirleyecek şekilde düzenleme yapmıştır.¹⁸⁵ 1982 Anayasasının 127. maddesinde merkezi yönetimin mahalli idareler üzerindeki, kamu hizmetlerinin idarenin bütünlüğüne uygun biçimde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, yurttaşların çıkarlarının korunması ve mahalli müşterek gereksinimlerin karşılanması amacıyla, anayasanın 127. maddesinin öngördüğü esas ve usuller gereğince idari vesayet yetkisine sahip olduğu anlayışı benimsenmiştir. Fakat merkezi yönetimler, idarenin bütünlüğü ilkesini esas olarak kullandığı idari vesayet yetkisi ile yerellik ilkesini sınırlayabilmektedir.¹⁸⁶ Yerel yönetim birimlerinin özerk olması, yerel karar verme ve eylem serbestine sahip olması anlamına gelmektedir. AYYÖŞ'na uyum sürecinde Türkiye'de anayasal ve yasal çerçevede aşamalı biçimde büyükşehir belediyelerine, belediyelere, il özel idarelerine ve yerel yönetimlere yerellik ilkesi doğrultusunda mali ve idari özerklikler tanınmıştır.¹⁸⁷ Bu doğrultuda yeni yerel yönetim yasalarıyla merkezi yönetimlerin, yerel idareler üzerindeki idari vesayet denetiminin önemli derecede sınırlandırıldığı görülmektedir.¹⁸⁸ Türkiye'de yerellik ilkesi hizmetin olabildiğince halka en yakın yerel idareler tarafından sunulmasını ve yurttaşların kamu hizmetlerini yerine getirecek kurumların oluşumunda ve yine yerel hizmetlerle ilgili kararların alınmasında katılımcı yönetim anlayışını yönetime katılımını sağlamak, kuralcılığı olabildiği ölçüde azaltma özelliklerinin yerleşme ilkesine önem verildiğini göstermektedir.¹⁸⁹ Yerellik ilkesiyle birlikte Türkiye ve Avrupa'da mali yapıları güçlenen ve özerklik alanları genişleyen

¹⁸³H. Cavlak (2017). Subsidiarite (Yerellik) İlkesi Ve Avrupa Birliği Çevre Politikası. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(11), 139.

¹⁸⁴ Yüksel Metin & Yakup Altan, *agm*, s. 138.

¹⁸⁵A. Mengi (2021). Yerel Yönetim Hukuku- Bir Öneri, Özgür Önder & Esra Banu Sipahi & Murat Yaman (Ed.), *Yerel Yönetimler Yönetim Siyaset Kent ve Güncel Tartışmalar*, Gazi Kitabevi, Ankara, s. 109.

¹⁸⁶A. Belli (2017). Türk Yerel Yönetim Sisteminin Yerellik İlkesi Açısından Değerlendirilmesi. *Turkish Studies*, 12(3), 83-84.

¹⁸⁷ M. A. Çukurçayır (2013). *Yerel Yönetim Kuram, Kurum Ve Yeni Yaklaşımlar*. Çizgi Kitabevi, s. 112.

¹⁸⁸F. Karışık (2013). Kamu Yönetiminin Yeniden Örgütlenmesi ve Kamu Hizmetlerinin Yürütülmesinde Yerellik İlkesi ve Türkiye'de Uygulanabilirliği. *Sosyal Bilimler Metinleri*, 2013 (2), 10.

¹⁸⁹Y. Şahin (2015). *Yerel Yönetimler*. Ekin Yayınevi, s.39.

yerel yönetimlerin ortak paradigması; Devletlerin yerel düzeydeki yetkilerini en aza indirmek ve yerel yönetim birimlerinin yetkilerini yeniden tanımlamak olarak ifade edilmektedir.¹⁹⁰

4. Desantralizasyon (Yerinden Yönetimleştirme)

Desantralizasyon, yeni kamu yönetimi anlayışında “yerel yönetim”, “yerinden Yönetim” terimleriyle benzer özellikler taşıyan ve aynı anlama gelecek biçimde kullanılabilen fakat bu kavramlardan farklı özellikler ve anlamları içeren bir özellik taşımaktadır.¹⁹¹ Desantralizasyon ilkesi, merkezi yönetimlerde toplanan yetkilerin alt seviyedeki yerel idare birimlerine mali kaynak aktarımı ile siyasi ve idari yetki paylaşımıyla gerçekleşmesini öngörmektedir.¹⁹² Desantralizasyon, merkezden yönetimin tersine, yurttaşlara sunulacak kamu hizmetlerinin merkezi yönetim idari teşkilat yapışana ve hiyerarşisine dâhil olmayan yerel yönetim idareleri tarafından yürütülmesini amaçlamaktadır. Adem-i merkeziyetçilik ve yerinden yönetimleştirme terimleriyle de kullanılan ilke siyasal desantralizasyon ve idari (yönetimsel) desantralizasyon olmak üzere iki farklı boyutta uygulanmaktadır.¹⁹³

Siyasal yerinden yönetim, merkezi yönetimlerin görev ve sorumluluklarıyla ilgili konularda yerel yönetim birimlerinin kanunun öngördüğü çerçevede belirli düzeye kadar yargısal bağımsızlığını sağlamaktadır.¹⁹⁴ Yerinden yönetimleştirme, yasama ilkeleri doğrultusunda belirlenen yetkilerin bir bölümünün merkezi yönetimlerin dışındaki kuruluşlara yetki aktarımına ve karar oluşturmaya yönelik olursa siyasal yerinden yönetim olarak ifade edilmektedir.¹⁹⁵ İlke, federal devletlerde kanunla öngörülen derecede ulusal kimliğe sahip olmayan yerel kuruluşlara tanınmış olan özerk yâda yarı özerk konuma yükselen katılımcı demokrasi yönetim şekline bürünmektedir.¹⁹⁶

İdari yerinden yönetimleştirme merkezi hükümetlerin asli görevlerinin dışında yürütmeye ilişkin kararlarının idari kuruluşlara bırakılmasını içeren sınırlı bir özerklik yapılanmasını içermektedir. Belirli bir yerleşime özgü üretilen kamusal hizmetleri sunan bir idareye kanunun öngördüğü derecede bağımsızlık alanı tanımlanmaktadır.¹⁹⁷ Ağırlıklı olarak, merkeziyetçi yönetim anlayışının mahalli müşterek nitelikteki kamu hizmetlerini

¹⁹⁰M. Akif Çukurçayır, *age*, s. 115.

¹⁹¹Ö. Sezer (2021). Yerel Yönetimlerin Kuramsal Ve Kavramsal Çerçevesi, Özgür Önder & Esra Banu Sipahi & Murat Yaman (Ed.), *Yerel Yönetimler Yönetim Siyaset Kent ve Güncel Tartışmalar*, Gazi Kitapevi, Ankara, s. 31.

¹⁹²E. Arıkboğa (2021). Büyükşehir ve İlçe Belediyeleri, Özgür Önder & Esra Banu Sipahi & Murat Yaman (Ed.), *Yerel Yönetimler Yönetim Siyaset Kent ve Güncel Tartışmalar*, Gazi Kitapevi, Ankara, s. 223.

¹⁹³ B. Parlak & M. Ökmen (2016). *Türkiye’de Ve Dünya’da Yerel Yönetimler Teori Ve Uygulama*. Ekin Yayınevi, s.11.

¹⁹⁴ A. Tekel (2006). Desantralizasyon ve Türkiye’de Metropolitan Alan Yönetimleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları*, (5), 74.

¹⁹⁵ Y. Şahin (2015). *Yerel Yönetimler*. Ekin Yayınevi, s.22.

¹⁹⁶ Bekir Parlak & Mustafa Ökmen, *age*, s. 11.

¹⁹⁷ Yusuf Şahin, *age*, s. 22.

gerçekleştirememesi ve ortak yararı koruyamaması sonucunda iktisadi ve politik nedenlerle ortaya çıkmaktadır. Yetkileri kullanan idarelerin özelliklerine göre, hizmet âdem-i merkeziyeti ve mahalli âdem-i merkeziyet (yerel yönetimler) olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Hizmet âdem-i merkeziyeti kavramında özerklik yerele değil hizmete tanımlanmaktadır. Merkezin dışında bu tür bir yetki aktarımı ulusal düzeyde tüm yörelerde aynı hizmetin gerçekleşmesi yetki genişliği anlamını taşımaktadır. Özellikle etkinlik ve verimlilik açısından hizmet âdem-i merkeziyeti zorunluluk olarak görülmektedir. Mahalli âdem-i merkeziyet belirli bir coğrafyada yaşayan yurttaşların yerel düzeydeki ortak ihtiyaçlarının en yakın yerel otoriteler tarafından yerine getirilmesini amaçlamaktadır. İdari âdem-i merkeziyetçilik ilkesinin merkezi-yerel ilişkiler döneminde meydana getirdiği dönüşümle ortaya çıkan yerinden yönetim kuruluşlarının merkezi yönetimin ayırdığı ekonomik kaynak haricinde ayrı bütçeleri ve bağımsız mali kaynakları bulunmaktadır. Yurttaşlara yerinde hizmet olanaklarının sağlanması için ayrı bütçeleri bulunan yerel yönetimlerin mali özerkliğe sahip oldukları görülmektedir.¹⁹⁸ Desantralizasyon ilkesiyle merkezi yönetimler tarafından hukuki boyutta, yerel idarelere aktarılan yetki devri bir daha değiştirilemeyecek mesele olmayıp politik, iktisadi, sosyal, içtimai ve teknolojik şartlardaki değişimler ve uygulamalar doğrultusunda elde edilen sonuçlara göre projeler üretmeyi ve düzenlemeler yapmayı gerektiren hareketli bir çabayı içermektedir.¹⁹⁹

¹⁹⁸ Bekir Parlak & Mustafa Ökmen, *age*, s. 13-15.

¹⁹⁹E. Arıkboğa (2018). Yerinden Yönetim ve Merkezleşmiş Büyükşehir Sisteminde Yetkilerin Dağıtılması. *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 4.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YENİDÜNYA KÜRESELLEŞMESİ YAKLAŞIMI VE PANDEMİ SÜRECİ TEORİK VE KAVRAMSAL ANALİZ

Entelektüel ve bilimsel gelişme yeni veya yeni keşfedilmiş gerçekleri gittikçe açıklayamaz duruma gelmiş bir paradigmanın yerine, bunları daha iyi açıklayan bir başka paradigmanın geçmesiyle sağlamaktadır.

Samuel Phillips HUNTINGTON²⁰⁰

1. Yenedünya Küreselleşmesi Yaklaşımı Ve Pandemi Süreci Teorik Ve Kavramsal Analiz

1.1. Yenedünya Küreselleşmesi Yaklaşımı

Yurttaşlar toplumsal bütünlüğünün kapsadığı olguların üzerinde, normları bir araya getiren kavramların üstünde bir yaşamı, kendine özgü bir yaşamı bulunmamaktadır. Yurttaşlar topluluğu kendini, kendi tekil momentleri aracılığıyla üretmekte ve her yeni dönemde tekrardan üretmektedir. Yurttaşları bir araya getiren bileşenlerin yaşamından, uluslararası savaşlar ve kriz dönemlerindeki kutsal ortak mücadelesinde, tam kaos paradigması karşıtlığından ne denli ayrılabilirse kapsayıcı doğal yasa bileşeninin kendi salt işlevi içinde anlaşılması kolaylaşmaktadır.²⁰¹ Yurttaşların, yurttaş olarak ulusal düzeyde yaşanan çatışmalar ve problemlerin çözümü konusunda biçimsel ve genel özgürlük mekanizması “kutsal ittifaklar” veya “milletlerin bütünleşmesi” içinde tecelli etmektedir.²⁰² Uluslar üstü bir yapının oluşturulması devletlerin egemenliğine zarar vermeyecek seviyede yurttaşların ulusal çıkarlarını korumak için sistemin meşru gördüğü yerel düzeyde yasa tasarıları oluşturabileceği yurttaşların, milletlerin yada medeniyetlerin yapısına yasalara uymayı reddetme hakkı tanımaksızın uygulayabileceği iddiasını taşımaktadır.²⁰³ Yenedünya küreselleşmesi yaklaşımı geçmiş dönemlerdeki siyasi hedeflerden oluşmamaktadır. Yurttaşların kamusal alandaki refahı için devlet egemenliğini farklı yöntemlerle dönüştüren yönetim sistemleri ve kurumları içerisinde yer almaktadır. Evrensel olarak yenedünya küreselleşmesi yaklaşımının temel

²⁰⁰ S. P. Huntington (2019). *Medeniyetler Çatışması ve Dünya Düzeninin Yeniden Kurulması*, (Çev.) Mehmet Turhan & Y. Z. Cem Soydemir, Okuyan Us Yayıncılık, İstanbul, s. 29.

²⁰¹ J. Habermas (1998). *Sosyal Bilimlerin Mantığı Üzerine*, (Çev.) Mustafa Tüzel, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, s.19.

²⁰² J. Habermas (2003a). *Kamusallığın Yapısal Dönüşümü*, (Çev.) Tanıl Bora & Mithat Sancar, İletişim Yayınları, İstanbul, s. 221.

²⁰³ I. Wallerstein (2000). *Bildiğimiz Dünya'nın Sonu Yirmi Birinci Yüzyıl İçin Sosyal Bilim*, (Çev.) Tuncay Birkan, Metis Yayınları, İstanbul, s.72.

dinamiğini oluşturan önemli ilkeleri bulunmaktadır.²⁰⁴ Bu ilkelerin anlamının, günümüz siyasi topluluklarının doğası ve genel özellikleri üzerindeki etkilerinin aydınlatılabilmesi açısından değerlendirilmesi gerekmektedir. **Birinci ilke** evrensel yurttaşlık; medeniyetler içerisindeki her bir yurttaşın eşit törel statüye sahip olduğunu ve eşit ahlaki önem taşıdığını belirten bileşen evrensel yurttaşlığın oluşturulması tezini içermektedir. İlke, tüm yurttaşların kendi kaderini tayin ve bağımsız tercihler yapma yeteneği olasılığına doğrudan bağlanan, indirgenemez törel konumuyla bağlantı kurmaktadır. Bireylerin nerede doğmuş veya yetişmiş olmasına bakılmaksızın eşit statüde haklardan ve kamu hizmetlerinden yararlanması, ifade ve inanç özgürlükleri ilkenin temel paradigmasını ve dinamiğini meydana getirmektedir. Birinci ilkenin teorik kökenleri Hegel'in, Jena konferanslarında doğa ve tin felsefesi üzerine verdiği tin felsefesinin temellerini oluşturan törel kavramına dayanmaktadır.²⁰⁵ Hegel, yurttaşların ahlaki yasalar önündeki eşit değer ve özgürlüğün sembolü olan törel kavramını şu şekilde tarif etmektedir:

Ahlaki yasalar, benim için genel olarak geçerli olduklarından, eo ipso²⁰⁶ bütün akıllı varlıklar için geçerli olarak düşünölmeleri gerektiği anlamında, genel olarak soyutturlar. Bu yüzden etkileşim bu yasalar altında her birinin kendisi varolan biricik bilinç mi gibi davranması gereken ve yine de aynı zamanda kendisinin ahlaki yasalar altındaki bütün eylemlerinin, bütün olası öteki öznelerin ahlaki eylemleri ile zorunlu ve peşin mutabakat halinde olması gerektiğine kanaat getirebilen yalnız ve kendine yeterli öznelerin eylemleriyle sonuçlanır.²⁰⁷

Evrensel yurttaşlık ilkesinin rasyonelliği benimsenecek olursa, yenedünya küreselleşmesi yaklaşımının **ikinci ilkesi** yerel hareketlilik ilkesi kabul görmektedir. Evrensel yurttaşlık ilkesinin sonunda ortaya çıkan yerel hareketlilik siyasi gücün merkeziyetçilikten uzaklaştırılmasına işaret etmektedir. Yerel idarelerin, idari ve mali yönden karar oluşturma mekanizmaları merkeziyetçilikten uzaklaştırılırsa, her yurttaşın hayatını şekillendiren sosyal şartları etkileme olasılığı en üst seviye yükselmektedir. Yerel hareketlilik ilkesi, tam olarak kavrandığında hizmette yerellik anlayışı kuvvetlenmekle birlikte yerel idarelerin ortak politikalarını kapsayan idari ve mali açıdan projeleri merkezi hükümetlerin onayı olmadan gerçekleştirmesinin önü açılmaktadır. Küresel kriz durumlarında devletlerin uyguladıkları politikalar farklılık göstermesine rağmen alınan kararların genel düzeyde uygulanması ve ulusal müdahalenin yoğunlaşması²⁰⁸ yurttaşların acil ihtiyaçlarının karşılanması için yerel idarelerin karar alma süreçlerinde merkezi yönetimlerin baskısına maruz kalmasına sebep

²⁰⁴ D. Held (2008). Kozmopolitizm: Küreselleşmeyi Evcilleştirmek, (Çev. Ezgi Sarıtaş), David Held & Anthony McGrew (Ed.), *Küresel Dönüşümler Büyük Küreselleşme Tartışması*. Phoenix Yayınevi, Ankara, s. 609

²⁰⁵ J. Habermas (1993). *İdeoloji Olarak Teknik ve Bilim*, (Çev.) Mustafa Tüzel, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, s. 9.

²⁰⁶ eo ipso: kendiliğinden, böylelikle

²⁰⁷ Jürgen Habermas, *age*, s. 14.

²⁰⁸ O. Cengiz (2021). Kapitalizm Küreselleşme ve Covid-19 Sonrası Yeni Dünya Düzeni. *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*, 7(2), 42.

olmaktadır. Yerel hareketlilik ilkesi, bu doğrultuda yurttaşların yaşamsal ihtiyaçlarını ön planda tutarak küresel kriz dönemlerine hazırlıksız yakalanan devletlerin idari ve mali boyuttaki müdahalesini azami düzeye indirmektedir.

Evrensel yurttaşlık ve yerel hareketlilik ilkelerinde öngörülen temel özelliklerin işlerlik kazanabilmesi için **üçüncü ilke** tarafından desteklenmesi gerekmektedir. Küresel pandemi ile birlikte ulus üstü kurum ve kuruluşların siyasal yeterliliğinin sorgulanmasıyla birlikte Yurttaşlar Birliği'nin temeli atılmıştır. Egemen devletlerin yetkilerinin sınırlandırılarak küresel boyutta faaliyet yürütmeyi hedefleyen Yurttaşlar Birliği Dünya savaşları, küresel salgın veya çevreyle ilgili afetlerden dolayı kaynaklanan toplumsal problemlere yerinde ve kalıcı çözüm üretmeyi tahayyül etmektedir.²⁰⁹ “Pandemi süreci ile birlikte gelen Yenidünya küreselleşmesinin temel yapı taşı tüm insanlığın menfaatlerini muhafaza ederek küresel pandemi sürecinde yaşanan sorunlara çözüm bulmak ve ortak strateji noktasında hareket edecek devletler üstü yapının kurulması öngörüsünü güçlendirmiştir.” Bu noktada Stoacı felsefenin doğal hukuk teorisinden hareket eden Marcus Tullius Cicero, “*Kosmopolis*” yani evrensel devlet düşüncesi önem taşımaktadır. *Cicero'ya göre insanlar aynı akli paylaştıklarına ve doğal yasa bütün insanlığı kapsadığına göre bir devlet olmalıdır.* Cicero bu noktadan hareketle *Tanrının insanlara yurt olarak dünyayı verdiğini, her bir insanın dünya yurttaşı olduğunu bundan dolayı da dünyada tek bir devlet olması gerektiğini* ifade etmiştir.²¹⁰ Yeni Dünya Küreselleşmesi, Cicero'nun ifade ettiği gibi tek bir devlet değil dünya üzerindeki devletlerin, bilhassa yerel yönetimler, sağlık, çevre, iktisadi, politik ve yararlı teknolojik çalışmalar alanlarında yoğunlaşarak tüm yurttaşların yararlanabileceği konularda faaliyet yürüten devletler üstü bir yapının oluşturulması tezini kuvvetlendirmektedir.

Yenidünya küreselleşmesi yaklaşımının uzak bir ütopya olmayan ve günümüz literatüründe bir dizi normu ve meşru yapıyı tanımladığı ikinci ve önemli bir mantığı bulunmaktadır. Belirtilen özellik yenidünya küreselleşmesinin devletlerin talepleri ötesindeki kuvvetleri, hakları ve düzenlemeleri yaratan ve ilkesel anlamda uzun vadeli sonuçları olan değişik politik düzenleme ve karar alma mekanizmalarını oluşturmaktadır.²¹¹ Küresel çağda yenidünya küreselleşmesi yaklaşımı nasıl kavranmalıdır? Yenidünya küreselleşmesi yaklaşımı dünya genelinde ortaya çıkan olağanüstü olaylar hususunda belirleyici üst yapı unsuru olarak

²⁰⁹ H. Bull (2008). Devletler Sisteminin Ötesinde, (Çev. Mehmet Çelil Çelebi), David Held & Anthony McGrew (Ed.), *Küresel Dönüşümler Büyük Küreselleşme Tartışması*. Phoenix Yayınevi, Ankara, s. 685.

²¹⁰ M. A. Ağaoğulları & L. Köker (2004). *İmparatorluktan Tanrı Devletine*. İmge Kitapevi, s. 50.

²¹¹ David Held, **agm**, s. 610.

bir hükümetin, devletin yâda ulusüstü kurumlar ile sivil toplum kuruluşlarının (STK) aşmaması gereken standartları belirleyen temel değerler olarak adlandırılmaktadır. Bütün yurttaşlık tarihinin bir üyesi olarak her bir yurttaşın taleplerine odaklanan bu değerler yurttaşların küresel dünya düzeninde eşit olduğunu ve eşit siyasi davranışı hak ettikleri görüşünü savunmaktadır. Bunun anlamı yurttaşların içinde doğdukları ve yetiştikleri toplumların özelliklerine bakılmaksızın siyasi, iktisadi, güvenlik ve hukuk alanlarında eşit ölçüde faydalanma hakkı sağlamaktadır. Yenidünya küreselleşmesi yaklaşımının oluşturduğu mantık küreselleşme ve pandemi sürecinin sorunlarını ve sınırlarını aşmak konusunda en iyi çözümü sunan politik bir görüş açısı olarak evrensel yurttaş çıkarını gözetme ve geliştirme teorisi üzerine inşa edilmektedir. Küresel dönüşüm ilkesi süreçlerin bir diyalektiği olarak görülmektedir. Kriz durumlarında devletlerin popüler hedeflerinin meşrulaşması ve liberalizm programı aracılığıyla yönetici elitlerin orta sınıfa önemli yetkilerinden taviz vermesi ve ekonomik yeniden bölüşüm söylemleriyle refah devleti anlayışı güçlenmiştir.²¹² John Rawls'un savunduğu siyasal liberalizm bu gelişmenin son noktasıdır;

Rawls, dünya görüşlerindeki bolluğa ve hayat tarzlarındaki giderek artan bireyselleşmeye böylece kendine göre bir tepki göstermekteydi. Ayrıca, felsefenin belirli hayat minvallerini örnek gösterme ya da genel anlamda bağlayıcı şekilde tarif etme denemesinde başarısız kalmasından kesin sonuçlar çıkarıyordu. Rawls'a göre 'adil toplum', 'kişilere biçilen hayat süresince ne yapacaklarını yine kişilerin kendi takdirlerine bırakmaktı'²¹³.

Küresel pandemi ve küreselleşme reaksiyonu ile yeniden reaksiyon gösteren bu durum “Evrensel Medeniyetlerin Yükselmesi” ve “Kutsal Ortak Mücadele” kavramlarının doğuşuna sahne olmuştur. Böylelikle “Milletler Bütünleşmesi” adı altında küresel ve barış dolu ortak paradigmlar üzerine inşa edilen dünya düşüncesi varsayımını ortaya çıkmıştır. Yeni Dünya küreselleşmesi bütün olarak realist bir küresel politika resmi sağlayarak devletlerin menfaatlerini aynı biçimde algıladıkları ve ortak düzeyde kutsal ittifaklar oluşturarak hareket ettikleri teoriye dayanmaktadır. “Kutsal ittifaklar doğrultusunda devletler uluslararası işbirliğini artıracak küresel pandemi süreci ile daha da derinleşen sosyal refah farklılıkları ve milletler arasında oluşacak yıkımları muhafaza edebilecektir.” Ayrıca milletlerin gücün merkezi olan devlete sığınmasından ziyade yerel aktörler ve kuruluşlar güçlendirilerek hizmette yerellik sağlanabilecektir. Küresel pandemi döneminde Devletler, uluslararası kurum ve kuruluşlar tarafından bütünleşme ve kutsal ortak mücadele politikaları başarılı bir şekilde gerçekleştirilemez ise Samuel Huntington’ın Medeniyetler Çatışması ve Dünya düzenin

²¹² I. Wallerstein (1999). *Ütopistik ya da 21. Yüzyılın Tarihsel Seçimleri*, (Çev.) Taylan Doğan, Avesta Yayınları, İstanbul, s. 28.

²¹³ J. Habermas (2003b). *İnsan Doğasının Geleceği*, (Çev.) Kaan H. Ökten, Everest Yayınları, İstanbul, s.3.

yeniden kurulması adlı eserindeki “Tam Kaos”²¹⁴ paradigmasının vuku bulacağı ortamın zemini oluşturulur. Çünkü küresel pandemi karşısında, devletlerin yenedünya küreselleşmesi karşısı tutum takınmaları sistemsel karmaşaları ve çatışmaları meydana getirebilir. Bu durumda da milletlerin mecburen birbirine tutunma iradesi düşüncesi güçlenmekte ve halka doğrudan sirayet edebilen yerel aktörlerin yetki alanları genişlemektedir. Geliştirilen ve yenilenen sistem içerisinde Politik küreselleşme, yerel aktörlere karşıtlık oluşturacak kadar güçlü olamamasına rağmen yenedünya küreselleşmesi, yerel aktörlerin her birini devletler üstü yapının vazgeçilmez unsuru olan “Şehir Devletleri” haline dönüştürmektedir.

1.1.1. Şehir Devletlerinin Yükselişi

Dünyayı etkisi altına alan küresel pandemi süreci, yerel yönetimlerin güçlü olduğunu varsayımını öne çıkaran şehirlerin yükselişi kavramını ve dünyadaki kamusal mekânların önemini arttırmıştır.²¹⁵ Şehirler geçmişten, günümüze yurttaşların kendi kaderini tayin ettikleri ve hür fikirlerini daha geniş milletlerin oluşturduğu bir dünya tasarımının sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Şehirler, doğrudan meydana gelmemiş tarihsel birikimler ve milletlerin gayretleri sonucunda temel yapısı ve sistemleri belirginleşen medeniyet projesi olarak doğmuştur. Yurttaşların belli birikimleri sonucunda Antik Yunanlarda ortaya çıkmış olan “Polisler” ilk şehir devletleri örgütlenmesi olarak kabul edilmektedir.²¹⁶ Antik Yunan’dan, günümüze kadar uzanan süreçte şehir devletlerinin yönetim tarzının baskın rejimlerin egemen olarak siyasal hakların kullanımını çeşitli siyasal erkler ve halk meclisleri ile gerçekleştirmektedir. Bireylerin tek başlarına kendilerine yetemediği ve toplumsal yapının oluşumuna ihtiyaç duyulduğu düşüncesi Antik Yunan şehir devletleri döneminde gelişmiştir. Yurttaşların eksikliklerinin tamamlanması için karşılıklı yardımlaşma ortamının milletlerin tümünde eşit seviyede ele alındığında giderileceği ve çok sayıda yurttaşın bir araya geleceği bu sayede toplumsal düzenini oluşacağı görüşü ortaya çıkmaktadır. Şehir devletleri, Antik Yunan döneminde yurttaşların eksikliklerinin giderilmesi ve toplumsal dayanışma ortamının

²¹⁴Tam Kaos. Devletlerin zayıflaması ve dünyada “başarısız devletler”in görülmesi anarşi içinde bir dünya görüntüsünün gelişmesine katkıda bulunmuştur. Bu paradigma şunları vurgulamıştır: Hükümet otoritesinin çöküşü; devletlerin dağılması; kabile, din ve etnik anlaşmazlıkların yoğunlaşması; uluslararası ceza mafyalarının ortaya çıkması; mültecilerin sayılarının milyonları bulması; nükleer ve diğer kitle imha silahlarının çoğalması; terörizmin yaygınlaşması; etnik temizlik ve kıyımın yaygınlığı. S. P. Huntington (2019). *Medeniyetler Çatışması ve Dünya Düzeninin Yeniden Kurulması*, (Çev.) Mehmet Turhan & Y. Z. Cem Soydemir, Okuyan Us Yayıncılık, İstanbul, s. 38.

²¹⁵ H. Eşbah & H. Eşbah (2020). Sağlıklı Kentler Ve Pandemi: Covid19 Pandemisinin Düşündürdükleri. *Peyzaj Eğitim Bilim Kültür ve Sanat Dergisi*, 2(2), 59.

²¹⁶ A. Aliğaoğlu & O. Özkan (2020). Antik Yunan Kentlerinin (Polis) Kentsel Ekoloji Perspektifiyle Değerlendirmesi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 25(43), 3.

sağlanmasıyla gelişmiş ve devletler sistemi bu düşünce üzerine inşa edilmiştir.²¹⁷ “Antik Yunan döneminde Şehir devletlerinde yaşayan yurttaşların karşılıklı dayanışma ile eksikliklerini tamamladığı ve toplumsal dayanışmanın ön plana çıktığı görülmektedir. 21. yüzyılda ise bütün dünyayı etkisi altına alan pandemi döneminde devletlerin diğer devletlere sınırlarını kapatması, kuruluşların salgın hastalığa karşı hazırlıksız yakalanması milletler arasındaki karşılıklı dayanışmayı ve yerel yönetim birimlerinin şehir devletleri olarak ortaya çıkmasının zemini hazırlamıştır. Nitekim Antik Yunan döneminde yönetsel olarak problemlerin bulunması dolayısıyla yükselen şehir devletleri günümüzde pandemi dönemiyle birlikte etkisi artan yenedünya küreselleşmesi yaklaşımı ile ortak kutsal mücadele etrafında şekillenmeye başlamıştır.”

Dünya'nın realite olarak yaşadığı dönüşüm süreçleri ve bilim ve teknoloji çağındaki toplumsal dinamikler perspektifinde devletlerin yönetim erklerindeki değişimleri yadsımak mümkün görünmemektedir. Devletlerin küresel pandemi süreci ve küreselleşmenin yeni varyantı çerçevesinde kutsal ortak mücadele paradigmasının tasarlanmasına olan ihtiyaç, ulus-devlet ve liberal politikalarda yaşadığı dönüşüm, merkezi yönetimlerden, kent yönetimlerine yetki devri ile ilgili yeni teorilerin geliştirilmesini ve kurumlaşmaları gerekli kılmaktadır.²¹⁸ Şehirlerde yaşanan bu gelişmeler ve sosyal değişim rüzgarları, kurumları, ilişkileri, kararları değiştirmekte ve çeşitlendirmektedir. Şehirlerin dönüşümü içerisinde mekânsal yapısı ve gelişimine ilişkin bilimsel yenilikleri ve ekonomik yatırımları beraberinde getirmekle birlikte şehirlerin dokusunu değiştirmektedir.²¹⁹

Yer küreyi etkisi altına alan küresel pandemi sürecinin ortaya çıkması devletlerin ekonomik, siyasi, kültürel ve teknoloji alanlarındaki işbirliğini azaltarak küresel sistem üzerindeki baskıyı arttırmıştır. Yurttaşların öncelikli ihtiyaçlarının karşılanması hususunda yetersiz kalan devletler, salgının yayılmasını önlemek için sınırlarını kapatmış ve karşılıklı işbirliğinin gelişmesini engellemiştir. Salgın döneminde öncü olması beklenen küresel ve bölgesel örgütler gerekli koordinasyonu sağlayamamış, liderlik görevini yerine getirememiş ve küresel pandemi dönemini yönetmede etkisiz kalmıştır.²²⁰ Küresel pandemi dönemi

²¹⁷ H. Sevinç (2021). Antik Yunan'da Siyasal Yapı ve Aristo İle Platon Özelinde Siyasal Düşünüş. *Ekonomi İşletme Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 7(2), 215-216.

²¹⁸ M. Ökmen (2021). *Yerel Ve Kentsel Politikalar Küresel Bölgesel Ve yerel Perspektifler*. Sayda Yayınları, s. 223.

²¹⁹ İ. Eseroğlu (2019). Dönüş(tür)üm Kavramı Üzerinden Bir Mekânsal Okuma Denemesi: Kentler Küreselleşirken, Murat Ercan & Ali Ayata (Ed.), *Küreselleşmenin Krizi Yeni Güç Dengeleri*, Efe Akademi Yayınevi, İstanbul, s. 495.

²²⁰ S. Aslan (2021). Covid-19 Salgınının Küreselleşmeye ve Ulus Devletlere Etkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(80), 1736.

devletler arasındaki iş birliği, yönetim ve dayanışmanın zayıflığını kanıtlamış, küresel dünya düzeni ciddi biçimde zarar görmüş ve küresel örgütler derin bir meşruiyet krizine girmiştir. Küresel dünyada baş gösteren belirsizlik, ilkesizlik ve düzensizlik durumları daha fazla derinleşmiştir. Merkezi yönetimler tarafından alınan karantina kararları sonucunda yurttaşlar ekonomik darboğaz ile karşı karşıya kalmış ulusal ve yerel düzeydeki ticaret ağı tahrip olmuştur. Yerel kuruluşlar, küresel güçlerin sorumluluk almak yerine kriz sürecini daha fazla derinleşmesi nedeniyle yurttaşların ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik sosyal hizmet politikalarını hayata geçirmiştir. Bu durum şehir yönetimlerinin, devletlerin yetersiz kaldığı yerel ve küresele cevap verme sorumluluğunun ortaya çıkmasına neden olmuştur.²²¹

Şehir Devletleri süreci politik konjonktür içerisinde uluslar üstü yapının kurulması öngörüsünü gündeme getirirken diğer yönüyle de yerelleşme odağında daha kolay yönetebilme iddiasını güçlendirmektedir. Yenidünya küreselleşmesi, pandemi süreci ile mücadeleye odaklanıp yerel siyaseti ve uygulanabilir politikaları genişletirken, devletlerin egemenlik alanlarını daraltmakta şehir devletleri yönetimlerini tıpkı Antik Yunan şehir devletlerinde görülen tarzda güçlendirmektedir.²²² Söylemler arasında küresel salgının devam ettiği bu dönem içerisinde yerinden yönetim ilkesi, yurttaşlara sunulacak kamu hizmetlerinin olabildiğince halka en yakın olan yerel idareler tarafından gerçekleştirilmesi ve kamu yararı açısından hayati önem taşımaktadır.²²³ Yenidünya küreselleşmesinin, yerinden yönetim ilkesini güçlendirdiği iktisadi, sosyal, kültürel, politik ve çevresel gelişmeleri zorunlu olarak dünya siyasetini, devletlerarası ilişkileri de etkilemektedir. Neticede devlet, halk ve bireylerin menfi çıkarlarının korunması amacıyla vardır ve onlar tarafından oluşturulmuşlardır. Böylece, milletlerin, bireylerin temayüllerini zorunlu olarak devletlerin politikalarını, davranışlarını ve diğerlerine karşı tutumlarını etkilemektedir. Özellikle Dünya'yı etkisi altına alan küresel pandemi süreci hem yerel aktörlerin hem de milletlerin gücünü daha çok hissettirmektedir. Pandemi sürecinin etkisiyle birlikte daha belirgin hale gelen yenidünya küreselleşmesi bütün sosyal olguların, ilişkilerin ilk hücresi ve yapı taşı olan yurttaşın önemini ön plana çıkarmıştır.²²⁴ Çünkü Dünya politikasında da küresel pandemi süreci sonrası eski yıllardaki gibi devletlerin hegemonya gücü ve şoven prestiji yerine bireylerin refah ve mutluluğunun,

²²¹ H. I. B. Başarmak & M. K. Öktem (2019). Küreselleşme Sürecinde Kentselliğin Dönüşümü: Toplumsal Teknolojik ve Mekânsal Süreçler Üzerine Bir İnceleme. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 2(2), s. 288.

²²² M. Yaman & Ö. Önder (2018). Küreselleşme- Yerelleşme Ekseninde Yerel Siyasetin Dönüşümü, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 57, 232.

²²³ Y. Şahin (2015). *Yerel Yönetimler*. Ekin Yayınevi, s. 41.

²²⁴ K. Girgin & I. Biren. (2011). *21. Yüzyıl Perspektifinde Dünya Siyaseti Ve Sorunlar*. Yeni Yüzyıl Yayınları, s. 89-90.

ihtiyaçlarının ön planda tutulduğu ortak paradigma ekseninde yerel yönetim politikalarına ağırlık verilmesi gerekmektedir.

1.1.2. Dönüşüm Süreci İçerisinde Yerel Politikalar

Devletler, yenedünya küreselleşmesi ve küresel pandemi dönemini yaşarken, aynı zamanda şehir devletlerinin yükseldiği ve yerel idarelerin aralarındaki işbirliğinin geliştiği görülmektedir. Yerel yönetimler, kriz durumlarında yurttaşlara etkin ve yerinde hizmet sağlama ile yönetime katılma kanallarını genişleten kurumlar olmanın yanında merkezi yönetimlerin ve küresel örgütlerin politikalarına yoğunlaşan yurttaşların siyasete katılma isteğini, bir ölçüde yerel düzeye indirgeyerek siyasi sisteme katılımını sağlamaktadır.²²⁵ Yerel yönetimler, yerel ihtiyaçlara uygun hizmet sağlama, küresel pandemi ile mücadelede doğrudan yerine getirilebilecek olması, pandemi sürecinin yerel idareler üzerinde yarattığı problemleri azami seviyeye indirmesine yardımcı olmaktadır. küresel pandemi sürecinde yerel yönetimler, acil yerine getirilmesi gereken barınma, beslenme ve hijyen ihtiyaçlarını merkezi yönetimlerden daha hızlı yerine getirmektedir.²²⁶

Yenedünya küreselleşmesi yaklaşımında yurttaş özgürlüğü kavramının oluştuğu ve yurttaşların demokrasi ile tanıştığı ilk alan olan yerel yönetimlere özel bir önem atfedilmektedir. Yerel yönetimlerin dönüşüm süreci yurttaşların yerel yönetimlerde etkin temsilini en ideal düzeyde ve etkin bir şekilde gerçekleştirmeyi hedeflemektedir.²²⁷ Yerel yönetimlerin dönüşüm sürecinde hizmetlerin verimliliğini arttırabilecek ve yurttaşların temel ihtiyaçlarını karşılayabilecek kentsel ve dağıtılmış teknolojileri kullanarak yaşam kalitesini yükseltmek ve reformların yerine getirilmesi hedeflenmektedir.²²⁸ Sadece belirli bir bölge veya toplumla sınırlı olmayan yerel kuruluşların bütününde kendini hissettiren dönüşüm sorunları ve yeniden yapılanma gereksinimini anlama ve küresel pandemi krizlerine önlem alabilme konusunda yardımcı olmaktadır.²²⁹ Dönüşüm sürecinde yerel yönetimler alanında yurttaşların ulusal ve yerel güvenlik ağının oluşturulmasından, yaşanabilir temiz ve sağlıklı bir yaşam alanına, yeterli istihdam olanakları sağlanarak yurttaşların ekonomik refahının yükseltilmesine, beden ve ruh sağlığının korunmasında yardımcı olacak eşit yükümlülüklerin

²²⁵ B. Parlak & M. Ökmen (2016). *Türkiye'de Ve Dünya'da Yerel Yönetimler Teori Ve Uygulama*. Ekin Yayınevi, s. 56.

²²⁶ M. Y. Bilgili (2020). Merkezi Yönetim, Yerel Yönetimler ve Koronavirüs (COVID-19) Salgını. *Türkiye Çalışmaları*, 15(6), 230.

²²⁷ Ş. A. Bozatay & S. Şahnağil (2021). Yerel Siyaset ve Demokrasi, Özgür Önder & Esra Banu Sipahi & Murat Yaman (Ed.), *Yerel Yönetimler Yönetim Siyaset Kent ve Güncel Tartışmalar*, Gazi Kitabevi, Ankara, s. 473.

²²⁸ A. Yeşildal (2021). *Küreselleşme Sürecinde Akıllı Şehirler Paradigma Yönelimler ve Fırsatlar*. Kriter Yayınevi, s. 163.

²²⁹ M. Ökmen & B. Parlak (2015). *Yerel Yönetimlerde Yeni Vizyonlar*. Ekin Yayınevi, s.17.

bulunması gerekmektedir. Kamusal sorumluluk politikası yerel yönetim idarelerinin yurttaşa en yakın temel birimlerince kullanılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Yerel yönetim birimleri yurttaşları ilgilendiren konularda karar alan merkezi yönetimler ve ulus üstü kuruluşların karar süreçlerine etkin biçimde katılması gerekmektedir.²³⁰

Küreselleşme, pandemi süreci ve hızlı kentleşmenin etkisiyle yurttaşların yerel yönetim idarelerinden beklentileri de dönüşüme uğramıştır. Devlet eliyle yürütülen genel politikalar anlayışının yerini sosyal devlet ilkesinin alması ile yerel yönetimler sistemine hâkim olan “*Devlet ne üretirse yurttaşlar onu kullanır*” savı geçerliliğini yitirmektedir. Dönüşüm süreciyle gelen yeni sav “*Devletin yurttaşların ihtiyaçlarına göre üretim yapması*” şeklini almaktadır. Temel görüşün aksamadan işlemesi için, kaynakların yerinde ve etkin politikalarla yurttaşlarında temsilinin sağlanması gerekmektedir.²³¹ Yerel yönetim politikalarındaki dönüşüm ülkeler arasındaki yerel idarelerin arasındaki etkileşimi kuvvetlendirmekle birlikte milletler arasındaki diyalogları ve bağı yeniden şekillendirmektedir.

1.1.3. Milletler Bütünleşmesi: Kutsal Ortak Mücadele

Dünya düzeni yıllar boyunca hüküm süren, sınırsal devletlerin kendi yurttaşlarının iyiliğine hizmet etme ve ortak çıkarları sağlamak üzere birbirleriyle yeterince işbirliğine gitme kapasitesine dayanan evrensel bir yönetim sistemi doğrultusunda şekillenmiştir. Merkezi hükümetler ve kamuoyu dünya savaşlarını meşru ve etkili bir devlet politikası aracı olarak tanımlamaya başlamıştır. Uzun süren savaşlardan zarar gören yurttaşların problemlerini azaltmak için insan haklarının korunması meselesi önem kazandıkça baskıcı yönetimlerin görevlerini sürdürmesi güçlenmiştir. İlerleyen yüzyıllarda emperyalist politikaların çöküşü bu vizyonun akla yatkınlığına büyük ölçüde katkıda bulunarak sömürge politikalarına maruz kalan bölgelerin yurttaşlarına kendi kaderini tayin etme yetkisi verilmiştir.²³² Binlerce yıllık insanlık tarihi bir değişim ve dönüşüm yazgısının hikâyesini yazmaktadır. Herakleitos’un (MÖ 535-475) dediği gibi “*değişmeyen tek şey değişimin kendisi*” yurttaşlar yenedünya küreselleşmesi ve küresel pandemi sürecinde siyasal dönüşümün hızından ve içeriğinden dolayı değişim endişesi yaşamaktadır.²³³ Geride bıraktığımız yüzyıllar aslında insan uygarlığı açısından tarihin seyirinin en yüksek olduğu, en büyük sıçramaların, gerilemelerin, reaksiyonların bir arada yaşandığı evrensel değerleri ön plana çıkarmıştır. Bugün ise küresel

²³⁰ Mustafa Ökmen & Bekir Parlak, *age*, s. 115.

²³¹ K. Ardıç & F. Yüksel & O. Çevik (2004). Belediyelerde Hizmet Kalitesinin (Vatandaş Tatmininin) Ölçülmesi (Tokat Belediyesinde Bir Uygulama). *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 13(3), 63.

²³² R. Falk (2002). *Yırtıcı Küreselleşme Bir Eleştiri*, (Çev.) Ali Aksu, Küre Yayınları, İstanbul, s. 65.

²³³ D. Ü. Arıboğan (2020). *Duvar Tarih Geri Dönüyor*. İnkılap Yayınevi, s. 193.

salgınlar, kimyasal silah kullanımı ve terör faaliyetlerinin artmasıyla yaşanan büyük felaketler milyarlarca yurttaşın hayatlarını alt üst etmektedir. Ülkeler arasındaki etkileşimin artmasıyla şehirler yeni kültürler ile tanışırken, yerel halkın eski gelenekleri, siyasal yapıları ve inançları bütünleşmiştir. Evrensel değerlerin, kültürler arası etkileşimi ile sosyal ve siyasal alanda büyük bir dönüşümün kapıları aralanmıştır. Avrupa, Asya, Afrika, Kuzey ve Güney Amerika, Avustralya kıtalarında yaşayan milletlerin bütünleşme süreciyle birlikte temas ettiğini ve ulusal kriz durumlarında tek ve standart ilişkiler ağında yardımlaşma ve dayanışma anlayışı hâkim olduğu görüşü ön plana çıkmaktadır. Milletler arasındaki diyalogun kuvvetlenmesini evrenselcilik kavramı üzerinden Habermas şöyle tanımlamaktadır;

Kişinin kendi yaşam biçimini diğer yaşam formlarının meşru iddialarına göre göreceleştirilmesi, kişinin yabancılara ve ötekilere, tüm tuhaflıklarına ve anlaşılabilir yönlerine rağmen, kendisiyle aynı hakları tanıması, kişinin kendi kimliğini evrenselleştirmek konusunda ısrarcı olmaması, kişinin kendisinden farklı olanı doğrudan dışlamaması, tolerans alanlarının bugün olduğundan çok daha geniş hale getirilmesinin gerekmesi bunların hepsi demektir.²³⁴

Milletlerin kendi kaderini tayin hakkının evrenselleştirilmesi ile Huntington'ın ileri sürmüş olmuş olduğu Batı, Latin Amerika, Afrika, İslam, Çin, Hindistan, Ortodoks ve Japon medeniyetleri arasındaki çatışma ile Hristiyan ve İslam Medeniyeti arasındaki çatışma²³⁵ ortamı yenedünya küreselleşmesi yaklaşımı ve küresel pandemi süreci reaksiyonu ile çatışmalar sonlandırılabilir. Bu doğrultuda milletler bütünleşmesinin sağlanabileceği ve dünya sisteminde genel yerel yönetim politikaların gelişim göstermesi yönündeki iddia güçlenmektedir. Milletler bütünleşmesi Giddens'in küreselleşmeyi *sosyal ilişkilerin yoğunlaşarak farklı yerelliklerin birbirine bağlanması* olarak tanımladığı sürece doğru gitmektedir. Robertson ise benzer bir tanımlamayla küreselleşmeyi *dünyanın mecazi anlamda daralması ve bir bütün olarak idrakinin kuvvetlenmesi* olarak görmektedir.²³⁶ Küresel kriz durumları sonrasında yenedünya düzenini tartışmak dünya savaşları sonrası oluşan dengeleri tartışmaya benzemektedir. Sonrasında hangisine aitiz, yaşadığımız şehir ya da yerleşim, ülkenin yaşadığımız bölgesi ya da eyaleti, bir bütün olarak ülkeniz içinde yaşadığımız kıta söylemlerinin önemini kalmadığı bütün olarak milletlerin dünyaya ait olduğuna dikkat çekilmektedir.²³⁷

²³⁴ A. Linklater (2015). *Siyasal Topluluğun Dönüşümü*, (Çev.) Mahinur Akşehir Uygur, Röle Akademik Yayıncılık, Ankara, s. 87-88.

²³⁵ M. Ercan (2019). *Küreselleşmenin Krizi; Dünya Nereye Gidiyor? Analizsel Bir Yaklaşım*, Murat Ercan & Ali Ayata (Ed.), *Küreselleşmenin Krizi Yeni Güç Dengeleri*, Efe Akademi Yayınevi, İstanbul, s.9.

²³⁶ M. F. Aysan (2012). *Küreselleşme "Kriz" ve Refah Devleti*, Nurullah Ardiç & Sevinç Alkan Özkan (Ed.), *Küyerel Dönüşümler Küreselleşme Zihniyet Siyaset*, Küre Yayınları, İstanbul, s. 108.

²³⁷ P. Norris (2008). *Küresel Yönetişim Ve Kozmopolit Vatandaşlar*, (Çev. Bülent Özçelik), David Held & Anthony McGrew (Ed.), *Küresel Dönüşümler Büyük Küreselleşme Tartışması*. Phoenix Yayınevi, Ankara, s. 344.

Evrensel medeniyetlerin bütünleşmesi ve yerel politikalar ile şekillenen ekonomik entegrasyonu tamamlamasıyla, yenedünya küreselleşmesi yaklaşımında evrensel ve homojen devlet²³⁸ anlayışı kabul görür. Hegel, “*Dünya tarihi özgürlük bilincindeki gelişmeden başka bir şey değildir*”²³⁹ görüşüyle yurttaşların özgürlükleri ne kadar geliştirilirse dünya üzerinde birbirini kabul etme hususunda eşit bir uzlaşma ve anlaşmanın kabul göreceği ifadesi olarak görmektedir. Hegel’in devlet anlayışında evrensel ve genel bir temele dayalı bir kabul görme kastedilmekle birlikte özgür ve bağımsız yurttaşların onuru tek tek veya herkes tarafından kabul edilmektedir.²⁴⁰ Evrensel ve homojen devlet ilkesinde ideoloji baskısı olmadan her bir yurttaşın bilinçli olarak muhakeme edebilme, özgürce seçim yapma ve özel alanda olduğu gibi kamusal alanda da eşitlik durumu, toplumsal kutuplaşmaların engellenmesi ve devletler üstü otorite tarafından belirlenecek ortak gelir seviyesini belirlemeyi amaçlamaktadır. Milletler bütünleşmesi ve kutsal ortak mücadele varoluşunun özünü ekonomik ve sosyal refah politikaları oluşturmaktadır. Milletlerin bütünleşme hayaletini canlandırmaları büyük ölçüde ekonomik deformasyona bağlı gözükmektedir.

1.1.4.Yeni Ekonomi Modeli Yaklaşımı

Küresel dünyayı etkisi altına alan pandemi reaksiyonu ile son yılların önemli konularından birisi olarak “yeni ekonomi anlayışı” ön plana çıkmaktadır. Yeni ekonomi ile kast edilen küresel salgın hastalıklar sürecinde şehirlerin yükselişi, dönüşüm süreci içerisinde yerel politikalar ve milletler bütünleşmesine etki eden faktörü içine almaktadır. Bu faktörler küresel pandemi baharındaki değişim, bilgi, teknoloji ve yenilikler insan kaynağındaki önemli beceri yetenek ve yaratıcılıkların keşfedilmesi şeklinde ifade edilmektedir. Dönüşüm reaksiyonu bilindiği gibi her olgunun temel dinamiğini oluşturan ve farklılıkları ortaya çıkaran yurttaşların mali gücünü arttıran süreç olarak ifade edilebilir.²⁴¹ Dani Rodrik, ekonomiler büyüdükçe ve coğrafi hareketlilik arttıkça kesin ve geniş kapsamlı kurallara duyulan ihtiyacın arttığını vurgulamıştır.²⁴² Belirtilen bu kilit unsurlar aslında bir dizi başka

²³⁸ Evrensel ve Homojen Devlet Anlayışı, Alexandre Kojève tarafından literatüre kazandırılmıştır. Kojève, tarihin sonunda ortaya çıkan devlet anlayışı, insanlığın evrensel özgürlüğünü bir hukuk sistemi aracılığıyla tanıyıp koruduğu sürece liberaldir ve sadece yönetilenlerin rızasıyla varolduğu için de demokratiktir. Teziyle geliştirdiği “Evrensel Homojen Devlet” anlayışının gerçek uygulanabilirliğini savaş sonrası dönemdeki Amerikan yaşam biçimiyle özdeşleştirmiştir. F. Fukuyama (2005). *Tarihin Sonu Mu?*, (Çev. Yusuf Kaplan), Mustafa Aydın & Ertan Özensel (Ed.), *Tarihin Sonu Mu?*, Vadi Yayınları, Ankara, s. 25.

²³⁹ F. Fukuyama (2011). *Tarihin Sonu Ve Son İnsan*. (Çev. Zülfü Dicleli), Profil Yayıncılık, İstanbul, s. 95.

²⁴⁰ Francis Fukuyama, *age*, s. 261.

²⁴¹ S. Top & S. Dilek (2012). Yeni Ekonomide İşletmelerin Kurumsallaşması ve Kurumsallaşmanın Boyutları, Nuray Terzi (Ed.), *Yeni Ekonomi*, Beta Yayınevi, İstanbul, s. 105.

²⁴² M. Manga & O. Cengiz (2020). Ekonomik Küreselleşme Kurumsal Kaliteyi İyileştiriyor Mu? Ferda Nakipoğlu Özsoy & Aslı Özpolat (Ed.), *Küreselleşme Çerçevesinde Yeni Ekonomi Ve Bileşenleri*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, s. 95.

dönüşümleri de beraberinde getirmektedir. Üretim şekillerinin değişmesi devletlerin dış ticaret politikalarını etkilerken, sosyal ve kültürel dönüşümlerin şehirleşme hareketlerinin yeniden değerlendirilmesine neden olmaktadır. Gelişmişlik düzeylerine bağlı olunmaksızın dünya ülkelerinin bütününe ekonomik refah seviyesini etkileyen bu yeni ekonomi anlayışı ile milletler arasındaki gelir eşitsizliği durumu ve refah farklılıkları yeniden değerlendirilmektedir.²⁴³

Bir başka dönüşüm alanı da hiç kuşkusuz yeni dönemin ihtiyaçlarını iyi anlayıp beşeri sermaye birikimini bu ihtiyaçlara göre düzenlemekten geçmektedir.²⁴⁴ Bu durumun başlıca nedeni yeni ekonomi anlayışının deneyimlerine ve yerel ekonomik kalkınma, kısaca yerel ekonominin yurttaşlar için zenginlik yaratma kapasitesindeki artışlardan kaynaklanmaktadır. Daha geniş bir bakış açısıyla yerel ekonomik kalkınma, yeni ekonomi modeliyle mevcut kaynakları daha iyi kullanarak yerel ekonominin büyüme, rekabet edebilme ve istihdam yaratma kuvvetini teşvik etmeyi amaçlayan yerel yönetim sürecinin parçası olarak ifade edilmektedir.²⁴⁵ Yenedünya ekonomisindeki gelişmeleri Nuray Terzi şu şekilde tanımlamaktadır;

*Teknolojik inavasyon yani en üst seviyede bilgiyi toplama, analiz etme ve aktarma maliyetlerindeki düşüş; Dünya ekonomisine çok büyük insan topluluklarının katılımı, en başta tüm insanlığın yarısını oluşturan Doğu ve Güney doğu Asya'daki kesim; Bu ekonomilerin dünya ekonomisine yetiştirme hızları; küresel pazarların, küresel mal, hizmet ve sermaye ile entegrasyonu.*²⁴⁶

Yeni ekonomide, yurttaşların hizmetlerine ayrılan fon destekleri ve yerel aktifler, fiziki mallara göre artmakta, pazar dünya çapında büyümekte ve çoğu işlemler uluslararası seviyede gerçekleşmeye başlamaktadır. Bunun yanı sıra ekonominin belirgin özelliklerinden biri de bilgi ve yenilik getirmenin öneminin, toprak ve sermaye gibi geleneksel üretim faktörlerine göre göreceli olarak da olsa gittikçe artış göstermesidir. Yeni ekonomi ile devletlerin diyaloglarındaki hizmetler ve bilgiye ilişkin ticaret ve yatırımların arttığı, ürün ticaretinin hızlandığı yeni ve sürekli reaksiyon halinde olan piyasalardan oluşmaktadır. Merkezi yapıdan uzaklaşma giderek önemli hale gelmekte, yerel idare yönetimlerinin

²⁴³ F. N. Özsoy & A. Özpolat (2020). Editör Girişi: Küreselleşme Ve Yeni Ekonomi, Ferda Nakıpoğlu Özsoy & Aslı Özpolat (Ed.), *Küreselleşme Çerçevesinde Yeni Ekonomi Ve Bileşenleri*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, s. 2.

²⁴⁴ Ü. Özlale (2020). Küreselleşme Dönemi Sonrası Sanayi ve Dış Ticaret Politikaları, Ferda Nakıpoğlu Özsoy & Aslı Özpolat (Ed.), *Küreselleşme Çerçevesinde Yeni Ekonomi Ve Bileşenleri*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, s. 13.

²⁴⁵ E. D. E. Hamamcı (2021). *Bölgesel Kalkınma Politikalarındaki Dönüşüm: Yerel Ekonomik Kalkınma*. Gazi Kitabevi, s. 261.

²⁴⁶ N. Terzi (2012). Yeni Ekonomi Üzerine Değerlendirmeler, Nuray Terzi (Ed.), *Yeni Ekonomi*, Beta Yayınevi, İstanbul, s. 2.

yurttaşlara yönelik belirgin ekonomik politikalar yeni ekonomi modelinde ön plana çıkmaktadır.²⁴⁷

2. Küresel Pandemi Süreci (Covid-19)

Küresel sorunlar olarak tanımlanan ve yeryüzünün tümünü ve tüm insanlığı ilgilendiren ve etkileyen konuların yapısı oldukça karmaşık ve çok boyutludur. Küresel sorunlar bu özellikleri nedeniyle sofistike ve farklı boyutları gözeterek ele alınması gereken sorunlar olarak ortaya çıkmaktadır. 2020 başlarında ortaya çıkan küresel pandeminin yarattığı kriz ve karmaşa çok boyutlu ve kompleksli bir sorunu meydana getirmiştir.²⁴⁸ Küresel bir kriz patlak verdiğinde bunun dünyayı değiştireceğini beklemek yurttaşların verdiği doğal bir tepki olarak görülmektedir. I. ve II. Dünya Savaşları'nda, Soğuk Savaş sona ediğinde, 11 Eylül sonrasında değişim tartışmaları defalarca yaşanmıştır. Küresel pandemi sürecinde de ekonomistler, sosyologlar, siyaset bilimciler, hukukçular ve uluslararası ilişkiler uzmanları Covid-19'un değiştirdikleri ve değiştirecekleri üzerinde çalışmaktadır.²⁴⁹ Peki yenedünya düzeni tartışmalarına, yurttaşlık tarihi açısından yıkımlara ve ölümcül sonuçlara yol açan küresel pandemi süreci nasıl ortaya çıkmıştır. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), Çin Halk Cumhuriyeti'nin Hubei Eyaleti Wuhan Şehrinde 2019 yılının Aralık ayında ortaya çıkan salgın hastalığı 11 Şubat 2020 tarihinde COVID-19 olarak adlandırmıştır. Salgın hastalığın, küresel bir hal alması ve yayılmasının önlenememesi sonucunda 12 Mart 2020'de DSÖ, COVID-19'u pandemik bir hastalık olarak ilan etmiştir.²⁵⁰ 1918 ve 2020 yılları arasında yaklaşık 50 milyon yurttaşın hayatını kaybetmesine sebep olan İspanyol Gribinin, günümüzdeki COVID-19 virüsüyle ekonomik, sağlık ve insanlık tarihindeki yıkımları açısından benzer özellikleri bulunmaktadır. Yurttaşlık tarihinde salgın hastalıklar, insanlık için kitlesel ölümlere yol açan sonuçlar meydana getirmiştir.²⁵¹

Yurttaşların yaşam sahalarının üzerindeki etkileri devam eden küresel pandemi süreci yer kürede yaklaşık 5 milyon yurttaşın hayatını kaybetmesine neden olmuş, küresel, bölgesel

²⁴⁷ agm, s. 4-5.

²⁴⁸ D. A. Açar (2020). Küresel Yönetişim Çerçevesinde Küresel Sağlık Riskleri ve 2020 Pandemi Krizi, Elif Uzgören & Dilaver Arıkan Açar (Ed.), *Küreselleşmenin Krizi Pandemi Ve Uluslararası Siyaset*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, s. 31.

²⁴⁹ E. Çokişler (2020). Post-Corona Dönemde Uluslararası İlişkiler: Yeni "Eski Dünya", Abdullah özdemir & Mümin Eser (Ed.), *Covid-19 Pandemi Sürecinin Sosyo-Ekonomik Ve Politik Etkileri*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, s. 38.

²⁵⁰ İ. Arslan & S. Karagül (2020). Küresel Bir Tehdit (Covid-19 Salgını) ve Değişime Yolculuk. *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(Mayıs2020), 2.

²⁵¹ S. Aslan (2021). Covid-19 Salgınının Küreselleşmeye Ve Ulus Devletlere Etkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(80), 1737.

ve yerel düzeyde beklenmedik toplumsal ve ekonomik krizleri tetiklemiştir.²⁵² Pandemi dönemiyle birlikte dünya ekonomisinin ve siyasi ilişkilerinin tüm kırılğanlıkları ortaya çıkmış ve derinleşmiştir. Covid-19 pandemisi ile birlikte, sınırlar kapanmaya, yurttaşların hak ve özgürlükleri kısıtlanmaya başlanmıştır. Dünya ekonomisinin kan damarları olan finansal piyasalarda dalgalanmalar artmış, petrol piyasalarında fiyat üzerinde etkili olan stratejiler ve mücadeleler, küresel ekonomilerdeki belirsizliklerin daha da artmasına yol açmıştır.²⁵³ Küresel pandemide yaşanan olumsuz atmosferleri sadece sağlık alanlarında meydana gelen kriz olarak değerlendirmemek gerekmektedir. Yaşanan insanlık krizinin beraberinde getirdiği değişim dinamikleri, devletlerin uluslararası alandaki rolünü, küreselleşmenin geleceğini, AB ve diğer ulus üstü kuruluşlara etkileri ve dünya düzenine liderlik yapmada ortaya çıkacak mücadeleleri etkilemiştir. Serbest piyasa küreselleşmesinin çoktan uç noktaya ulaştığını ve egemen devlet anlayışında dikte eden aşırı milliyetçi yönetimlerin yükseldiği görülmektedir. Bu dönemler arasında küreselleşme ve pandemi krizinden kurtulmanın anahtarı olarak yeniden icat edilmiş sosyalizm akımı ön plana çıkmaktadır. Politik bilimci Henry Kissinger ise tek kutuplu dünya sistemi egemen devleti ABD'nin dahi pandemi sürecinden üstesinden gelemediğini vurgulamış küresel işbirliğinin liberal düzende olacağına dair ısrarını sürdürmüştür. Kissinger fikirlerinden hareket eden araştırmacılarda “*liberal dünya düzeninin ilkelerinin korunarak*” küresel iş birliğine dayanan bir geniş görüşlülük ve projelerle küresel pandeminin sorunlarının üstesinden geleceği üzerinde durmuştur.²⁵⁴ Son dönemde literatürde yapılan açıklamaların içeriğinde, pandemi sonrası kurgulanan yenedünya düzeninin, Soğuk Savaş döneminin başlamasıyla tedavüle dâhil edilen Huntington'un “Medeniyetler Çatışması” ve Fukuyama'nın Tarihin Sonu tezlerinde konu edilen gelecek senaryoları çizilmektedir.²⁵⁵ “Araştırmacıya göre; pandemi sonrasında yenedünya düzeninin oluşumuna ve sistemin çözümlenmesine dair aranan yöntemlerin aksine Yenedünya Küreselleşmesi Yaklaşımı, küresel güç mücadelesini sonlandırmakta ve yeni bir küresel işbirliği mekanizmasını oluşturmakla birlikte milletlerin ortak kaderini temsil etmektedir.”

2.1. Küresel Pandemi Süreci Olağanüstü Hal ve Yeni Düşünce

Olağanüstü hal, ülkelerin var olan hukuk kurallarıyla mücadele etmekte zorlandığı veya edemediği savaş, doğal afet, salgın hastalıklar ve iç karışıklıklar gibi durumlarda mevcut

²⁵² S. Şahin (2022). Covid 19'un Çevresel Güvenlik Bağlamında Değerlendirilmesi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 9(2), 247.

²⁵³ A. Yenipazarlı (2020). Covid-19: Pandemi Sürecinde Dış Ticaret, Abdullah Özdemir & Mümin Eser (Ed.), *Covid-19 Pandemi Sürecinin Sosyo-Ekonomik Ve Politik Etkileri*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, s. 257.

²⁵⁴ N. Miş (2020). Covid-19'un Ulusal Siyasetlerin Geleceğine Etkisi. *Kriter Aylık Siyaset Toplum ve Ekonomi Dergisi*, 5(46), 42.

²⁵⁵ *agm*, s. 43.

olan kanunun yapısı ilga edilmeden kullanılan yöntem olarak adlandırılmaktadır. Olağanüstü hal yöntemlerinin uygulama biçimleri anayasalar ile düzenlenmektedir.²⁵⁶ Walter Benjamin, tarih üzerine tezlerinde, yaşadığımız çağda olağanüstü hallerin süreklilik kazandığını, dolayısıyla daimi bir olağanüstü hal çağında yaşadığımızı dile getirmiştir. Aynı görüşleri takip eden Giorgio Agamben, günümüz politik konjonktörünün, ülkelerin sembolik bütün demokratik temayülleri ve prosedürlerine rağmen, bir olağanüstü hal rejimi kontrolünde cereyan ettiğini iddia etmektedir. 21. yüzyılda vuku bulan küresel pandemi dönemi dünya devletlerinin büyük çoğunluğunun olağanüstü hal uygulamaları kapsamında geçirdiği, demokratik siyasetin sonu gelmez istisnalar gölgesinde gittikçe otoriterleştiği görülmektedir. Küresel salgın yurttaşların, milletlerin ve devletlerin kendi içlerinde yaşadıkları bu daimi olağanüstü hal süreci, küresel düzeyde yaşanan bir olgu olarak ortaya çıkmıştır. Dünya tarihinde ilk defa bir ülke veya ülkeler gurubu değil, yerkürenin neredeyse tamamının bir olağanüstü hal rejimi kapsamına girdiğine tanık olmuştur.²⁵⁷

Küresel pandemi dönemiyle birlikte dünyanın neredeyse bütünü, olağanüstü hal rejimine göre yönetilen bir karantina bölgesine dönüşmüştür. Olağanüstü hallerin olağan hale gelmesi ve bu durumda küresel bir kriz şeklinde tüm dünyaya ilhak etmesi, uluslararası sistemi bir imparatorluk olarak görülmesini beraberinde getirmektedir. Ulus-devletlerin yerini dolduran oluşum sınırları ve yapısı belli olmayan olağanüstü yetki erklerine sahip ulus-üstü kuruluşların gücünü arttırmaktadır. İlginçtir ki yurttaşların, ulus-üstü birlik haline gelmesi Antik Yunan'dan günümüze hep bir imparatorluk modeli olarak gündeme gelmiştir. Yurttaşların, yenedünya küreselleşmesi yaklaşımının öngördüğü düzeyde birlik haline getirilmesi (yani yurttaşların sınırlı devletlerin değil sınırsız dünya yurttaşı olmaları) özellikle Büyük İskender'den beri karşımıza ütopya olarak çıkmaktadır. Pandeminin olağanüstü durumuyla ortaya çıkan yeni düşünce yurttaşların derinleşme genişleme uyumu yöntemiyle²⁵⁸ normatif bir hal almaktadır. Devletlerin erklerinde yaşanan dönüşüm siyasetin

²⁵⁶ T. Kahveci & K. Aras (2021). Hukuk-İktidar İlişkisi Üzerine Tarihsel Ve Kuramsal Bir Soruşturma: Carl Schmitt Walter Benjamin Ve Giorgio Agamben'de Hukuk-İktidar İlişkisi. *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 32, 28.

²⁵⁷ M. Aksoy (2020). Küreselleşmenin Krizi veya Krizin Küreselleşmesi: Bir Modernite Projesi Olarak Küreselleşme, Elif Uzgören & Dilaver Arıkan Açar (Ed.), *Küreselleşmenin Krizi Pandemi Ve Uluslararası Siyaset*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, s. 92.

²⁵⁸ Derinleşme genişleme uyumu yöntemi: yöntemin özelliği, işbirliğinin gümrük birliği'nden başlayarak siyasal bütünleşmeye kadar dikey spill over gerçekleştireceğinden hareket etmesi, ancak her bir aşamada muhtemel ekonomik ve siyasal daralmaların ortaya çıkacağı ile ilgili öngörüsüdür. Bütünleşmeyi dinamik bir süreç olarak kabul eden model, işbirliğinde derinleşmeye gidilmeyen her durumda genişlemeye gidilerek dinamizm yaratılacağı savunulmaktadır. B. Dedeoğlu (2015). *Uluslararası İlişkilerde Özel Bir Alan Bölgesel Bütünleşme*, Yenyüzyıl Yayınları, s. 194.

norm'suzlaşması, beraberinde devletsizlik anlamında bir anarşi düzeni getirmemekte, tam tersine, iç siyasetin daha fazla yasallaşmasını sağlamaktadır.²⁵⁹

2.1.1. Küresel Pandemi Sürecinde Avrupa Birliği

Dünya da küresel problemler bütününe dönüşen pandemi dönemi İspanyol Gribi ve II. Dünya Savaşı sonrası insanlık tarihinin mücadele etmek zorunda kaldığı en riskli krizlerden biri olarak yer küreyi büyük bir hapishaneye dönüştürmüştür. Devletlerin, uluslararası kurum ve kuruluşlar ile dünyayı uydu kontrolünde tutan süper güçlerin, yurttaşların hayatını olumsuz etkileyen süreçte önlem alma konusunda yeterliliği sağlayamamıştır. Özellikle AB üye ülkelerinin ekonomik ve siyasi biçimde bütünleştiği ulus-üstü yapıların içerisinde dahi pandeminin yarattığı güvenlik problemleri başlamıştır.²⁶⁰ 21. yüzyıla kadar birçok savaşla karşı karşıya kalan Avrupa devletleri, birçok salgın hastalıkla mücadele etmiştir. 1648 Westfalya süreci ile yeni bir dönem başlatan Avrupa devletleri, bu dönemin öncesi ve sonrasında uzun yıllar kendi aralarında savaşmıştır. Bu savaşlar hegemonya mücadelesi olarak görülmesine rağmen üye ülkeler küreselleşme ve pandemi süreci ile karşılıklı bağımlılıkla birbirlerine yaklaşmak zorunda kalmıştır. Ekonomi ve teknoloji üzerinden yaşanan bu savaşlar devam ederken ortaya çıkan küresel pandemi, üye ülkelerin yönünü yurttaşların hizmetlerine çevirmesine olanak sağlamıştır.²⁶¹

Küresel dünya, pandemi sınavı verirken, son yirmi yıldır sürekli devam eden krizler ve problemler ile karşı karşıya kalan AB daha zorlu bir sürecin içerisine girmiştir.. Sağlık alanının AB'nin yetkisinde olmaması ve AB bürokrasisinin hantallığı nedeniyle ilk önlemler üye devletler tarafından alınmıştır. Pandemiden en çok etkilenen ülkelerin başında gelen İtalya'da vaka sayılarının çok hızlı artışı, yurttaşların hizmet alanındaki ihtiyaçlarının artmasına neden olmuştur. Pandemiye hazırlıksız yakalanan AB, vaka sayısının ve can kaybının çok yüksek olduğu İtalya ve İspanya'nın yardım taleplerine zamanında destek verememiştir.²⁶² Pandemi sürecinde İtalya'da yerel makamlar tarafından sürdürülen mücadele yetersiz kalmış, sağlık problemlerinin belirsizliği nedeniyle yerel idarelerin okulları kapatması

²⁵⁹ Mete Aksoy, *agm*, s. 95.

²⁶⁰ E. Koç (2021). Covid-19 Krizinin Diplomasiye Etkisi Ve Uluslararası Sistemde Artan Belirsizlikler. *Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Dergisi*, 4(1), 110.

²⁶¹ F. Güçyetmez (2020). Interdependence And Hegemony In Europe During The Pandemic Process., *Euro Politika*, 4(2), 300.

²⁶² G. Tezcan (2020). Covid-19 Sonrası Avrupa Birliği: Son Darbe Mi? Yeni Bir Fırsat Mı?, Abdullah özdemir & Mümin Eser (Ed.), *Covid-19 Pandemi Sürecinin Sosyo-Ekonomik Ve Politik Etkileri*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, s. 61.

ve izolasyon politikaları kriz durumunu çözümsüz bırakmıştır.²⁶³ AB'nin İşleyişine İlişkin Anlaşmanın 168. Maddesi, Halk sağlığına ilişkin AB normlarının yer aldığı İlgili madde de;

“Birliğin tüm politika ve faaliyetlerinin belirlenmesinde ve uygulanmasında, insan sağlığının yüksek seviyede korunması temin edilir. Ulusal politikaları tamamlayan Birlik eylemi; halk sağlığının daha iyi duruma getirilmesine, fiziksel ve ruhsal rahatsızlık ve hastalıkların önlenmesine ve fiziksel ve ruhsal sağlık için tehlike yaratan sebeplerin ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu eylem; nedenleri, bulaşması ve önlenmesine ilişkin araştırmaların, sağlık konusunda bilgilendirme ve eğitimi de kapsayacak şekilde desteklenmesi yoluyla büyük sağlık felaketleriyle mücadele edilmesini ve sağlığa yönelik ciddi sınır ötesi tehditlerin izlenmesini, bu tehditler konusunda erken uyarıda bulunulmasını ve bu tehditlerle mücadele edilmesini kapsar”²⁶⁴

AB'nin işleyişine ilişkin ilgili maddeye istinaden İtalya, krizin şiddetinin en ağır biçimde hissedildiği ülke olarak AB'den destek beklemiştir. Nitekim aniden gelişen büyük insanlık dramı karşısında, kamusal hizmetlere olan talebin artması (sağlık ekipmanları ve gıda) korkusuyla üye devletler koordine olmak yerine kendi vatandaşlarına öncelik verme içgüdüleriyle dayanışmadan uzak hatta birbirlerinin aleyhine hareket etmiştir. Almanya ve Fransa ülke dışına sağlık ekipmanları ve koruyucu ekipmanların satışını yasaklamıştır. Bu noktada AB'nin koruyucu giysi, maske ve solunum cihazı üretimlerini koordine etmesi ve en çok ihtiyaç duyulan yerlere dağıtılmasını sağlayamamıştır.²⁶⁵ Pandeminin etkileri ve reaksiyonu devam ederken üye devletler kalıcı ortak politikalar uygulamak yerine her ülke bağımsız biçimde önlem almayı tercih etmiştir. Oluşan bu durum medeniyet projesi olarak yeşeren AB'nin dayanışma ruhunun sorgulanmasına yol açmıştır.²⁶⁶ Küresel pandemi ile “Avrupa Birliği dağılıyor”, “Avrupa Birliği parçalanıyor”, “Avrupa Birliği yıkılıyor”, “Avrupa Birliği'nin sonu mu”, söylemlerinin yükseldiği görülmektedir.²⁶⁷ Küresel kriz boyunca AB'nin durağan bir yapı sergilediğini ve sürecin yönetiminde üye ülkeleri yalnız başına bıraktığını öne sürmek doğru bir yaklaşım olarak gözükmemektedir. AB, küresel pandemi krizine karşı gösterdiği geç reaksiyonu bozmuş ve devletler üstü yapının parçası olarak önlemler almaya başlamıştır. AB'nin krize karşı ulus-üstü bir yapı olarak aldığı ilk önlem 31 Ocak 2020 tarihinde Avrupa Komisyonu'nun koronovirüs araştırmaları için “Horizon 2020” programından tahsis ettiği 10 milyon Euro'luk kaynak olmuştur.²⁶⁸ Bu amaçla Komisyon, Arnavutluk'un sosyal ve ekonomik toparlanmasını desteklemek için 46,7

²⁶³ İ. Karsantık (2021). Crisis Management on Education Policies during Covid-19: The Case of China USA and Italy. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 17(Pandemi Özel Sayısı), 3137.

²⁶⁴ S. Budak (2020). Krizler Avrupası Ve Avrupa Birliği'nde Covid-19 Salgını Sonrası “Gelecek” Senaryolarına Bir Katkı. *EURO Politika*, 4(2), 24.

²⁶⁵ Gönül Tezcan, *agm*, s. 62.

²⁶⁶ D. Ö. Günar & A. Günar (2020). Covid-19 Krizi'nin Avrupa Birliği'ne Ekonomik Etkisi Üzerine. *EURO Politika*, 4(2), 149.

²⁶⁷ İ. Aras (2020). Avrupa Birliği'ni Yıkmanın Dayanılmaz Hafifliği. *EURO Politika*, 4(2), 67.

²⁶⁸ European Commission (2020). *Coronavirus: EU Mobilises €10 Million for Research*. [Erişim: 24. 02.2022, https://ec.europa.eu/info/news/coronavirus-eu-mobilises-eur10-million-for-research-2020-jan-31_en]

milyon Euro, Bosna-Hersek için 73,5 milyon Euro, Karadağ için 50 milyon Euro, Kuzey Makedonya 62 milyon Euro, Sırbistan 78,4 milyon Euro ve Kosova 63 milyon Euro'ya kadar komisyonun öngördüğü seviyede yardım paketi açıklanmıştır. Komisyon ilerleyen dönemde aşı geliştirme, tedavi ve teşhis konularındaki araştırma projeleri için başlangıçta ayrılan bütçeyi de arttırmıştır.²⁶⁹ Ayrıca üye ülkeler düzeyinde değerlendirildiğin de, salgının başlarında üye devletler kendi vatandaşlarının çıkarlarını öncelerken ilerleyen dönemde Almanya, İtalya'ya geç de olsa sağlık malzemeleri göndermiş, İtalya ve Fransa'dan hasta kabulüne başlayarak ülkesinde tedavi altına almıştır. Koronavirüse karşı küresel bir dayanışma için AB üye ülkelerinin liderleri aşıları, testleri, tedavileri geliştirmek ve bunları dünyanın her yerinde ihtiyaç sahibi olan yurttaşlar için erişilebilir ve uygun fiyatlı hale getirme çabasıyla bir araya gelmiştir. Avrupa komisyonu başkanı Ursula Von der Leyen'in öncülüğünde düzenlenen “*Küresel Hedef: Geleceğimiz İçin Birleşin*” Zirvesinde Avrupa Yatırım Bankası ve Avrupa Komisyonu tarafından 4,9 milyar Euro'luk yeni bir taahhüt de dâhil olmak üzere 40 ülkeden 6,15 milyar Euro tutarında finansman sağlanmıştır. Birlik bünyesinde toplanan para küresel dayanışmanın dönüm noktası olarak orta ve düşük gelirli ülkelerin ekonomik toparlanmasını desteklemeyi hedeflemiştir.²⁷⁰

AB, küresel pandeminin varyantlarıyla mücadele etmek için yayılan mutasyonları tespit etmek ve toplumsal aşılamanın uyarlanması konusunda işbirliği yapmak için araştırmacılar, biyoteknoloji şirketleri, üreticiler ve yetkililer ile görüşme yapmıştır.²⁷¹ “*Herkes güvende olana kadar kimse güvende olmayacak*” ilkesi doğrultusunda AB, pandemiye karşı testlerin, tedavilerin ve aşıların evrensel hale getirilmesi amacıyla küresel iyileşme için küresel eylem planını yürürlüğe koymuştur.²⁷² Birlik, pandemiye karşı potansiyel bir aşı satın almak için, Biontech-Pfizer, Sanofi-GSK, Johnson&Johnson, Curevac, Moderna ve AstraZeneca şirketleriyle anlaşmıştır. AB ve Biontech-Pfizer şirketi arasında yapılan sözleşme, tüm üye devletlerine aşığı satın almanın yanı sıra düşük ve orta gelirli

²⁶⁹ European Commission (EU) (2020). *EU Mobilises Immediate Support for its Western Balkan Partners to Tackle Coronavirus*. [Erişim: 25.02.2022. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ro/ip_20_561]

²⁷⁰ European Commission (EU) (2020). *Coronavirus Global Response: Saturday's summit raised €6.15 billion for universal access to coronavirus vaccines*. [Erişim: 25.02.2022 <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/news/coronavirus-global-response-saturdays-summit-raised-eu615-billion-universal-access-cor>]

²⁷¹ European Commission (EU) (2020). *Vaccines and the EU's coronavirus response*. [Erişim: 25.02.2022. https://ec.europa.eu/info/strategy/recovery-plan-europe/recovery-coronavirus-success-stories/health/vaccines-and-fight-against-coronavirus_en]

²⁷² European Commission (EU) (2020). *Coronavirus: Commission proposes to activate fiscal framework's general escape clause to respond to pandemic*. [Erişim: 25.02.2022. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_499]

ülkelere bağış yapma olanağı sağlamaktadır.²⁷³ Pandeminin yarattığı yıkımları engellemek için alınan önlemler AB'nin ekonomik, sosyal ve çevresel açıdan daha sürdürülebilir bir yola sokmaya yönelik siyasi emellerini arttırmaktadır.²⁷⁴

2.1.2. Küresel Pandemi Sürecinde Türkiye

Küresel dünyayı etkisi altına alan covid-19 salgınının yüksek bulaşma hızı ve yol açtığı insan ölümleri ile sağlık problemlerine karşı tüm dünya ülkeleri gibi Türkiye de hazırlıksız yakalanmıştır. Salgına karşı hazırlıksız yakalanmasına rağmen Türkiye, ilk vakanın görüldüğü 10 Mart 2020 tarihinden itibaren yükselen hasta sayılarından dolayı ulusal çapta geniş önlemler almaya başlamıştır. Sınır kapılarının kapatılmasıyla başlayan müdahale süreçleri sonrasında şehirlerarası ulaşımın kısıtlanmasından salgın hastalığın yayıldığı şehirlerde sokağa çıkma yasağı ilan etmesi ve okulların kapatılmasına kadar geniş çaplı önlemler olarak pandemi süreciyle mücadele etmeye başlamıştır.²⁷⁵ “Hiçbir virüs alınacak tedbirlerden daha güçlü değildir” söylemiyle ulusal düzeyde uygulanacak politikaların temellerine dikkat çekilmiştir. Salgınla mücadele politikası doğrultusunda Türkiye'nin aldığı önlemlerin tedbir amaçlı olduğu görülmektedir.²⁷⁶ Türkiye, DSÖ tarafından Covid-19'un pandemi ilan edilmesini beklemeden, Çin'de yaygınlaşmasıyla birlikte sağlık sisteminin zarar görmesini engellemek için ulusal düzeyde önlemler almaya yönelik girişimlerde bulunmuştur. İlk vaka görülmeden önce Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı bünyesinde 10 Ocak 2020 tarihinde “Koronavirüs Bilim Kurulu ve Operasyon Merkezi” kurulmuştur.²⁷⁷ Türkiye tarafından Covid-19 salgınının neden olduğu küresel kriz, ekonomik ve siyasi krizlerden farklı olarak insan odaklı yaklaşım esas alınarak sürdürülmektedir. 30 Ocak 2020 tarihinde DSÖ'nün dünya genelinde acil durum ilan etmesi sonucunda küresel krizin ulaşabileceği boyutların engellenmesi ve tedbirlerin genişletilmesi amaçlanmıştır. İlk olarak Çin'in Wuhan kentinde bulunan Türk vatandaşlarının Türkiye'ye getirilmesi sağlanmış,²⁷⁸ salgınının Çin'de

²⁷³ European Commission (EU) (2020). *Vaccines and the EU's coronavirus response*. [Erişim:25.02.2022. https://wayback.archive-it.org/12090/20220517080315/https://ec.europa.eu/info/strategy/recovery-plan-europe/recovery-coronavirus-success-stories/health/vaccines-and-fight-against-corona%20virus_en]

²⁷⁴ European Commission (EU) (2020). *A resilient tomorrow: Covid-19 response requires societies to transform*. [Erişim: 25.02.2022. https://joint-research-centre.ec.europa.eu/jrc-news/resilient-tomorrow-covid-19-response-requires-societies-transform-2020-05-15_en]

²⁷⁵ Z. M. Ö. Çöllüoğlu (2020). Covid-19 Süreci ve Sonrasında Türkiye'nin Dış Politika Perspektifinin Değerlendirilmesi, Abdullah Özdemir & Mümin Eser (Ed.), *Covid-19 Pandemi Sürecinin Sosyo-Ekonomik Ve Politik Etkileri*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, s.82.

²⁷⁶ A. Turan & H. H. Çelikyay (2020). Türkiye'de Covid-19 ile Mücadele: Politikalar ve Aktörler. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 3(1), 12.

²⁷⁷ B. Güngör (2020). Türkiye'de Covid-19 Pandemi Süresince Alınan Önlemlerin Kriz Yönetimi Perspektifinden Değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademisi Dergisi*, 4(4), 830.

²⁷⁸ Milliyet (2020). *Türkler Ambulans Uçakla Getirilecek*. [Erişim: 27.02.2022. https://www.milliyet.com.tr/gundem/turkler-ambulans-ucakla-getirilecek-6132862_]

başlaması nedeniyle Türkiye kademeli olarak Wuhan'dan gelen uçuşları durdurmuş ve Çin'den gelen yolcular için ayrı önlemler almıştır.²⁷⁹ Türkiye'de ilk vakanın görülmesiyle birlikte ülke çapında alınan önlemler sıklaştırılmaya başlanmıştır. Salgın hastalığın ilk dönemlerde belirli bir tedavi yöntemi ve aşısı olmadığı için Türkiye küresel salgının yayılmasını kontrol etmek amaçlı politikalar izlemiştir. Türkiye sosyal refah devleti politikası gereği 20 ve 65 yaş arası yurttaşlarına tıbbi koruma malzemeleri yardımıyla bulunmuş, 20 yaş altı yurttaşlar için sokağa çıkma yasağı getirilmiştir.²⁸⁰ Devlet hastanelerinde yaşanan yoğunlukları engellemek hedefi doğrultusunda özel hastanelerin Covid-19 tedavisinde ilave ücret alınmayacağı açıklanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı kontrolünde covid-19 şüphesi bulunan yurttaşlar hastalığın gösterdiği reaksiyonların incelenmesi ve salgının tanımlanmasında önemli bir rol üstlenmiştir. Pandemi ile mücadele kapsamında evde tedavisine devam edilen yurttaşların dijital uygulamalar yöntemiyle takip edileceği "Hayat Eve Sığar" programı kullanıma açılmıştır.²⁸¹ Türkiye'de salgınla mücadelede etkinliği sağlamak amacıyla aşılama sürecini başlatmış, ilk Covid-19 aşısı Sağlık Bakanı Fahrettin Koca'ya uygulanmıştır. Kullanım onayı alınan Biontech-Pfizer ve Sinovac aşuları yurttaşların tercihine sunulmuştur. Küresel pandemiyle mücadele de toplumun bağışlık kazanması amacıyla aşılama çalışmaları devam etmektedir.²⁸²

Türkiye'nin küresel pandemi mücadelesi ülke genelinde sınırlı kalmamıştır. İngiltere, İtalya ve İspanya gibi salgın nedeniyle en fazla yurttaş ölümlerinin yaşandığı ülkelerde bulunan çok sayıda ülkeye sağlık malzemesi yardımıyla bulunmuştur. Salgın süresi boyunca Türkiye, Avrupa, Ortadoğu ve Türk cumhuriyetleri başta olmak üzere dünyanın birçok ülkesine sağlık ve gıda malzemesi yardımıyla bulunmuştur.²⁸³ Ulusal sınırları içerisinde almış olduğu önlemlere ek olarak AB içerisinde krize dönüşen ve üye devletlerarasındaki dayanışma ruhunun zarar gördüğü platformda Türkiye, AB üye ülkelerine destek vermiştir.

²⁷⁹ Berkan Güngör, *agm*, s. 830.

²⁸⁰ Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı (TCİB(2020). *65 Yaş ve Üstü ile Kronik Rahatsızlığı Olanlara Sokağa Çıkma Yasağı Genelgesi*. [Erişim: 10.03.2022. <https://www.icisleri.gov.tr/65-yas-ve-ustu-ile-kronik-rahatsizligi-olanlara-sokaga-cikma-yasagi-genelgesi>]

²⁸¹ M. Tavukcu & E. Eke (2021). Covid-19 Pandemi Yönetim Süreci: Türkiye Perspektifi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Yönetim Dergisi*, 3(2), 115.

²⁸² Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı (TCSB) (2021). *İlk Koronavirüs Aşısı Sağlık Bakanı Fahrettin Koca'ya Yapıldı*. [Erişim: 11.03.2022. <https://www.saglik.gov.tr/TR,78148/ilk-koronavirus-asisi-saglik-bakani-fahrettin-kocaya-yapildi.html>]

²⁸³ Zahide Melis Özün Çöllüoğlu, *agm*, s. 82.

Türkiye, yurttaşların can kaybının üst seviyelere ulaştığı Çin'e koruyucu ekipman ve sağlık malzemesi desteği veren ilk ülkelerden olmuştur.²⁸⁴

Küresel salgın sürecinde Türkiye, *Birleşmiş Milletler İnsani Yardım Koordinasyon Ofisi (OCHA), UNICEF, NATO, İslam Kalkınma Bankası, DSÖ, Afrika Birliği, Dünya Bankası ve Orta Amerika Entegrasyon Örgütü (SICA)* gibi uluslararası kuruluşlara destek vermiştir. Ulusal düzeyde yurttaşlarının salgına bağışıklık kazanması için aşılama sürecini üst seviyelere taşıyan Türkiye, dünya sağlığının korunması açısından *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC), Kırgızistan, Özbekistan, Libya, Türkmenistan, Karadağ, Moldova, Senegal, Tunus, Bosna Hersek ve Kuzey Makedonya'ya aşı hibe etmiştir.*²⁸⁵ Türkiye 14 farklı merkezde gerçekleştirdiği yerli ve milli Covid-19 aşısı geliştirme faaliyetleri sonucunda kendi aşısını üreten 9. Ülke olarak acil kullanım onayı alan “*Turkovac*” aşısını geliştirmiştir.²⁸⁶ *Turkovac* aşısı Türkiye'nin ulusal sınırları dışarısında ilk olarak Azerbaycan'da uygulanmaya başlamıştır.²⁸⁷

Türkiye'de, küresel pandemi salgını ile mücadele süresince merkezi ve taşra yönetimleri etkin rol almaktadır. Merkezi yönetimin kararları doğrultusunda süreç boyunca en yetkili ve sorumluluk sahibi kuruluş Cumhurbaşkanlığı politikalarını ulusal düzeyde uygulayan Sağlık Bakanlığı bulunmaktadır. *Koronavirüs Bilim Kurulu, Toplum Bilimleri Kurulu, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü ve Bulaşıcı Hastalıklar Daire Başkanlığı ise Sağlık Bakanlığı'na bağlı yardımcı kuruluşlar olarak salgının yayılmasını engellemek ve yurttaşların ihtiyaçlarının karşılanması görevlerini yerine getirmektedir.* Taşralarda ise Valilerin başkanlığında toplanan ve belediye temsilcilerinin de bulunduğu İl Hıfzıssıhha kurulu yerel düzeyde pandemi ile mücadelede yer alan önemli aktörler olarak rol almaktadır.²⁸⁸ Yerel idareler, salgın sürecinde Türkiye'de önemli görevler üstlenmiştir. Kanunların öngördüğü çerçevede yerel makamlar, yurttaşlarının yerel taleplerini karşılamak için farklı uygulamalar

²⁸⁴ BBC News Türkçe (2020). *Koronavirüs: Türkiye hangi ülkeye ne kadar yardım gönderdi?*. [Erişim: 11.03.2022. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-52459231>]

²⁸⁵ Y. N. Gündoğmuş (2022). *Türkiye'den 160 ülkeye Kovid-19 salgınıyla mücadele desteği*. [Erişim: 11.03.2022. <https://www.aa.com.tr/tr/koronavirus/turkiyeden-160-ulkeye-kovid-19-salginiyla-mucadele-destegi%20/2465%20665>]

²⁸⁶ Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı /TCSB) (2020). *Sağlık Bakanı Koca, Yerli Aşı Ortak Çalışma Grubu Toplantısına Başkanlık Etti*. [Erişim: 12.03.2022. <https://www.saglik.gov.tr/TR,75070/saglik-bakani-koca-yerli-asi-ortak-calisma-grubu-toplantisina-baskanlik-etti.html>]

²⁸⁷ Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı (TCSB) (2022). *Turkovac Faz-3 Çalışması Azerbaycan'da Başlıyor*. [Erişim: 12.03.2022. <https://www.saglik.gov.tr/TR,87562/turkovac-faz-3-calismasi-azerbaycanda-basliyor-08032022.ht%20ml>]

²⁸⁸ Merve Tavukcu & Erdal Eke, **agm**, s. 116.

ve yöntemler geliştirmiştir. Sınırlı kaynakları bulunmasına rağmen yerel yönetimler aldıkları kararlar doğrultusunda başarılı politikalar uygulamıştır.²⁸⁹

²⁸⁹ A. K. Bilgiç (2020a), Covid-19 İle Mücadele Sürecinde Yerel Yönetimlerin Genel Görünümü, *Kent Araştırmaları Dergisi*, 31(11), 2082.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YENİDÜNYA KÜRESELLEŞMESİ YAKLAŞIMI VE PANDEMİ SÜRECİNDE AVRUPA BİRLİĞİ -TÜRK YEREL YÖNETİM SİSTEMLERİNİN DÖNÜŞÜMÜ

*Mutlak sınırsızlığın ötesinde yurttaşların haklarının,
bütünü kapsayan dünya yasaları tarafından korunduğu,
devletlerin yönetsel erklerinden feragat ederek medeniyetler
üstü kuruluşa devredildiği yeni bir dünya için...*

1. Yenedünya Küreselleşmesi Yaklaşımı Ve Pandemi Sürecinde Avrupa Birliği - Türk Yerel Yönetim Sistemlerinin Dönüşümü

1.1.Yenedünya Küreselleşmesi Yaklaşımı Ve Pandemi Sürecinde Yerel Yönetimler

Küresel dünyada, pandemi dönemi öncesinde geride bıraktığımız yüzyılın çeyreğinde ve günümüzde her alanda büyük değişimler yaşanmaktadır. Milletlerin, yerelleşme alanında kaydettiği ilerlemeler önemli ölçüde değişime uğramakta ve yerel yönetimler alanında hızlı biçimde yeni düzenlemeler ve reform süreçleri üzerine eklenmektedir. Küreselleşme ile pandemi çağına damgasını vuran çok yönlü küresel hareketlenmelerle birlikte karakterize edilen yerel dinamikler, küreselleşme olgusunun dizayn ettiği dünya düzeninin yerini alan yenedünya küreselleşmesi yaklaşımı ulusal ve uluslararası değişimin yönünü ve derinliğini belirlemektedir. Yerel yönetimler alanı yenedünya küreselleşmesi sürecinde önemli değişimlere sahne olmakta ve küresel pandemi sürecinde farklılaşan yönetim anlayışlarının şartlarına ve yeni gereksinimlerine uygun politikaları uygulanabilir duruma getirmeyi amaçlamaktadır.²⁹⁰ Yerel yönetimler farklılaşan ve artan işlevlerini yerine getirmek için ekonomi yönetiminden sosyal politikalara eğitimden sağlığa yatırım kaynaklarının tüm yurttaşlara eşit sağlanmasına kadar sosyal boyutta yeni işlevler üstlenmiştir. Küresel pandemi döneminde meydana gelen ekonomik problemler, sosyal politikaların yetersizliği, kaynakların verimsiz kullanımı ve eşit dağılımı konusundaki belirsizlikler ile devletlerin yerel idareler üzerindeki hiyerarşik baskısı artmış ve tek egemen güç konumuna gelmiştir. Devletlerin, küresel pandemi döneminde merkezden aldıkları kararları yerel düzeyde uygulamaları yurttaşlar ve merkezi hükümetler arasında kutuplaşmalara neden olmaktadır. Küresel dünya düzeninde pandemi dönemiyle birlikte yurttaşlar arasında ortaya çıkan eşitsizlik anlayışı ve

²⁹⁰ M. Ökmen & B. Parlak (2015). *Yerel Yönetimlerde Yeni Vizyonlar*. Ekin Yayınevi, s. 17.

merkezi otoritelerin iç politikadaki mutlak iradesi yerel yönetimlerin yetki alanlarındaki fonksiyonlarını zayıflatmaktadır.²⁹¹

Pandemi sürecinin yerel düzeydeki etkisi ve yurttaşların yerinden yönetim kuruluşlarından beklentilerinin artması yerel yönetimler sisteminin yeni ve revizyonist politikalara olan ihtiyacını belirginleştirmiştir. Ekonomik seviyeleri ve sosyal refah politikaları farklılıkları bulunmasına rağmen devletler ve yerel yönetim birimleri köklü bir değişim sürecine girmiştir. Kurum ve kuruluşların sanayi devrimi sonrası ortaya çıkan yeni toplumsal değişiklikler sonrasında olduğu gibi önceki paradigmalarda kırılmalara neden olan bu değişimi kendi açılarından anlamlı hale getirmeye ve yönlendirmeye çalıştığı görülmektedir. Yenidünya Küreselleşmesi ile birlikte gelişen yerel hareketlilik ilkesinin yönlendirdiği süreçler içinde yerel idarelerin yönetim anlayışları ve yapılanmaları da önemli dönüşümler yaşamaktadır.²⁹² Küresel dünyada öncelikle gelişmiş ülkelerde ortaya çıkan politik, iktisadi, sosyal ve kültürel alanları kapsayan değişim reaksiyonu, bilgi ve iletişim teknolojilerindeki yeni gelişmelere bağlı olarak bütün dünyaya yayılmaktadır. Dünyadaki değişim rüzgârlarının özü bir yüzyıldır görülmemekte olan küresel salgın hastalığın neden olduğu ekonomik, toplumsal ve siyasi problemlere çözüm üretme gereksiniminde bulunmaktadır. Küresel pandemi yerel toplulukların ve yurttaşların sağlık güvenliğine ilişkin olarak olumsuz tesiri bulunmakta ve dünya ölçeğindeki tüm şehirlere yayılmaya devam etmektedir.²⁹³ İçinde yaşadığımız pandemi ile mücadele sürecinde geliştirilen yeni yerel yönetimler anlayışı ve şehir devletlerine dönüşen idarelerin uygulamaları küresel boyutta uluslararası mücadelenin, milletlerarası yardımlaşma ve dayanışmanın temelini oluşturmaktadır. Yurttaşların, toplumsal dinamiklerini etkileyen bu dönem, sosyal, ekonomik ve çevresel tutumlarını ve alışkanlıklarını etkilemektedir.²⁹⁴ Yerel yönetimlerin, küresel salgın dönemlerinde yurttaşların sağlığı açısından temel hedefleri, temiz ve sağlıklı şehir merkezleri oluşturmak, yerel idarelerin sınırları içerisindeki hizmet sektöründe meydana gelen problemleri çözüme kavuşturmasıdır.

²⁹¹ N. Woods (2008). Dünya Siyasetinde Düzen Küreselleşme Ve Eşitsizlik, (Çev. Ali Serkan Mercan), David Held & Anthony McGrew (Ed.), *Küresel Dönüşümler Büyük Küreselleşme Tartışması*. Phoenix Yayınevi, Ankara, s.551.

²⁹² Mustafa Ökmen & Bekir Parlak, *age*, s.1.

²⁹³ Z. Ö. Çetin (2021). Ülke Örnekleri Üzerinden Covid-19 Sürecinde Yerel Yönetim Uygulamaları Ve Önlemleri, *Kamu Yönetimi ve Politikaları Dergisi*, 2(1), 56.

²⁹⁴ A. K. Bilgiç (2020b). Covid-19 Sürecinde Dünya'da Ve Türkiye'de Akıllı Kent Uygulamaları, Asmin Kavas Bilgiç & Erol Uğraş Öcal (Ed.), *Covid-19'un Bugünü Ve Sonrası*, Memleket Yayınları, Ankara, s.124.

1.1.1. Avrupa Birliği'nin Yerel Yönetim Politikalarına Genel Bakış

Yerel yönetimler, Avrupalı yurttaşların temel yapı taşları, geleneksel yönetim tarzı Avrupa'nın siyasi ve toplumsal tarihinin baş aktörü olagelmıştır. Avrupa yerel yönetimler sisteminin köklü geleneği değerlendirildiğinde yerel yönetimlere dair üç politika ön plana çıkmaktadır. Bunlardan birincisi, yerel idarelerin kurumsal organlarının güçlü olduğu bir AB yapılanması karşısında etkisiz kalacakları ve zamanla toplum üzerindeki yönetim kabiliyetlerinin zayıflayacağı düşüncesinin hâkim olmasından kaynaklanmaktadır. İkinci gelişme ise toplumun problemlerine doğrudan çözüm üretebilen ve yurttaşların güvenini kazanan güçlü yerel yönetimlerin AB'nin ortak karar mekanizmaları karşısında ayrı bir siyasi güç odağı oluşturabilecekleri endişesi Avrupa kamuoyuna yansımaktadır.²⁹⁵ AB üye ülkelerinin siyasi ve yönetsel sistemlerinin dönüşümüne neden olan en belirgin üçüncü düşünce ise uluslararası konjonktür ile doğrudan bağlantılıdır. Uluslararası dönüşüm tüm dünyada hızla yükselen bütünleşme ve küreselleşme süreçleri üye ülkelerin yerel yönetimler yapılanmalarının reformunu gerekli kılmaktadır.²⁹⁶ Özellikle Avrupa merkezli ortaya çıkan demokratik ve yurttaşların yönetime katılma anlayışını esas alan yerel dinamiklerin, kurumsal ve sistemsel dönüşüm yaşaması, merkeziyetçi yönetimin baskısından demokratik çoğulculuğa geçilebilmesi ve adem-i merkeziyetçi eğilimlerin güç kazanması bağlamında önem taşımaktadır.²⁹⁷

AB üye ülkelerinin yerel yönetim yapılarına bakıldığında, yerinden yönetim kuruluşlarının yapısal ve işlevsel özelliklerinin benzerlikleri olduğu kadar farklılıklarının da bulunduğu görülmektedir. Üye ülkelerin yerel yönetim yapılarında belirgin farklılıklar gözlemlenebilmektedir. İktisadi ve sosyal boyuttaki gelişmişlik seviyeleri değerlendirildiğinde yerel idarelerin karar verme süreçleri ve politikaları arasında anlamlı bir ilişki kurulmaktadır.²⁹⁸ AB, başlangıçta üye ülkeler arasındaki ekonomik entegrasyon sürecinin ve bütünleşme teorilerinin gerçekleşmesi tezleri üzerine inşa edilmiştir. Ekonomik bir yapı konumuna bürünmesi dolayısıyla birlik yerel yönetimler alanında reform düzenlemelerine gitmemiştir. Kurumsallaşmasını ve ekonomik bütünleşmesini tamamlayan AB kurumları reform süreçleriyle birlikte yerel yönetimleri etkilemiştir. Birlik bünyesinde alınan kararların yerel yönetimlerin karar alma mekanizmaları ve toplumsal politikaları

²⁹⁵ M. Ökmen & B. Parlak (2015). *Yerel Yönetimlerde Yeni Vizyonlar*. Ekin Yayınevi, s. 68.

²⁹⁶ U. Kerman (2009). Avrupa Birliği: Yerel Ve Bölgesel Yönetimler. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(1), 276.

²⁹⁷ B. Parlak & M. Ökmen (2016). *Türkiye'de Ve Dünya'da Yerel Yönetimler Teori Ve Uygulama*. Ekin Yayınevi, s. 51.

²⁹⁸ B. Parlak (2014). Avrupa Birliği Perspektifinden Merkezi Yönetim- Yerel Yönetim İlişkileri. *TESAM Akademi Dergisi*, 1(1), 14.

üzerinde etkilerinin bulunması, milletler bütününe etkileyen kararlarının çoğunluğunun hayata geçirilmesinde yerel yönetimlerin etkili olması nedeniyle reform hareketlerine gidilmesine ihtiyaç duyulmuştur.²⁹⁹

Yerel yönetim idarelerinin AB içindeki konumları ve reform paketlerine ilişkin politikalarının ve uygulamalarında ön plana çıkan düzenlemeler; AYYÖŞ, Yerindenlik (Subsidiyarite) ilkesi, Bölgeler Komitesi Kararları, Teşvik ve Destek Projeleri (Fonlar ve Mali Yardımlar), AB vatandaşlığı olarak görülmektedir.³⁰⁰ 1985 yılında Avrupa Konseyi'nin kabul ettiği AYYÖŞ, yerel yönetimlerin yetki alanlarının geliştirilmesi için atılan ilk somut adım olarak yerel yönetimlerin haklarını güvence altına almaya çalışmıştır. 1992 yılında Maastricht Antlaşması ile danışma kurulu statüsünde oluşturulan "Bölgeler Komitesi" yerel ve bölgesel yönetim idarelerinin AB, bünyesinde temsiliyetini sağlamıştır. Bölgeler Komitesi'nin kurulması yerel yönetim birimlerinin genel karar süreçlerine katılımının önünü açmıştır. AB'nin, yerel yönetimlere ilişkin politikalarının en belirgin uygulamaları, birlik tarafından sağlanan yapısal fon yardımları olarak görülmektedir. Yapısal fonlar³⁰¹ yerel yönetim idarelerinin sunduğu projelere yönelik sağlanan ekonomik bütünleşmeyi ve sosyal uyumu sağlamak için kullanılan mali kaynak desteğidir.³⁰²

Merkezi denetim ve gözetimin yerel yönetim idarelerinin hizmetlerini ve projelerini engellemesi ve sorumluluk bilincini zayıflatması nedeniyle AB, yerel özerkliğin arttırılmasını amaçlamıştır. Yerel Yönetimlerin sorunlarını aşmak için Avrupa devletleri yurttaşlara daha yakın yerinden ve yararlı hizmet sunulması açısından kurucu antlaşmalarında ve birlik bütünleşme süreçlerinde Subsidiyarite ilkesine önem vermiştir. Subsidiyarite ilkesi yurttaşlara en yakın olan idari birim tarafından yerine getirilmediği takdirde veya yurttaşların zararına olacak biçimde tasarlandığında bir üst idari birim tarafından yerine getirilmeyi amaçlamaktadır.³⁰³ AB, yerellik ilkesi ile yerel yönetim birimleri ve merkezi hükümetler arasındaki görev ve yetki paylaşımını belirlemekte, Avrupa vatandaşlığı kimliğini güvence altına almaktadır. Subsidiyarite ilkesi doğrultusunda AB'nin, üye devletlerin yerel yönetim birimlerinin yetki alanlarına karışması sınırlanmaktadır. AB kurumları ve Avrupa Konseyinin büyük önem verdiği Subsidiyarite ilkesi yerel yönetimlere daha fazla yetki aktarılmasını

²⁹⁹ A. Taraktaş (2013). Avrupa Birliği Ve Yerel Yönetimler. Canatay Hacıköylü (Ed.), *Yerel Yönetimler*, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını, s. 161.

³⁰⁰ M. Ökmen & B. Parlak (2015). *Yerel Yönetimlerde Yeni Vizyonlar*. Ekin Yayınevi, s. 74.

³⁰¹ Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu, Avrupa Sosyal Fonu, AB Girişimleri, Avrupa Tarımsal Rehberlik ve Garanti Fonu olarak adlandırılmaktadır.

³⁰² *age*, s. 75.

³⁰³ S. Çilingir (2018). AB Hukukunda Subsidiyarite İlkesi Ve Uygulanması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(3), 358.

öngörmektedir.³⁰⁴ AB'ye geçişi sağlayan Maastricht Antlaşması'nın³⁰⁵ 1992 yılında imzalanması ile subsidiarite ilkesi, resmi olarak AB'nin politikalarına dâhil edilmiştir. 1997 yılında imzalanan Amsterdam Antlaşması³⁰⁶ ile bölgesel ve yerel yönetim idarelerinin görev ve yetki alanları detaylandırılmıştır. Subsidiarite ilkesi bölgesel ve yerel politikaların oluşumunu sağlamak amacıyla Maastricht Antlaşmasının ilk maddelerinde ve madde 3b'de şu şekilde tanımlanmaktadır:³⁰⁷

*Topluluk bu andlaşma ile kendisinde tanınan yetkiler ve hedefler sınırında faaliyet gösterir. Topluluk kendi münhasır yetkisine girmeyen alanlarda ise, Topluluk yetki ikamesi ilkesine uygun olarak ve sözkonusu faaliyetin hedefleri üye devletler tarafından tatminkar bir ölçüde gerçekleştirilemeyeceği ve dolayısı ile öngörülen faaliyetin boyutları ile etkileri Topluluk seviyesine daha iyi gerçekleştirebileceği ölçüde müdahalede bulunur. Topluluk faaliyeti, bu andlaşma hedeflerine erişmek için gerekli olan sınırı aşmaz.*³⁰⁸

Maastrich formülasyonu ile merkezileşmeyi önlemek için kesin ve etkili çözüm önerileri sunulmuştur. AB, merkezi yönetimlerin sınırlarını belirlemek için yetki ikamesi ilkesinin geçerli olduğu ve uygulandığı sektörlerin ilkelerini düzenlemektedir. Avrupa bağlamında yetki ikamesi ilkesi ile birlikte çevre politikaları, sosyal şartlar ve yerel yönetim birimlerinin özerkliğine saygı gösterilmesinin çerçevesi Amsterdam Antlaşması'nda düzenlenmiştir.³⁰⁹ Amsterdam Antlaşması, AB'nin ortak değerlerinde genel ekonomik çıkara yönelik hizmetlerin, sosyal, bölgesel ve yerel uyumu geliştirmede üye devletlerin kendi sınırları içinde yerel ve bölgesel hizmetlerin yerine getirilmesinde misyonlarını yerine getirmelerini sağlayacak ilke ve koşullar temelinde çalışmasına özen göstermektedir.³¹⁰ 1997 Amsterdam Antlaşması Avrupa Topluluğu Antlaşması'ndaki doğrudan etki, üstünlük ve birlik

³⁰⁴ Bekir Parlak & Mustafa Ökmen, **age**, s. 93.

³⁰⁵ Maastricht Antlaşması: 7 Şubat 1992 yılında imzalanan Maastricht Antlaşması ile ekonomik bütünleşmenin yanında siyasal bütünleşme de hedef olarak belirlenmiş ve bütünleşme hareketini ifade etmek üzere Avrupa Birliği kavramı kullanılmaya başlamıştır. Avrupa Birliği'ni kuran antlaşma olarak bilinen Maastricht Antlaşması ile Üç sütündan oluşan Avrupa Birliği kurulmuştur. Yerel yönetimler açısından Maastricht Antlaşması'na AB düzeyinde müdahalenin üye devletlerinkinden daha etkin olacağı hallerde AB'nin yetkiyi kullanması anlamı taşıyan "yetki ikamesi" ilkesi belirtilmiş yetkiyi en etkili kullanabilecek yönetsel idare tarafından yerine getirilmesi amaçlanmıştır. C. Selek Öz (2021). *Avrupa Birliğinde Sosyal Politika*. Değişim Yayınları, s. 7.

³⁰⁶ Amsterdam Antlaşması: Maastricht Antlaşması'nın eksik kalan yönlerine açıklık getirmek ve tamamlamak amacıyla 2 Ekim 1997 tarihinde üye devletlerin kabulü ile imzalanmıştır. Yerel halkın demokratik yönetilmesi için özgürlük, demokrasi, insan haklarına ve temel özgürlüklere saygı ile hukukun üstünlüğü ilkeleri ilk kez kurucu antlaşmaya işlenmiştir. **age**, s.10.

³⁰⁷ H. Cavlak (2017). Subsidiarite (Yerellik) İlkesi Ve Avrupa Birliği Çevre Politikası. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(11), 138.

³⁰⁸ C. Baydarol (2007). Avrupa Birliğini Kuran Antlaşma (Maastricht Antlaşması). Maliye Bakanlığı Bütçe Ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü, İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları, s. 9.

³⁰⁹ A. Follesdal (1998). Survey Article: Subsidiarity. *The Journal Of Political Philosophy*, 6(2), p. 194.

³¹⁰ The Treaty Of Amsterdam (1997). *Amending The Treaty On European Union, The Treaties Establishing The European Communities And Certain Related Acts*, [Erişim Tarihi: 25.04.2022, https://file:///C:/Users/HPPC/Desktop/amsterdamtreaty_0.pdf]

hukukun özümsemesi doktrinleri doğrultusunda merkezileşmeyi önlemeyi amaçlamaktadır.³¹¹

AB'nin yerellik ilkesi dönüşüm eğilimi de, yerel yönetim politikalarının öne çıkmasıyla bağlantılıdır. Ülkenin sağladığı dönüşüm üye ülkelerin yerel yönetimlerinin kendi aralarında kurdukları ve geliştirdikleri politikalar hizmet yönünden bütünselliği oluşturabilmektedir. Çünkü yurttaşlara yakın aşağıdan yukarıya bir AB'nin kurulması açısından subsidiarite ilkesi etkili olmaktadır. AB bünyesinde yerel yönetimlerin gelişimi açısından Maastricht ve Amsterdam Antlaşması ile ortak bir Avrupa'nın oluşturulmasına eyaletlerin, bölgelerin, yerel yönetimlerin dâhil olması Avrupa vatandaşlığı açısından önem taşımaktadır. Antlaşma aynı zamanda yerindelik ilkesinin bağlayıcı bir kural konması ve bir Bölgeler Komitesi'ni³¹² kurarak bölgesel yönetimler konusunda daha doğru politikalar belirlemek için çaba göstereceğini de ortaya koymuştur. Bölgeler komitesi, 1994 yılından itibaren yerel yönetimler alanında çeşitli politikalar ve düzenlemeler gerçekleştirmektedir. Bölgeler Komitesi üye devletlere, meclis üyeleri, belediye başkanları, meclis başkanları veya üye ülkelerin yerel yönetim yapısına göre eyalet başkanlarından oluşan temsilciler göndermektedir.³¹³ AB kurucu antlaşmaları AB Komisyonu ve AB Konseyi'ne yerel ve bölgesel düzeydeki politikalarını etkileyecek olan ortak kararlar hakkında Bölgeler Komitesi'nin görüşünün alınmasını zorunlu tutmaktadır. Bölgeler Komitesi'nin başlıca çalışma alanları Maastricht Antlaşması'nda ekonomik ve sosyal uyum, Avrupa sınır ötesi altyapı ağı, sağlık eğitim ve kültür faaliyetleri olarak sınırlandırılmıştır. AB politikalarını genişleten Amsterdam Antlaşması sosyal alanlara ek olarak istihdam politikası, çevre ve ulaşım ağını ilave etmiştir. AB'nin geniş coğrafyada sürdürdüğü politikalar bütününe önemli bir kısmı yerel sonuçlar düşünülerek Bölgeler Komitesi kapsamına bırakılmıştır.³¹⁴ AB, Bölgeler Komitesi'nin yerel ve bölgesel düzeydeki faaliyetleri doğrultusunda merkezi

³¹¹ Andreas Follesdal, *age*, s. 191.

³¹² Bölgeler Komitesi: AB üye ülkelerinin yerel ve bölgesel yönetimlerinden seçilerek gelen 222 temsilcisi bulunan Komite, kurumsal yapılanması ve Birlik içindeki statüsü itibarıyla bazı eksikliklere sahip olduğundan karar ve uygulama süreçlerindeki etkinliği kısıtlı kalmaktadır. Bölgeler Komitesi icrai karakterde karar alamayan ve sadece istişari (Danışma) nitelikte görüş ve raporlar sunan bir organdır. Yerel- Bölgesel Yönetimlerin AB'nin karar alma süreçlerine katkı sağlaması amacıyla oluşturulan Komite'nin varlığı üye ülkelerdeki yerel ve bölgesel yönetimlerin AB yapısı içinde resmi bir zeminde temsil edilmelerine, yerel konularda Komite aracılığıyla görüş bildirilmelerine olanak sağlanmıştır. Bekir Parlak & Mustafa Ökmen, *age*, s. 95.

³¹³ M. A. Çukurçayır (2013). *Yerel Yönetim Kuram, Kurum Ve Yeni Yaklaşımlar*. Çizgi Kitabevi, s. 50.

³¹⁴ R. Şengül (2018). Avrupa Birliği Kurumsal Yapısında Yerel Ve Bölgesel Yönetimleri Temsil Eden Bir Organ: Bölgeler Komitesi. *Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri Dergisi*, 4(5), 11.

hükümetler ve birlik arasında oluşan dengesizlikleri azaltmak, yerel yönetimlerin mali açıdan güçlenmesini hedeflemektedir.³¹⁵

Yerel ve bölgesel düzeyde Avrupa Şemsiye Örgütleri, Avrupa Belediyeler ve Bölgeler Konseyi (CEMR)³¹⁶, AB, kurumları içerisinde yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ve özerklik alanlarının genişletilmesi yönünde faaliyet gösteren örgüt olarak Avrupa çapında 60 ulusal birliği bünyesinde barındırmaktadır.³¹⁷ *Avrupa Yerel kalkınmada Yenilikçilik Derneği (AEIDL)*, *Avrupa Sınır Bölgeleri Birliği (AEBR)*, *Avrupa Kalkınma Ajansları Birliği (EURADA)*, *Çevre Denicilik Bölgeleri Konferansı (CPMR)* ve *Avrupa Bölgeler Meclisi (AER)* yerel ve bölgesel idare düzeyinde çalışmalar sürdüren uluslararası nitelikteki örgütler olarak görev yapmaktadır.³¹⁸

AB'nin yerel ve bölgesel düzeydeki politikaları değerlendirildiğinde merkezi yönetimlerin faaliyet alanları dışında kalan kamusal hizmetlerde yerel yönetim birimlerine çok geniş bir yetki alanı bıraktığı görülmektedir. Avrupa'da, AYYÖŞ ile birlikte yerel özerkliğin benimsenmesiyle, merkezi hükümetlerin yerel idareler üzerinde vesayeti, denetim ve gözetimi azalmış yerel yönetimler artan ölçüde etkinleştirilmiştir.³¹⁹ Yerel yönetimler açısından AYYÖŞ özel bir öneme sahiptir.³²⁰ AYYÖŞ, Yerel yönetimlerin, yasal haklarını uluslararası güvenceye alarak daha etkin olmalarını ve yerel halkın özgürlüğüne saygı duyulması, yerel yönetimlerin partiler üstü kuruluşlar olarak çalıştırılması, merkez vesayetini aza indirilmesi, demokrasi pratiğinin geliştirilmesi ilkelerini içermektedir.³²¹

Yurttaşların Sosyal şartları sınırlandırılan merkezi hükümetlerin yerine toplumsal sorunlara çözüm üreten yerel yönetimler, birlik politikalarının bütünleştirici parçası haline gelmiştir. Çünkü demokratik hayat sahası oluşturmayı hedefleyen AB üye ülkelerinde eğitim, sağlık, çevre, sosyal yardım, ulaştırma, sosyal planlama, iç güvenlik ve asayişin sağlanması

³¹⁵ A. Mengi (2004). Yerinden Yönetim: Avrupa Birliği'nde Bölgeler Ulus Devlete Karşı mı?. *Mülkiye Dergisi*, 28(45), 53.

³¹⁶ CEMR: 1951 yılında bir grup Avrupalı Belediye başkanı tarafından kurulmuştur. Günümüzde 28'i AB üyesi olmak üzere 41 ülkeden 60 ulusal birlik aracılığıyla, 150.000 belediye ve bölgesel yönetimi temsil etmektedir. Ayrıca AB üye ülkeleri arasındaki yerel yönetimlerin özerkliğini düzenleyen CEMR yerinden yönetim ve vatandaş katılımının geliştirilmesine katkıda bulunmak amacıyla demokrasi, vatandaşlık ve genişleme, ortaklık, işbirliği ve dünya meseleleri, ekonomik, sosyal ve sınırsal uyumluluk ile hizmet sağlayıcı ve işveren olarak yerel ve bölgesel yönetimler çalışmalarını yürütmektedir. Türkiye Belediyeler Birliği (2021). *CEMR'in Çalışma Alanları*, [Erişim: 24.04.2022, https://www.tbb.gov.tr/%20Tr/icerik_cemrin-calisma-alanlari_301]

³¹⁷ Türkiye Belediyeler Birliği (TBB) (2021). *Avrupa Belediyeler ve Bölgeler Konseyi (CEMR)*, [Erişim: 24.04.2022, https://www.tbb.gov.tr/Tr/icerik_avrupa-belediyeler-ve-bolgeler-konseyi-cemr_86]

³¹⁸ Bekir Parlak & Mustafa Ökmen, *age*, s. 74.

³¹⁹ *age*, s. 80.

³²⁰ M. A. Çukurçayır (2013). *Yerel Yönetim Kuram, Kurum Ve Yeni Yaklaşımlar*. Çizgi Kitabevi, s. 51.

³²¹ M. Zorluoğlu (2011). Yeni Yerel Yönetim Mevzuatı ve Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı. *İdarecinin Sesi Dergisi*, 146, 47.

gibi kamu hizmetleri yerel otoritelerce yürütülmektedir.³²² Yerel yönetimler, sınırları içerisinde buldukları devletlerin politikalarına ve kararlarına uygun hareket etmektedir. Yerel yönetimler, merkezi yönetimlerin bir parçasını oluşturduklarından yerel hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun olarak yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, kamu yararının korunmasını amaçlamaktadır.³²³ Modern anlamda AB politikalarını etkileyen yerel yönetimler oldukça önem taşımaktadır. Burjuvazinin yükselişiyle birlikte kendini yöneten kentler, hatta kent devletleri Avrupa devletleri içerisinde farklı coğrafyalarda Avrupa'nın yerel yönetimler geleneğinin gelişmesine katkı sağlamıştır. Özellikle Almanya yerel yönetim sistemi içerisinde Berlin, Hamburg, Bremen gibi kent devletleri, federe devlet olarak yerel hizmetleri yerine getirmektedir.³²⁴ AB'nin yerel yönetim idarelerinin özerkliğini arttırmak ve yerinden yönetim anlayışının yaygınlaşmasını sağlamak, üye ülkelerin merkezi yönetimlerinin kararlarını ve yerel yönetimlerin standartlarını, birlik standardına yakınlaştırmayı hedeflemektedir.³²⁵ AB'nin, yerinden yönetim ve yerel yönetimlerle ilgili olarak oluşturulan kavramsal çerçeve bağlamında Almanya, Fransa ve İtalya'nın yerel yönetim yapılarının temel niteliklerine göre genel durumunun değerlendirilmesi gerekmektedir.

1.1.1.1. Almanya

Alman tarihi, prenslikler arasında ulusal birliğin sağlanmasına yönelik gerçekleştirilen siyasi olaylarla doludur. Ulusal birlik sorunu Almanya'nın yönetim yapısını anlaşılmasında ve açıklanmasında odak noktası taşımaktadır. Birbirinden bağımsız hareket eden prensliklerden oluşan Almanya'da prensliklerin bir araya getirilmesi Alman ulusal birliğinin oluşumuna önemli katkı sağlamıştır.³²⁶ Alman Birliği'nin ulusal geçmişi oldukça yenidir ve Alman Anayasası, Federal devlet biçiminde örgütlenmiştir. 16 Eyaletten oluşan Federal Almanya'da her eyalet gerçek devlet statüsünde bulunmaktadır. Eyaletlerin genel seçimler ile belirlenmiş meclisi (lander), bir hükümeti, yüksek mahkemeler dâhil yargı düzeni mevcuttur.³²⁷ Federal Almanya'da yerel yönetimler, anayasada belirtilen çerçevede demokratik katılım anlayışı esasına dayalı, sosyal hukuk devleti boyutunda oluşan devlet yapılanmasının esas yapı taşları

³²² M. Ökmen (2021). *Yerel Ve Kentsel Politikalar Küresel Bölgesel Ve yerel Perspektifler*. Sayda Yayınları, s. 260.

³²³ B. Parlak & M. Ökmen (2016). *Türkiye'de Ve Dünya'da Yerel Yönetimler Teori Ve Uygulama*. Ekin Yayınevi, s. 19.

³²⁴ Mehmet Akif Çukurçayır, *age*, s. 47.

³²⁵ M. Tekdere (2019). Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin Yerel Yönetim Yapıları. *Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(20), 253.

³²⁶ E. Çam (2000). *Çağdaş Devlet Sistemleri*. Der Yayınevi, s. 277.

³²⁷ M. S. Bağlı (2011). Alman Yerel Yönetim Yapısı. *Türk İdare Dergisi*, 473, 45.

olarak nitelendirilmektedir. Alman yerel yönetim geleneği, anayasa çerçevesinde önemli işlevleri bulunan ve temel özellikleri yerinden yönetim anlayışı olan devlet yönetim düzeninin yansıtmaktadır. Alman yerel yönetim birimleri, anayasal konumları bakımından geniş bir özerklik ve serbestlik ilkeleri kapsamında kamu hizmetlerinin yerine getirilmesinde yüksek kapasiteye sahip kurumlar olarak görülmektedir.³²⁸ Almanya’da, “yurttaşlara en uygun yönetim” ilkelerinin ve değerlerinin ön planda tutulduğu “yurttaşlara en yakın yönetim birimi” tarafından yerine getirilmesini amaçlayan siyasal ve anayasal zemine oturtulmuş yerel yönetim hiyerarşisi bulunmaktadır.³²⁹

Alman yerel yönetim sistemi yukarıdan aşağıya doğru kademelenmektedir. Federal Devlet, Eyaletler (Lander), ilçeden bağımsız büyükşehirlere, ilçeler, belediyeler olarak yerel yönetim yapısı kademeli olarak ilerlemektedir. İki yerel yönetim birimi, ilçeler (kreise) ve belediyelerdir (gemeinden). 1949 Temel Yasası esasınca kurulan 2006 ve 2009 yılında revize edilen *Federal Almanya'nın 16 Eyaletinde toplam; 27 kent, 401 ilçe belediyesi (Kreise), 294 kırsal ilçe belediyelerinden (Gemeinden) bağımsız belediye ile ilçe sistemine dahil 11054 belediye* bulunmaktadır.³³⁰ 401 ilçeden 294’ü kırsal ilçe 107’si ise ilçeden bağımsız şehir konumunda görev yapmaktadır. Alman Eyaletleri 3 farklı grupta toplanmaktadır. Eski Alman Eyaletleri (Bavyera, Hessen, Sarre, Holstein), Doğu ve Batı Almanya’nın birleşmesi sonucunda oluşturulan Yeni Alman Eyaletleri (Brandebourg, Thuringe, Saxe, Mecklenbourg-Vorpommern, Saksonya-Anhalt), ve kendi topraklarına sahip olan Şehir eyaletleri (Berlin, Bremen, Hamburg) federal yönetimde bulunmaktadır.³³¹ Hiyerarşik sistemin üçüncü basamağında bulunan eyaletlerin yerel yönetim kuruluşları, belli bir hizmeti gerçekleştirmek için eyaletlerdeki görev ve sorumlulukların paylaşılmasının amacıyla aralarında birlik oluşturabilmektedir. Gerçekleştirmek istedikleri hizmete bağlı olarak oluşturulan yerel yönetim birlikleri, federal düzeyde merkezi olarak da örgütlenebilmektedir. Kurulan birlikler Avrupa düzeyinde alınan kararlarda etkin rol oynaya bilmektedir.³³²

Eyaletler, Alman yerel yönetim sisteminin en üst basamağında bulunan yönetim kademesi olarak görev yapmaktadır. Federal düzeyde örgütlenen Almanya için yurttaşlara

³²⁸ Bekir Parlak & Mustafa Ökmen, *age*, s. 273.

³²⁹ M. Ökmen (2021). *Yerel Ve Kentsel Politikalar Küresel Bölgesel Ve yerel Perspektifler*. Sayda Yayınları, s. 89.

³³⁰ Mustafa Tekdere, *age*, s. 28.

³³¹ S. Battal (2010). *Almanya’da Yerel Yönetimler Ve Türkiye Yerel Yönetim Yapısı İle Mukayeseli Değerlendirilmesi*. *Mevzuat Dergisi*, 13(147), [Erişim Tarihi: 06.05.2022, <https://www.mevzuatdergisi.com/2010/03a/03.htm>]

³³² H. Erkul & H. Kara & S. Şimşek (2016). ABD ve Almanya Yerel Yönetimlerinin Karşılaştırılması. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 14(27), 47.

hizmet sağlayan kuruluşlar dörtlü ayırıma tabi tutulmaktadır.³³³ Eyaletlerin kullandıkları yetkilerin temel özellikleri, yasama süreçleri ve yönetsel süreçleri ortak değerlerle donatılmıştır. Eyaletlerin görevleri ve sorumlulukları gereğince kullandıkları yasama yetkisi, “belirli yasama yetkisi” ve “iradi yasama yetkisi” olmak üzere adlandırılmaktadır.³³⁴ Yurttaşların demokratik katılımını sağlayan seçimle oluşmuş bir yasama organını çalıştırmak, kamusal erklerin kullanılmasında ve kamu görevlilerinin yerine getirilmesi anayasal düzenle eyaletlerin sorumluluğuna bırakılmıştır.³³⁵

Almanya’da ilçeler (kreise), yerel yönetim kuruluşlarının merkezinde olan ve genel yönetimin veya merkezi hükümetlerin parçası olarak kamu hizmetlerini yerine getirmektedir. İlçelerin münhasır sınırları içerisinde belediyelerin hizmet sahasında bulunan görevleri ve hizmetleri yerine getirmediği durumlarda yurttaşların yerel müşterek ihtiyaçları ilçeler tarafından yerine getirilmektedir.³³⁶ İlçelerin yasama ve yürütme organları “İlçe Meclisi” ve “Kaymakamlar”dır. İlçe Meclisi karar alma organı olarak seçimle göreve gelmektedir. İlçe Meclisi bütçe, mali yapı, personel ve iktisadi işletmelerle ilgili konularda karar almaktadır. Kaymakamlar ise eyaletlerin yerel yönetim yapısına göre değişim göstermekle birlikte çoğunlukla 5-6 yıllığına seçimle görev üstlenmektedir.³³⁷

Yurttaşlara en yakın yerel yönetim birimi olarak tanımlayan belediyeler ilçe yönetimlerine tabi olup olmama açısından iki bölüme ayrılmaktadır. İlçelerin yerel yapı sisteminde bulunan belediyelerin, temel hizmet birimi belediyeler olmakla birlikte, belediyelerin hizmeti yerine getirmede yaşayacağı problemlerde, belediyeler üstü görev yapan ilçe idareleri tarafından sorumluluklar yerine getirilmeye çalışılmaktadır. Belediye sistemi içerisinde üst basamakta ilçe idareleri bulunmaktadır. Belediye idarelerinin ikinci basamağını herhangi bir ilçe yönetimine bağlı bulunmayan, belediyenin yerine getirdiği hizmetleri yürüten ilçelerden özerk büyükşehir yönetimleri oluşturmaktadır.³³⁸

1.1.1.2. Fransa

Fransa’da yerel yönetim sisteminin genel özellikleri oldukça geniş bir perspektife dayanmaktadır. Fransız yönetim anlayışının sembolü olan yerel yönetim idareleri mutlak yerel özerklik esaslı bir ilkeyle donatılmıştır. Fransız yerel yönetim sisteminde yerinden

³³³ T. Karaer (1989). Federal Almanya’da Siyasal ve Yönetsel Yapının Genel Görünümü. *Amme İdare Dergisi*, 22(4), 23.

³³⁴ K. O. Arslan (2011). Federal Devletlerde Yerel Yönetimler Ve Demokrasiye Etkileri, *Uluslararası Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi*, 23-25 Haziran, Uluslararası Saraybosna Üniversitesi, Saraybosna, s. 5,

³³⁵ Bekir Parlak & Mustafa Ökmen, *age*, s. 90-91.

³³⁶ H. Erkul & H. Kara & S. Şimşek, *agm*, s. 47.

³³⁷ M. Ökmen & B. Parlak, *age*, s. 277.

³³⁸ M. S. Bağlı, *agm*, s. 52.

yönetimlerin özerkliği anlayışının güçlendirilmesi ile politik yaşamın dinamik tutulması ve yurttaşların aktif olarak yönetime katılması hedeflenmektedir.³³⁹ Fransa'nın yerel yönetim yapısının şekillenmesinin teorik temelleri 1789-191 yılları arasında Napolyon Bonaparte'un başlattığı reform süreçleri döneminde şekillenmiştir. Yerel yönetim sistemlerinin en önemli unsurlarından olan ve 19. yüzyılda *Bonaparte Reformları*" ile oluşturulan belediye teşkilatları 21. yüzyılda idari yapısını korumaktadır. Belediye teşkilatları (Commune) ile ilgili anayasal düzenlemeler 1884 yılından itibaren, illere (Département) ait olan anayasal düzenlemeler ise 1878 tarihinden başlayarak, 7 Ocak 1983, 22 Temmuz 1983, 10 Haziran 1985 yıllarında yapılan değişiklikler ile günümüze kadar gelmiştir.³⁴⁰ Geleneksel olarak, yerel yönetim idareleri, belediyeler, il özel yönetimleri, bölgeler (regions), denizaşırı topluluklar ve özel statülü topluluklar Fransız sisteminde bölünmezliğin parçası olarak kabul edilmektedir.

Fransa'da, Merkezi yönetimler ve yerel yönetimler arasında kurumsal sistem üzerinde kontrollü güç ilişkisi bulunmaktadır. Merkezi yönetimler ve yerinden yönetim kuruluşları tarafından yerel politikalar hiyerarşik bir emir-komuta zinciri yerine uzlaşma temelinde müzakere yoluyla yürütülen âdem-i merkeziyetçiliğin esas alındığı sıkı bir işbirliği ile yürütülmektedir.³⁴¹ Farklı makamlar arasında sorumlulukların dağılımını ele alan 1983 tarihli Yerel Yönetim Yasası, yerinden yönetim kuruluşlarının özerkliğini sağlamıştır. 1982 ve 1999 yılları arasındaki reformlar, merkezi yönetimin, yerel yönetimler üzerindeki mutlak egemenlik gücünü azaltmış, yerel düzeyde seçilen temsilcilere yerel politikaları gerçekleştirme gücünü arttırmıştır.³⁴² Yerel yönetim kuruluşları "*Özgür Yönetim*" ilkesi doğrultusunda bölgesel yargı yetkilerine ve özerk biçimde tasarlanmış yetkilerle donatılmıştır. Alman federal sisteminin aksine, Fransız bölgeleri diğer yerel yönetim kuruluşları üzerinde liderlik uygulamamaktadır. Fransız yerel idareleri, kendi politikalarının başarılı bir şekilde uygulanması için özellikle "*İl Özel Yönetimleri*" başta olmak üzere alt düzey yerel idare kuruluşları ile aralarında işbirliği yapmaktadır.³⁴³

Fransa'da, bölgeler, il özel yönetimleri ve belediyeler olmak üzere üç tür yerinden yönetim kuruluşu bulunmaktadır. Fransız yerel yönetim sisteminde denizaşırı topraklar ve özel statülü topluluklar Fransa anakarası dışında yönetim birimleridir ve aynı yerel yönetim

³³⁹ Bekir Parlak & Mustafa Ökmen, *age*, s. 107-108.

³⁴⁰ E. Arslan (2019). Fransa'da ve Türkiye'de Yerelleşme Politikaları: İl Özel İdareleri ve Büyükşehir Belediyeleri Üzerinden Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 28(3), 48.

³⁴¹ S. Kuhlmann (2011). Decentralisation in France: The »Jacobin« State Stuck Between Continuity And Transformation". *Hrvatska I Kompatativna Javna UpravaPRAVA*, 11(2), .315.

³⁴² E. Kerrouche. (2010). The Exceptionalism of French Local Government. *French Politics, Macmillan Publishers*, 8(1), p. 97.

³⁴³ A. Cole. (2006). Decentralization in Franch: Central Steering, Capacity Building and Identity Construction. *France Politics*, (4), s.35.

anlayışı ile yönetilmektedir.³⁴⁴ Bölgeler, bölgesel ölçekteki yerel kamu hizmetlerinin, bölgesel düzeydeki imkânlarla yerine getirilmesi esasına dayanarak kurulan yerinden yönetim kuruluşlarıdır. Karar alma organı “Bölge Meclisi” olup, üyeleri her bölgeye bağlı şehirlerden nüfus oranına göre seçilmektedir.³⁴⁵ Bölge Meclisi seçilen üyeleri içerisinde bölge meclis başkanını, başkan yardımcısını ve bunlarla birlikte daimi encümeni oluşturan diğer üyeler seçilmektedir. Üç yıllık dönem için seçilen Bölge meclis başkanı bölgenin siyasi sorumlusu ve yürütme organı olarak görev yapmaktadır.³⁴⁶ İl ölçeğindeki mahalli müşterek ihtiyaçların yine il ölçeğindeki mal ve hizmetler tarafından yerine getirilmesini amaç edinmiş kuruluşlardır. Her yerinden yönetim kuruluşu geleneksel yönetim anlayışına uygun oluşan reform süreçleri boyunca hizmette yerellik ilkesine uygun biçimde belirlenen politika alanlarında hizmeti yerine getirmede yetkili kılınmaktadır. İl özel yönetimleri çocuklar, yaşlılar ve engellilere yönelik sosyal hizmetleri yerine getirmektedir. Kırsal yörelere yönelik hizmetler (yol ve içme suyu ihtiyacı) il özel yönetimleri tarafından karşılanmaktadır. Merkezi yönetimlerin görev alanında bulunmayan yolların bakımı, onarımı ve işletilmesi, il özel yönetimleri tarafından sağlanmaktadır.³⁴⁷ En küçük yerel yönetim kuruluşu kırsal ve şehir sınırları fark etmeksizin belediyeler oluşturmaktadır. Belediyeler eşitlik ilkesi uyarınca nüfus oranlarına ve sınırlarının genişliğine bakılmaksızın aynı anayasal statüye tabi olarak yönetilmektedir.³⁴⁸ Fransa’da 36.700 civarında belediye mevcut olup, belediyelerin %90’nın nüfusu 2.000’nin altındadır. Fransa yerel yönetim yapısı içerisinde belediye sayısının yüksek olması belediye teşkilatları haricinde alt kademe yerel yönetim idarelerinin bulunmamasından kaynaklanmaktadır. Köy yönetimlerinin olmaması nedeniyle nüfusun az olduğu kırsal mesken alanlarda belediyeler kurulmuştur.³⁴⁹ Belediyecilik, bağımsızlık ve yerellik ilkesi esaslarıncı doğrudan yönetim çerçevesinde kendilerine has bütçeleri olan bağımsız kurumlardır. Belediye teşkilatlarının genel karar organı Belediye meclisleridir. Belediye meclis üyelerinin sayısı buldukları yerin nüfus oranına göre değişim göstermektedir.³⁵⁰

Fransa’da yerel yönetimler alanında gerçekleştirilen reformlar mali açıdan devlet denetimini azaltarak, yasal ve siyasal erkleri genişleterek kent belediye başkanlarının

³⁴⁴ Y. Erbay (1999). Fransa’da İdari Sistem ve Yerel Yönetimler. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 8(2), 61.

³⁴⁵ Mustafa Ökmen & Bekir Parlak, **age**, s. 293-294.

³⁴⁶ Yusuf Erbay, **agm**, s. 66.

³⁴⁷ R. Şengül (2014). Fransa’da İl Yerel Yönetimlerinin Geleceği. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(2), 52.

³⁴⁸ G. F. Batı (2018). *Siyasal Merkezîyetçilikte Mahalli İdareler Modeli: Fransa Yerel Yönetimler Sistemi*, Uluslararası Politika Akademisi, [Erişim: 10. 05. 2022, <http://politikaakademisi.org/2018/10/20/siyasal-merkezietcilikde-mahalli-idareler-modeli-fransa-yerel-yonetimler-sistemi/>]

³⁴⁹ R. Şengül (2012). Fransa’da Yerinden Yönetim Politikalarının Belediye Yönetimine Etkileri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(20), 34.

³⁵⁰ Mustafa Ökmen & Bekir Parlak, **age**, s. 295.

yetkilerini ve gücünü arttırmıştır. Reform süreçlerinin genel değerlendirilmesi sonucunda Fransız yerel ve bölgesel yönetim sistemlerinde özerk yönetim ilkesi çeşitlilik meydana getirmiştir. Yerel ve bölgesel yönetimler yasal yetki sınırları içerisinde bağımsız karar alabilmektedir. Özellikle örgüt yapılarının belirlenmesinde, yerel vergilerin oranına, hizmetlerin karşılanmasında kendi yöntemleri doğrultusunda karar verebilmektedir.³⁵¹ Yerel ve bölgesel yönetimlerin, merkezi yönetim tarafından güçlendirilmesi adına yapılan reformlar, Fransa’da komünal departman ve bölgesel otoriteleri, toplumlar arası konseyleri, il özel yönetimleri ve belediyelerin yönetimlerini güçlendirmiştir. Reform odaklı politikalar yürüten Merkezi yönetim daha geniş bölgesel eşitlik ve ekonomik verimlilik ilkeleri adına yerel yönetimlerin örgütlenmesini teşvik etmeye çalışmaktadır.³⁵²

1.1.1.3. İtalya

İtalya’da yerel yönetimler Anayasa’nın V. Bölümünde 114-113. Maddelerinde düzenlenmiştir. Demokratik parlamenter sistem ile yönetilen ve üniter devlet yapısına sahip olan İtalya Anayasası’nın 1. maddesine göre; “İtalya, çalışma üzerine kurulmuş demokratik bir Cumhuriyettir.” 5. Madde uyarınca da “Cumhuriyet, bir ve bölünmez olarak, yerel özerklikleri tanır ve destekler” ifadeleri yer almaktadır. Yerel yönetimlerin düzenlendiği ve yapılarının konu edildiği Anayasasının 114. Maddesinde “Cumhuriyetin bölgelere, illere ve bucaklara ayrıldığı belirtilmektedir. 128. Madde ise iller ve bucakların görev ve yetki alanlarının sınırlarını belirten genel Cumhuriyet yasalarınca saptanan ilkelerin alanı içerisinde, özerk topluluklar olduğunu hükme bağlamaktadır.³⁵³ İtalya Cumhuriyeti Anayasası yerel yönetim kuruluşlarını bölgeler, iller ve komünler olarak tanımlamasına rağmen devletin birliği ve bölünmezliği ilkesi varlığını korumaktadır. Anayasada yer alan ilkeler doğrultusunda yerel yönetimler kendi statüleri, yetki ve görevleri, ayırt edilebilir işlevleri ile göreceli özerkliğe sahip bulunmaktadır.³⁵⁴ İtalya Cumhuriyeti, 1948 Anayasası’yla üç kademeli olarak tanımlanan yerel yönetim birimleri 1990 yılında Anayasa’da yapılan reformla birlikte metropoliten kentler de yerel yönetim kademesine dâhil edilmiştir. ³⁵⁵ 1990 yılında yapılan reform sürecinde metropoliten kentlerin tanımı ve görev alanları belirtilmediği için metropoliten kentlerin kurulması gerçekleşmemiştir. Anayasa taslağında 2001 yılında yapılan

³⁵¹ Y. Elçin (2017). Fransa’da Yerelleşme Reformları: Türkiye Üzerinden Bir Değerlendirme. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(13), 42.

³⁵² A. Cole (2011). The French State And Its Territorial Challenges. *Public Administration*, 0(0), 9.

³⁵³ M. Ökmen & Bekir Parlak, *age*, s. 349.

³⁵⁴ H. Küçük (2019). Yerel Yönetim Sistemlerinde İtalya Örneği. *Journal of Political Administrative and Local Studies*, 2(1), 12.

³⁵⁵ F. Toksöz & vd. (2009). *Yerel Yönetim Sistemleri Türkiye ve Fransa, İspanya, İtalya, Polonya, Çek Cumhuriyeti*. Tesev Yayınları, s. 91.

değişiklik ile metropoliten kentler yukarıda belirtilen üç kademe yönetim birimine ek olarak İtalyan yerel yönetim sistemine dâhil edilmiştir.³⁵⁶ 2014 yılında merkezi yönetim tarafından alınan kararlar sonucunda yürürlüğe giren ve 2015 yılında uygulanmaya başlayan “*Delrio Yasası*” ile İtalyan yerel yönetim sistemine dâhil olan metropoliten kentler, geniş sınırları, yüksek nüfusu ve iktisadi açıdan yerel yönetim ağının bütünlüğünü kapsamaktadır.³⁵⁷

Anayasal güvenceye sahip olan yerel yönetim idareleri, merkezi yönetimin yönetsel yetkilerini, bölgesel yönetimlere anayasal erkler ile tevdi edilen görev ve sorumluluklara ek olarak, illere ve belediyelere yetki devri yapabilmektedir. Olağanüstü durumlarda yerel yönetim idarelerinin temsilcileri tehlikeyi çözebilmek adına kolluk kuvvetlerine emir verebilmektedir.³⁵⁸ İtalya Cumhuriyeti Anayasası, kamu hizmetlerinin olabildiğince yurttaşlara yakın birimler tarafından karşılanması için yerinden yönetim kuruluşlarına geniş bir desantralizasyon sağlanmaktadır. Merkezi yönetimin il ve bölge düzeyinde temsilcisi (Vali) bulunmasına rağmen yerel temsilcilerin geniş yetkilerle donatıldığı görülmektedir. Devlet, Anayasa ile kendine verilmiş idari görevlerin icrasını yasa ile yerel yönetim birimlerine devredebilmektedir. Olağanüstü olaylarda (hijyen bilgisi ve sağlık, imar ve yerel polisi harekete geçirme) yaşanabilecek tehlike durumlarında müdahale yetkisinin yanı sıra Belediye başkanları devletin temsilcisi olarak nüfus işleri, seçim hizmetleri gibi görevleri yerine getirebilmektedir.³⁵⁹

İtalya, Yerel yönetimlerin mali, siyasi ve hizmet kalitesinin yükseltilmesi konusunda önemli reformlar hareketini yerine getirmiştir. Anayasa ile merkezi yönetimin yerinden yönetimi teşvik edeceği ve kamu hizmetlerinin olabildiğince özelleştireceği güvence altına alınmıştır. Yerel idarelerin nüfus oranına göre farklılıklar taşıdığı İtalya’da 20 bölge yönetimi, bölge yönetimlerinin 5 tanesi özel statüye tabi tutulmaktadır. Özel statüye sahip olan bölgeler yasama ve yürütme erkleri açısından daha geniş yetkileri kullanmaktadır.³⁶⁰ Bölge yönetimlerinin seçimle göreve gelen yöneticisi ve seçilmiş bir meclis yönetimi göreve gelmektedir. Bölge meclisi genel oy ilkesi dikkate alınarak nisbi temsil sistemine göre seçilmiş üyelerden oluşmaktadır.³⁶¹ Bölge meclisi, bölge encümeni üyeleri ile yedekleri ve encümen başkanını seçilmiş üyeler arasından belirlenmektedir. İtalya’da sosyal, ekonomik ve

³⁵⁶ B. Çoşkun & Ç. Pank & E. Şen (2019). Metropoliten Kent Yönetimine Geçiş: Türkiye ve İtalya Örnekleri. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 2(2), 307.

³⁵⁷ *age*, s. 308.

³⁵⁸ C. Geray (1997). İtalya’da Yerel Yönetimler. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 6(1), 54.

³⁵⁹ Fikret Toksöz & Diğerleri, *age*, s. 92.

³⁶⁰ N. Koşar (2013). İtalya’da Yerel Yönetimler Ve Merkezi Yönetim-Yerel Yönetimler Arası Mali İlişkiler. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 9(18). 331.

³⁶¹ N. Tortop (1996), İtalya’da Yerel Yönetimlerin Yapısı ve Son Düzenlemeler. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 5(3), 64.

coğrafi yönlerden farklılıklar bulunması yerel ve bölgesel düzeyde mali, siyasi ve yönetsel problemlerin yaşanmasına neden olmaktadır. İtalya yerel yönetim sistemi ile ilgili olarak Avrupa Yerel Ve Bölgesel Yönetimler Kongresi raportörleri Jakob Wienen ve Stewart Dickson tarafından hazırlanan tavsiye kararı taşıyan taslakta; AYYÖŞ'ün 1999 tarihinde onay sürecini tamamlamasının ardından yapılan araştırmalarda özerklik ilkesinin ulusal anayasa ile devlet faaliyetlerinin uyum gösterdiği belirtilmiştir. Raporda özel statüsü olan bölgeler ile sıradan statüye sahip olan bölgeler arasında ekonomik açıdan farklılıkların bulunduğu ve sıradan statüye sahip olan bölgelere daha fazla mali özerklik sağlanması tavsiye edilmiştir.³⁶²

İtalya yerel yönetim şeması içerisinde belediyeler yerine getirdikleri hizmetler açısından önemli bir konuma sahip bulunmaktadır. İdari görevlerinin farklı özel kamu kurumlarına devredilmesi sorunu nedeniyle ise İtalyan yerel yönetim sisteminde önemli görev ve yetkilere sahip olamamıştır.³⁶³ Belediyelerin organları meclis, yönetim kurulu ve belediye başkanı tarafından oluşmaktadır. Belediyeler münhasır sınırları içerisinde bulunan yurttaşların sağlık hizmetleri, sosyal yardımlar, toplu konut temini, olağanüstü durumlarda yardım, okulların inşaatı ve onarımı, spor, kültürel faaliyetler, nüfus kayıtlarının tutulması ve vergilerin toplanması görevlerini yerine getirmektedir.³⁶⁴

İtalya'da iller belediye ve bölgelerin giderek güçlenmesi karşısında ve reform politikalarıyla birlikte etkisini yitirmiştir. Yerel yönetimin sorumlusuna illerde başkan denilmektedir. Başkan halk tarafından beş yıl için göreve seçilmektedir. İllerde meclis, başkan ve encümen olmak üzere üç organ bulunmaktadır. Meclis yönetimi (Guinta) il sınırları içerisindeki yurttaşların tercihi ile beş yıllığına seçilmektedir. Encümen ise başkan tarafından atanan görevlilerden meydana gelmektedir.³⁶⁵ İl, kuruluşlarında iki ayrı yerel yönetim birimi mevcuttur. Birincisi yetkileri ve sorumluluk alanları yasa ile belirlenmiş mahalli idare

³⁶² Avrupa Konseyi bünyesinde faaliyet gösteren Yerel Ve Bölgesel Yönetimler Kongresi tarafından İtalya yerel yönetim sisteminde yerel idareler arasında yaşanan eşitsiz durumu raporlamak adına yapılan çalışmada; Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi İzleme Komisyonu yerel ve bölgesel demokrasi eş raportörleri Jakob Wienen (Hollanda), ve Stewart Dickson'ı (Birleşik Krallık.) İtalya'da yerel ve bölgesel demokrasi hakkında bir rapor hazırlayıp Kongreye sunmak üzere görevlendirmiştir. Özerklik ilkesini anayasada tanımasına rağmen İtalya yerel yönetim sistemi içerisinde bulunan kuruluşlar arasında farklılıklar mevcuttur. Yerel yönetimlerin, özellikle de illerin, bütçe kesintilerinin yanı sıra kendi gelirleri ve devlet transferlerindeki sert düşüş nedeniyle, görevlerini yerine getirmeleri için yeterli mali kaynaklarının olmaması, bütçenin kabul edilmesi sırasında, özellikle de merkezi hükümet bütçe kesintilerine giderken, yerel yönetimlere danışılmaması, il ve büyük şehirlerin idari kurullarının doğrudan genel oylama ile seçilmemesi problemleri devam etmektedir. Hazırlanan rapor doğrultusunda AYYÖŞ çekince koymadan onaylayan İtalya'nın yerel halkın politikaya katılımına engel teşkil eden bölgeler ve yerel yönetimler arasındaki oluşan dengesizlikleri çözmesi gerektiğini göstermektedir. Yerel Ve Bölgesel Yönetimler Kongresi (2017). *İtalya'da Yerel ve Bölgesel Demokrasi*, [Erişim: 20.05.2022, https://rm.coe.int/italya-da-yerel-ve-bolgesel-demokrasi-izleme-komisyonu-es-raportorler-1680761c0d_1 Nuri Tortop, **agm**, s. 65.

³⁶³ Mustafa Ökmen & Bekir Parlak, **age**, s. 353.

³⁶⁴ H. Koçak (1996). İtalya'da Yerel Yönetimler. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 5(4), 60.

³⁶⁵ Fikret Toksöz & vd., **age**, s. 96.

fonksiyonu, diğeri ise merkezi yönetime bağı bulunan taşradaki uzantısı durumunda olan yerel yönetim birimleridir.³⁶⁶

Belediyeler, iller ve bölge yerel kuruluşlarının aralarındaki sosyal hizmetler, mali farklılıklar, siyasi güç mekanizmasının işlevselliğinin yapısal eksiklikleri nedeniyle yaşanan çatışmalardan dolayı reformların istenilen seviyede gerçekleştirilememesi metropoliten kent yönetimlerinin İtalyan yerel yönetim sisteminde aktif hale gelmesini sağlamıştır.³⁶⁷ Metropol kentlerde karar alma organı metropol şehir meclisidir. Metropol kent meclisinin oluşumu, seçimi ve görev süresi ile ilgili İtalyan Anayasası'nda düzenleme yapılmaya kadar il yerel yönetim kuruluşlarının, kurallarının aynen uygulanması kabul edilmiştir. Yürütme organının gücü il meclisi ile aynı özellikleri taşıyan “*Metropol Giunta*” tarafından yerine getirilmektedir. Meclis, yerel müşterek hizmetlerin öne çıktığı konularda belirleyici olan siyasi denetimi ve siyasal yönlendirme işlevini sağlamakla yükümlüdür. Metropol belediye başkanı, metropol yönetim kademesinde bulunan yöneticileri temsil etmekle birlikte hem gerekli gördüğü kamu görevlerine atama yapmakta hem de giunta encümenine başkanlık görevinde bulunmaktadır.³⁶⁸

1.1.2. Türkiye’de Yerel Yönetimler Sistemi

Küreselleşen dünyada ise ülkelerin ve toplumun gelişim süreci farklı olduğu için yerel yönetim yapıları da farklılık göstermektedir. Türk yerel yönetim sistemi de çoğulcu yerel siyaset kuramı, araççı yaklaşımlar, seçkinci çağdaş siyaset kuramı ve yapısalcı kuram gibi pek çok kuramı içermektedir. Sistemler ve kuramlar üzerine inşa edilen Türkiye Cumhuriyeti yerel yönetim geleneği anayasa ile düzenlenen köklü bir geçmişe sahip bulunmaktadır.³⁶⁹

1876 Anayasası (Kanun-u Esasi) dâhil bütün anayasalar, yerel yönetim sistemleri ve kuruluşlarıyla ilgili hükümlere ve ilkelere genel düzenlemeleriyle birlikte yer vermiştir. Osmanlı Devleti yönetim geleneğinden, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunda ve modernleşmesi döneminde siyasi-idari yapılanma süresi boyunca yerel yönetimler alanındaki düzenlemelerin esas kaynağı anayasal metinler olarak kabul görmektedir. 1878 Anayasası ile başlayan yerel yönetimler sistemine anayasal düzenlemeler getirme geleneği, Türkiye’de Cumhuriyet’in devletin yönetim şekli olarak kabul edilmesiyle 1921, 1924, 1961 ve 1982 Anayasaları’nda kamu yönetiminin önemli bir parçası olarak yerel yönetimlerle ilgili

³⁶⁶ Neslihan Koşar, *agm*, s. 333.

³⁶⁷ Bayram Çoşkun & Çiğdem Pank & Eyüp Şen, *agm*, s. 307-308.

³⁶⁸ Nuri Tortop, *agm*, s. 66.

³⁶⁹ S. G. Solak (2021). Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Güncel Sorunları, Özgür Önder & Esra Banu Sipahi & Murat Yaman (Ed.), *Yerel Yönetimler Yönetim, Siyaset, Kent ve Güncel Tartışmalar*. Gazi Kitapevi, Ankara, s. 417.

düzenlemelere yer verilmiştir.³⁷⁰ 1876 Anayasası'nın Vilayet başlıklı bölümünün 108. ve 112. Maddeleri arasında il yönetimleri ve yerel yönetimlere ilişkin hükümler belirlenmiştir. İlk üç maddenin hükümlerinde illerin, yetki genişliği ve yerinden yönetim ilkelerine göre yönetileceği, vilayet, liva ve kaza merkezlerinde idare Meclislerinin görev yapacağı, senede bir defa vilayet merkezlerinde Genel Meclislerinin toplanacağı, meclisi oluşturacak üyelerin seçiminin usul ve esas çizgilerinin belirleneceği yasaların çıkarılacağı genel hükme bağlanmıştır. Genel Meclislerin yol yapımı, eğitimin yaygınlaştırılması ile görevlendirdiği, vergilerin toplanması ve yasaların uygulanmasında aykırı gördükleri işlemleri ilgili makama bildirmekle yetkili oldukları belirtilmektedir.³⁷¹

1921 Anayasası (Teşkilat-ı Esasiye) Türkiye'nin anayasa tarihinde yerel yönetimlere ve yerinden yönetim ilkesine geniş bir özerklik sağlamak ve İl Özel İdareleri'nin tüzel kişiliği açıkça belirtilmektedir.³⁷² 1921 Anayasası Türk yerel yönetim sistemini il, ilçe ve bucaklara ayırmış il bucakların tüzel kişiliğe ve özerkliğe sahip olduğunu ifade etmiş, yerinden yönetim kuruluşlarını yönetme yetkisini "Vilayet Şuraları'na vermiştir. Vilayet Şurası, İl halkı tarafından seçilen üyelerden oluşmakta ve il yerel yönetimini yönetmek üzere bir başkan ile hizmet şubelerini yönetmek üzere bir yürütme heyeti seçilmesi öngörülmektedir.³⁷³ Büyük Millet Meclisi'nin (BMM) yerel düzeyde vekili ve temsilcisi olan Vali, il yönetiminde yalnızca genel devlet işlerinden sorumlu tutulmuş, yerel işler meclislere bırakılmıştır. İlçe yönetimlerinin tüzel kişiliği yoktur. Vali'nin hiyerarşik denetimi altında bulunan Kaymakam tarafından yönetilmektedir.³⁷⁴ Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk resmi anayasası olan 1924 Anayasası'nda yerel yönetimlere ilişkin hükümlere geniş yer verilmemiştir. Anayasa'nın 85. Maddesinde "belediyelerin" işleyişlerine yönelik çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. 1924 Anayasası'nın 89. Maddesinde Türkiye, coğrafi durumu ve iktisadi ilişkileri yönünden illere, iller ilçelere, ilçeler bucaklara ayrılmış bucaklarda kasaba ve köylerden meydana gelmektedir.³⁷⁵ 1961 Anayasası'nda yerel yönetimler şu şekilde tanımlanmaktadır; *Mahallî idareler, il, belediye veya köy halkının müşterek mahallî*

³⁷⁰ Bekir Parlak & Mustafa Ökmen, **age**, s. 213.

³⁷¹ Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi. *1876 Kanun-i Esasi*. [Erişim: 22.05.2022, <https://www.Anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/onceki-anayasalar/1876-k%C3%A2n%C3%BBn-i-es%C3%>]

³⁷² A. Özmen (2012). Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Anayasalarda Merkezi Yönetim-Yerel Yönetim İlişkileri, *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 2(2), 173.

³⁷³ F. Karışık & Ö. Sezer (2006). Türk Anayasalarında Yerel Yönetimler. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 15(2), 12.

³⁷⁴ Bekir Parlak & Mustafa Ökmen, **age**, s. 215.

³⁷⁵ Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi. *1924 Anayasası*. [Erişim: 22.05.2022, https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/onceki-anayasalar/1924-anayasasi/_1924-Anayasasi-ile-yerel-yonetimler-konusunda-ayrintiya-girilmeden-çok-kısa-bir-düzenleme-yapılmıştır.-Sonuç-olarak-1924-Anayasası-ile-yerel-yonetimler-konusunda-önceki-dönelmlere-göre-bir-zenginleşme-sağlanamamıştır.

ihtiyaçlarını karşılayan ve genel karar organları halk tarafından seçilen kamu tüzel kişileridir. Yerel yönetimler alanında öne çıkan en belirgin düzenleme yerinden yönetim kuruluşlarının organlık sıfatını kazanmaları ya da kaybetmelerine ilişkin denetimin yargı tarafından gerçekleştirilebileceğinin anayasal güvenceye alınmış olmasıdır.³⁷⁶ Türk yerel yönetim sistemi Cumhuriyet döneminde 1961 Anayasası'na kadar yalnızca 1930 tarih ve 1580 sayılı belediye yasası ve 1924 tarih ve 442 sayılı köy yönetimi kanunu ile düzenlemeler yapılmıştır. İl Özel Yönetimi ile ilgili 1913 tarihli geçici yasa ile 1987 yılında 3360 sayılı yasal düzenlemeye kadar herhangi bir düzenleme gerçekleştirilmemiştir.³⁷⁷

1982 Anayasası yerel yönetimlerle ilgili düzenlemelerin ancak kanunla yapılabileceğini belirtmektedir. 1982 Anayasası'nda yerel yönetimlerin kuruluşu, işleyişi, temel özellikleri ve görev alanları 123. ve 127. Maddelerde yerinden yönetim ilkesine uygun düzenlenmiştir.³⁷⁸ Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasası'nın 127. Maddesinde *Yerel Yönetimler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, yine kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileri olarak tanımlanmaktadır.*³⁷⁹ 1982 Anayasası'nda "İdarenin Kuruluşu", kenar başlığı altında "merkezi idare" ve "mahalli idareler" konu edinilmektedir. Merkezi yönetimlerin genel düzeni ve işleyişi ile ilgili hükümler kısa olduğu halde, yerel yönetimlerle ilgili hükümler oldukça uzun düzenlenmiştir. Türk yerel yönetim sisteminde, genel özellikleri kanunla belirtilen "il özel idaresi", "belediye" ve "köy" olmak üzere üç türlü yerinden yönetim kuruluşu bulunmaktadır.³⁸⁰

İl özel idareleri, belediye ve köy bu bağlamda, il (vilayet) ölçeğinde faaliyet gösteren yerel yönetim kuruluşlarıdır. İl özel idareleri 22 Şubat 2005 tarihinde kabul edilen 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ile yönetilmektedir. 5302 sayılı kanunla değişmesine rağmen, il özel idarelerinin temel görevi kırsal kesimlerin yerel ihtiyaçlarını karşılamaktır.³⁸¹ Karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerkliğe sahip il özel idaresinin organlarını il genel meclisi, il encümeni ve merkezi yönetimin temsilcisi Vali oluşturmaktadır. 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nun 4. Maddesinde il özel idaresi, ilin kurulmasına dair

³⁷⁶ Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi. *1961 Anayasası*. [Erişim: 22.05.2022, <https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/>] yerel yönetimlerin gelir kaynakları, mahalli idarelerin kuruluşları, kendi aralarında birlik kurmaları, görevleri, yetkileri, maliye ve kolluk işleri ve merkezi idare ile karşılıklı bağ ve ilgileri kanunla düzenlenmektedir.

³⁷⁷ M. A. Çukurçayır (2013). *Yerel Yönetim Kuram, Kurum Ve Yeni Yaklaşımlar*. Çizgi Kitabevi, s. 175.

³⁷⁸ Fatih Karışık & Özcan Sezer, **agm**, s. 21.

³⁷⁹ Resmi Gazete (9 Kasım 1982). *Türkiye Cumhuriyeti Anayasası*, Sayı: 17863, s. 41.

³⁸⁰ B. Eryılmaz (2013). *Kamu Yönetimi Düşünceler- Yapılar- Fonksiyonlar- Politikalar*. Umuttepe Yayınları, s. 179-180.

³⁸¹ N. Kartal (2021). İl Özel İdareleri, Özgür Önder & Esra Banu Sipahi & Murat Yaman (Ed.), *Yerel Yönetimler Yönetim, Siyaset, Kent ve Güncel Tartışmalar*. Gazi Kitabevi, Ankara, s. 247.

kanunla kurulur ve ilin kaldırılmasıyla tüzel kişiliği sona erdiği hükme bağlanmıştır.³⁸² İl özel idaresi ilin yerel yönetim birimidir fakat 2012 yılında yürürlüğe giren *6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla bütün büyükşehir belediyesi kurulan illerde il özel idareleri kaldırılmıştır.*³⁸³ İl Özel idaresinin karar organı il genel meclisi, hem karar hem de yürütme organı olarak il encümeni, yürütme organı olarak vali görev yapmaktadır.³⁸⁴

Belediyelerin kuruluşu, organları, yönetimleri, görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usulleri ve esasları 5393 sayılı Belediye Kanunu ile düzenlenmiştir. “Belediyeler; belde yurttaşlarının yerel düzeydeki ortak ihtiyaçlarını yerine getirmek amacıyla oluşturulan ve karar organları seçmenler tarafından belirlenen, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişileridir” ifadesi yer almaktadır. Belediye teşkilat yapılanmasının organları belediye meclisi, belediye encümeni ve belediye başkanı olarak 5393 sayılı kanunun “3. Maddesi b” bendinde ifade edilmektedir.³⁸⁵ Türk yerel yönetim sisteminde nüfusun önemli bir bölümü belediyenin münhasır sınırları içerisinde yaşamaktadır. Türk yerel yönetim sisteminde uygulanan belediye kanunları ve yürürlükte bulunan 5393 sayılı Belediye Kanunu, belediye kurulması için nüfus kriterini dikkate almaktadır.³⁸⁶ Belediye Meclis üyeleri belediye teşkilatının karar organı olarak nisbi temsil usulü ile beş yılda bir yapılan yerel seçimlerde doğrudan halk tarafından seçilmektedir. Belediye başkanı³⁸⁷, belediye teşkilatının başı, yürütme organı ve belediye tüzel kişiliğinin temsilcisi olarak görev yapmaktadır. Belediye başkanı, belediyenin münhasır sınırları içerisinde yaşayan seçmenler tarafından tek dereceli ve çoğunluk sistemi ile 5 yıl göreve getirilmektedir. Belediye Encümeni belediyenin yürütme ve danışma organı görev

³⁸² Resmi Gazete (4 Mart 2005). *5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu*, Sayı: 25745.

³⁸³ Nazım Kartal, **agm**, s. 248.

³⁸⁴ Y. Şahin (2015). *Yerel Yönetimler*. Ekin Yayınevi, s. 67.

³⁸⁵ Resmi Gazete (13 Mart 2005). *5393 Sayılı Belediye Kanunu*, Sayı: 25874, belediyelerin kapsamı, kuruluşu ve sınırlılıklarının belirlendiği kanunda, Belde; belediyesi bulunan yerleşim merkezlerini ifade ederken mahalle; Belediye sınırları içinde, ihtiyaç ve öncelikleri benzer özellikler gösteren ve sakinleri arasında komşuluk ilişkisi bulunan idarî birimi, İfade etmektedir. Kanunun 4. Maddesine göre nüfusu 5000’i aşan yerleşim yerleri ile nüfusa bakılmadan il ve ilçe merkezi olan yerlerde belediye kurulmaktadır.

³⁸⁶ H. Yaylı (2021). *Belediyeler, Özgür Önder & Esra Banu Sipahi & Murat Yaman (Ed.), Yerel Yönetimler Yönetim, Siyaset, Kent ve Güncel Tartışmalar*. Gazi Kitapevi, Ankara, s. 169.

³⁸⁷ Türk yerel yönetim sisteminde 5393 Sayılı Belediye Kanunu; belediye Başkanı’nın görev ve yetkileri ile sorumluluklar alanları kanunla düzenlenmiştir. Özellikle görev ve yetki alanlarının sınırlarını belirlemek için Belediye başkanının görevinin ifası boyunca siyasi partilerin yönetim ve denetim organlarında görev alamaz; profesyonel spor kulüplerinin başkanlığını yapamaz ve yönetiminde bulunamaz, ifadesine yer vermiştir. Ayrıca kişisel çıkar sağlanmasının önüne geçmek amacıyla hem belediye başkanı hem de belediye meclis üyelerinin, münhasıran kendileri, ikinci derece dahil kan ve kayın hısımları ve evlatlıkları ile ilgili işlerin görüşüldüğü meclis toplantılarına katılmayacağı belirtilmektedir. Detaylı bilgi için Bknz, Resmi Gazete (13 Mart 2005). *5393 Sayılı Belediye Kanunu*, Sayı: 25874.

ifasıyla seçilmiş belediye meclis üyelerinden ve müdürler arasından bir yıl için seçilmekte veya atanabilmektedir.³⁸⁸

Türk yerel yönetim sisteminde kırsal alan yönetimi denildiğinde en demokratik ve halka yakın yerel yönetim birimi köyler olarak nitelendirilmektedir. Köy yönetimleri bir yerden bir yere götürülebilen veya götürülemeyen mallara sahip olan ve 1924 tarihli 442 sayılı Köy Kanunu ile tarif edildiği gibi kendisine verilen işleri yapan yerinden yönetim biçimi olarak tanımlanmaktadır. Muhtar, köyün baş yöneticisi olarak köyün işleyişini düzenleyen ve verilen görevleri yerine getiren emir verme yetkisine sahip devlet memuru olarak görev yapmaktadır.³⁸⁹ Köy seçmenleri köy derneğini meydana getirmektedir. Köy derneği köy sınırları içerisinde yaşayan halkın doğal üyesi olduğu bir organ olarak bilinmektedir. Muhtar, köy yönetiminin yürütme organını temsil etmektedir. İhtiyar meclisi ile birlikte köy derneği köyün danışma organı vazifesini yürütmektedir.³⁹⁰ Nüfus kriteri üzerinden çeşitli köy tanımlamaları yapılmasına rağmen 442 sayılı Köy Kanunu iki binden az nüfuslu yerleşim alanlarının belediye teşkilatı bulunmadıkça, iki binden fazla nüfusa sahip olan yerleşim yerlerini köy olarak kabul edilmesini kanuni hükme bağlamıştır. 442 sayılı Köy kanunu, Türk yerel yönetim sisteminde uygulanmaya devam etmektedir. *6360 sayılı On üç İlde Büyükşehir Belediyesi Ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun* 'un yürürlüğe girmesi ile Büyükşehir Belediyesi (BŞB) kurulan illerdeki tüm köy yönetimlerinin tüzel kişilikleri sona erdirilmiş ve en yakın ilçenin, mahallesi statüsü kazandırılmıştır.³⁹¹

Türkiye Cumhuriyeti yerel yönetim sisteminde büyükşehir modeli kendi içerisinde iki ayrı belediye yönetimini içermektedir. BŞB ve İlçe Belediyesi (İB) yerinden yönetim anlayışının iki farklı kademesini oluşturmaktadır. BŞB modeli 30 ilde uygulanmaktadır.³⁹² 6360 sayılı kanun ile *illere bağlı ilçelerin mülki sınırları içerisinde yer alan köy ve belde belediyelerinin tüzel kişiliği kaldırılmış, köyler mahalle olarak, belediyeler ise belde ismiyle tek mahalle olarak bağlı buldukları ilçenin belediyesine katılmıştır.* 6360 sayılı kanun, BŞB'nin tanımını değiştirmiştir. 6360 sayılı kanunun 4. Maddesinde BŞB; *Sınırları il mülki sınırı olan ve sınırları içerisindeki ilçe belediyeleri arasında koordinasyonu sağlayan; idarî*

³⁸⁸Bilal Eryılmaz, *age*, 199-200.

³⁸⁹Resmi Gazete (18 Mart 1924). *442 Sayılı Köy Kanunu*, Sayı:68.

³⁹⁰T. Avaner & R. Fedai (2021). Türkiye'de Mahalle ve Köy Yönetimi, Özgür Önder & Esra Banu Sipahi & Murat Yaman (Ed.), *Yerel Yönetimler Yönetim, Siyaset, Kent ve Güncel Tartışmalar*. Gazi Kitapevi, Ankara, s. 275.

³⁹¹Ş. Adıgüzel (2012). 6360 Sayılı Yasa'nın Türkiye'nin Yerel Yönetim Dizgesi Üzerine Etkileri: Eleştirel Bir Değerlendirme. *Toplum ve Demokrasi Dergisi*, 6(13), 155.

³⁹²E. Arıkboğa (2021). Büyükşehir Ve İlçe Belediyeleri, Özgür Önder & Esra Banu Sipahi & Murat Yaman (Ed.), *Yerel Yönetimler Yönetim, Siyaset, Kent ve Güncel Tartışmalar*. Gazi Kitapevi, Ankara, s. 201.

ve malî özerkliğe sahip olarak kanunlarla verilen görev ve sorumlulukları yerine getiren, yetkileri kullanan; karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişisini,” ifade etmektedir.³⁹³ 6360 sayılı kanun sadece BŞB modelini değiştirmemiş Türk yerel yönetim sisteminde de köklü değişim yaşanmasını sağlamıştır.³⁹⁴ Toplam nüfus sayısı 750.000’den fazla olan illerin il belediyeleri kanunla BŞB’ne “dönüştürülebilir” düzenlemesi ile kanunla BŞB modelinin oluşturulması için nüfus kriterinin dikkate alınacağı belirtilmektedir.³⁹⁵

BŞB’nin organları, “BŞB Meclisi”, “BŞB Encümeni” ve BŞB Başkanı”ndan meydana gelmektedir. BŞB Meclisi, BŞB’nin ve ilçeleri ilgilendiren düzenlemelerde ilçe belediyelerinin karar organı olarak görev yapmaktadır. Meclis üyeleri il sınırları içerisinde bulunan halk tarafından seçilmekte ve ilçe için beşte biri alınmak suretiyle toplam sayı kadar üyeden meydana gelmektedir.³⁹⁶ BŞB başkanı, BŞB meclisinin başkanı olup büyükşehir içerisindeki ilçe belediye başkanları BŞB meclisinin doğal üyesi sayılmaktadır. BŞB encümeni, belediye meclis üyelerinin arasından bir yıl için gizli oy ilkesi doğrultusunda seçmekte olduğu beş üyeden ve BŞB genel sekreteri, mali hizmetleri birim amiri olmak üzere belediye başkanının her yıl birim amirleri arasından seçeceği beş üyeden oluşmaktadır.³⁹⁷ BŞB başkanı, BŞB’nin başı, tüzel kişiliğin temsilcisi ve yürütme organı olarak BŞB sınırları içindeki seçmenler tarafından 5 yıl süreyle göreve getirilmektedir. BŞB meclisi ve encümeninde başkanlık etmek ve bu organların kararlarını uygulamaktadır.³⁹⁸

Türkiye Cumhuriyeti ve AB üye ülkeleri Almanya, Fransa ve Almanya’da yerinden yönetim kuruluşları kamusal hizmetin yerine getirilmesinde, üretilmesinde ve dağıtılmasında rolleri giderek artan kamu kurumları olarak karşımıza çıkmaktadır. Şehirlerde yaşayan nüfusun artması ve değişen hizmet talepleri yerel yönetimlerin etkisini arttırırken diğer taraftan da yerel yönetimlerin çözmesi gereken problemleri beraberinde getirmektedir. Yerel yönetim idarelerinin karşı karşıya kaldığı sorunların bir kısmı merkezi yönetimlerin vesayet denetiminden, artan nüfus ve yaşanan sosyo-ekonomik gelişmelere koşut kamu hizmetlerinin çeşitlenmesi ve değişiminden kaynaklanırken bir kısmı da ülkelerin yönetim yapısından ve klasik yerel yönetim anlayışının yurttaşların beklentilerini karşılayamamasından

³⁹³ Resmi Gazete (12 Kasım 2012). *6360 Sayılı On üç İlde Büyükşehir Belediyesi Ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*, Sayı: 28489.

³⁹⁴ Erkay Arıkboğa, *agm*, s. 212.

³⁹⁵ Şenol Adıgüzel, *agm*, s. 160.

³⁹⁶ Bilal Eryılmaz, *age*, s. 207.

³⁹⁷ Yusuf Şahin, *age*, s. 168.

³⁹⁸ Bekir Parlak & Mustafa Ökmen, *age*, s. 347.

kaynaklanmaktadır.³⁹⁹ Türkiye Cumhuriyeti, Almanya, Fransa ve İtalya'nın yerel yönetim sistemleri yapısal farklılıklar ve benzerlikler taşımasına rağmen yerel yönetimlerin ülkeler içerisinde reform sürecine tabi olduğu ve sistemsel dönüşüm sınıflandırılmasına tabi tutulduğu görülmektedir. Ülkelerin tarihsel koşulları ve siyasal yapıları, uluslararası gelişmeler ve yerel yönetim yapıları ülkelerdeki yerel yönetim sistemlerinde reform düzenlemelerinin ortaya çıkmasında etkili olmaktadır.⁴⁰⁰

2. Avrupa Birliği Ve Türkiye Cumhuriyeti'nin Yerel Yönetim Politikalarının Dönüşümü Ve Karşılaştırmalı Analizi

Yerel yönetimler, tarihsel süreç içerisinde devletler ile beraber ortaya çıkmış ve bir takım yerel nitelikli hizmetleri yürütmeleri geleneksel hal almıştır. Devletlerarasında yerinden yönetim kuruluşlarının işleyişi, görev alanları, özerklikleri, seçim ve atama usulleri ile merkezi yönetimin vesayeti farklılık gösterse de neredeyse bütün ülkelerde yerel yönetim sistemleri benzer ve farklı özellikler taşımaktadır.⁴⁰¹ Yerel yönetimler demokratik kendi kendine yönetimin önemli bir göstergesi olarak yurttaşlara hizmetlerin sunulmasında, merkezi yönetimlerle birlikte, bilgi birikimlerine paralel olarak yeni faaliyet alanları ve fonksiyonlarla karşı karşıya kalmıştır. Sanayi toplumundan bilgi toplumuna doğru yaşanan süreçte özellikle teknolojik gelişmeler ve küreselleşme bağlamında Almanya, Fransa, İtalya ve Türkiye'nin yerel yönetim sistemleri önemli bir değişim süreci dönemine girmiştir. Küresel yerel yönetime geçişin ilk evresi olarak adlandıracağımız bu değişimin temelini ise bazı ilkeler, anlayışlar ve ortak paydaların değişimi oluşturmaktadır.⁴⁰² Özellikle dünyada esen yenedünya küreselleşmesi yaklaşımı rüzgârları, pandemi döneminde yerel yönetimlerin etkinlik ve verimlilik kaygıları doğrultusunda yeniden yapılanmasını zorunlu kılmaktadır. Avrupa ve Türkiye'nin yaşadığı küreselleşme ve pandemi deneyimi ile yerel yönetimlerin yeniden yapılandırma gereksinimi ortaya çıkmıştır.⁴⁰³

Yenedünya küreselleşmesi yaklaşımı ve pandemi döneminde, ortaya çıkan değişimler ile salgın hastalıklarla mücadele süreçleri Almanya, Fransa, İtalya ve Türkiye'nin yerel yönetim sistemlerini gerek niteliksel gerekse niceliksel bir şekilde değişimlere uğratmıştır. Dönüşümlerin odağında yerel yönetim kuruluşları, kentler, bölgeler ve onların yönetim birimi olan yerel düzeydeki yönetim anlayışını güçlendiren yerellik ilkesi bulunmaktadır. Yerel

³⁹⁹ Sevcan Güleç Solak, **agm**, s. 420.

⁴⁰⁰ U. Sadioğlu & Y. Çiftçi (2021). Avrupa'da Yerel Yönetimler Reformu Sonrasında Türk Yerel Yöntemleri İçin Bir Tipoloji Belirleme Çabası. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 20(1), 258.

⁴⁰¹ Hasan Yaylı, **agm**, s. 169.

⁴⁰² Mustafa Ökmen & Bekir Parlak, **age**, s. 18.

⁴⁰³ Mehmet Akif Çukurçayır, **age**, s. 175.

hareketlilik ilkesi, AB ve Türkiye yerel yönetim kuruluşlarının dönüşümü ve reforma tabi olduğu aşamada alternatif bir katkı ve çıkış yolu olarak, yenedünya küreselleşmesi yaklaşımıyla dinamik bir etkileşim sergileyerek gittikçe önem kazanmaktadır.⁴⁰⁴

Türkiye Cumhuriyeti toplumsal dinamikleri yerelden geliştiren, yurttaşlara yerinden, hızlı ve pratik çözümler üreten, bürokrasinin hantallığını ortadan kaldıran ve yerel kalkınmayı tabandan indirgemeci politikayla başlatabilecek bir “yerel özerklik modeli” geliştirememiştir. Türkiye’de, yerelleşmenin büyük bir toplumsal dönüşüm projesi olduğu ve yerel yönetimlerin işleyişini düzenleyen yasaların değiştirilerek başarılı sonuç alınmaya çalışıldığı görülmektedir. Türk yerel yönetim idarelerinin özerkliğini arttırmak için genelde, yerel yönetim sisteminde köklü bir reform süreci yapmak yerine yüzeysel bazı değişikliklerin sistemsiz biçimde yer aldığı kanun tasarıları hazırlanmıştır.⁴⁰⁵ Yerellik ilkesinin, Almanya, Fransa ve İtalya’daki gelişimine bakıldığında yerel yönetim geleneğinin siyasal, toplumsal, yönetsel ve kültürel boyutlarıyla özellikle tarihi bir sürecin sonucu olduğu dikkat çekmektedir. Yerel yönetim sisteminin, yerelden başlayarak ulusal ölçekte demokrasiye geçişi sağladığı ve siyasal yönetsel yapıyı şekillendirdiği görülmektedir. Türkiye gibi ülkelerde ise yerelleşmenin iç etkenlerle değil yerel temsilcilerin parti politika ve yönlendirmeleri ile dışarıdan gelen etkenlere bağlı olarak geliştiği görülmektedir.⁴⁰⁶

Siyasi kontrol mekanizmasının merkezi yönetimlerden uzaklaştırılması ve yenedünya küreselleşmesi yaklaşımının öngördüğü yerel hareketlilik ilkesi doğrultusunda yerinden yönetim kuruluşlarına yönelik uygulanan devlet müdahalesinin azami seviyeye indirilmesi gerekmektedir. Türkiye’de küreselleşmenin de tesiriyle demokratikleşme ve reform çerçevesinde geliştirilen yeni kamu yönetimi anlayışı ile birlikte yerel yönetim kuruluşlarının yasal değişimin yanı sıra yapısal özellikleri de değişime uğramıştır. Türkiye’de, yerel yönetimlerin, dönüşüm sürecinde AB’ne uyum açısından yerinden yönetim ilkesinin güçlendirildiği, alternatif hizmet sunumunun gerçekleştiği yurttaşların çıkarlarının merkeze alındığı ve yönetime katılımının sağlandığı, değişime ve gelişmeye açık bir yerel yönetim sistemi benimsenmiştir.⁴⁰⁷ Almanya’nın yerel yönetim sistemi, yerel yönetimlere geniş bir

⁴⁰⁴ M. Ökmen (2021). *Yerel Ve Kentsel Politikalar Küresel Bölgesel Ve yerel Perspektifler*. Sayda Yayınları, s. 187.

⁴⁰⁵ H. Aksu (2008). 5393 Sayılı Belediye Kanunu Çerçevesinde Kent Yönetiminde Yeniden Yapılanma, Fatma Neval Genç & Abdullah Yılmaz & Hüseyin Özgür (Ed.), *Dönüşen Kentler ve Değişen Yerel Yönetimler*, Gazi Kitabevi, Ankara, s. 35.

⁴⁰⁶ Ş. A. Bozatay & S. Şahnagil (2021). *Yerel Siyaset ve Demokrasi*, Özgür Önder & Esra Banu Sipahi & Murat Yaman (Ed.), *Yerel Yönetimler Yönetim, Siyaset, Kent ve Güncel Tartışmalar*. Gazi Kitabevi, Ankara, s. 480.

⁴⁰⁷ V. Erol (2021). Türk Yerel Yönetimlerinin Yasal ve Yapısal Dönüşümünde Fransa ve İngiltere Örneklerinin Etkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 70, 129.

özerklik ve iç işlerine bağımsızlık esasına göre çok yönlü bir sistem dâhilinde düzenlenmiştir. Çok yönlülüğün ana hedefi, anayasada belirtilen sosyal devlet geleneğinin devamı için yerel ölçekteki ihtiyaçların ve hizmetlerin yerinden görülmesini sağlamak, yurttaşların yönetimin her kademesine aktif olarak katılımını teşvik etmektedir. Özellikle yasama süreçleri ve yönetsel işleyişleri bütünselliği sağlamak için ortak değerlerle donatılmaktadır.⁴⁰⁸ Türkiye'nin aksine Alman yerel yönetim sisteminde siyasi partilerin iktidar ve muhalefet gruplarının, yerel yönetimlere dair politikaları ve projeleri pozitif bir karakterde seyretmekte ve yurttaşların kendi kaderini tayin etme ve geleceklerini belirleme hakkının korunup geliştirildiği görülmektedir. Fransız yönetim geleneğinin en önemli unsurlarından biri olan yerel yönetim anlayışı mutlak yerel özerklik esaslı bir ilkeyle güçlendirilmiştir. Yerel özerklik anlayışının temel amacı toplumsal yaşamın canlı tutulması ve vatandaşların sürekli ve denetleyici olarak yönetime katılmalarının desteklenmesidir. Fransız yerel yönetim sistemindeki dönüşüm Fransa'nın çağdaş ve iktisadi ihtiyaçlarına göre AB reform politikalarıyla yeniden dizayn edilen ortak hayat felsefesi teorisi üzerine inşa edilmiştir. Yönetim anlayışındaki küresel değişme ve AB'nin yerel yönetim kuruluşları ile ilgili yapısal ve yasal düzenlemelerine endeksli bir şekilde Fransa'da yerellik ilkesi yaklaşımının güç kazandığı ve kamusal hizmet anlayışının bu ekseninde oluşmaya başladığı görülmektedir.⁴⁰⁹ İtalya'da yerel yönetim kuruluşlarını daha özerk alanlar haline dönüştürmek amacıyla Türkiye ile benzer biçimde yerinden yönetim kuruluşlarının işleyişi ile ilgili yasal reformlar gerçekleştirmiştir. Özellikle İtalya'daki anayasal dönüşüm, bölge ve yerel yönetimlerin yasama ve idari yönetimleri üzerindeki merkezi yönetimin engelleyici kontrolünün kaldırılmasını sağlamıştır.⁴¹⁰

Pandemi sürecinde AB ve Türkiye'de ortaya çıkan gelişmeler, özellikle sağlık, çevre ve kamusal hizmetlerde yerel yönetimlerin buldukları coğrafyada sundukları hizmetleri farklı boyutlara taşımaktadır. Pandemi dönemi her düzeyde yerel yönetim birimlerinin yurttaşların ortak menfaatleri doğrultusunda sunduğu kamusal hizmetleri etkilemiştir. Yenidünya küreselleşmesinin ve pandeminin yarattığı gelişmeler yerel yönetim birimlerinin sundukları hizmetleri daha etkili ve daha az maliyetle sunabilmesine imkân sağlamıştır.⁴¹¹ Küresel salgın krizi, olağanüstü seviyede yerel yönetimin müdahalesini beraberinde getirmiştir. Yerel yönetim idarelerinin olağanüstü çabaları halk sağlığı, belediye hizmetleri ve

⁴⁰⁸ Mustafa Ökmen & Bekir Parlak, **age**, s. 273-274.

⁴⁰⁹ Ramazan Şengül, **agm**, s. 43.

⁴¹⁰ H. Küçük (2019). Yerel Yönetim Sisteminde İtalya Örneği. *Journal of Political Administrative and Local Studies*, 2(1), 16.

⁴¹¹ D. N. Leblebici & D. Çelik (2021). Dünyada Yerel Yönetimlere Dair Gelişmelerin Değerlendirilmesi, Özgür Önder & Esra Banu Sipahi & Murat Yaman (Ed.), *Yerel Yönetimler Yönetim, Siyaset, Kent ve Güncel Tartışmalar*. Gazi Kitapevi, Ankara, s. 447.

yerel ekonomiler üzerinde henüz anlamaya başladığımız geniş kapsamlı reform süreçlerinin oluşumuna katkı sağlamıştır.⁴¹² Salgın hastalıklar sürecinde toplumsal açıdan önemli görülen eğitim, sağlık, çevre, sosyal yardım, ulaştırma, sosyal planlama ve kültürel hizmetlerin yerel yönetimler arasında bölüşümü ve yerel yönetimlerin bu alanlardaki sorumlulukları AB üye ülkeleri içerisinde farklı özellikler arz etmektedir. Almanya’da sağlık ve eğitim hizmetleri “Kreis”⁴¹³ yönetimleri tarafından yerine getirilirken, Fransa’da karmaşık bir yerel yönetim sistemi bünyesinde kamu hizmetleri yürütülmeye çalışılmaktadır. Sağlık, eğitim, sosyal yardım, çevre ve kültür alanlarına ait kamusal hizmetlerde hem merkezi hükümetlerin hem de yerel yönetim birimlerinin yetkileri bulunmaktadır.⁴¹⁴ İtalya yerel yönetim sisteminde, merkeziyetçiliğe karşı bölge, il, metropoliten şehirler ve belediyelerin görev ve yetki sahaları genişletilmiştir. İtalya’da özellikle belediye kuruluşlarına çevre koruma, fiziksel planlama, ekonomik ve toplumsal kalkınma, sosyal hizmetler, askerlik hizmetleri, istatistik, nüfus kayıtları ve seçim konularında görevler yüklenmiştir.⁴¹⁵ Etkin ve verimli hizmet sunumunun yanında AB üye ülkeleri Almanya, Fransa ve İtalya’nın yerel yönetim sistemlerinde farklılıklar bulunmaktadır. Özellikle pandemi döneminde politik, sosyal ve ekonomik alanlarda yaşanan çok yönlü dönüşüm süreci sonucunda, sosyo-ekonomik şartları düzenleme, kamu etkinliğini ve sosyal yardımları geliştirme gibi ihtiyaçların her ülkede farklı yönde gerçekleştiği görülmektedir.⁴¹⁶ Küresel pandemi sürecinde Almanya, Fransa ve İtalya’nın salgın ile mücadele konusunda aldıkları önlemlerin yetersiz kaldığı ve sağlık hizmetleri alanındaki politikalar arasında ciddi farklılıklar bulunduğu ortaya çıkmıştır.⁴¹⁷

AB ve Türk Yerel yönetim birimleri, küresel pandemi sürecinde meydana gelen problemlere yönelik doğrudan çözüm üretme konusunda merkezi hükümetlerin kendi yapıları içerisinde uyguladığı politikalar ile eşit seviyede bulunmamaktadır. Merkezi hükümetlerin tek bir noktadan küresel pandemi ile mücadele etme çabası ve yurttaşlar ile devlet arasındaki bürokrasinin artması, hizmet açısından yurttaşlara en yakın yönetim birimi olan yerel yönetimlerin önemli sorumluluklarının olduğunu göstermektedir. Almanya, Fransa, İtalya ve Türkiye’nin, Covid-19 salgınından etkilenen yurttaşların bakımı ve pandeminin yaygınlaşmasının engellenmesi için uyguladığı politikalar yeterli olmamıştır. Merkezi

⁴¹² National League Of Cities. (2020). *Covid-19 Local Action Tracker*, [Erişim: 20.05.2022. <https://www.nlc.org/resource/covid-19-local-action-tracker/>]

⁴¹³ Almanya yerel yönetim sisteminde ilçe yönetimlerine verilen addır.

⁴¹⁴ Mustafa Ökmen & Bekir Parlak, *age*, s. 79.

⁴¹⁵ Hülya Küçük, *agm*, s. 13.

⁴¹⁶ M. Ökmen (2021). *Yerel Ve Kentsel Politikalar Küresel Bölgesel Ve Yerel Perspektifler*. Sayda Yayıncılık, s. 316.

⁴¹⁷ N. Ö. Köroğlu & C. C. Anarat (2020). Covid-19 Sonrası AB’nin Geleceği Üzerine Bir Projeksiyon: Krizler ve Değişimler. *EURO Politika*, 4(2), 47.

hükümetler tarafından yapılması gereken, kent yönetimlerinin sistematik programlar dâhilinde çalışmaları, sağlık ve temel gereksinimlerin karşılanması hedefiyle gelir düzeyi düşük seviyelerde bulunan yurttaşlara yönelik acil durum desteği, belirli saat aralığında çalışan ve ekonomik açıdan zayıflayan işletmelere yönelik iyileştirme programları yerel yönetim birimleri tarafından tasarlanmıştır.⁴¹⁸

Almanya, Fransa, İtalya ve Türkiye, pandemi sürecinin ilk dönemlerinde yurttaşlarına kendi “*olağanüstü hallerini*” ilan edip, her bir yurttaşın kendi sorumluluklarında uygulayacağı önlemler ile virüsten korunmalarını tavsiye etmiştir.⁴¹⁹ Küresel pandemi kaynaklı sağlık problemlerinin yaşanmasıyla birlikte Türkiye’de yürütülen mevcut yerel yönetim politikaları revize edilmeye başlanmıştır. Sosyal ve toplumsal yaşamın maske, mesafe ve temizlik kuralları ile merkezi hükümet ve yerel yönetimlerin kontrollü sosyal yaşam kuralları çerçevesinde devam ettirilmesi yeni küreselliğin normallığı arasına girmiştir.⁴²⁰ Yerel yönetim birimleri, yurttaşların salgın sürecini en hafif seviyede geçirmeleri için sağladıkları doğrudan hizmetler, sahip oldukları fırsat olanaklarının etkin kullanımı doğrultusunda umut kapasitesi ile cazibe merkezi olmayı sürdürmektedir. Şehirleri yöneten yerel yönetim birimlerinin olağanüstü durumlarda sağlık sistemi başta olmak üzere hizmet kapasitesinin yüksek verimliliğinin bulunması yurttaşlara doğrudan ulaşabilen kurumlar olduğunu göstermektedir.

Covid-19 küresel salgın sürecinde yerel yönetimlerin uygulamaları merkezi yönetimlerin uygulamalarına örnek teşkil etmektedir. AB üye ülkeleri ve Türkiye’de yerel yönetim birimleri merkezi yönetimlerin yerel düzeyde aldıkları kararlarda etkili olmaktadır. Özellikle AB ve Türk yerel yönetim sistemleri yeterli ekonomik kaynak istihdamı bulunmamasına rağmen hızlı önlemler alarak başarılı bir politika yürütmeyi başarmıştır.⁴²¹ Pandeminin yerel yönetimler alanında yarattığı dönüşüm, merkezi yönetimler ve yerel kuruluşlar ile işbirliği yapılması gerçeğini salgınla mücadelenin doğru ve kontrollü yürütülmesi açısından önem arz etmektedir. Sağlıklı şehirleri oluşturmak kapsamında yerel yönetimler farklı projeler ve modeller ile mevcut bulunan stratejilerini koruyan şehirler, yurttaşların ortak kullanım alanında bulunan açık ve yeşil alanların kullanımını destekleyecek

⁴¹⁸ Z. Ö. Çetin (2021). Ülke Örnekleri Üzerinden Covid-19 Sürecinde Covid-19 Sürecinde Yerel Yönetim Uygulamaları Ve Önlemler. *Kamu Yönetimi ve Politikaları Dergisi*, 2(1), 57.

⁴¹⁹ S. A. Ensarioğlu (2021). Covid-19 Salgını Sonrasında Yapılı Çevrenin Fiziksel ve Kavramsal Dönüşümü Üzerine Örgütler. *İdealkent*, Covid-19 Özel Sayısı (12), 15

⁴²⁰ N. Bek & A. Bek (2021). Yerel Yönetimlerin COVID-19 İle İmtihani: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği. *Lapseki Meslek Yüksekokulu Uygulamalı Araştırmalar Dergisi*, 2(4), 119.

⁴²¹ M. Bimay & Ş. Kaypak (2022). Küresel Salgın (Covid-19) Süreci Ve Yerel Yönetimlerin Hizmet Sunumunda Yapısal Ve İşlevsel Değişimler. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(23), 442.

ve çevre kalitesini arttıracak şekilde deneyim geçirdikleri görülmektedir.⁴²² Merkezi yönetimlere göre yurttaşların taleplerine daha hızlı biçimde yanıt veren yerel idarelerin etkin kuruluşları belediyeler, merkezden ayrılan düşük bütçelerine ve finanslarına rağmen ihtiyaç duyulan tüm sosyal faaliyetleri hayata geçirmeyi başarmıştır.⁴²³ Yerinden yönetim kuruluşları, pandeminin yurttaşlar ve toplum üzerinde oluşturduğu riskleri daha hızlı analiz ederek merkezi yönetimleri yönlendirmiştir. Yerel yönetim birimlerinin güçlü olduğu ülkelerde yerinden yönetim kuruluşları acil durumlarda hızlı ve kritik önlemler alabilirken Almanya, Fransa, İtalya ve Türkiye gibi merkezi yönetimlerin baskın olduğu ülkelerde merkezden gelecek kararlar etkili olmaktadır.⁴²⁴

3. Pandemi Sürecinde Yerel Yönetimlerin Görev Ve Sorumlulukları

Covid-19 salgınının küresel boyutta yayılması yerel yönetimlerin çehresini değiştirmiş ve toplumsal yaşamı etkilemiştir. Küresel ölçekte meydana gelen problemlere karşı yerel düzeyde çözüm geliştirmenin önemi, pandemi dönemiyle birlikte ön plana çıkmıştır. Küresel salgın sürecinde merkezi yönetimler tarafından geniş ölçekli merkezi politikalar yürütülmüştür. Merkezi yönetimlerin genel düzeydeki uygulamalarının etkinliği ve verimliliği sağlayamaması temel gereksinimlerin karşılanması için yerel dinamikler gözetilerek yerel yönetim kuruluşları tarafından geliştirilen etkili çözümlerin önemi anlaşılmıştır.⁴²⁵ Küresel pandemi sorunu karşısında Almanya, Fransa, İtalya ve Türkiye, salgın hastalığın yayılmasını önlemek için mücadele etmekte ve ülkelerin uyguladığı politikalar farklı özellikler taşımaktadır. Covid-19 salgını, küresel sorun olmasına rağmen çözümünün ulusal olması, bu bağlamda küresel pandemiyle mücadelede devletlerin kendi kendine yeter anlayışıyla mücadelesini sürdürmesi yerel yönetimlerin görevlerini ve sorumluluğunu arttırmıştır.⁴²⁶ Küresel pandemi dönemi koşullarında yerel yönetim idareleri; Covid-19 salgınının genel durumu ile ilgili yurttaşları bilgilendirme faaliyetlerini yerine getirmektedir. Bilgilendirme faaliyetleri, alınan yeni kararları, tedbirleri, ulusal kısıtlamaları ve hasta ve iyileşen sayılarını kapsamaktadır. Küresel sorun karşısında yurttaşların bilgilendirilmesinin önemi artmış, yerel

⁴²² H. Tunçay & H. Eşbah (2020). Sağlıklı Kentler Ve Pandemi: Covid19 Pandemisinin Düşündürdükleri. *Peyzaj Eğitim Bilim Kültür ve Sanat Dergisi*, 2(2), 62.

⁴²³ D. Kap (2020). *Yerel Yönetimlerin Pandemiyle Mücadelesi (4) Salgınla Mücadelede Bütünlüklü Bir Politika Gerekli...* [Erişim: 20.05.2022, <https://www.sivilsayfalar.org/2020/05/08/yerel-yonetimlerin-pandemiyle-mucadelesi-4-salginla-mucadelede-butunluklu-bir-politika-gerekli/>]

⁴²⁴ A. Köse Bodur (2021). *Covid-19 ve Kentler I: Yönetim Açmazı*. [Erişim: 20.05.2022, <https://sarkac.org/2021/12/covid-19-ve-kentler-i-yonetim-acmazi/>]

⁴²⁵ A. K. Bilgiç (2020a). Covid-19 İle Mücadele Sürecinde Yerel Yönetimlerin Genel Görünümü, *Kent Araştırmaları Dergisi*, 31(11), 2088

⁴²⁶ K. Özbey (2021). Covid-19 ve Sınırlar: Küresel Salgın Döneminde Sınırların Değişen Anlamı. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 17(Pandemi Özel Sayısı), 3703.

düzyeyde salgının gelişimi hakkındaki bilgilerin sağlıklı ve doğrudan sunulması hedeflenmiştir.⁴²⁷

Türkiye’de yerel yönetimler, pandemi döneminde toplumsal bilinçlendirme çalışmaları, ekonomik destek kampanyaları ve sosyal yardım ve dayanışmasının sağlanmasında yönünde önlemler almıştır. Ankara, İstanbul ve İzmir gibi metropoliten kentlerin BŞB, sosyal yardımları arttırmak ve sağlık yatırımlarını çeşitlendirmek için sosyal yardım kampanyası başlatmıştır.⁴²⁸ Belediye yönetimleri yurttaşların sağlığı, çevre temizliği ve gıda üretiminin sağlıklı koşullarda gerçekleşmesi yönündeki hususlarda görevli kılınmıştır. Belediyelerin sağlık hizmetlerini yerine getirmesi için hukuken yetkili sayılması gerekmektedir. 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 14. maddesi belediyelere sağlık hizmetleri faaliyetlerini yürütmesi için “sağlıkla ilgili her türlü tesisi açabilme ve işletebilme” yetkisini vermiştir.⁴²⁹ Türkiye’de, yerel alanda sunulan sosyal hizmetler Türkiye Belediyeler Birliği (TBB) ve merkezi yönetimler arasında uyumlu bir şekilde gerçekleştirilmektedir. Yerel yönetim kuruluşları, sokağa çıkma kısıtlaması süresince evlerinden çıkamayan 65 yaş üstü yurttaşların kamusal hizmetlerini yerinde ve hızlı biçimde çözüme kavuşturmaktadır.⁴³⁰ Fransa’da yerel yönetim birimleri sosyal destek ve yardım sorumluluğunu yerine getirmek için merkezi yönetimler ile kademeli olarak işbirliği gerçekleştirmektedir. Fransa’da konut ve şehir bakanlığı ile yerel yönetimlerin girişimleriyle evsizleri barındırmak için koruyucu konaklama merkezleri açılmıştır. Yurttaşların, gıda, sağlık ve hijyen ürünlerini satın almalarını sağlamak amacıyla ekonomik destek programları başlatmıştır.⁴³¹

Küresel pandemi döneminde yerel yönetimler, eğitim hizmetleri, kültür, sanat ve psikolojik destek faaliyetleri görevini yerine getirmiştir. Görev ve sorumluluk alanları genişleyen yerel yönetim birimleri, eğitim ve öğretim faaliyetlerinin uzaktan eğitim sistemi üzerinden devam etmesiyle şehir merkezlerinin belirli noktalarına internet paylaşım ağı noktaları kurmuştur. Yerel yönetim birimleri tarafından kentsel ve kamusal mekânlar dezenfekte edilmiş ve temizlik çalışmaları düzenli aralıklarla sürdürülmüştür. Yerel yönetim kuruluşlarının, salgın sürecinde STK ile birlikte gerçekleştirdikleri işbirliği sonucunda psikolojik danışma ve şiddet hatları kurulmuş, salgın sürecinden olumsuz etkilenen yurttaşlara

⁴²⁷ U. Bayraktar (2020), Pandemi Ve Sonrasında Yerel Yönetimler İçin Politika Önerileri, *İstanbul Politik Araştırmalar Enstitüsü*, 7.

⁴²⁸ **agm**, s. 446-447.

⁴²⁹ Nahit Bek & Aslı Bek, **agm**, s. 120.

⁴³⁰ Abdullah Karataş & Nalan Gördeles Beşer, **agm**, s. 1347.

⁴³¹ Gouvernement (2020). *Plus de 10 800 places d’hôtel supplémentaires désormais mobilisées pour les sans-abri et 95 sites d’hébergement spécialisés pour des malades du Covid ouverts en France*, [Erişim: 29.05.2022, <https://www.gouvernement.fr/plus-de-10-800-places-d-hotel-supplementaires-desormais-mobilisees-pour-les-sans-abri-et-95-sites-d>]

gerekli hizmet verilmiştir. Merkezi yönetimlerin, sokağa çıkma yasağı kararı alması ile yerel kuruluşlar küçük bir hapis haneye dönüşmüştür. Yerel halkın evde kaldığı süreçte yerel yönetimler, pandeminin yarattığı sosyal ve psikolojik etkileri azaltmak amacıyla kültür ve sanat alanındaki faaliyetlerini arttırmıştır.⁴³² Almanya, Fransa, İtalya ve Türkiye'deki yerel yönetim kuruluşları görev ve sorumluluklarını belirli alanlarda yerine getirmiştir. Yerel yönetimler, merkezi yönetimlerin doğrudan çözüm üretilmediği, hizmet alanlarına yoğunlaşarak yurttaşların ihtiyaçlarına hızlı reaksiyon göstermiş ve oluşan boşluğu doldurmuştur. Yerel yönetimlerin, küresel pandemiyle mücadele etmek için kullandığı geleneksel yöntemlerin, salgının etkilerinin daha fazla hissedildiği yerel refah modelinin aktörleri aile, topluluklar, STK ve özel işletmeler ile yardımlaşma ve dayanışma sağlanarak oluşturulan sosyal politikalar alanı olduğu görülmektedir.⁴³³ Yerel yönetimlerin, sağlıklı şehirler oluşturmak, kentsel ve kamusal mekânlarda bulunan yurttaşların sağlığını tehlikeye sokan etkileri azaltmak ve yurttaşların sağlığını koruyacak sosyal politikaları uygulamaya yönelik hizmetleri gerçekleştirmesi gerekmektedir.⁴³⁴

Siyasi ve ekonomik açıdan AB'nin refah seviyesi en yüksek ve zenginliğe sahip olan ülkesi Almanya pandemi ile mücadele sürecinde yurttaşların ihtiyaçlarını karşılamak için ciddi bütçeler ayırmıştır. 750 milyar euroluk mali kaynak desteğini Federal Meclis'ten geçiren Almanya, ekonomik problemler ile karşı karşıya kalan işsizleri, kirada oturan yurttaşları, küçük esnaf ile sanatçıları ve bakıcıları desteklemiştir. Almanya'da eyalet yönetimleri pandemi reaksiyonunun yayılımını engellemek için eyalet ve kentlerde sokağa çıkma kısıtlamaları uygulanmıştır.⁴³⁵ Eyalet yönetimlerinin denetimi altında bulunan yerel yönetimler, pandemi döneminde yurttaşların kamusal hizmetlerini iş birliği içinde sağlamıştır. Federal hükümetler, anayasal çerçevenin öngördüğü biçimde ulusal boyutta bir sokağa çıkma kısıtlaması getirememektedir. Berlin yönetimi sokağa çıkmama konusunda önerilerde bulunsa da asıl yetki eyalet yönetimlerinde bulunmaktadır. Bavyera ve Baden-Württemberg eyaletlerinin yurttaşların sağlık güvenliğini korumak amacıyla uyguladığı kısıtlamalar farklı özellikler taşımaktadır. Almanya'nın yerel yönetim sistemi birlik içerisindeki üye devletler nezdinde farklılık göstermesine rağmen salgınla mücadele stratejisi bütünlüğün sağlanması için iki aşamada gerçekleşmiştir. İlk olarak yerel yönetimler Federal eyaletlerce "*Ulusal*

⁴³² A. K. Bilgiç (2020a), Covid-19 İle Mücadele Sürecinde Yerel Yönetimlerin Genel Görünümü, *Kent Araştırmaları Dergisi*, 31(11), 2095.

⁴³³ G. Urhan & S. Arslankoç (2021). Covid-19 Pandemi Sürecinde Sosyal Politika ve Yerel Yöntemler: İstanbul İlçe Belediyeleri Örneği. *Çalışma ve Toplum Ekonomi ve Hukuk Dergisi*, 2021/2(69), 958.

⁴³⁴ N. Etiler (2020). Yerel Yönetimler Ve Salgınlarla Mücadele. *Türk Tabipler Birliği, Covid-19 Pandemisi Altıncı Ay Değerlendirme Raporu*, s. 70.

⁴³⁵ Eren Alper Yılmaz, *agm*, s. 248.

Enfeksiyon Koruma Yasası” kapsamında kabul edilen idari tasarıları, yönetmelikleri ve kararnamelemleri uygulamaya koymuştur. Almanya’nın salgınla mücadele de diğer politikası ise yerel yönetim idarelerinin kendi bünyelerinde aldıkları önlemleri hayata geçirmektir. Alman yerel yönetim idareleri özellikle pandemi döneminde mevzuat, istihdam, eğitim ve kütüphane hizmetlerine erişim konusunda bilgilendirmeler yapmaktadır.⁴³⁶

Fransa’da, yerinden yönetim kuruluşlarının sıkı bir merkezi yönetim politikalarına tabi olması yerel düzeyde sağlayacakları hizmetlerin kapasitesini belirleme noktasında genel yetkiye sahip olmadığı görülmektedir. İl ve belediye kuruluşlarının, yurttaşların hizmetlerini karşılamak amacıyla yerine getirdiği hizmet türü ikiye ayrılmaktadır. İhtiyari hizmetler, yerel yönetim kuruluşlarının karar organları tarafından belirlenen taslak çerçevesinde yasalara aykırı olmadan ve ekonomik şartları sağlanan spor ve eğlence alanlarının yapımında yerine getirilmektedir. Zorunlu hizmetler, İl, yönetimlerinin ve belediye teşkilatlarının yerine getirdiği koruyucu sağlık hizmetleri ve huzurevlerinin tahsis edilmesi, çevrenin korunması, atık toplama ve arıtma, kültürel faaliyetler (tiyatro, müze ve kütüphaneler), güvenlik politikaları oluşturmaktadır. Yurttaşların genel sağlık güvenliğinin sağlanması Fransa’da yerel yönetim kuruluşlarının zorunlu hizmet alanında bulunmaktadır.⁴³⁷ Yurttaşların genel sağlık güvenliğinin korunması amacıyla Nice şehrinde, sokağa çıkma yasağının yeterli olmadığı ve şehirde ekonomik faaliyetleri etkilemeden hafta sonu sokağa çıkma yasağının getirilmesi gerektiği belediye başkanı “Estrosi” tarafından talep edilmiştir.⁴³⁸ Fransa, yurttaşlarının, pandemi sürecinde genel sağlık sisteminin korunması, yaşam standartlarının yükselmesi için erken tarama sistemini hayata geçirmiş ve test kitlerinin sayısını arttırmıştır.⁴³⁹ Küresel pandemi sürecinde, ulusal önlemler alınmasına rağmen, sağlık sektöründeki ihtiyaçların karşılanamaması ve yurttaşların sağlık koşullarındaki aksamalar nedeniyle yerinden yönetim kuruluşlarının sağladığı kamusal hizmetlere yönelik yurttaşların beklentisi yükselmiştir.⁴⁴⁰ Pandemi döneminde Fransa hükümetinin aldığı tedbirlerin yurttaşların beklentilerini karşılayamadığı ve kısıtladığı yönündeki eleştirilere katılan Paris belediye başkanı Hidalgo,

⁴³⁶ Muzaffer Bimay& Şafak Kaypak, **agm**, s. 443.

⁴³⁷ Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı (2018). *Yerel Yönetimler Ve Hizmet Kalitesi*. On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023), Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara, s. 59.

⁴³⁸ Gazete Duvar (2021). *Fransa’da Nice Belediyesi Haftasonu Yasağı İstedi: Turistler Virüs Getiriyor*, [Erişim: 01.06.2022, <https://www.gazeteduvar.com.tr/fransada-nice-belediyesi-haftasonu-yasagi-istedi-turistler-virus-getiriyor-haber-1513982>]

⁴³⁹ E. A. Yılmaz (2020). Pandemi Sürecinde Avrupa Birliği’nin Tutumu Ve Yeni küresel Düzen. Alper Tutucu & Serkan Gün (Ed.) *Covid-19 Süreci Ve Örgütsel Yönetim*, İksad Yayınevi, Ankara, s. 239.

⁴⁴⁰ **agm**, s. 240.

“kendisinin sahada olduğunu ve alınan tedbirlerin sahadaki gerçeklerle uyumlu olması gerektiğini”⁴⁴¹ savunmuştur.

Yerel yönetimlerin, pandemi ile mücadelesinde yerine getirdiği en önemli görev sosyal destek ve yardım hizmetlerinin yerine getirilmesidir. İtalya’da Roma belediyesi ve STK, yardımlaşması ile yaşlıların temel ihtiyaçları karşılanmıştır. Milano Belediyesi, işsizlere, sözleşmeleri yenilenmeyen çalışanlarına, gündelik işlerde çalışan yurttaşlarının ihtiyaçlarının giderilmesi için yerel düzeyde “Karşılıklı Yardım Fonu’nu kurmuştur. Küresel pandemi reaksiyonu ile mücadele hususunda dünyadaki yerel idareler hizmet, sağlık ve çevre alanlarında birden fazla politikayı faaliyete geçirmiştir. Öncelikle yurttaşların Covid-19 salgını karşısında bilgilendirilmesi, sosyal yardımlar, eğitim, kültür, sanat, moral ve psikolojik destek sağlamıştır.⁴⁴² İtalya’da yerel yöneticiler pandeminin yayılımını azaltmak için yurttaşların evde kalmaları yönünde çağrıda bulunmaktadır. Bari şehrinin Belediye başkanı Antonio Decaro, salgın sürecinde yurttaşların sağlık güvenliğini korumak için alınan tedbirlere uymayan yurttaşları sokağa inerek tek tek uyarıda bulunmuştur. Reggio Calabria belediye başkanı ise “Bu bir film değil”, evlerinize dönün uyarısında bulunmuştur.⁴⁴³

Almanya, Fransa, İtalya ve Türkiye’nin pandemi sürecindeki görev ve sorumlulukları sosyal politikalar alanı ve çevre konusu ile doğrudan bağlantılıdır. Küresel pandemi dönemi, yurttaşların yerel yönetim kuruluşlarından beklentilerini ve kamusal hizmetlerin karşılanması yönündeki taleplerini arttırmıştır. Yerel yönetim kuruluşlarının sosyal politikalar konusunda geniş politikaları bulunurken yaşanan salgın krizi ve yurttaşların yaşamlarını etkileyen tedbirlerin alınması sosyal politikalar alanında revizyona ihtiyacın olduğunu göstermiştir.

3.1. Sosyal Politikalar Revizyonu

AB’nin kuruluşu, gelişimi ve entegrasyon dönemlerini tamamlaması ile köklenen sosyal politikalar, üye ülkeleri diğer bölgelerden ayıran temel özelliklerden biri olmuştur. AB’nin ekonomik modernizasyonu ve “Avrupa Sosyal Modeli’nin” itici gücü olan sosyal politikalar, yerinden yönetim kuruluşlarının reformlarında ve demokratik yönetim anlayışında önemli bir yer tutmaktadır.⁴⁴⁴ Kentsel ve kamusal alanların temel dinamiğini meydana getiren

⁴⁴¹ Alaattin Doğru (2021). *Paris Belediye Başkanı Hidalgo Salgın Yönetimi Konusunda Macron’u Eleştirdi*. Anadolu Ajansı, [Erişim: 01.06.2022, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/paris-belediye-baskani-hidalgo-salginin-yonetimi-konusunda-macronu-elestirdi/2165189>]

⁴⁴² *agm*, s. 443.

⁴⁴³ M. C. Yılmaz (2020). *İtalya’da Yetkililer Sosyal Medya Üzerinden Halka “Evde Kalın” Çağrısı Yapıyor*, [Erişim: 06.06.2022, <https://tr.euronews.com/2020/03/24/video-italya-da-yoneticiler-koronavirus-nedeniyle-halk-ev-de-tutmak-icin-yogun-mucadele-ver>]

⁴⁴⁴ C. S. Öz (2021). *Avrupa Birliği’nde Sosyal Politika*. Değişim yayınları, s. 160.

sosyal politikalar revizyonu, Türkiye’de de yerel yönetimlerin görev alanını, yetki ve sorumluluklarını hızla arttırmaktadır. Yenidünya küreselleşmesi yaklaşımı ve pandemi sürecinde sosyal politikaların revizyonuna ilişkin iki temel düzey ön plana çıkmaktadır. AB ve üye ülkeleri ile Türkiye’nin ulusal düzeyde uyguladığı makro politikalar ve revizyona uğrayan sosyal politikaların koordinasyonunun sağlanması birinci kademeyi oluşturmaktadır. Pandemi süreciyle yükselen bir değer olan yerel ölçekteki sosyal sorunlar, sosyal politikalar revizyonunun mikro düzeydeki politikaların ikinci kademesinde yaşanan dönüşüm uygulamalarını kapsamaktadır.

Yerel yönetimlerin, sosyal politikalar alanında realize ettiği sorunlar ve sorumluluklar, halka yakınlığı nedeniyle, halkın desteğini alarak kamu hizmetlerini daha etkin bir şekilde karşılanmasına katkı sağlamaktadır.⁴⁴⁵ Sosyal politikalar revizyonu, covid-19 salgını sonrasında ortaya çıkan yerel ölçekteki problemler ve bunlara yönelik çözüm üreten mikro düzeydeki uygulamalardan meydana gelmektedir. Yurttaşların yerel ihtiyaçlarını belirlemek ve yerine getirmeye yönelik uygulanan politikalar açısından yerel yönetimler daha avantajlı konumda bulunmaktadır. Merkezi yönetimlerin, makro düzeydeki politikalarına yönelik uygulamalar daha çok yerel sosyal politika kapsamına girmektedir. Pandemi döneminde Almanya, Fransa, İtalya ve Türkiye’nin yerinden yönetim kuruluşları, refah devleti fonksiyonlarının yerine getirilmesinde, merkezi yönetimlere göre daha etkin ve verimli sosyal politika çalışmaları sağlamıştır. Yerel yönetimler, sosyal konut, sosyal yardım, sosyal hizmetler, sosyal danışmanlık, yoksulluğun giderilmesi, sağlık, eğitim ve çevrenin korunmasına yönelik sosyal alanlara ve dezavantajlı gruplara yönelik politikaları hazırlamakta ve uygulamaktadır.⁴⁴⁶

Pandemi dönemi, sadece küresel sağlık krizi olarak etkili olmamış, yurttaşların fiziksel sağlığını, refahını, huzurunu ve toplumsal dinamikleri de etkilemiştir. Yurttaşların, merkezi hükümetler tarafından alınan kararlar neticesinde karantina da mahkûm bırakılması, sosyal bir varlık olan insanın yalnız kalması ve tek başınlığı sorununu meydana getirmiştir. Yurttaşların sosyal izolasyonu kapsamında risk altında bulunan kadınların, çocukların ve yaşlıların korunması yönünde politikaların gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Merkezi ve yerel yönetimler aracılığıyla ile geliştirilen sosyal hizmet uygulamaları ile kadınlar, çocuklar ve yaşlılarda görülen kaygı, stres, yalnızlık sorunlarına çözüm sağlanmaktadır.⁴⁴⁷ Sosyal diyalogun sağlanması yoluyla yurttaşların yerel nitelikteki problemlerine önlem alınması ve

⁴⁴⁵ Mustafa Ökmen & Bekir Parlak, *age*, s. 413.

⁴⁴⁶ H. Y. Ersöz (2011). *Sosyal Politikada Yerelleşme*. İstanbul Ticaret Odası Yayınları, s. 55.

⁴⁴⁷ R. Ayata & G. Çamur (2020). Sosyal Hizmet Perspektifinden Covid-19 Pandemi Süreci Ve Sosyal Sorunlara Yönelik Kriz Değerlendirmesi. *Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 28.

sosyal politikaların gelişmesinde yerel yönetimler etkili olmaktadır. Her dönem Toplumsal yapının yönlendirilmesine öncü olan yerel yönetim kuruluşları, küresel pandemi krizinde risk faktörlerinin belirlenmesinde ve sosyal politikalar revizyonunda etkili olmuştur.⁴⁴⁸

Pandemi reaksiyonu ile başlayan yenedünya küreselleşmesi yaklaşımı ve temel paradigması olan yerel hareketlilik ilkesinin etkisiyle sosyal politikalar alanında yaşanan reform ve dönüşümler yerel yönetimlerin sosyal politika uygulamalarına yönelmesine neden olmaktadır. Sosyal politikalar, yerel yönetimlerin en belirgin hizmet eğilimlerinden biri haline gelmiştir. Sosyal politikalar revizyonu yönlü çalışmalar neticesinde, yerinden yönetim kuruluşları çevrenin korunması, şehirlere özgü hizmetler, kadın, çocuk, yaşlı, engelli ve yardıma muhtaç bireyler, kimsesiz yurttaşlara yardım yapılması, sosyal dayanışma ve entegrasyonun tesis edilmesi ve sosyo-kültürel faaliyetleri kapsayacak şekilde kanalize etmektedir.⁴⁴⁹ Yerel yönetim kuruluşlarının, pandemi döneminde evde yalnız kalmak zorunda olan yaşlı bireylerin, gerek duyulan ihtiyaçlarını karşılaması gerekmektedir. Sosyal destek hizmetlerine erişimin pandemi döneminde zorlaşması, evde geçirilen zamanın artması, iktisadi sorunların yaşanması nedeniyle kadın ve çocuklar daha riskli ortamlarda yaşamak zorunda kalmıştır. Pandemi koşullarında alınan sosyal izolasyon önlemleri sonucunda kadınların karşı karşıya kaldığı ekonomik ve sosyal kriz derinleşmiştir. Sağlık bakım ihtiyaçlarının karşılanmasında yaşanan problemler ve cinsiyet temelli şiddet kadınlar aleyhine katlanarak artmıştır. Pandemi döneminin kadınlara yönelik şiddet girişimini arttırdığı yönündeki bulgular, konuyla ilgili hızlı ve kalıcı çözümün sağlanması için sosyal politikaların geliştirilmesinin gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Yerel yönetim kuruluşlarının, kadına yönelik şiddetle mücadele etmek ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği konusunda farkındalık yaratacak sosyal politikalar uygulaması gerekmektedir.⁴⁵⁰ Sosyal politikaların revizyon sürecinde Almanya, Fransa, İtalya ve Türkiye’de toplumsal olgulardan, yaşam tarzına, uygulanan yerel yönetim politikalarından hizmet sektörüne yaşanan köklü değişimlerle birlikte kadınlara, çocuklara, yaşlılara yönelik hizmet türleri çeşitlendirilmiştir.⁴⁵¹ Şiddete maruz kalan kadınların güçlenmeleri ve şiddete maruz kalmalarını önlemek amacıyla kadın konukevleri açılmıştır. Kadınlar, konukevinden sadece barınma hizmeti olarak değil, hizmet aldıkları süreç

⁴⁴⁸ Cihan Selek Öz, **age**, s. 160.

⁴⁴⁹ S. Kalaycı (2021). Sosyal Hizmetlerin Yerel Yönetimlerde Örgütlenmesi Üzerine Bir Değerlendirme. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 21(52), 699.

⁴⁵⁰ Ruşen Ayata & Gülsüm Çamur, **agm**, s. 30.

⁴⁵¹ F. Yüksel (2007). Sosyal Devletin Dönüşüm Sürecinde Yerel Yönetimlerin Yeni İşlevleri. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 62(1), 288.

boyunca mesleki çalışma eğitimleri de verilmiştir.⁴⁵² Yerinden sunulan sosyal hizmetlerin temel özelliği, toplumdaki tüm bireylerin insan onuruna yaraşır biçimde hayat sürmelerini sağlamaktır. Küresel bireyci davranış biçiminin ulusal ve uluslararası düzeyde yaygınlaşması, aile ve sosyal bağların pandemi döneminde zayıflaması, iktisadi ve sosyal koşulların ağırlaşmasına koşut olarak sosyal politikaların önemi artmıştır.⁴⁵³ Engelli ve yaşlı yurttaşların sosyal politikalarının düzenlenmesi için yerel yönetimlere önemli görev ve sorumluluklar yüklenmiştir. Yerel yönetim kuruluşları, Engelli ve yaşlı bireyler ile ilgili veri tabanı oluşturmak, engellilerin toplum yaşamı ile bütünleşmelerini sağlayıcı ve kolaylaştırıcı çalışmaları yürütmekle görevli kılınmıştır. Sorumlulukları açısından, ekonomik durumu yetersiz engelli yurttaşlara ayni ve nakdi destek sağlamak, bakıma muhtaç engellilere ve yaşlılara bakım hizmeti sunmak, engelli yurttaşları nitelikli işgücü haline getirerek çalışma hayatına katılmalarını sağlamaları amaçlanmaktadır.⁴⁵⁴

Almanya’da sosyal hizmet politikaların gelişimi pandemi dönemiyle birlikte yurttaşların, yerel yönetim kuruluşlarından beklentileri artmış, sosyal politikalar alanı revizyona uğramıştır. Sosyal politikalar alanına giren konular çeşitli kaynaklarla farklılık taşımaktadır. Mali destek, eğitim, yurttaşların istihdam edilmesi, sosyal hizmetler, sosyal güvenlik, engelli ve yaşlı hizmetleri, yerel sağlık güvenliğinin yanında pandemiyle yurttaşların psikolojik açıdan etkilenmesi kültürel hizmetlerin gelişimi ve psikolojik destek sosyal politikalar alanına eklenmiştir. Almanya, sağlık sisteminde yurttaşların sağlık hizmetlerinin yerine getirilmesinde ekonomik durumlarına bakılmaksızın eşitlik anlayışının bulunduğu kabul edilmektedir. Tüm yurttaşların faydalanabildiği tıbbi imkanlar, rehabilitasyon hizmetleri sunulmaktadır. Salgınının yayılım hızının kontrol altına alınması için sağlık kuruluşları, federal eyaletler ve belediyeler arasında koordinasyon sağlanmıştır. Federal eyaletler tarafından pandemi riski taşıyan sürücüler için test istasyonları kurulmuş, covid-19 belirtileri gösteren veya temasta bulunan yurttaşlar için tıbbi destek veren kurumlar gibi istasyonlarda önlem alınmaya başlanmıştır. Huzur evleri ve konukevlerinde bulunan yurttaşların korunması için ziyaret yasağı getirilmiştir.⁴⁵⁵ Almanya, pandemide etkilenen yurttaşları desteklemek için eyaletlere yapılan sosyal destek başvurularını kabul etmiştir. Eyaletler pandemiden etkilenen, yurttaşlarına mali destek sağlamış, küçük ve orta ölçekteki

⁴⁵² O. Gündüz & M. Yalçın & Ş. Arslan (2021). Covid-19 Salgın Sürecinde Kadın Konukevi Hizmetleri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 21(51), 363.

⁴⁵³ Halil Yunus Ersöz, *age*, s.168.

⁴⁵⁴ Mustafa Ökmen & Bekir Parlak, *age*, s. 477.

⁴⁵⁵ M. Hüsmenoğlu & B. Y. Kuşaklı (2021). Almaya Sağlık Sistemi Covid-19 Pandemisi Durum Analizi. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 8(2), 158-159.

şirketlere sınırsız miktarda kredi desteği vermiştir.⁴⁵⁶ Sosyal refah devleti anlayışına sahip olan Almanya, Weimar Anayasası'nın “ekonomik yaşamın adalet ilkesine göre ve herkese insanlığa yaraşır şekilde düzenlenmesi” ilkesine uygun biçimde sosyal politikaları yerine getirmiştir.⁴⁵⁷ “Herkes için bir teşvik paketi” söylemiyle pandemi döneminde zorlu süreçler geçiren yurttaşlar, yaşlılar ve gençlere ek destek verilmiştir.⁴⁵⁸ Almanya'nın güçlü ekonomik yapısı yurttaşlara yönelik sağladığı sosyal politikaların çeşitlenmesine olanak sağlamaktadır.

Pandemi ile mücadele etmek için Fransa, ulusal sınırları içerisinde yerinden yönetim kuruluşları ile birlikte önlemler almaya çalışmıştır. Ulusal sınırları içerisinde belediyeler, iller ve bölge kuruluşları, merkezi yönetimlerin politikalarına uygun sosyal hizmetleri yerine getirmektedir. Pandemi sürecinde ulusal düzeyde tedbirler alınsa da tıbbi malzemelerin yeterli gelmemesi ve ekonomik yardımların durağan hale gelmesi sosyal politikaları geliştirilmesine olan ihtiyacı öne çıkarmıştır.⁴⁵⁹ Yerel kuruluşlar, yardıma muhtaç yurttaşları için gıda sepetleri projesini hazırlamış ve bakıcılık faaliyetleri yürüten yurttaşlarına hijyen malzemeleri temin etmiştir. Fransa yerinden yönetim kuruluşları, yurttaşlarını pandemi konusunda bilgilendirmek ve acil durumlarda önlem almaları hususunda özel iletişim önlemleri almıştır.⁴⁶⁰ Fransa'da yerinden yönetim kuruluşları, merkezi yönetimin küresel pandemi sürecindeki katı politikalarına yerine yurttaşların temel kamusal hizmetlerini sağlamak ve sokağa çıkma kısıtlamasının ortaya çıkardığı sosyal problemlere çözüm üretmiştir. Özellikle eşit biçimde uygulanmayan sosyal yardımları yerine getirmek için yerinden yönetim kuruluşları yeni organizasyonlar oluşturmuştur.⁴⁶¹ Merkezi hükümet yurttaşların tümüne sunduğu sağlık güvencesi ile genel sağlığın korunması ve işletilmesi için yerel yönetimlerle uyumlu çalışmalar gerçekleştirmiştir.

İtalya, küresel pandemi sürecinden ekonomik, siyasi ve sağlık açısından en çok etkilenen ülke olmuştur. Pandeminin sağlık, sosyal ve ekonomik etkilerini hafifletmek için geniş kapsamlı sosyal politika önlemleri almıştır. Merkezi hükümet ve yerel yönetim kuruluşları salgın sürecinde kamusal hizmetlerin yerine getirilmesinde etkili olamamış

⁴⁵⁶ T. Çılğın (2022). Refah Devletlerinin Covid-19 Sürecinde Uyguladıkları Sosyo-Ekonomik Destek Politikaları: Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, Danimarka Ve İsveç Örnekleri. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1/2022), 14-15.

⁴⁵⁷ Ş. Öner & B. Çam (2021). Covid-19 Sürecinde Yükselen Sosyal Belediyecilik: Ankara Büyükşehir Belediyesi Örneği. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 19(Özel Sayı), 142.

⁴⁵⁸ BBC News (2021). *Tam Kapanma: Covid Salgınında Ülkeler Vatandaşlarına Nasıl Ve Ne Kadar Ekonomik Yardımda Bulunuyor*, [Erişim: 06.06.2022, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-56907130>]

⁴⁵⁹ Eren Alper Yılmaz, **agm**, s. 240.

⁴⁶⁰ İSSA (Excellence In Social Security)(2020). *Covid-19- Social Security Measures İn France*, [Erişim: 06.06.2022, <https://ww1.issa.int/analysis/covid-19-social-security-measures-france>]

⁴⁶¹ G. Urhan & S. Arslankoç (2021). Covid-19 Pandemi Sürecinde Sosyal Politika ve Yerel Yöntemler: İstanbul İlçe Belediyeleri Örneği. *Çalışma ve Toplum Ekonomi ve Hukuk Dergisi*, 2021/2(69), 948.

yurttaşlar pandemi reaksiyonundan olumsuz etkilenmiştir. Sosyal politikaların güçlendirilmesi amacıyla merkezi hükümet ve yerel yönetimler sağlık sisteminin güçlendirilmesi, kamu istihdamının sağlanması ve aile desteğinin güçlendirilmesi yönünde politikalar geliştirmiştir. Standart geliri olmayan yurttaşlar için gelir desteği projesi hazırlanmış ve standart dışı istihdamdaki işçilere ekonomik ve mali destek verilmiştir. İtalya’da ailelere destek, salgın sırasında önemli bir öncelikti ve özellikle ebeveynlerin güçlendirilmesini kapsamaktadır. İşçilere ve ulusal sosyal güvenlik sistemi kapsamındaki serbest meslek sahiplerine izin hakkı tanınmıştır. Engelli yurttaşlara ve engelli aile üyeleri olan ailelere yardımcı olmak için de önemli fonlar tahsis edilmiştir.⁴⁶²

Türkiye’de sosyal politikalar anlayışı anayasal güvenceye sahip olmakla birlikte yerinden yönetim kuruluşları da sosyal politikaları yerine getirmektedir. Özellikle hizmette yerellik ilkesinin sağladığı yurttaşlara en yakın birim tarafından hizmetlerin yerine getirilmesi ve sunulması düzenlenmiştir. Sosyal politikaların sunulmasında engelli, yaşlı, bakıma muhtaç ve ekonomik gelir yetersizliği bulunan yurttaşların sosyal hizmetlerinin yerine getirilmesi sosyal belediyeçilik anlayışı çerçevesinde yerinden yönetim kuruluşlarının sorumluluğuna bırakılmıştır.⁴⁶³ Küresel pandemiyle mücadele sürecinde yerel yönetimler sosyal politikalar alanında önemli görev ve sorumluluklar üstlenmiştir. Ekonomik ve mali destek, gıda ve temizlik paketi desteği, evde bakım desteği, barınma hizmeti ihtiyacı olan yurttaşlara konaklama desteği sağlanmıştır.⁴⁶⁴ Türkiye’de yerinden yönetim kuruluşları merkezi yönetimin öngördüğü çerçevede sosyal hizmetleri yerine getirmiştir. Pandemi döneminde merkezi yönetiminden beklenen sosyal politikaların yerine getirilememesi yerinden yönetim kuruluşlarını öne çıkarmıştır. İstanbul, İzmir ve Ankara BŞB’nin uygulamaya başlattıkları bağış kampanyaları, sosyal yardımlar ve çeşitli sağlık yatırımlarını içeren sosyal politikalar merkezi yönetim tarafından engellenmiş ve yerel yönetimleri alacağı önlemler konusunda yetersiz bırakmıştır.⁴⁶⁵ Yerel yönetimlerin sosyal politikalar hizmetleri, yurttaşlar için hayati önem taşımaktadır. Pandeminin yurttaşlar üzerinde oluşturduğu olumsuz etkiler yenilikçi, verimli ve güçlü yerel yönetimler anlayışıyla yürütülen sosyal politikaların başarılı olması mümkün gözükmemektedir. Yerinden yönetim kuruluşlarının destekleri ve sağlık çalışanlarının desteğiyle, yurttaşların salgın süreci hakkında doğru bilginin verilmesi gerekmektedir.⁴⁶⁶

⁴⁶² İSSA (Excellence In Social Security) (2020). *Social Security Responses To Covid-19: The Case Of Italy*, [Erişim: 06.06.2022, <https://www.issa.int/analysis/social-security-responses-covid-19-case-italy>]

⁴⁶³ Şerif Öner & Barış Çam, *agm*, s. 147.

⁴⁶⁴ A. K. Bilgiç (2020a), Covid-19 İle Mücadele Sürecinde Yerel Yönetimlerin Genel Görünümü, *Kent Araştırmaları Dergisi*, 31(11), 2096.

⁴⁶⁵ Muzaffer Bimay & Şafak Kaypak, *agm*, s. 446-447.

⁴⁶⁶ Abdullah Karataş & Nalan Gördeles Beşer, *agm*, s. 1348.

Sosyal politikalar revizyonu, genelde milletlerin, farklı sosyal gruplarında ortaya çıkan muhtelif sosyal sorunları ortadan kaldırmayı, sosyal refahını temin etmeyi ve yaygınlaştırmayı hedefleyen tedbirlerin ve uygulamaların bütünüdür. Sosyal sorunlar kendi içinde işçilerin hakları, toplum hizmetleri, yurttaşları oluşabilecek salgın hastalıklardan koruma, kent planlamalarının düzenlenmesi şeklinde sınıflandırılmaktadır. Çevrenin korunması ise bu sosyal politikaların en başında gelmektedir. Pandemi ile Küresel ve kamusal bir sorun haline dönüşen çevre sorunları konusunda yerel, bölgesel, ulusal ve küresel ölçekte genel siyasetin oluşturulması kaçınılmaz bir hal almıştır.

3.2. Küresel Çevre Siyasetinin Gelişimi

Küreselleşmenin devletler içerisinde yarattığı dönüşüm ile birlikte sınırları aşan ortak düşüncenin geliştirilmesi gereken alanlardan biride küresel çevre siyaseti politikalarının etkinleştirilmesine olan genel görüşün uluslararası ölçekte kabul edilmesi gerekmektedir. Çevre sorunları yerel ve küresel düzeyde insanlık tarihinin geleceğini ve yaşam sahasını etkileyen alan olarak pandemi süreci ve yenedünya küreselleşmesi yaklaşımının yarattığı dönüşümle değerlendirilmesi gerekmektedir. Küresel dünyanın genelinde doğal kaynakların bozulması ve tükenmesi, milletlerin yeniden yapılandırılması ve yeni teknolojilerin geliştirilmesi çevre problemlerinin yaşanmasına sebebiyet vermiştir. Dünyanın tahrip edilmesi ve küresel ısınma faktörüyle çölleşen topraklar nüfus hareketliliğini başlatmış yurttaşlar belirli alanlara yönelmiştir. Küresel çevre siyasetini hazırlamak için yeni yaklaşımlar geliştirmeye olan ihtiyaç giderek daha fazla önem kazanmaktadır.⁴⁶⁷ Yüksek risk ve maliyetler içermesine ve uluslararası ilişkilerin zorunlu göç gibi başka alanlarına nüfuz etmesine rağmen yüksek politikalar alanı olarak kabul edilmeyen çevre siyaseti, pandemi süreci ve yenedünya küreselleşmesi yaklaşımı doğrultusunda devletlerden, milletlere ve STK'ya uzanan birçok aktörü kapsayan, küresel bir yönetim alanı haline gelmiştir.⁴⁶⁸ Küresel pandemi süreciyle birlikte çevre siyasetinin önemi artmış yenedünya küreselleşmesiyle ulusal hal alan problem uluslararası aktivasyonun sorunu haline gelmiştir. Çevre sorunlarının artan oranda uluslararası kaygıların odağı haline dönüşmesi, özlerinde ulus-ötesi bir nitelik taşıdığı yönünde farkındalıkların oluşmasını sağlamıştır.⁴⁶⁹

⁴⁶⁷ A. Yeşildal (2021). *Küreselleşme Sürecinde Akıllı Şehirler Paradigma Yönelimler ve Fırsatlar*. Kriter Yayınevi, s. 162.

⁴⁶⁸ S. Çilingir (2020). *Küresel İklim Krizi ve Yönetimi: Pandemi Sonrası Dünyada Sera Gazı Emisyon Rejimi*, Elif Uzgören & Dilaver Arıkan Açar (Ed.), *Küreselleşmenin Krizi Pandemi Ve Uluslararası Siyaset*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, s. 167.

⁴⁶⁹ A. Heywood (2011). *Küresel Siyaset*. (Çev.) Nasuh Uslu & Haluk Özdemir, Adres Yayınları, s. 457.

AB, küresel pandemi sürecinde alınacak tedbirlerin çevre ve iklim politikalarına uygunlukları üye ülkelerin tercihine bırakılmıştır. Pandemi sürecinde uluslararası çevre siyasetinin sürdürülebilir kalkınma temelinde korunması, yenilenebilir enerji kaynaklarına yatırımların desteklenmesiyle sağlanmaktadır. AB, çevre sorunlarının artması sonucunda “Tüm Avrupalılar için Temiz Enerji Paketi” bu konuda düzenlenen en önemli hukuki mevzuatı kapsamaktadır. 2050 yılına kadar karbon salınımını azaltmayı hedefleyen AB’nin pandemi döneminde küresel çevre siyasetine bütüncül yaklaşım eksikliği öne çıkmıştır.⁴⁷⁰ Küresel pandemi ve yenedünya küreselleşmesi yaklaşımı, çevre siyasetinin bir realite olarak algılanmaktan çıkıp, bölgesel ve global düzeyde kalkınmayla karşılıklı etkileşimi bağlamında değerlendirilmesine paralel olarak BM ve AB olmak üzere uluslararası ve ulus-üstü nitelikte örgütlenmiş kuruluşların yönlendirici etkisinin öne çıkması çevrenin yeni bir anlayışla yönetilmesi gerektiği konusundaki çalışmalarını hızlandırmıştır.⁴⁷¹

AB tarafından geliştirilen, Hava Kalitesi İzleme Projesi ile çevre için bilim politikaları arttırılmış, bireylerin sağlığına ve özellikle pandeminin zararlarını azaltmak için, yaşlılar ve çocukların daha fazla etkilendiği hava kirliliği konusunda düzenlemeler yapılmıştır.⁴⁷² AB genel çevre mevzuatı aracılığıyla, Avrupa vatandaşlarının temiz hava ve suya sahip şehirlerden yararlanmasını sağlamak, aşırı gürültüye maruz kalmaktan ve atıklarla düzgün bir şekilde ilgilenen, doğalarını ve biyolojik çeşitliliğini koruyan ve daha iyi yeşil altyapıyı teşvik eden kentleri oluşturmayı amaçlamaktadır.⁴⁷³ AB, ulusal ve uluslararası düzlemde geçerli olan çevre koruma mevzuatının temel ilkeleri, özellikle pandemi döneminde yürütülen programlara ve politikalara dâhil edilmiştir. AB, kurucu antlaşmalarında yer alan ve yerellik ilkesi ile başlayan “geriye gitmeme” politikasına çevre mevzuatında yapılacak değişiklikler yâda getirilecek yenilikler var olan çevre koruma mevzuatına eklenmiştir.⁴⁷⁴

Almanya’nın küresel çevre sorunlarına ve iklim değişikliği tehlikesine karşı enerji dönüşüm programlarını başlatması AB üye ülkeleri arasında örnek teşkil etmektedir. 2050 yılına kadar iklim değişikliği üzerindeki etkileri sıfır noktasına ulaştırmayı hedefleyen Almanya, yenilenebilir enerji alanındaki gelişmeler ile doğalgaz kaynaklı üretilen elektrik

⁴⁷⁰ M. Aras (2020). Post-Covid-19 Sürecinde AB’nin “Çevre Döngüsü”. *EURO Politika*, 4(2), 231.

⁴⁷¹ M. Öktem (2003). *Kent Çevre Ve Globalleşme*. Alfa Yayınları, s. 155.

⁴⁷² European Commission (EU) (2022). *Science For Environment Policy Air Pollution Exposure May Increase Severity And Fatality Of Covid-19 Infections*, [Erişim: 30.05.2022.

https://ec.europa.eu/environment/integration/research/newsalert/pdf/577na6_en-1369_long-term-exposure-to-pm10-above-who-guidelines-exacerbates-covid-19-severity-and-mortality.pdf]

⁴⁷³ European Commission (EU) (2020). *EU Policy On The Urban Environment-Overview*. [Erişim: 30.05.2022, https://ec.europa.eu/environment/urban/index_en.htm]

⁴⁷⁴ Melis Aras, *agm*, s. 234.

kullanımına son vermeyi amaçlamaktadır.⁴⁷⁵ Gelişmiş teknolojik imkânlarına sahip olan Almanya, çevre kirliliğini engellemek için sanayi teknolojisinde yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımını teşvik etmektedir. Karbon emisyonlarının azaltılması amacıyla petrol ve doğalgaz şirketlerine karbon vergisi uygulamaya başlamıştır. Pandemi döneminde küresel çevrenin dengesini tahrip eden plastik malzeme kullanımının artması sonucunda AB mevzuatına uygun olarak tek kullanımlık plastik malzemelerin satışı yasaklanmıştır. Pandemi döneminde toplu taşıma araçlarının kullanımının azalması ve yurттаşların özel araçlarının kullanımının artması Almanya’da hava kirliliğinin artmasına neden olmuştur. Almanya, hava kirliliği sorununu engellemek için toplu taşıma araçlarının kullanımını ücretsiz hale getirmiştir.

Ülkesel ve yerel gerçeklere uygun olarak Fransa, çevre sorunlarına yönelik geliştirilen protestoları engellemek için çevrenin korunmasını anayasada cumhuriyetin temel ilkesi olarak konulmasını amaçlamaktadır.⁴⁷⁶ Pandemi döneminde ekolojik sorunlardaki artışlar küresel çevre siyasetinin gelişimini gerekli kılmakla birlikte devletlerin uzun tarihleri kapsayan politikalar oluşturulmasını gerekli kılmıştır. Fransa, iklim değişikliği ve çevre sorunlarına yol açan problemleri engellemek için 2050 yılına kadar enerji tüketiminde kademeli olarak azalma stratejisini uygulama kararı almıştır. 2030 yılına kadar enerji tüketimini %20 azaltmayı hedeflerken enerjide fosil yakıt kullanımını %30 düşürmeyi amaçlamaktadır. Fransa’nın küresel çevre siyasetinin gelişimi için Avrupa Komisyonu ve AB’nin uzun dönemi kapsayan politikalarını çeşitli çevre projelerini destekleyerek uyumlu hale getirmeye çalıştığı görülmektedir. Özellikle 2050 yılına kadar küresel ölçekte net sıfır karbon salınımı hedefi ve iklim değişikliği konusunda bağımsız iklim konseyi oluşturulması uluslararası kuruluşların çevre politikasına uyum açısından önem taşımaktadır.⁴⁷⁷ Işık kirliliğinin önlenmesi, sınırlanması ve azaltılmasına ilişkin dünyanın en ilerici politikaları arasında yer alan, “*Ulusal Işık kirliliği Politikası’nı*” benimsemiştir. Küresel çevre politikalarını hayata geçirmeye çalışan her ülkede olduğu gibi Fransa’nın da karşısında duran sorun çevre politikalarının merkezi hükümetler tarafından yerel düzeyde benimsenmesini ve uygulanmasını sağlama konusunda yetersiz kalması etkili olmaktadır.⁴⁷⁸

⁴⁷⁵ F. Ueckerdt (2020). *Climate Protection Made In Germany*, [Erişim: 20. 06.2020, <https://www.deutschland.de/en/topic/environment/climate-protection-germany-combats-climate-change-worldwide>]

⁴⁷⁶ Hürriyet (2019). Fransa’da Çevreyi Koruma Temel İlkeler Arasında Yer Alacak, [Erişim: 20.06.2022, <https://www.hurriyet.com.tr/avrupa/fransada-cevreyi-koruma-temel-ilkeler-arasinda-yer-alacak-41321379>]

⁴⁷⁷ G. Demirel (2019). *Fransa 2050’ye Kadar Karbon Nötr Olmayı Hedefliyor*, [Erişim: 20.06.2022, <https://www.iklimhaber.org/fransa-2050ye-kadar-karbon-notr-olmayi-hedefliyor/>]

⁴⁷⁸ J. Barentine (2019). *France Adopts National Light Pollution Policy Among Most Progressive In The World*, [Erişim: 20.06.2022, <https://www.darksky.org/france-light-pollution-law-2018/>]

İtalya’da Floransa belediyesi, şehirde küresel pandemi nedeniyle hayatını kaybeden her bir yurttaş için fidan dikme kararı almıştır. Çevrenin korunması ve pandemi sürecine dikkat çekmek amacıyla tasarlanan fidan dikimi gelecek nesillere hem salgın hastalıklardan korunmak için hem de çevrenin önemi konusunda bilgi niteliği taşımaktadır.⁴⁷⁹ İtalya’nın bölge, il, belediye ve metropol, yerinden yönetimlerinde pandemi dönemiyle birlikte hava kirliliğinde artış yaşanmış ve iklim faktörleri değişim göstermeye başlamıştır. Yeryüzünde hava kirliliğinin artması salgın hastalıkların yayılmasını hızlandırmıştır. İtalya’da her bölgenin kendine özgü iklim faaliyetleri ve çevre politikaları bulunmaktadır. Özellikle Milano metropolünün, Lombardiya bölgesinin ve Po-valley’in iklim ve çevre koşulları ile kendine mahsus jeomorfolojik özellikleri mevcuttur.⁴⁸⁰ Çevre siyasetinin gelişiminde enerji dönüşümü için yeni kaynaklar üretilmiştir. Yerel düzeyde yenilenebilir enerji kaynaklarını projesi için üretim ihtiyaçlarına bağlı olarak bir havalandırma sisteminin inşası, sanayi sektörünün kendi enerji kaynaklarını üretebileceği güneş panelleri kurulması için teşvik verilmiştir. İklim değişikliğinin önlenmesi ve çevrenin korunması amacıyla İtalya’nın güney bölgeleri, Molise, Campania, Puglia, Basilicata, Calabria, Sicilya ve Sardunya’ya yenilenebilir enerji kaynakları tesisleri kurmak için hibe desteği sağlanmıştır.⁴⁸¹ İtalya’da çevre problemlerinin artması ve iklim değişikliğinin yaşanması merkezi hükümetin sürdürülebilir çevre politikalarına uyum sağlanamaması yerel düzeyde yurttaşların protestolarına maruz kalmasına yol açmıştır. Merkezi hükümetin boru hattı projelerine karşı çıkan yurttaşlar, iklim etkisi ve yerel çevre sorunları olmak üzere farklı nedenlerle çevre alanında yaşanabilecek problemleri önlemeyi amaçlamaktadır.⁴⁸²

Türkiye’de yerel yönetimlere çevre sorunlarının önlenmesine ve giderilmesine ilişkin önemli görev ve sorumluluklar verilmiştir. Yerel yönetimler, çevre sorunlarının meydana geldiği ve bu durumun çözümünde birinci derece sorumlu olan kuruluşlar olarak görevlerini yerine getirmektedir.⁴⁸³ Pandemi döneminde kent yaşamının büyümesi ve şehirlerin tahrip edilmesi ve kent merkezlerinin aşırı kalabalıklaşmasına neden olmuştur. Düzensiz biçimde

⁴⁷⁹ B. Ortahamamcılar (2020). *İtalya: Floransa’da Covid-19 Nedeniyle Hayatını Kaybeden Her Kişi için Bir Ağaç Dikiliyor*, [Erişim: 06.06.2022, <https://tr.euronews.com/2020/05/29/italya-floransa-da-covid-19-nedeniyle-hayat-n-kaybeden-her-kisi-icin-bir-agac-dikiliyor>]

⁴⁸⁰ C. Fidan & R. Akdur (2022). Hava Kirliliği Ve Covid-19. ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi, 7(2), 373.

⁴⁸¹ Bechini & Benigni & Quilici Dottori Commercialisti Associati & MGI Vannucci & Associati (2022). *Agricultural-Solar Park: New Resources For Energy Conversion In Italy*, [Erişim: 20.06.2022, <https://www.theflorentine.net/2022/06/14/agricultural-solar-park-new-resources-for-energy-conversion-in-italy/>]

⁴⁸² A. D. Ronco (2021). *What Happened When Italy Criminalised Environmental Protest*, [Erişim: 06.06.2022, <https://theconversation.com/what-happened-when-italy-criminalised-environmental-protest-158014>]

⁴⁸³ B.K. Şakacı & S. Özkaya (2021). Yerel Yönetimlerde Çevre Yönetimi, Özgür Önder & Esra Banu Sipahi & Murat Yaman (Ed.), *Yerel Yönetimler Yönetim, Siyaset, Kent ve Güncel Tartışmalar*. Gazi Kitapevi, Ankara, s. 748.

gelişen kent yönetimleri, sağlık hizmetleri alanına yoğunlaşmış ve çevre sorunlarına yol açan etkenleri ikinci planda tutmuştur. Türkiye’de yerel yönetimler tarafından uygulanan yanlış hijyen politikaları çevreye zarar vermektedir. Yerinden yönetim kuruluşlarının cadde, sokak yıkama çalışmaları, bireyler arasında virüs yayılmasında etkili olmadığı gibi kimyasal maddelerin temizlik için kullanılması ve atık su miktarındaki artış çevre kirliliğine neden olmaktadır.⁴⁸⁴ Çevre sorunları, şehir yönetimlerinin sorunu olarak, yerinden yönetim kuruluşlarını doğrudan ilgilendirmektedir. Yerel yönetimler bu bağlamda çevrenin korunmasına ve yönetimine ilişkin altyapı ve gerekli hizmeti üretmektedir. Türkiye çevre sorunlarının çözümü için ikili, ulusal ve uluslararası seviyede sürdürülmekte olan işbirliği girişimlerinde önemli rol almaktadır. Türkiye, Sosyal ve ekonomik şartlar ile kalkınma politikalarını değerlendirmek suretiyle, küresel ve bölgesel kuruluşlar tarafından hazırlanan çevre sözleşmelerini onaylamış ve yürürlüğe koymuştur. Küresel çevre siyasetinin oluşturulabilmesi ve çözüm üretilmesi için ikili, bölgesel ve çok kutuplu düzeyde uluslararası dayanışma platformunun oluşturulması gerekmektedir.⁴⁸⁵

Küresel çevre siyasetinin gelişimi hususunda pandemi dönemi öncesinde BM’nin girişimleriyle “2030 Gündemi: BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKH)’nin” kabul edilmesi ve “2030 Gündeminin Çevre Boyutunun Ortaya Konulması” başlığıyla 174 ülkenin temsilcilerinin bir araya geldiği politikalar önem taşımaktadır. “ Atıksız Bir Gezegene Doğru” başlığıyla, su, kara, deniz ve hava kirliliği ile kimyasal ve atıkların sağlam yönetimde eylemlerin hızlandırılması ve ortaklıkların güçlendirilmesine dair bakanlar bildirisi kabul edilmiştir.⁴⁸⁶ Küresel çevrenin korunması için uluslararası düzeyde alınan önlemler artmış 2020 yılı sonrası için tüm devletler sera gazı salınımının azaltılması yönünde taahhütte bulunmuştur. Devletlerin, iklim değişikliğine uyum sağlamak ve düşük karbonlu kalkınma stratejilerini geliştirmeleri amacıyla “Küresel Çevre Fonu’nun” teknolojik ve teknik kapasitesinin geliştirilmesi hedeflenmiştir.⁴⁸⁷ Küresel pandemi döneminin boyutu değerlendirildiğinde küresel kriz ile birlikte çevre konusunda yürütülecek politikalarda etkin ve verimli bir şekilde ulusal ve uluslararası düzenlemelerin tasarlanması gerekmektedir.⁴⁸⁸

⁴⁸⁴ M. Yurtsever (2020). Covid-19 Pandemisinin Çevre Üzerindeki Erken Dönem Etkileri. *Uludağ Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Dergisi*, 25(3), 1615.

⁴⁸⁵ Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı (TCDB). *Temel Çevre Sorunları*. [Erişim: 30.05.2022, https://www.mfa.gov.tr/i_-temel-cevre-sorunlari.tr.mfa]

⁴⁸⁶ Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı (TCDB). *BM Çevre Programı (UNEP) ve BM Çevre Asamblesi (UNEA)*. [Erişim: 30.05.2022, https://www.mfa.gov.tr/bm-cevre-programi-_unep_-ve-bm-cevre-asamblesi--un_ea_.tr.mfa]

⁴⁸⁷ Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı (TCDB). *BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi*. [Erişim: 30.05.2022, <https://www.mfa.gov.tr/bm-iklim-degisikligi-cerceve-sozlesmesi.tr.mfa>]

⁴⁸⁸ Melis Aras, **agm**, s. 234.

Pandemi döneminde, alınan önlemler çevre kirliliği bakımından olumlu etki yaratmış, tıbbi atık üretimi ile su ve enerji tüketimindeki artış ise olumsuz etkenler olarak çevre sorunlarına yol açmıştır. Küresel pandeminin, meydana getirdiği çevre tahribatının olumsuz etkilerinin azaltılması, küresel ve bölgesel kurumlar ile devletlerin kısa, orta ve uzun vadede meydana getireceği çevre politikalarının belirlenmesi ve başarılı bir şekilde uygulanması sonucunda çözüme kavuşturulabilecektir.⁴⁸⁹

4. Yenidünya Küreselleşmesi Yaklaşımı Ve Pandemi Sürecinin Türkiye Cumhuriyeti Açısından Önemi

Türkiye’de pandemi reaksiyonu ile birlikte yeniden gündeme gelen toplumsal, ekonomik, sağlık, sosyal ve çevre sorunları yenedünya küreselleşmesi yaklaşımının şekillendirdiği yerel yönetimler alanını doğrudan etkilemiştir. Yenidünya küreselleşmesinin temel paradigmasını oluşturan “yerel hareketlilik ilkesi” yerel yönetimler alanındaki idari ve mali özerklik problemlerini çözmek amacıyla taşrada merkezi yönetimin görev ve sorumluluk alanlarında bulunan temsilcilerinin yetkilerini revize etmeyi amaçlamaktadır. Merkezi yönetimin görev ve sorumluluklarını hafifletmek için yerinden yönetim kuruluşlarına idari ve mali sorumluluklarını devretmesi yurttaşlar ile devlet arasında yeni aidiyet duygusunun oluşması açısından köprü vazifesi görmektedir.⁴⁹⁰ Yenidünya küreselleşmesinin yerel düzeyde öngördüğü, bireylerin nerede doğmuş veya yetişmiş olmasına bakılmaksızın eşit haklardan ve kamu hizmetlerinden yararlanma politikası Türk yerel yönetim sisteminde karşılığını bulmaktadır. Türk yerel yönetim sisteminde yerinden yönetim kuruluşlarının görev ve sorumluluk alanları anayasal güvenceye sahip olmakla birlikte mali özerklikleri bulunmaktadır. Nitekim merkezi hükümet ve yerel yönetimler arasında idari vesayetinin bulunması, yerinden yönetim kuruluşlarının olağanüstü olaylar karşısında uyguladıkları politikaları etkilemektedir. Türkiye’de, yerel yönetimler alanının merkezi yönetimin uzantısı olarak düşünülmesi yerel idarelerin yetki alanlarını kısıtlamaktadır. Türk yerel yönetim sisteminde hizmette yerelliğin sağlanması ve doğrudan müdahalenin önünün açılması için idari ve mali yetkilerin merkeziyetçilikten uzaklaştırılması gerekmektedir.

Türkiye, bilim ve teknoloji ağının kurumsallaştırılması hususunda, Almanya, Fransa ve İtalya’nın gerisinde kalmıştır. Türkiye’nin henüz beklenen seviyede bilim, teknoloji ve sanayi alanında aşama kaydeden bir ülke olması özelliklerini sergileyememesi, yerel

⁴⁸⁹ G. Ege & M. A. Ege (2022). Covid-19 Küresel Sağlık Krizinin Çevresel Etki ve Sonuçları. *Journal of Environmental and Natural Studies*, 4(1), 93.

⁴⁹⁰ M. Akçakaya (2017). Yeni Yönetim Anlayışının Yerel Yönetimlere Yansımaları. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(9), 126.

yönetimler alanındaki mali ve idari dönüşüm hareketlerinin sınırlı kalmasına neden olmuştur. Enformasyon toplumunun temel özelliklerini önemli derecede etkileyen pandemi süreci tüm dünya ülkeleriyle birlikte Türkiye'yi de etkilemiştir.⁴⁹¹ Yenidünya küreselleşmesinin tüm yurttaşların sorunlarına çözüm bulmak için ortak çözüm arayışının pandemi reaksiyonuyla birlikte Türk yerel yönetim sistemine yansımaları olmuştur. Türkiye pandemi problemini, AB üye ülkeleri gibi ulusal bir sorun olarak görmemiş ve uluslararası çözüm üretilmesi görüşünü savunmuştur. Devletlerüstü bir yapının kurulması gerektiği teorisini içeren yenidünya küreselleşmesi evrensel yurttaş ilkesi, kutsal ortak mücadele ve yurttaşlar birliği oluşumlarını desteklemektedir. Pandemi reaksiyonu ile genel politikaların yürütülmesinde yeterli özveriyi gösteremeyen BM'nin varoluş nedeni sorgulanmaya başlanmıştır. Türkiye'nin de üyesi olarak bulunduğu BM'nin yurttaşların geleceğini ilgilendiren salgın döneminde ortak hareket etme çözümünü sağlamaması sonucunda her devlet kendi çözümünü üretmiştir. DSÖ, dünya genelinde aldığı tedbirlerin yetersiz kalması neticesinde salgının yayılması engellenememiştir. Devletlerin ilaç şirketlerine verdiği ekonomik ve teknolojik destekle geliştirilen covid-19 aşılı, dünya insanlık tarihinin geleceğinin yine devletlerin ortak platformda oluşturacakları mücadele ile kendi kaderini tayin edeceğini belirlemiştir. Uluslar üstü kuruluşlar olan BM ve DSÖ'nün, küresel salgın krizi karşısında hazırlık bulunması ve gerekli tıbbi desteği sağlayamaması kuruluşların genel politikalarının eleştirilere maruz kalmasına neden olmuştur. Pandemi sürecinin dünya genelinde küresel gıda krizini tetiklemesi ve yoksulluğun artması uluslar üstü kuruluşların bu alanlardaki yetersizliklerini ortaya koymuştur. Küresel pandemi döneminde sağlık hizmetlerinde kaynaklanan aksamalar nedeniyle yurttaşların hayat sahalarının etkilenmesi, “evrensel yerel yönetim modeli” uygulamasına dayalı olan görüşü güçlendirmiştir.

Türkiye'nin, ulusal düzeyde uyguladığı politikaların yanında salgın sürecinden en ağır düzeyde etkilenen devletlere yardımda bulunmuş, pandemi sürecinin sınırlarını aşan ve kalıcı çözüm getirmeye çalışan devlet imajını sergilemiştir. Geçmişten gelen anlayışıyla evrensel medeniyet kültürünü sürdüren Türkiye açısından yenidünya küreselleşmesi modeline uygunluk, uzak bir ütopya olarak görülmemektedir. Dünya genelinde uluslararası barışın tesisini sağlamak için devletlerarasında çıkan anlaşmazlık durumlarında diplomasi faaliyetlerini yürüten Türkiye, bulunduğu coğrafi ve jeostratejik konumu itibarıyla de milletler bütünleşmesinin tecelli edeceği merkez konumunda bulunmaktadır. Avrupa medeniyeti ile Ortadoğu, Asya ve Hazar medeniyetlerinin kesişim noktası olan Türkiye, pandemi süreci ile

⁴⁹¹ H. I. B. Başarmak & M. K. Öktem (2019). Küreselleşme Sürecinde Kentselliğin Dönüşümü: Toplumsal Teknolojik ve Mekânsal Süreçler Üzerine Bir İnceleme. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 2(2), 294.

küreselleşmenin yerini alabilecek yeni sistemsel model yenedünya küreselleşmesinin önemli aktörü olarak bulunmaktadır. Dünyayı bir imparatorluk modeli olarak tasarlayan yenedünya küreselleşmesi yaklaşımı, farklı kültürlerle ve medeniyetlere her dönem ev sahipliği yapan Türkiye açısından uygulanabilir özellikleri barındırmaktadır. Türkiye, yurttaşlarına, bütün insanlığın bir üyesi olarak her bir insanın taleplerine odaklanan bu anlamda eşit olduğunu ve eşit politik davranışı hak ettikleri görüşünü yüzyıllardır devam ettirmektedir. Yenedünya küreselleşmesi yaklaşımı da insanların, içinde doğdukları ve yetiştikleri toplumların özelliklerine bakılmaksızın siyasi, iktisadi, güvenlik, yerellik ve hukuk alanlarında eşit ölçüde faydalanma hakkının sağlanmasını yani “sınırsız dünya yurttaşlığı” ilkesinin oluşturulmasını amaçlamaktadır. Ülkeler arasındaki etkileşimin artmasıyla şehirler yeni kültürler ile tanışırken, yerel halkın eski gelenekleri, siyasi yapıları ve inançları bütünleşmiş, evrensel medeniyetler yükselmiştir. Köklü devlet geleneğine sahip olan ve uzun yıllar boyunca farklı milletlere hoşgörü politikası ile yardım ve dayanışmayı arttıran Türkiye’nin refah, özgürlük ve yurttaşlık kavramlarına yabancı olmadığı görülmektedir. Bu yönüyle Türkiye, tüm yurttaşlığın, sosyal, çevre, ekonomi ve sağlık alanlarındaki hizmetlerini ön plana çıkaran pandemi döneminde evrensel devlet görünümü sergilemiştir. Türkiye’nin pandemi sürecinde izlediği politikalar ile dünya genelinde yaşanan uluslararası problemlere çözüm arayışında oynadığı başat rol yenedünya küreselleşmesi yaklaşımının genel niteliklerini taşıyan devlet imajını güçlendirmektedir.

Temelde yerel dinamiklerin yönlendirdiği yenedünya küreselleşmesi yaklaşımı Türkiye’de yerel dönüşümünü tetiklemiştir. Pandemi dönemiyle güçlenen yerelleşme politikaları karşısında iç reforma tabi politikalar yürüten Türkiye’nin ekonomik ve siyasi dönüşüm dalgası merkez-yerel yönetimler arasındaki yönetsel yapının çözülmesine öncülük etmiştir. Pandemi döneminde merkezi yönetimin toplumsal ve ekonomik alandaki hegemonyası güçlenirken, yerel yönetimler alanında yürütülen yurttaş odaklı sosyal politikalar anlayışı ile küresel çevre siyasetinin gelişimi yerinden yönetim kuruluşlarının siyasi aktöre dönüşümünün zeminini hazırlamıştır. Türkiye’de özellikle pandemi döneminde büyükşehir belediyelerinin, merkezi yönetimin ağır bürokrasisine rağmen yurttaşlara yönelik hayata geçirdikleri sosyal ve çevre politikaları kent yaşamını biçimlendirmiştir. İçinde bulunulan mevcut yerel yönetimler sisteminin devam etmesi durumunda, sosyal ve sağlık alanlarında gerekli iyileştirmeler yapılırsa da, yurttaşların çıkarlarını dikkate almayan yerel yönetim modellerinin, toplumsal kutuplaşmalara neden olacağı görülmektedir.

Yenidünya küreselleşmesi yaklaşımının öngördüğü seviyede siyasi, ekonomik, idari ve toplumsal gücün tek bir merkezde toplanmadığı bir bütünleşme düzeni içerisinde yurttaşların problemlerini gidermek ve uygun metotla etkin bir hizmet sunulması hedeflenmektedir. Merkezi yönetimlerin sorumlu olduğu sosyal politikalar alanlarında yerine getiremediği görevleri ve hizmeti karşılamada yetersiz kaldığı durumda, yerel idarelere hizmet sunmak amacıyla yetki aktarılması gerektiği öngörülmektedir. Türkiye'nin, 51 şehrinde il belediyesi bulunurken, merkezi yönetim adına valiler de il merkezlerinde görev yapmaktadır. Ayrıca il yerel yönetim şemasında, İl özel İdaresi ve seçimle göreve gelen il genel meclis üyeleri bulunmaktadır. Kanun, il özel idaresinin görev ve yetkilerini ayrıntılı olarak saymamış sadece konuları itibariyle belirtmekle yetinmiştir. Ara düzey bir yerel yönetim biçimi olan İl özel idarelerinin il sınırı ve il dışında görevleri bulunmaktadır. Nitekim Merkezi yönetimin yerel düzeydeki temsilcisi olan vali aynı zamanda il özel idaresinin başı, tüzel kişiliğin temsilcisi ve yürütme organı olarak bulunmaktadır. Yerinden yönetim anlayışında hem atama hem de seçilme usulü anlayışının oluşması yerel temsiliyetin sağlanmasında çift başlılığa neden olmaktadır. Yerel yönetim hizmetlerinin tümünü, merkezi hükümetlerin bulunduğu başkentlerden ve yerel düzeydeki temsilcileri ile yürütmek bu anlamda mümkün görünmemektedir. Yönetim anlayışı uygunluk kazansa bile, hizmetlerin verimliliği ve etkinliği azalır, toplumsal faydanın dayandığı temel değerler etkisini kaybedebilir. Ayrıca demokratik siyasi değerler gelişemez ve yurttaşların kamu hizmetlerine karşı olan ilgisi azami seviyeye indirgenir. Yenidünya küreselleşmesi yaklaşımı ve yerel hareketlilik süreçleri doğrultusunda Türkiye'de yerel yönetim alanının idari ve mali açıdan yeniden yapılandırılması görüşü ile merkezi yönetimlerin yerel düzeydeki iktisadi yetkilerinin sınırlandırılması hedeflenmektedir. Türkiye'de yerel yönetimler alanında faaliyet yürüten İl özel idare kuruluşlarının yerine BŞB modeline benzer yönetim yapısı oluşturulmalı il merkezlerinin belediye başkanları, il müşterek sınırları içerisinde yaşayan tüm yurttaşların tercihi doğrultusunda seçilmeli ve ilçe belediye meclisi içerisinde nüfus oranına göre temsilci gönderilmelidir. Yerelde yurttaşlar arasında kaynaklanan hizmet farklılıkları, mekânsal uzaklık, yurttaşların yerinden yönetimlere katılması ve yurttaşlara daha iyi hizmet sunma olanaklarının sağlanması için Türkiye tarafından "Tüm Şehir Kanunu'nun hazırlanması" kabul edilmesi ve uygulanması gerekmektedir. Sadece yerel düzeyde değil aynı zamanda oluşan kentsel farklılıkların giderilmesi açısından Almanya yerel yönetim sistemine benzer idari ve mali özerklikleri bulunan yerinden yönetim kuruluşları oluşturulmalıdır. Türkiye açısından belediye teşkilatlarının yaşadığı idari ve mali sorunların önemli ölçüde azalmasını sağlayacak olan yerel yönetim anlayışı mali kaynak sıkıntısı çeken belediyelerin,

kaynaklarında önemli ölçüde artış sağlayacaktır. Pandemi döneminde ekinlik, hizmete tahsis edilen geniş anlamdaki kaynakların nüfus oranı düşük seviyelerde kalan belde belediyelerinde yetersiz kalması Türk yerel yönetim sisteminde kalıcı reformun gerçekleştirilmesini gerekli kılmaktadır. Büyükşehir yönetim statüsüne sahip olan İl yönetimlerinin de yeni reforma tabi tutulması gerekmektedir. 6360 sayılı BŞB kanuna göre nüfusu 750.000 bin ve ondan fazla olan İller BŞB olarak nitelendirilmektedir. Genel kapsamda yapılacak bir düzenleme ile nüfusu 3.000.000 milyon ve ondan fazla olan İller, İtalya yerel yönetim sisteminde bulunan Metropol Kentlere benzer yönetim tarzlarına dönüştürülmelidir. Yenedünya küreselleşmesinin öngördüğü dönüşüm sürecinde ortak yerel politikalar sadece Türk yerel yönetim sistemi üzerinde etkili olmamakla birlikte Almanya, Fransa ve İtalya'daki yerel yönetimler alanında yaşanan problemlere çözüm üretmektedir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

SONUÇ

Küresel pandemi reaksiyonu, dünya genelinde sağlık, çevre, sosyal, siyasal ve ekonomi alanında problemler yaratmış, uluslararası sistemsel dönüşümleri beraberinde getirmiştir. Yerel yönetimler alanında genellikle hizmet politikaları ön plana çıkmasına rağmen küresel pandemi süreci ile derinleşen sosyal hizmet farklılıkları yurttaşlar arasında problem yaratmış, devletlerin politikaları sorgulanmaya başlamıştır. Devletlerin pandemi sürecinde uyguladığı genel politikaların yurttaşların taleplerini yeterli seviyede karşılayamaması, merkezi yönetimlerin genel düzeyde aldığı kararların yerel alanda başarılı biçimde uygulanamamasından kaynaklanmaktadır. Uluslararası nitelik taşıyan yerel yönetim politikalarına olan ihtiyacın giderilmesi için, kamusal sorunlara çözüm üretmek noktasında politikaların belirginleşmesi gerekmektedir. Yerel yönetimler sisteminde tüm yurttaşların eşit seviyede kamu hizmetlerinden yararlanması gerekmektedir. Yurttaşların ihtiyaçlarına ve taleplerine göre şekillenen yerel hizmetler küresel dünyada bu anlayış çerçevesinde şekillenmemiştir. Yerel yönetimlerde eşitlik anlayışı perspektifinde devlet ve halk arasında köprü vazifesi gören yerinden yönetim kuruluşları kamusal alanda genel politikalara ihtiyaç duymaktadır. Küreselleşmenin, yerel alandaki yönetim anlayışını güçlendirmesi ve yerel dönüşümlerin zeminini hazırlaması yurttaşların uluslararası oluşumların politikalarına olan etkisini göstermektedir. Küreselleşme yenedünya düzeninin ideolojisi olarak literatürdeki yerini almış, devletlerin ekonomi ve siyaset retoriğini etkilemiştir. Küresel pandemi süreci ve küreselleşmenin yerel yönetimler sistemine yönelik sağladığı imkânlar yenedünya küreselleşmesinin doğuşunu tetiklemiştir. Devletler arasında yaşanan çatışmalar, dünya düzenini sarsan tek kutuplu, iki kutuplu ve çok kutuplu sistemler yerine yenedünya küreselleşmesi yaklaşımının dünya genelinde öngördüğü evrensel yerel yönetimler modeli ile yurttaşların uluslararası politika belirleyici olarak bulunmasına olanak sağlamıştır. Küreselleşmenin, pandemi dönemi süreci ile dünya sisteminde olan etkisinin azalması, yerelleşme ve devletler arasındaki ortak işbirliği anlayışını güçlendirmiştir. Araştırmacı tarafından pandemi dönemiyle literatüre kazandırıldığı iddia edilen, yenedünya küreselleşmesi yaklaşımı devletlerin, salgın süreçlerinde yerel düzeydeki ihtiyaçların karşılanması ve yurttaşların güvenliğinin sağlanamamasından kaynaklandığı öne sürülmektedir. Siyasi kutuplaşmaların ve ekonomik darboğazın hat safhaya yükseldiği küresel pandemi süreci, devletlerin, yerel yönetim politikaları alanında, yurttaşların tümünü kapsayan genel politikaların uygulanması gerçeğini ön plana çıkarmaktadır. Pandemi dönemiyle birlikte

yerel yönetimler alanındaki belirsizliklere ve umutsuzluklara rağmen küreselleşmenin yarattığı uluslararası boşluğu dolduran yenedünya küreselleşmesi yaklaşımı, yerellik ve yerel hareketlilik ilkesi ile güçlendirilen devletler üstü yapının kurulmasını önermektedir. Devletlerin içe kapalı politikalarının sorgulandığı ve uluslararası stratejik işbirliğine dayalı dengelerin oluşturulmasını amaçlayan yenedünya küreselleşmesi yaklaşımında yerinden yönetim kuruluşlarını ilgilendiren hususlarda karar alma hürriyeti devletin veya ulusüstü kuruluşların tekelinde bulunmamaktadır. Dönüşüm süreci içerisinde ortak yerel yönetim politikalarının dünya genelinde uygulanması için yetkilerin milletler bütünleşmesini temsil eden “Yurttaşlar Birliği”ne verilmesi gerekmektedir.

Yenedünya küreselleşmesi yaklaşımı ve pandemi döneminde yaşanan tarihsel ve yerel dönüşüm iki süreç olarak düşünüldüğünde küreselleşme ideolojisi gibi devlet yapısını aşındırmak yerine revize ettiği görülmektedir. Bu süreç Fransa, İtalya ve Türkiye gibi güçlü merkezi yönetim yapısı bulunan devletleri önemli konuma getirirken sağlık, çevre, iktisadi, politik ve yararlı teknolojik çalışmalar alanlarında yoğunlaşarak tüm insanlığın yararlanabileceği konularda faaliyet yürüten devletler üstü bir yapının oluşturulması tezini kuvvetlendirmektedir. Devletlerin olmadığı bir dünya düzeninin tasarlanması, yurttaşlar arasındaki birliği oluşturacak kuruluşun da gerçekleşmemesi anlamı taşımaktadır. Dolayısıyla devlet, politik, toplumsal, iktisadi ve anayasal düzenlemelerde kontrolü ve dengeyi sağlayarak farklı biçimlerde varlığını sürdürmektedir. Devlet yapısını aşındırmadan, yerel yönetimler alanında yaşanan yönetsel, yetki, mali ve siyasi açıdan çözüm getirmeyi amaçlayan yenedünya küreselleşmesi yaklaşımı genel yerel yönetim politikaları doğrultusunda yerel birliği sağlayabilecektir. Türkiye’nin de yerel yönetimler alanında reform politikaları arayışında olması ve AB’ye uyum sürecinde yerel yönetim politikalarında revizyona gitmesi açısından yenedünya küreselleşmesinin öngördüğü dönüşüm süreci içerisinde ortak yerel yönetim politikaları önem taşımaktadır. Yerel yönetimler alanında devletler yerel düzeyde belirlediği hizmeti sağlar ve yurttaşlar bu hizmetten yararlanır anlayışı yerine dönüşüm sürecinde uluslar üstü yerel politikaların uygulanmasını öngören yaklaşım devletler, yurttaşların ihtiyaçlarına yönelik belirlediği politikaları uygulamakla yükümlüdür olarak yurttaş hizmetin yönünü değiştirilmesi gerekmektedir.

Yenedünya küreselleşmesi yaklaşımı Türkiye’nin, AB’ye uyum sürecinde uyguladığı reform politikaları yerine AB ve Türkiye’nin genel düzeyde uygulayacağı ortak politikaların belirlenmesi açısından önem taşımaktadır. Türkiye’nin, Avrupalı devletler tarafından din temelli anlayış ve ekonomik entegrasyon üzerine temellendirilen birliğe üye olmak yerine

yenidünya küreselleşmesinin öngördüğü Milletler Bütünleşmesi anlayışı olan “Yurttaşlar Birliği”, tezini merkezi devlet anlayışı olarak geliştirilmesi gerekmektedir. Çünkü AB’nin geleceğine ilişkin net bir ifade kullanmak mümkün olmamakla birlikte daha esnek, sosyal adaleti ve kapsayıcılığı ön plana çıkararak bir bütünleşme modeline geçilmesi ihtiyacının doğduğu görülmektedir. Pandemi döneminde üye devletler tarafından AB’ye daha fazla yetki verilmesi yalnızca ulusal tedbirler ve politikalarla çözülemeyecek alanlarda ulus-üstü kurumsal mekanizmaların güçlendirilmesinin gerektiğini ortaya çıkarmıştır. Pandemi döneminde küresel olarak daha fazla sorumluluk alması beklenen AB’nin hem ekonomik hem de siyasi olarak zayıflaması küresel prestijinin sarsılmasına neden olmuştur. AB üyesi devletlerin yaşanan kriz sonucunda birlik içinde bloklar oluşturacağı, Euro krizi, mülteci krizi tartışmaları ışığında birliğin geleceği sorgulanmaya başlamış, uluslararası kamuoyunda AB’nin geleceği tartışma konusu haline gelmiştir. AB’nin geleceğine ilişkin dağılma senaryolarından ziyade güçlendirilmiş yerel yönetim modeli uygulamasına geçilmesi daha olası görülmektedir.

Devletler, küresel pandeminin neden olduğu değişimlerinin yaşandığı dönemde yurttaşlık tarihinin en köklü ve radikal gerçekleriyle mücadele etmektedir. Eski alışkanlıklar, değer yargıları, yaşam biçimleri yerini salgın sonrası değerler sistemine ve biraz daha belirsizliklerin olduğu septik bir dünyaya doğru dönüştürdü ve dönüştürmeye devam etmektedir. Bu süreç yerel idarelerin yurttaşlara doğrudan hizmet sağlaması ve yerel özerkliğin oluşturulması açısından önem kazanmıştır. Yenidünya küreselleşmesi yaklaşımı ve dünyayı etkisi altına alan pandemi sürecinin iktisadi ve siyasi açıdan etkilemesi sonucunda Almanya, Fransa, İtalya ve Türkiye’nin yerel kalkınma politikaları ve yerel eşitsizliklerin ortadan kaldırılması sürdürülebilir yerel yönetim politikalarının uygulanmasını zorunlu hale getirmiştir. Yaşanılan süreç, yerel yönetimler sisteminde toplumsal bakış açısıyla hareket etmenin ve sosyal politikaların gerçekleştirilmesinin ne kadar önemli olduğunu bir kez daha ortaya koymuştur. Yeni gelişmeler, yerel yönetimler alanında stratejik bir yeniden yapılanmanın temelleri üzerinde tartışmalar ve kavram arayışı ortaya çıkarmıştır. Küresel değerler yerele ulaşmış ve yerel değerler yurttaşların yönetime katılımı, hizmette yerindeliğin sağlanması, yerellik ve küyerelleşme kavramlarının küresel ölçekte öneminin artmasıyla diyalektik bir sürecin temelleri atılmıştır. Küresel dönüşüm hareketleri, AB ve Türkiye’de, yurttaş odaklılık tezinden hareketle milletlerin yerel ve ortak çıkarları doğrultusunda katılımcı yönetim anlayışının ve yerellik ilkesinin kuvvetlendirilmesi gerekliliğini göstermiştir. Yurttaşların, hizmetlerini karşılayan birimler olan yerel

yönetimlerin yerini, gelişime önem veren, bu doğrultuda pandemi dönemi ve yenedünya küreselleşmesi yaklaşımının ilkelerine duyarlı bir yerel yönetim anlayışının almasıdır. Merkezi yönetimlerin kontrolünde bulunan yerel yönetimler, yurttaşların hizmetlerini ve temel gereksinimlerini sağlamakla görevliyken, pandemi döneminde şehir devletleri haline dönüşen yerel yönetimler, yurttaşların sağlık, çevre, sosyal, ekonomik ve mali anlamdaki taleplerini desteklemeye yönelmişlerdir.

Dünya genelinde yaşanan pandemi süreci ve küreselleşmenin etkisiyle tüm insanlığı bir bütün olarak etkileyen ekonomik, siyasi ve sosyal krizler yerel yönetimler açısından her ne kadar belirsizlik ve güvensizlik yaratsa da Almanya, Fransa, İtalya ve Türkiye yerel yönetim sistemlerinin daha aktif ve etkili politikalar geliştirmesi gerekmektedir. Merkezi otoritelerin, dönüşüm sürecinde olan yerel yönetimler üzerindeki baskısı en aza indirilerek rasyonel kararlar sağlanmalı, etkinlik alanları genişletilmeli ve iktisadi açıdan güçlendirilmelidir. Siyasi, ekonomik, sosyal ve toplumsal gücün tek bir merkezde toplanmadığı bir siyasi düzen içerisinde, pandemi döneminde ortaya çıkan sorunları gidermek için yerinde ve uygun metotla etkin bir hizmet modeli tasarlanması gerekmektedir.

Bu süreçte Türkiye'ye bakacak olursak, idari ve mali özerlik, yetki ikamesi ilkesi, yerellik, yerinden yönetimleştirme ilkeleriyle yerel alanda özerklik politikalarını uygulamıştır. Güçlenen ve özerklik alanları genişleyen yerel yönetimler küreselleşmenin etkisiyle önemli statü kazanmış, pandemi döneminde yurttaşların beklentilerini karşılamayı başarmıştır. Pandemi döneminde yerelleşme ilkesi hız kazanmıştır. Türkiye'nin yerel yönetimler sisteminde reform politikalarına ve yerel dönüşüme olan ihtiyacı pandemi dönemiyle daha da belirginleşmiştir. Yerel yönetimlerin idari ve siyasi işlevinin oluşturulabilmesi için mevcut yerel yönetim politikalarının yeterli olmadığı küresel düşünüp yerel davranmayı öngören çalışmaların oluşturulması gerekmektedir. Yenedünya küreselleşmesi yaklaşımı, Türkiye'nin mevcut yerel yönetim politikalarının iç reforma tabi tutularak hazırlanan anayasal şartların ötesine geçmeyen yerel düzenlemelerin dönemin şartlarını kapsayacak biçimde düzenlenmesini hedeflemektedir. Türkiye'nin mevcut yerel yönetim sisteminde bulunan Belediye, köy ve il özel idareleri anayasal güvenceye sahip olmasına rağmen merkezi yönetimlerin genel kararlarından etkilenmektedir. Küresel dünyada, pandemi süreci öncesi dönem ile geride bıraktığımız yüzyılın çeyreğinde ve günümüzde yerel yönetimler alanında büyük değişimler yaşanmaktadır. Türkiye'nin de yerelleşme alanında kaydettiği ilerlemeler önemli ölçüde değişime uğramakta ve yerel yönetimler alanında hızlı biçimde yeni düzenlemeler ve reform süreçleri üzerine eklenmiştir.

Almanya, referans ülke olarak alınan İtalya, Fransa ve Türkiye ülkelerine göre yerel yönetimler yapısı daha özerk ve yerellik ilkesinin güçlü olduğu yerel yönetim sistemine sahip bulunmaktadır. Federal devlet modeline sahip olan Almanya’da yerinden yönetim kuruluşu eyaletlerin bulunması ve özerklik alanlarının geniş olması merkezi hükümetlerin aldığı kararlar ile yerel politikalar arasında problemlere neden olmaktadır. Pandemi döneminde eyalet yönetimlerin uyguladığı politikalar ile merkezi yönetimin uyguladığı politikalar farklılık göstermektedir. Merkezi yönetim ve yerel yönetimler arasındaki yetki paylaşımı sorununun giderilmesi için reform politikalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Yerel yönetimler anayasal çerçevede geniş bir özerklik ve serbestlik ilkesine göre dizayn edilmesine rağmen pandemi döneminde merkezi yönetimlerin aldığı kararlardan olumsuz etkilenmiştir. Yerelleşme eğilimleri güçlü olan Alman yerel yönetim birimleri pandemi sürecinde yurttaş odaklı hizmet anlayışını sürdürmüştür. Almanya’nın yerel yönetim yapısının yurttaş odaklı anlayışa sahip olması yerel dönüşüme açık kuruluşlar olduğunu göstermektedir.

AB’nin ulus-üstü yapılanma olarak üye ülkelerin özellikle Almanya, Fransa ve İtalya’nın kamu yönetimleri ile yerel yönetimleri üzerinde etkileri olmuştur. AB’nin, üye ülkelerinin yerel yönetimler sistemine ve yönetsel yapısına doğrudan müdahale hakkı bulunmamaktadır. AB’nin kurucu anlaşmalar, genel düzenlemeler ve çeşitli politikalarla üye ve aday ülkelerin yerel yönetimler alanını şekillendirdiği ve dönüştürdüğü görülür. Küreselleşme ideolojisinin etkilediği ve tetiklediği yerel dönüşüm AB üye ülkeleri Almanya, Fransa ve İtalya’nın yerellik anlayışına ivme kazandırmıştır. AB üye ülkelerinin küresel pandemi ile mücadele kapsamında uyguladığı kısıtlama ve yasaklamalardan yerel yönetim kuruluşları olumsuz etkilenmiştir.

Pandeminin ortaya çıkardığı yapısal dönüşüm merkezi yönetim modellerinin sorgulanmasına yol açmış, yerel düzeydeki hizmetlerin karşılanması için yurttaş merkezli politikaların yerine getirilmesinin gerekliliğini göstermiştir. Almanya, Fransa, İtalya ve Türkiye’de yerel yönetim sistemlerinin tekrardan gözden geçirilmesi, yerel özerklik ve yerel katılımın güçlendirileceği bir yönetime girilmesi gerekmektedir. İncelenen dört ülkede de yerel yönetimlerin anayasal güvenceye sahip olduğu görülmektedir. Almanya, Fransa, İtalya ve Türkiye’nin anayasaları yerel yönetimlerin, yerinden yönetim hizmetlerini yerine getiren mali ve idari açıdan özerk kuruluşlar oldukları anayasada açıkça ifade edilmiştir. Yine dört ülkede ortaya çıkan genel özellik pandemi reaksiyonuyla yerel halkın ve milletlerin aynı seviyede yerel hizmetlerden faydalanamadığı ve yerel yönetimler alanında reforma ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Bu çerçevede Almanya, Fransa, İtalya ve Türkiye’nin yerel

yönetimleri benzerlik ve farklılıklar barındırmasına rağmen ülkelerin yerel yönetim sistemlerinden hareketle genel bir politika önerisi sunulabilir.

TARTIŞMA

Yerel yönetimler konusu ile ilgili literatür yazımı oldukça geniş bulunmaktadır. Küreselleşme ve yerel yönetimler alanında da araştırmacılar tarafından genel teoriler geliştirilmiş ve sürecin boyutları değerlendirilmiştir. Devletlerin, dönüşümünü hızlandıran küreselleşme kavramı yurttaşların ve milletlerin hayat sahasının tümüne nüfuz ederken yerel yönetimler alanında da büyük değişimler yaratmıştır. Yerel yönetimler, yerel halkın yönetime katıldığı ve genel siyasetin şekillendiği kuruluşlar olarak yurttaşların yaşamının her boyutuna sirayet edebilmektedir. Küreselleşmenin, sağladığı kaynaklar devletleri siyasi ve ekonomik açıdan etkilemiş, sosyal politikalar ile küresel çevre siyaseti bu ekseninde şekillenmiştir. Zamanın ruhunu taşıyan küreselleşme ideolojisi yurttaşların yaşamına yönelik fırsatlar sunarken yaşanan küresel pandemi krizi, insanlık tarihini değişim sürecinin içerisine sürüklerken küreselleşmenin yerine yeni bir kavramın doğuşunun zeminini hazırlamıştır. Yerel yönetim kuruluşlarının politikalarına endeksli gelişim gösteren devletlerin politikalarını aşındıran küreselleşme nüvesinin yerine devletlerin yerel yönetsel yetkilerinden feragat etmesi ve yerel yönetimler sisteminin güçlendirildiği ulus-üstü bir kuruluşa yetki verilmesi gerektiğini öngören yenedünya küreselleşmesi yaklaşımının temelleri atılmıştır. Yenedünya küreselleşmesi yaklaşımı sistemsiz biçimde yerel ilkeleri tasarlayan pandemi dönemiyle yurttaşların çözüm arayışlarına karşı kutsal ortak mücadele kavramını ön plana çıkaran ve evrensel devlet anlayışı gereği kutsal ittifakların oluşturulması gerektiğini ifade eden yaklaşımdır. Her devletin kendini dünyanın merkezinde görmesi ve yurttaşlık tarihinin merkezinde yer aldığını düşünmesi yerine yenedünya küreselleşmesi yaklaşımı devletlerarasındaki çatışmaların sona erdirilmesini ve küresel kriz durumlarında ortak çözüm arayışı görüşünün hâkim olduğu Yurttaşlar Birliği'nin oluşturulması gerektiği tezini savunmaktadır.

Yerel yönetimler, yurttaşların kamusal sorunlarına çözüm üretmek noktasında politikalar geliştiren yurttaşlar ve kamu arasında köprü vazifesi ifa eden, hizmette halka yakınlık ilkesi doğrultusunda yerel alanda oluşan problemleri çözüme kavuşturan, alan olarak literatürdeki önemini korumaktadır. Küreselleşme ve pandemi süreciyle birlikte yerelleşme ve yerel politikalar önem kazanmıştır. Devletlerin küresel pandemi sürecinden en hafif düzeyde zarar görmek amacıyla uyguladığı içe kapanma politikaları ve sınırlarına set çekmeleri ile genel düzeyde politikaları hayata geçirememeleri sonucunda hizmet götürme konusunda

eşitliğin sağlanamamasına yol açmıştır. Yerel kamusal hizmetlerin hangi birim tarafından yerine getirileceği tartışma konusu olmasına rağmen müşterek ihtiyaçların öncelikle coğrafi alan olarak küçük yerel yönetim tarafından karşılanması gerekmektedir. Çünkü halka kazandırılacak olan hizmetlerin toplumsal beklentilerle doğru orantılı olarak şeffaf ve kalıcı şekilde uygulanması yerel yönetim idareleri tarafından daha uygun ve az maliyetle karşılanabilir. Bu doğrultuda artan küreselleşme döneminde ve pandemi sürecinde uyguladıkları politikalar ekseninde yetki alanlarını genişleten ve halka doğrudan hizmet götüren AB ve Türk yerel yönetim sistemlerinin dönüşümüne yönelik evrensel bir değer taşıyan yerel yönetim modeli araştırmacı tarafından öneriler kısmında sunulmuştur.

ÖNERİLER

Pandemi dönemi ve yenedünya küreselleşmesi yaklaşımının öngördüğü yerel yönetimler yapılanması milletlerin ve yurttaşların yerel politikalarının şekillenmesinde etkili olacaktır. Geleceğin yerel yönetim modellerine ilişkin, önerilerin ve politikaların gerçekleşip gerçekleşmeyeceği değil idari ve mali açıdan özerkliği güçlendirilmiş yeni bir yerel yönetim modeline ve devletler üstü yapıya ihtiyaç duyulduğu savını ön plana çıkarmaktadır.

Yenedünya küreselleşmesi yaklaşımı ve pandemi döneminde yeniden reformlara tabi tutulan yerel yönetimlerin dönüşümü milletlerin bütünleşmesini ve yurttaşlar arasında eşitlik anlayışını sağlayacaktır. Toplumsal yapı düşünülerek oluşturulan sosyal politikalar revizyonu ve küresel çevre siyasetinin gelişimi ile ortak yerel politikalar, yurttaşların yerel düzeydeki kalitesini yükseltecektir. İçinde bulunulan mevcut yerel yönetim sistemleri her ne kadar anayasal statüde yerel özerkliğe sahip olsa da mevcut sistemlerin devam etmesi toplumu dikkate almayan hizmet politikalarının uygulanması yurttaşlar arasında kutuplaşmalara yol açacaktır. Çalışmada referans ülkeler olarak alınan; Almanya, Fransa, İtalya ve Türkiye’de sistemsel problemler yaşamaktadır. Fransa, İtalya ve Türkiye’de yerel yönetimler alanında geniş reformlar yapılmasına rağmen merkeziyetçi anlayışın sisteme olan hâkimiyeti azaltılmamıştır. Almanya’da yerel yönetimler alanı gelişmiş olmasına rağmen küresel pandemi döneminin getirdiği ekonomik bunalımlardan etkilenmiş ve kararları merkezden yönetmeyi tercih etmiştir. Yerel yönetimlerin büyümesi, çeşitlenmesi, sayıca artması ve dolayısıyla yürütülen kamu hizmetleri çeşitlenmesi yeni düzenlemelere ihtiyaç olduğunu göstermiştir.

Almanya, Fransa, İtalya ve Türkiye’nin yerel yönetim yapıları incelendiğinde benzerlikler kadar farklılıklarında bulunduğu görülmektedir. Dört ülkeden her biri küresel pandemi döneminde farklı politikalara yönelmiş, merkezi yönetimin kontrolünde salgın

mücadelesi verilmiştir. Nitekim devletlerin merkezi yönetimden, yurttaşların problemlerine doğrudan çözüm getirememesi ve hizmette aksamaların yaşanması sebep olmuştur. Bu nedenden dolayı yurttaşların gereksinimlerine doğrudan çözüm üretebilen yerel yönetimlerin idari ve mali özerkliği sağlanmalıdır. Devletler, ulusal sınırları içerisinde bulunan yerel yönetimler yapısına azami düzeyde müdahale etmelidir. Yerel hizmetlerin yerinde getirilmesinde merkezi yönetim tarafından sağlanan ekonomik kaynaklar yerine gelir ve giderlerini kontrol eden bölgelere göre farklılık gösteren kaynak aktarımı eşit düzeyde yapılmalıdır. Küresel pandemi dönemiyle yaşanan dönüşüm sonucunda ortak yerel yönetim politikaları geliştirilmelidir. Yasaların öngördüğü çerçevede AB üye ülkeleri Almanya, Fransa, İtalya ile üyelik sürecinde bulunan Türkiye'nin yerel yönetim yapılarından hareketle geneli kapsayan yerel yönetim modelinin geliştirilmesi gerekmektedir. Küresel pandemi döneminde hizmette yaşanan aksamlar ve yurttaşların refah seviyelerinde görülen düşüşler yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ve reforma tabi tutulması ihtiyacını öne çıkarmıştır. Yenidünya küreselleşmesi yaklaşımıyla, öne sürülen ilkeler; “kutsal ortak mücadele, evrensel medeniyet, yerel hareketlilik ilkesi, kutsal İttifaklar, şehir devletlerinin yükselişi, dönüşüm sürecinde ortak yerel politikalar” ile teorik yapısı oluşturulan “yurttaşlar birliği” oluşumuna uluslararası düzen ihtiyaç duymaktadır. Devletler üstü yapı olarak yurttaşların güvenliğini sağlayan BM'nin küresel pandemi döneminde başarılı olamaması kuruluşun yeterli donanıma sahip olmadığı gerçeği insanlık krizi karşısındaki çaresiz bekleyişinden anlaşılmaktadır. Her dönem kendini yeniden üreten dünya sistemi, yeni bir ulus üstü kuruluşun varlığına ihtiyaç duymaktadır. Devletlerin ekonomik, siyasi, teknolojik alanlardaki ilerlemelerini etkilemeden tüm organları yurttaşların taleplerine göre şekillenecek bir yapının, oluşturulmasına dünya sistemi ihtiyaç duymaktadır. Devletlerin beklentilerini karşılayamayan ulus üstü kuruluşların varlığının sorgulanması, her bir dünya devletinin kendi önlemleri doğrultusunda yol haritası izlemeleri, gelişmiş, gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkeler arasındaki refah farklılıklarının görünürlüğünü sağlamıştır. Bu yüzdendir ki ekonomik, siyasi, teknolojik ve sağlık sektöründe eşit imkânlar sahip olmayan devletlerarasında oluşan refah uçurumunun önlenmesi için uluslararası karar mekanizmasının devletler tarafından oluşturulması gerekmektedir.

Küresel pandemi dönemi sonrası devletlerarasında oluşabilecek sonuçları tahmin etmek zor olmasa da yerel yönetimlerin, kararlı politikaları şehir devletleri yönünde ivme kazanmasını sağlamıştır. Tüm yerinden yönetim kuruluşları, yurttaşların temel gereksinimlerini karşılamak için seferber olmuş yaşanan olağanüstü hal çağına damga vurmuştur. Devletler, kamu hizmetlerini başkentlerinden yürütmeye çalışırken yerel

yönetimler yurttaş talebi odaklı politika yürütmüştür. Kamusal hizmetlerin yerine getirilmesinde öncü rolü üstlenen yerinden yönetim kuruluşlarının, devletlerin genel politikaları yerine “Evrensel Yerel Yönetim Modeli” geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Evrensel yerel yönetim modeli, farklı milletlerin sahip olduğu sistemsal farklılıkların giderilmesi ve ortak işbirliği platformunun oluşturulması açısından önem taşımaktadır. Yerel yönetimler sisteminde şehirler arasındaki gelişmişlik düzeyinin farklılaşması ve sosyal refah seviyesinin azaltılması yeni modelin temel savlarından biri olacaktır. Yerel katılımın sağlanması amacıyla hareket edilmesi ve yerel yönetimlerin demokratikleştirilmesi gerekliliği ortak görüşü oluşturulmalıdır. Dolayısıyla yerel yönetimler sisteminde birliğin oluşturulması ve sürekliliğin sağlanması yerel yönetim mekanizmasının geliştirilmesi aracılığıyla hazırlanacak model ile mümkün hale gelmektedir. Yerinden yönetim anlayışının ve değerlerinin gelişmeye ve yaygınlaşmaya başlaması, yurttaşların olabildiğince yönetsel mekanizmaya dâhil olduğu bir model ortaya koyma çabasını beraberinde getirmiştir. Yurttaşların karar verme sürecine dâhil edilmesi ve küresel salgın süreçlerine ilişkin bilgilendirme faaliyetleri sağlanmalıdır. Yerel düzeyde farklı düşünceye sahip yurttaşlar bir araya gelerek ve ortak bir zemin oluşturulabilir. Yerel makamların hesap verilebilirliği artırılır. Yurttaşları küresel salgın sorunları karşısında çözüm noktasında harekete geçirebilir. Farklı düşüncelere sahip yurttaşlardan oluşan dayanışma ortamı oluşturulabilir. Yerel yönetimlerin ekonomik istihdamı sağlamak için kaynakları artabilir. Pandemi dönemi sonrasında yaşanan gelişmelerin tekrarlanmaması için yerel yönetimlerin üstlendiği hizmetleri kaynak savurmadan yerine getirmesi gerekmektedir. Yurttaşların yararı doğrultusunda, etkililik ve verimlilikle birlikte çoğulcu ve özgürlükçü anlayışın somut olarak yerel yönetim modeline yansımaları değerlendirilmelidir. Fransa, İtalya ve Türkiye’nin, merkezin taşra kuruluşlarını ve yerel yönetim kuruluşlarını da içerecek biçimde, hizmet üreten kuruluşların yeniden yapılandırılması gerekmektedir. Yerel yönetimlerin dönüşümünü sağlayacak olan yapılanmanın güçlü ve demokratik bir düzende sağlanması gerekmektedir.

Çalışmanın kapsamında Almanya, Fransa, İtalya ve Türkiye’nin yenedünya küreselleşmesi yaklaşımı ve pandemi döneminde yerel yönetimler sistemlerinin dönüşümü referans olarak alınmıştır. Çalışmanın sınırlarını oluşturmak amacıyla Almanya, Fransa, İtalya ve Türkiye örnek ülkeler olarak belirlenmiştir. Evrensel bir yerel model önerisinin sunulabilmesi için diğer ülkelerin yerel yönetim sistemlerinin araştırmacılar tarafından yeni çalışma alanları olarak genişletilmesi ve geliştirilmesi literatüre fayda sağlayabilir.

KAYNAKÇA

- Açar, D. A.** (2020). Küresel Yönetişim Çerçevesinde Küresel Sağlık Riskleri ve 2020 Pandemi Krizi, Elif Uzgören & Dilaver Arıkan Açar (Ed.), *Küreselleşmenin Krizi Pandemi Ve Uluslararası Siyaset*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, s.19-44.
- Adıgüzel, Ş.** (2012). 6360 Sayılı Yasa'nın Türkiye'nin Yerel Yönetim Dizgesi Üzerine Etkileri: Eleştirel Bir Değerlendirme. *Toplum ve Demokrasi Dergisi*, 6(13), 153-176.
- Ağaoğulları, M. A., & Köker, L.** (2004). *İmparatorluktan Tanrı Devletine*. İmge Kitapevi.
- Akbulut, U. F. A., & Göküş, M.** (2017). Küreselleşme ve Yerelleşme Sürecinde Bölgesel Kalkınma Ajansları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 20(1), 79-88.
- Akçakaya, M.** (2017). Yeni Yönetim Anlayışının Yerel Yönetimlere Yansımaları. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(9), 105-130.
- Aksoy, M.** (2020). Küreselleşmenin Krizi veya Krizin Küreselleşmesi: Bir Modernite Projesi Olarak Küreselleşme, Elif Uzgören & Dilaver Arıkan Açar (Ed.), *Küreselleşmenin Krizi Pandemi Ve Uluslararası Siyaset*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, s. 75-102.
- Aksu, H.** (2008). 5393 Sayılı Belediye Kanunu Çerçevesinde Kent Yönetiminde Yeniden Yapılanma, Fatma Neval Genç & Abdullah Yılmaz & Hüseyin Özgür (Ed.), *Dönüşen Kentler ve Değişen Yerel Yönetimler*, Gazi Kitapevi, Ankara, s. 35-56.
- Aliagaoglu, A. & Özkan, O.** (2020). Antik Yunan Kentlerinin (Polis) Kentsel Ekoloji Perspektifiyle Değerlendirmesi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 25(43), 1-12.
- Alpar, G.** (2021). Küreselleşme Kavramının Kökenleri. *International Journal on Social Sciences*. 6 (3), 41- 53.
- Altun, F.** (2011). *Modernleşme Kuramı Eleştirel Bir Giriş*. Küre Yayınları.
- Aras, İ.** (2020). Avrupa Birliği'ni Yıkmanın Dayanılmaz Hafifliği. *EURO Politika*, 4(2), 63-68.
- Aras, M.** (2020). Post-Covid-19 Sürecinde AB'nin "Çevre Döngüsü". *EURO Politika*, 4(2), 227-236.
- Ardıç, K., Yüksel, F., & Çevik, O.** (2004). Belediyelerde Hizmet Kalitesinin (Vatandaş Tatmininin) Ölçülmesi (Tokat Belediyesinde Bir Uygulama). *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 13(3), 63-81.

- Arı, T.** (2013). *Uluslararası İlişkiler Ve Dış Politika*. MKM Yayıncılık.
- Arıbaş, N. N.** (2015). İngiltere ve Fransa’da Merkez- Yerel İlişkilerini Yerellik (Subsidiarity) İlkesi Üzerinden Karşılaştırmak. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 6(1), 1-17.
- Arıboğan, D. Ü.** (1998). *Kabileden Küreselleşmeye Uluslararası İlişkiler Düşüncesi*. Sarmal Yayınevi.
- Arıboğan, D. Ü.** (2020). *Duvar Tarih Geri Dönüyor*. İnkılap Yayınevi.
- Arıboğan, Ü., Ayman, G., & Dedeoğlu, B.** (2000). Milletler Cemiyeti, Faruk Sönmezoğlu (Ed.), *Uluslararası İlişkiler Sözlüğü*, Der Yayınevi, İstanbul, s. 491-535.
- Arıkboğa, E.** (2018). Yerinden Yönetim ve Merkezileşmiş Büyükşehir Sisteminde Yetkilerin Dağıtılması. *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 1-34.
- Arıkboğa, E.** (2021). Büyükşehir Ve İlçe Belediyeleri, Özgür Önder & Esra Banu Sipahi & Murat Yaman (Ed.), *Yerel Yönetimler Yönetim, Siyaset, Kent ve Güncel Tartışmalar*. Gazi Kitapevi, Ankara, s. 201-245.
- Armaoğlu, F.** (2014). *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1995*. TİMAŞ Yayınları.
- Arslan, E.** (2019). Fransa’da ve Türkiye’de Yerelleşme Politikaları: İl Özel İdareleri ve Büyükşehir Belesiyeleri Üzerinden Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 28(3), 43-71.
- Arslan, İ., & Karagül, S.** (2020). Küresel Bir Tehdit (Covid-19 Salgını) ve Değişime Yolculuk. *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(Mayıs2020), 1-36.
- Arslan, K. O.** (2011). Federal Devletlerde Yerel Yönetimler Ve Demokrasiye Etkileri, *Uluslararası Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi*, 23-25 Haziran, Uluslararası Saraybosna Üniversitesi, Saraybosna.
- Aslan, S.** (2021). Covid-19 Salgınının Küreselleşmeye ve Ulus Devletlere Etkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(80), 1735-1752.
- Atakan, A.** (2016). Beşyüzüncü Yıldönümünde Ütopya. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(2), 63- 114.
- Ateş, D.** Küreselleşme: Ne Kadar Tek Boyutlu?. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 7 (1), 25-38.
- Avaner, T., & Fedai, R.** (2021). Türkiye’de Mahalle ve Köy Yönetimi, Özgür Önder & Esra Banu Sipahi & Murat Yaman (Ed.), *Yerel Yönetimler Yönetim, Siyaset, Kent ve Güncel Tartışmalar*. Gazi Kitapevi, Ankara, s. 269-288.

Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi (2014). *Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı*. Avrupa Konseyi Belge ve Yayın Departmanı.

Ayata, A. (2019). Küreselleşme ve Yenidünya Düzeninde Avrupa Birliği, Murat Ercan & Ali Ayata (Ed.), *Küreselleşmenin Krizi Yeni Güç Dengeleri*, Efe Akademi Yayınevi, İstanbul, s.157-174.

Ayata, R., & Çamur, G. (2020). Sosyal Hizmet Perspektifinden Covid-19 Pandemi Süreci Ve Sosyal Sorunlara Yönelik Kriz Değerlendirmesi. *Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 21-38.

Ayrançöl, Z., & Ayrançöl, M. (2016). Yerelleşme Teorisi'nin Analizi ve Ekonomik Parametreler Üzerindeki Rasyonalitesi. *İktisat Politikası Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 55-83.

Aysan, M. F. (2012). Küreselleşme “Kriz” ve Refah Devleti, Nurullah Ardıç & Sevinç Alkan Özkan (Ed.), *Küyerel Dönüşümler Küreselleşme Zihniyet Siyaset*, Küre Yayınları, İstanbul, s.107-128.

Aytekin, İ. (2013). Küreselleşme Ve Ekonomik Küreselleşme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 123-134.

Bağlı, M. S. (2011). Alman Yerel Yönetim Yapısı. *Türk İdare Dergisi*, (473), 43-74.

Barentine, J. (2019). *France Adopts National Light Pollution Policy Among Most Progressive In The World*, [Erişim: 20.06.2022, <https://www.darksky.org/france-light-pollution-law-2018/>]

Baş, K., & Sur, H. (2021). Sağlık Hizmetlerinde Desantralizasyon Ve Türkiye'deki Uygulamaları. *SDÜ Sağlık Yönetimi Dergisi*, 3(2), 69-87.

Başarmak, H. I. B., & Öktem, M. K. (2019). Küreselleşme Sürecinde Kentselliğin Dönüşümü: Toplumsal Teknolojik ve Mekânsal Süreçler Üzerine Bir İnceleme. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 2(2), 284-300.

Batı, G. F. (2018). Siyasal Merkezilikte Mahalli İdareler Modeli: Fransa Yerel Yönetimler Sistemi, *Uluslararası Politika Akademisi*, [Erişim: 10. 05. 2022, <http://politikaakademisi.org/2018/10/20/siyasal-merkeziyetcilikte-mahalli-idareler-modeli-fransa-yerel-yonetimler-sistemi/>]

- Battal, S.** (2010). Almanya'da Yerel Yönetimler Ve Türkiye Yerel Yönetim Yapısı İle Mukayeseli Değerlendirilmesi. *Mevzuat Dergisi*, 13(147), [Erişim Tarihi: 06.05.2022, <https://www.mevzuatdergisi.com/2010/03a/03.htm>]
- Bauman, Z.** (1999). *Küreselleşme Toplumsal Sonuçları*. (Çev.) Abdullah Yılmaz, Ayrıntı Yayınları.
- Bayar, I. B.** (2005). Tarihin Sonu İlerleme Ve Küreselleşme Üzerine Bir İnceleme. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29 (2), 125-138.
- Baydarol, C.** (2007). Avrupa Birliğini Kuran Antlaşma (Maastricht Antlaşması). Maliye Bakanlığı Bütçe Ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü, İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları, 1-136.
- Bayraktar, U.** (2020). Pandemi Ve Sonrasında Yerel Yönetimler İçin Politika Önerileri, *İstanbul Politik Araştırmalar Enstitüsü*, 1-7.
- BBC News** (2021). *Tam Kapanma: Covid Salgınında Ülkeler Vatandaşlarına Nasıl Ve Ne Kadar Ekonomik Yardımda Bulunuyor*, [Erişim: 06.06.2022, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-56907130>]
- BBC News Türkçe** (2020). *Koronavirüs: Türkiye hangi ülkeye ne kadar yardım gönderdi?*, [Erişim: 11.03.2022. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-52459231>]
- Bechini, vd.** (2022). *Agricultural-Solar Park: New Resources For Energy Conversion In Italy*, [Erişim: 20.06.2022, <https://www.theflorentine.net /2022/06/14/agricultural-solar-park-new-resources-for-energy-conversion-in-italy/>]
- Bek, N., & Bek, A.** (2021). Yerel Yönetimlerin COVID-19 İle İmtihanı: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği. *Lapseki Meslek Yüksekokulu uygulamalı Araştırmalar Dergisi*, 2(4), 117-127.
- Belli, A.** (2017). Türk Yerel Yönetim Sisteminin Yerellik İlkesi Açısından Değerlendirilmesi. *Turkish Studies*, 12(3), 75-92.
- Berger, P. L.** (2017). Dinler ve Küreselleşme. (Çev. Hatice Gül), *Bilimname*, 2017(34), s.603-613.
- Berkün, S.** (2017). Kamu Açısından Yönetim. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 6(16), 638-664.

- Beşgöl, Ö. O.** (2018). Yerelleşme Bölgeselleşme ve Bütünleşme, Evren Balta (Ed.), *Küresel Siyasete Giriş: Uluslararası İlişkilerde Kavramlar, Teoriler, Süreçler*, İletişim Yayınları, İstanbul, s. 525- 545.
- Bilgenoğlu, A.** (2019). Büyük Ortadoğu Projesi Ve Arap Baharı Bağlamında Küreselleşme Ve Yenidünya Düzeninin Ortadoğu'ya Yansımaları, Murat Ercan & Ali Ayata (Ed.), *Küreselleşmenin Krizi Yeni Güç Dengeleri*, Efe Akademi Yayınevi, İstanbul, s.294.
- Bilgiç, A. K.** (2020a). Covid-19 İle Mücadele Sürecinde Yerel Yönetimlerin Genel Görünümü, *Kent Araştırmaları Dergisi*, 31(11), 2084-2112.
- Bilgiç, A. K.** (2020b). Covid-19 Sürecinde Dünya'da Ve Türkiye'de Akıllı Kent Uygulamaları, Asmin Kavas Bilgiç & Erol Uğraş Öcal (Ed.), *Covid-19'un Bugünü Ve Sonrası*, Memleket Yayınları, Ankara, s.124- 151.
- Bilgili, M. Y.** (2020). Merkezi Yönetim, Yerel Yönetimler ve Koronavirüs (COVID-19) Salgını. *Türkiye Çalışmaları*, 15(6), 219-235.
- Bimay, M., & Kaypak, Ş.** (2022). Küresel Salgın (Covid-19) Süreci Ve Yerel Yönetimlerin Hizmet Sunumunda Yapısal Ve İşlevsel Değişimler. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(23), 431-455.
- Bozatay, Ş. A., & Şahnagil, S.** (2021). Yerel Siyaset ve Demokrasi, Özgür Önder & Esra Banu Sipahi & Murat Yaman (Ed.), *Yerel Yönetimler Yönetim Siyaset Kent ve Güncel Tartışmalar*, Gazi Kitapevi, Ankara, s. 457-490.
- Budak, S.** (2020). Krizler Avrupası Ve Avrupa Birliği'nde Covid-19 Salgını Sonrası "Gelecek" Senaryolarına Bir Katkı. *EURO Politika*, 4(2), 17-25.
- Bulaç, A.** (2005). Tarihin İkinci Vaktinde Modernizmin Sonu, Mustafa Aydın & Ertan Özensel (Ed.), *Tarihin Sonu Mu?*, Vadi Yayınları, Ankara, s.99.
- Bull, H.** (2008). Devletler Sisteminin Ötesinde, (Çev. Mehmet Çelil Çelebi), David Held & Anthony Mcgrew (Ed.), *Küresel Dönüşümler Büyük Küreselleşme Tartışması*. Phoenix Yayınevi, Ankara, s. 682-688.
- Bülbül, K.** (2006). Küreselleşen Kültür ve Değişen Yerleşik Siyasal Konumlar. *Uluslararası İlişkiler*, 3(9), Özel Sayı: Küreselleşme, 205-225.
- Campanella, T.** (2019). *Güneş Ülkesi*. (Çev.) Uğur Gülsün, İlgi Kültür Sanat Yayınları, İstanbul.

- Cavlak, H.** (2017). Subsidiarite (Yerellik) İlkesi Ve Avrupa Birliği Çevre Politikası. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(11), 134-145.
- Cengiz, O.** (2021). Kapitalizm, Küreselleşme ve Covid-19 Sonrası Yeni Dünya Düzeni. *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*, 7(2), 35-57.
- Cole, A.** (2006). Decentralization in Franch: Central Steering, Capacity Building and Identity Construction. *France Politics*, (4), 31-57.
- Cole, A.** (2011). The French State And Its Territorial Challenges. *Public Administration*, 0(0), 1-16.
- Çam, E.** (2000). *Çağdaş Devlet Sistemleri*. Der Yayınevi.
- Çelenkçi, C.** (2005). Küreselleşme-Yerelleşme İlişkisi. *Sosyoloji Konferansları*, 31, 263-277.
- Çelik, M. Y.** (2012). Boyutları Ve Farklı Algılarıyla Küreselleşme. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (32), 37-74.
- Çetin, Z. Ö.** (2021). Ülke Örnekleri Üzerinden Covid-19 Sürecinde Yerel Yönetim Uygulamaları Ve Önlemleri, *Kamu Yönetimi ve Politikaları Dergisi*, 2(1), 55-80.
- Çılğın, T.** (2022). Refah Devletlerinin Covid-19 Sürecinde Uyguladıkları Sosyo-Ekonomik Destek Politikaları: Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, Danimarka Ve İsveç Örnekleri. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1/2022), 1-39.
- Çımrın, F. K.** (2020). Küreselleşme Teorisi: Söylemler Ve İddialar. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 22 (3), 1205-1219.
- Çilingir, S.** (2018). AB Hukukunda Subsidiarite İlkesi ve Uygulanması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(3), 349-371.
- Çilingir, S.** (2020). Küresel İklim Krizi ve Yönetimi: Pandemi Sonrası Dünyada Sera Gazı Emisyon Rejimi, Elif Uzgören & Dilaver Arıkan Açar (Ed.), *Küreselleşmenin Krizi Pandemi Ve Uluslararası Siyaset*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, s. 165-199.
- Çokişler, E.** (2020). Post-Corona Dönemde Uluslararası İlişkiler: Yeni “Eski Dünya”, Abdullah özdemir & Mümin Eser (Ed.), *Covid-19 Pandemi Sürecinin Sosyo-Ekonomik Ve Politik Etkileri*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, s. 37-55.
- Çoşkun, B. M.** (2017). Özelleştirme Düşüncesinin Türk Kamu Yönetiminde Devletin Etki Alanının Şekillenmesindeki Yeri Ve Önemi. *Sosyal Ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 9(2), 81-91.

Çoşkun, B., Pank, Ç., & Şen, E. (2019). Metropolitan Kent Yönetimine Geçiş: Türkiye ve İtalya Örnekleri. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 2(2). 301-314.

Çöllüoğlu, Z. M. Ö. (2020). Covid-19 Süreci ve Sonrasında Türkiye'nin Dış Politika Perspektifinin Değerlendirilmesi, Abdullah özdemir & Mümin Eser (Ed.), *Covid-19 Pandemi Sürecinin Sosyo-Ekonomik Ve Politik Etkileri*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, s. 81-105.

Çukurçayır, M. A. (2013). *Yerel Yönetim Kuram, Kurum Ve Yeni Yaklaşımlar*. Çizgi Kitabevi.

Dedeoğlu, B. (2015). *Uluslararası İlişkilerde Özel Bir Alan Bölgesel Bütünleşme*, Yenyüzyıl Yayınları.

Dedeoğlu, B. (2018). *Uluslararası Güvenlik Ve strateji*. Yenyüzyıl Yayınları.

Demir, K. A. (2014). Klasik Kamu Yönetimi Yapısından Yerelleşmeye Geçiş: Yönetişim Kapsamında Bir Değerlendirme. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 156.

Demir, Y., & Terzi, N. (2020). Modern Devletin Gelişimi: Küreselleşme. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 12(22), 1-11.

Demirer, G. (2019). Fransa 2050'ye Kadar Karbon Nötr Olmayı Hedefliyor, [Erişim: 20.06.2022, <https://www.iklimhaber.org/fransa-2050ye-kadar-karbon-notr-olmayi-hedefliyor/>]

Derin, A. (2019). *Reclaiming Power And Challenging Hegemony Through Glocalization: Smart Power In Neal Stephenson's The Diamond Age: Or A Lady's Illustrated Primer*. (Unpublished Master's Thesis). Dokuz Eylül University, Graduate School Of Social Sciences Department Of, İzmir.

Derman, G. S. (2019). Küreselleşme ve SSCB Sonrası Geçiş Döneminde Rusya Federasyonu'nda Gorbaçov Yeltsin Dönemi Küreselleşme Süreci Ve Dış Politika, Murat Ercan & Ali Ayata (Ed.), *Küreselleşmenin Krizi Yeni Güç Dengeleri*, Efe Akademi Yayınevi, İstanbul, s.319-367.

Doğru, A. (2021). *Paris Belediye Başkanı Hidalgo Salgın Yönetimi Konusunda Macron'u Eleştirdi*. Anadolu Ajansı, [Erişim: 01.06.2022, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya /paris-belediye-baskani-hidalgo-salginin-yonetimi-konusunda-macronu-elistirdi/2165189>]

- Ege, G., & Ege, M. A.** (2022). Covid-19 Küresel Sağlık Krizinin Çevresel Etki ve Sonuçları. *Journal of Environmental and Natural Studies*, 4(1), 89-95.
- Ekinci, F.** (2019). Küreselleşme Süreci Bağlamında 2000 Sonrası Dönemde Türk Vergi Politikalarının Analizine Bakış, Murat Ercan & Ali Ayata (Ed.), *Küreselleşmenin Krizi Yeni Güç Dengeleri*, Efe Akademi Yayınevi, İstanbul, s.263-292.
- Elçin, Y.** (2017). Fransa'da Yerelleşme Reformları: Türkiye Üzerinden Bir Değerlendirme. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(13), 37-54.
- Emini, F. T.** (2009). Türkiye'de Yerel Yönetimler Reformunun İç ve Dış Dinamikleri. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 16(2), 31-48.
- Emrealp, S.** (1998). Yerel Gündem 21. *Öneri Dergisi*, 2(10), 27-28.
- Ensarioğlu, S. A.** (2021). Covid-19 Salgını Sonrasında Yapılı Çevrenin Fiziksel ve Kavramsal Dönüşümü Üzerine Örgütler. *İdealkent*, Covid-19 Özel Sayısı (12), 10-45.
- Erbay, Y.** (1999). Fransa'da İdari Sistem ve Yerel Yönetimler. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 8(2), 58-74.
- Ercan, M.** (2019). Küreselleşmenin Krizi; Dünya Nereye Gidiyor? Analizsel Bir Yaklaşım, Murat Ercan & Ali Ayata (Ed.), *Küreselleşmenin Krizi Yeni Güç Dengeleri*, Efe Akademi Yayınevi, İstanbul, s. 1-28.
- Erkul, H., Kara, H., & Şimşek, S.** (2016). ABD ve Almanya Yerel Yönetimlerinin Karşılaştırılması. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 14(27), 33-58.
- Erol, V.** (2021). Türk Yerel Yönetimlerinin Yasal ve Yapısal Dönüşümünde Fransa ve İngiltere Örneklerinin Etkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 70, 123-139.
- Ersöz, H. Y.** (2011). *Sosyal Politikada Yerelleşme*. İstanbul Ticaret Odası Yayınları.
- Erşen, E.** (2020). Koronavirüs Küreselleşme Ve Uluslararası Sistem, Türkiye Cumhuriyeti Dış İşleri Bakanlığı Stratejik Araştırmalar Merkezi, *Covid-19 Sonrası Küresel Sistem: Eski Sorunlar Yeni Trendler*, SAM Yayınları, Ankara, s. 58-61.
- Eryılmaz, B.** (2013). *Kamu Yönetimi Düşünceler- Yapılar- Fonksiyonlar- Politikalar*. Umuttepe Yayınları.

Eseroğlu, İ. (2019). Dönüş(tür)üm Kavramı Üzerinden Bir Mekânsal Okuma Denemesi: Kentler Küreselleşirken, Murat Ercan & Ali Ayata (Ed.), *Küreselleşmenin Krizi Yeni Güç Dengeleri*, Efe Akademi Yayınevi, İstanbul, s. 489-507.

Etiler, N. (2020). Yerel Yönetimler Ve Salgınlarla Mücadele. *Türk Tabipler Birliği*, Covid-19 Pandemisi Altıncı Ay Değerlendirme Raporu, s. 67-73.

European Commission (EU) (2020). *A resilient tomorrow: Covid-19 response requires societies to transform*, [Erişim: 25.02.2022. https://joint-research-centre.ec.europa.eu/jrc-news/resilient-tomorrow-covid-19-response-requires-societies-transform-2020-05-15_en]

European Commission (EU) (2020). *Coronavirus Global Response: Saturday's summit raised €6.15 billion for universal access to coronavirus vaccines*, [Erişim:25.02.2022. <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/news/coronavirus-global-response-saturdays-summit-raised-eu615-billion-universal-access-coronavirus-2020-06-29en>]

European Commission (EU) (2020). *Coronavirus: Commission proposes to activate fiscal framework's general escape clause to respond to pandemic*, [Erişim: 25.0.2022. <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip20499>]

European Commission (EU) (2020). *Coronavirus: EU Mobilises €10 Million for Research*. [Erişim: 24.02.2022, <https://ec.europa.eu/info/news/coronavirus-eu-mobilises-eur10-million-for-research-2020jan-31en>]

European Commission (EU) (2020). *EU Mobilises Immediate Support for its Western Balkan Partners to Tackle Coronavirus*, [Erişim: 25.02.2022. [_https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ro/ip20561](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ro/ip20561)]

European Commission (EU) (2020). *EU Policy On The Urban Environment-Overview*. [Erişim: 30.05.2022, <https://ec.europa.eu/environment/urban/indexen.htm>]

European Commission (EU) (2020). *Vaccines and the EU's coronavirus response*, [Erişim: 25.02 .2022. <https://ec.europa.eu/info/strategy/recovery-plan-europe/recovery-coronavirus-success-stories/health/vaccines-and-fight-against-coronavirusen>]

European Commission (EU) (2020). *Vaccines and the EU's coronavirus response*, [Erişim:25.02.2022. <https://ec.europa.eu/info/strategy/recovery-plan-europe/recovery-coronavirus-success-stories/health/vaccines-and-fight-against-coronavirusen>]

European Commission (EU) (2022). *Science For Environment Policy Air Pollution Exposure May Increase Severity And Fatality Of Covid-19 Infections*, [Erişim: 30.05.2022,

https://ec.europa.eu/environment/integration/research/newsalert/pdf/577na6_en-1369_long-term-exposure-to-pm10-above-who-guidelines-exacerbates-covid-19-severity-and-mortality.pdf]

Fairman, G. (2019). *Understanding the Terminology of Global Content*. [Erişim: 17.02.2022, <https://www.bureauworks.com/blog/what-is-glocalization-understanding-the-terminology-of-global-content-fc/>]

Falk, R. (2002). *Yırtıcı Küreselleşme Bir Eleştiri*, (Çev.) Ali Aksu, Küre Yayınları, İstanbul.

Fidan, C. & Akdur, R. (2022). Hava Kirliliği Ve Covid-19. *ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi*, 7(2), 368-378.

Follesdal, A. (1998). Survey Article: Subsidiarity. *The Journal Of Political Philosophy*, 6(2), 190-218.

Fukuyama, F. (2005). *Tarihin Sonu Mu?*, (Çev. Yusuf Kaplan), Mustafa Aydın & Ertan Özensel, *Tarihin Sonu Mu?*, Vadi Yayınları, Ankara, s. 22-55.

Fukuyama, F. (2011). *Tarihin Sonu Ve Son İnsan*. (Çev.) Zülfü Dicleli, Profil Yayıncılık, İstanbul.

Gazete Duvar (2021). *Fransa'da Nice Belediyesi Haftasonu Yasağı İstedi: Turistler Virüs Getiriyor*, [Erişim: 01.06.2022, <https://www.gazeteduvar.com.tr/fransada-nice-belediyesi-haftasonu-yasagi-istedi-turistler-virus-getiriyor-haber-1513982>]

Geray, C. (1997). İtalya'da Yerel Yönetimler. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 6(1), 53-76.

Giddens, A. (2000a). *Elimizden Kaçıp Giden Dünya*. (Çev.) Osman Akınhay, Alfa Yayıncılık, İstanbul, s. 20.

Giddens, A. (2000b). *Üçüncü Yol Sosyal Demokrasi'nin Yeniden Dirilişi*. (Çev.) Mehmet Özay, Birey Yayıncılık, s.45.

Giddens, A. 2008). *Küreselleşme – Gerekli Bir Mit Mi?*, (Çev. Mehmet Celil Çelebi), David Held & Anthony Mcgrew (Ed.), *Küresel Dönüşümler Büyük Küreselleşme Tartışması*. Phoenix Yayınevi, Ankara, s.81-87.

Gilpin, R. (2008). *Küresel Ekonomide Ulus-Devlet*, (Çev. Ezgi Sarıtaş), David Held & Anthony Mcgrew (Ed.), *Küresel Dönüşümler Büyük Küreselleşme Tartışması*. Phoenix Yayınevi, Ankara, s.412-423.

Giovanni, D. vd. (2008). Globalization: A Brief Overview. *International Monetary Fund Issues Brief*, 1-8.

Girgin, K. & Biren, I. (2011). *21. Yüzyıl Perspektifinde Dünya Siyaseti Ve Sorunlar*. Yeni Yüzyıl Yayınları.

Gouvernement (2020). *Plus de 10 800 places d'hôtel supplémentaires désormais mobilisées pour les sans-abri et 95 sites d'hébergement spécialisés pour des malades du Covid ouverts en France*, [Erişim: 29.05.2022, <https://www.gouvernement.fr/plus-de-10-800-places-d-hotel-supplementaires-desormais-mobilisees-pour-les-sans-abri-et-95-sites-d>]

Göngen, A. M. (2013). Küreselleşmenin Ekonomik Boyutu Küreselleşmeyi Yöneten Üç Ana Kurum: IMF, Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29, 117-134.

Göze, A. (2015). *Siyasal Düşünceler ve Yönetimler*. Beta Yayıncılık.

Güçyetmez, F. (2020). Interdependence And Hegemony In Europe During The Pandemic Process. *Euro Politika*, 4(2), 271-305.

Güler, B. Ş. (2011). Küreselleşmenin Merkezi Aktörlerinden Biri Olarak Avrupa Birliği. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 10 (2) , 47-62.

Günar, D.Ö., & Günar, A. (2020). Covid-19 Krizi'nin Avrupa Birliği'ne Ekonomik Etkisi Üzerine. *EURO Politika*, 4(2), 141-161.

Gündoğmuş, Y. N. (2022). *Türkiye'den 160 ülkeye Kovid-19 salgınıyla mücadele desteği*. [Erişim: 11.03.2022. <https://www.aa.com.tr/tr/koronavirus/turkiyeden-160-ulkeye-kovid-19-salginiyla-mucadele-destegi /2465665>]

Gündüz, O., Yalçın, M., & Arslan, Ş. (2021). Covid-19 Salgın Sürecinde Kadın Konukevi Hizmetleri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 21(51), 349-369.

Güngör, B. (2020). Türkiye'de Covid-19 Pandemi Süresince Alınan Önlemlerin Kriz Yönetimi Perspektifinden Değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademisi Dergisi*, 4(4), 818-851.

Habermas, J. (1993). *İdeoloji Olarak Teknik ve Bilim*, (Çev.) Mustafa Tüzel, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Habermas, J. (1998). *Sosyal Bilimlerin Mantığı Üzerine*, (Çev.) Mustafa Tüzel, Kabalcı Yayınevi, İstanbul.

- Habermas, J.** (2002). *Küreselleşme Ve Milli Devletlerin Akıbeti.* (Çev.) Medeni Beyaztaş, Bakış Yayınları.
- Habermas, J.** (2003a). *Kamusallığın Yapısal Dönüşümü,* (Çev.) Tanıl Bora & Mithat Sancar, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Habermas, J.** (2003b). *İnsan Doğasının Geleceği,* (Çev.) Kaan H. Ökten, Everest Yayınları, İstanbul.
- Hamamcı, E. D. E.** (2021). *Bölgesel Kalkınma Politikalarındaki Dönüşüm: Yerel Ekonomik Kalkınma.* Gazi Kitabevi.
- Held, D. & Mcgrew, A.** (2008a). Büyük Küreselleşme Tartışması, (Çev. Ali Serkan Mercan & Eray Sanat), David Held & Anthony Mcgrew (Ed.), *Küresel Dönüşümler Büyük Küreselleşme Tartışması.* Phoenix Yayınevi, Ankara, s.7-69.
- Held, D., & Mcgrew, A.** (2008b). Küresel İletişim Çağında Kültürün Kaderi, (Çev. Bülent Özçelik), David Held & Anthony Mcgrew (Ed.), *Küresel Dönüşümler Büyük Küreselleşme Tartışması.* Phoenix Yayınevi, Ankara, s.283-286.
- Heywood, A.** (2011). Küresel Siyaset. (Çev.) Nasuh Uslu & Haluk Özdemir, Adres Yayınları.
- Heywood, A.** (2013). Siyaset. (Çev.) Bekir Berat Özipek, Liberte Yayınları, Ankara
- Hirst, P., & Thompson, G.** (2008). Küreselleşme – Gerekli Bir Mit Mi?, (Çev. Mehmet Celil Çelebi), David Held & Anthony Mcgrew (Ed.), *Küresel Dönüşümler Büyük Küreselleşme Tartışması.* Phoenix Yayınevi, Ankara, s.123-132.
- Hobbes, T.** (2004), *Leviathan.* (Çev.) Semih Lim, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Huntington, S. P.** (2019). *Medeniyetler Çatışması ve Dünya Düzeninin Yeniden Kurulması,* (Çev.) Mehmet Turhan & Y. Z. Cem Soydemir, Okuyan Us Yayıncılık, İstanbul.
- Hürriyet** (2019). *Fransa'da Çevreyi Koruma Temel İlkeler Arasında Yer Alacak,* [Erişim: 20.06.2022, <https://www.hurriyet.com.tr/avrupa/fransada-cevreyi-koruma-temel-ilkeler-arasinda-yer-alacak-41321379>]
- Hüsmenoğlu, M. & Kuşaklı B. Y.** (2021). Almaya Sağlık Sistemi Covid-19 Pandemisi Durum Analizi. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi,* 8(2), 156-162.
- İnce, M.** (2009). Küreselleşme Ve Yerelleşme: Bir Çelişki Mi?. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi,* 11(1), 259-275.

İSSA (Excellence In Social Security) (2020). *Social Security Responses To Covid-19: The Case Of Italy*, [Erişim: 06.06.2022, <https://ww1.issa.int/analysis/social-security-responses-covid-19-case-italy>]

İSSA (Excellence In Social Security) (2020). *Covid-19- Social Security Measures In France*, [Erişim: 06.06. 2022, <https://ww1.issa.int/analysis/covid-19-social-security-measures%20-france>]

Kahveci, T., & Aras, K. (2021). Hukuk-İktidar İlişkisi Üzerine Tarihsel Ve Kuramsal Bir Soruşturma: Carl Schmitt Walter Benjamin Ve Giorgio Agamben’de Hukuk-İktidar İlişkisi. *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 32, 21-48.

Kalaycı, S. (2021). Sosyal Hizmetlerin Yerel Yönetimlerde Örgütlenmesi Üzerine Bir Değerlendirme. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 21(52), 689-714.

Kap, D. (2020). *Yerel Yönetimlerin Pandemiyle Mücadelesi (4) Salgınla Mücadelede Bütünlüklü Bir Politika Gerekli...* [Erişim: 20.05.2022, <https://www.sivilsayfalar.org/2020/05/08/yerel-yonetimlerin-pandemiyle-mucadelesi-4-salginla-mucadelede-butunluklu-bir-politika-gerekli/>]

Karaer, T. (1989). Federal Almanya’da Siyasal ve Yönetimsel Yapının Genel Görünümü. *Amme İdare Dergisi*, 22(4), 15-29.

Karışık, F. (2013). Kamu Yönetiminin Yeniden Örgütlenmesi ve Kamu Hizmetlerinin Yürütülmesinde Yerellik İlkesi ve Türkiye’de uygulanabilirliği. *Sosyal Bilimler Metinleri*, 2013 (2), 1-21.

Karışık, F., & Sezer, Ö. (2006). Türk Anayasalarında Yerel Yönetimler. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 15(2), 5-30.

Karsantık, İ. (2021). Crisis Management on Education Policies during Covid-19: The Case of China USA and Italy. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 17(Pandemi Özel Sayısı), 3128-3147.

Kartal, N. (2021). İl Özel İdareleri, Özgür Önder & Esra Banu Sipahi & Murat Yaman (Ed.), *Yerel Yönetimler Yönetim, Siyaset, Kent ve Güncel Tartışmalar*. Gazi Kitapevi, Ankara, s. 247-266.

Kaya, F., & Atalay, M. (2020). *Küreselleşme Ve Yerelleşmeyle Küyerelleşme*. Gece Kitaplığı.

- Kaypak, Ş.** (2013). Çevre Sorunlarının Çözümünde Küresel Çevre Politikalarının Önemi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 31, 17-34.
- Kazgan G.** (2000). *Küreselleşme Ve Ulus Devlet Yeni Ekonomik Düzen*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Keleş, R.** (2009). *Yerinden Yönetim Ve Siyaset*. Cem Yayınevi.
- Keleş, R.** (2010). *Kentleşme Politikası*. İmge kitabevi.
- Keohane, R. O.** (2008). Uluslararası Toplumda Egemenlik, (Çev. Cemil Boyraz), David Held & Anthony McGrew (Ed.), *Küresel Dönüşümler Büyük Küreselleşme Tartışması*. Phoenix Yayınevi, Ankara, s.178-195.
- Kerman, U.** (2009). Avrupa Birliği: Yerel Ve Bölgesel Yönetimler. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(1), 273-286.
- Kerrouche, E.** (2010). "The Exceptionalism of French Local Government". *French Politics, Macmillan Publishers*, 8(1), 96-100.
- Keyman, E. F.** (2006). Küreselleşme, Uluslararası İlişkiler ve Hegemonya. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 3(9), 1-20.
- Khonndker, H. H.** (2013). Küreselleşme Yerine Küyerelleşme: Sosyolojik Bir Kavramın Değerlendirilmesi, (Çev.) İrem Tükel, *Sosyoloji Dergisi*, 28, s.177-189.
- Kıvılcım, F.** (2013). Küreselleşme Kavramı Ve Küreselleşme Sürecinin Gelişmekte Olan Ülke Türkiye Açısından Değerlendirilmesi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5 (1), 219-230.
- Koç, E.** (2021). Covid-19 Krizinin Diplomasiye Etkisi Ve Uluslararası Sistemde Artan Belirsizlikler. *Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Dergisi*, 4(1), 108-121.
- Koçak, H.** (1996). İtalya'da Yerel Yönetimler. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 5(4), 57-66.
- Koçak, H.** (2009). Küreselleşme Ve Yerelleşme Çağında Yerel Demokrasi Ve Kentsel Yaşam. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10, s. 133-142.
- Koçaş, B.** (2019). Küreselleşme-Yerelleşme Arasındaki Diyalektik İlişkinin Kente Yansıması Olarak Cittaslow (Yavaş Kent) Hareketi. *Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(18), 470-482.
- Koçdemir, K.** (2004). *Milli Devlet ve Küreselleşme Anlamı Değişen Sınırlar*. Ötüken Neşriyat.

- Konak, N.** (2011). Ekonomik Küreselleşme Ve Ulus-Devlet: Kuramsal Yaklaşımlar. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 28 (1), 149- 164.
- Koşar, N.** (2013). İtalya’da Yerel Yönetimler Ve Merkezi Yönetim-Yerel Yönetimler Arası Mali İlişkiler. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 9(18). 327-348.
- Köroğlu, N. Ö., & Anarat, C. C.** (2020). Covid-19 Sonrası AB’nin Geleceği Üzerine Bir Projeksiyon: Krizler ve Değişimler, *EURO Politika*, 4(2), 27-62.
- Köse, A. B.** (2021). Covid-19 ve Kentler I: Yönetim Açmazı. [Erişim: 20.04.2022, <https://sarkac.org/2021/12/covid-19-ve-kentler-i-yonetim-acmazi/>]
- Kuhlmann, S.** (2011). Decentralisation in France: The »Jacobin« State Stuck Between Continuity And Transformation’. *Hrvatska I Kompatativna Javna UpravaPRAVA*, 11(2), 311-336.
- Kurt, Ü.** (2018). Küreselleşme ve Ekonomik Kompleksite İlişkisi: Türkiye Örneği. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(3), 2195-2202.
- Küçük, H.** (2019). Yerel Yönetim Sisteminde İtalya Örneği. *Journal of Political Administrative and Local Studies*, 2(1), 1-26.
- Kürkçü, D. D.** (2013). Küreselleşme Kavramı Ve Küreselleşmeye Yönelik Yaklaşımlar. *Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 3 (2), 1-11.
- Leblebici, D. N., & Çelik, D.** (2021). Dünyada Yerel Yönetimlere Dair Gelişmelerin Değerlendirilmesi, Özgür Önder & Esra Banu Sipahi & Murat Yaman (Ed.), *Yerel Yönetimler Yönetim, Siyaset, Kent ve Güncel Tartışmalar*. Gazi Kitapevi, Ankara, s. 439-454.
- Linklater, A.** (2015). *Siyasal Topluluğun Dönüşümü*, (Çev.) Mahinur Akşehir Uygur, Röle Akademik Yayıncılık, Ankara.
- Machiavelli, N.** (2015). *Prens*. (Çev.) Kemal Atakay, Can Sanat Yayınları, İstanbul.
- Mahiroğulları, A.** (2005). Küreselleşmenin Kültürel Değerler Üzerine Etkisi. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 50, 1275-1288.
- Manga, M., & Cengiz, O.** (2020). Ekonomik Küreselleşme Kurumsal Kaliteyi İyileştiriyor Mu? Ferda Nakipoğlu Özsoy & Aslı Özpolat (Ed.), *Küreselleşme Çerçevesinde Yeni Ekonomi Ve Bileşenleri*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, s. 91-112.

- Mann, M.** (2008). Küreselleşme Ulus-Devletin Yükselişine Son Mu Verdi?, (Çev. Cemil Boyraz), David Held & Anthony Mcgrew (Ed.), *Küresel Dönüşümler Büyük Küreselleşme Tartışması*. Phoenix Yayınevi, Ankara, s.164-177.
- Mengi, A.** (2004). Yerinden Yönetim: Avrupa Birliği'nde Bölgeler Ulus Devlete Karşı mı?. *Mülkiye Dergisi*, 28(45), 47-56.
- Mengi, A.** (2021). Yerel Yönetim Hukuku- Bir Öneri, Özgür Önder & Esra Banu Sipahi & Murat Yaman (Ed.), *Yerel Yönetimler Yönetim Siyaset Kent ve Güncel Tartışmalar*, Gazi Kitapevi, Ankara, s.102-127.
- Metin, Y., & Altan, Y.** (2011). Lizbon Antlaşması Sonucunda Subsidiarite İlkesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(3), 131-147.
- Milliyet** (2020). *Türkler Ambulans Uçakla Getirilecek*, [Erişim: 27.02.2022. <https://www.milliyet.com.tr/gundem/turkler-ambulans-ucakla-getirilecek-6132862>]
- Miş, N.** (2020). Covid-19'un Ulusal Siyasetlerin Geleceğine Etkisi. *Kriter Aylık Siyaset Toplum ve Ekonomi Dergisi*, 5(46), 41-43.
- Modelski, G.** (2008). Küreselleşme, (çev. Mehmet Celil Çelebi), David Held & Anthony Mcgrew (Ed.), *Küresel Dönüşümler Büyük Küreselleşme Tartışması*. Phoenix Yayınevi, Ankara, s.88-96.
- More, T.** (2017). *Ütopya*. (Çev.) Ender Gürol, Cem Yayınevi, İzmir.
- National League Of Cities.** (2020). *Covid-19 Local Action Tracker*, [Erişim: 20.05.2022. <https://www.nlc.org/resource/covid-19-local-action-tracker/>]
- Norris, P.** (2008). Küresel Yönetişim Ve Kozmopolit Vatandaşlar, (Çev. Bülent Özçelik), David Held & Anthony Mcgrew (Ed.), *Küresel Dönüşümler Büyük Küreselleşme Tartışması*. Phoenix Yayınevi, Ankara, s. 340-351.
- Olgun, H.** (2007). Türkiye'de Büyükşehir Belediyelerine Küre-Yerelleşme (Glocalisation) ve Yerellik (Subsidiarity) Kavramları Çerçevesinde Bir Bakış. *Sosyoekonomi*, 5(5), s. 109-118.
- Ortahamamcılar, B.** (2020). *İtalya: Floransa'da Covid-19 Nedeniyle Hayatını Kaybeden Her Kişi için Bir Ağaç Dikiliyor*, [Erişim: 06.06.2022, <https://tr.euronews.com/2020/05/29/italya-floransa-da-covid-19-nedeniyle-hayat-n-kaybeden-her-kisi-icin-bir-agac-dikiliyor>]
- Ökmen, M. & Parlak, B.** (2015). *Yerel Yönetimlerde Yeni Vizyonlar*. Ekin Yayınevi.
- Ökmen, M.** (2003). *Kent, Çevre ve Globalleşme*. Alfa/Aktüel Kitabevi.

Ökmen, M. (2008). Kentsel Alanda Aktörler Arası İşbirliği ve Kalkınma: Salihli Örneği, Fatma Neval Genç & Abdullah Yılmaz & Hüseyin Özgür (Ed.), *Dönüşen Kentler ve Değişen Yerel Yönetimler*, Gazi Kitapevi, s. 3-25.

Ökmen, M. (2021). *Yerel Ve Kentsel Politikalar Küresel Bölgesel Ve yerel Perspektifler*. Sayda Yayınları.

Önder, Ö., & Güler, E. (2021). Türkiye’de Yerel Yönetimlerde Reform Tartışmaları, Özgür Önder & Esra Banu Sipahi & Murat Yaman (Ed.), *Yerel Yönetimler Yönetim, Siyaset, Kent ve Güncel Tartışmalar*. Gazi Kitapevi, Ankara, s. 349-396.

Öner, Ş. & Çam, B. (2021). Covid-19 Sürecinde Yükselen Sosyal Belediyecilik: Ankara Büyükşehir Belediyesi Örneği. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 19(Özel Sayı), 137-163.

Öz, C. S. (2021). *Avrupa Birliğinde Sosyal Politika*. Değişim Yayınları.

Özbey, K. (2021). Covid-19 ve Sınırlar: Küresel Salgın Döneminde Sınırların Değişen Anlamı. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 17(Covid-19), 3698-3726.

Özel, H. A. (2011). İktisadi Perspektiften Küreselleşme Kavramı Ve Gelişimi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 0 (2), s. 91-98.

Özlale, Ü. (2020). Küreselleşme Dönemi Sonrası Sanayi ve Dış Ticaret Politikaları, Ferda Nakıpoğlu Özsoy & Aslı Özpolat (Ed.), *Küreselleşme Çerçevesinde Yeni Ekonomi Ve Bileşenleri*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, s. 5-17.

Özmen, A. (2012). Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Anayasalarda Merkezi Yönetim-Yerel Yönetim İlişkileri, *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 2(2), 171-175.

Özmüş, L. (2005). Desantralizasyon (Yerelleşme) Ve Yeni kamu Yönetimi Anlayışı, *Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı*, 28 Mart-1 Nisan TMMOB Harita Kadastro Mühendisleri, Ankara, s. 1-9.

Özsoy, F. N., & Özpolat, A. (2020). Editör Girişi: Küreselleşme Ve Yeni Ekonomi, Ferda Nakıpoğlu Özsoy & Aslı Özpolat (Ed.), *Küreselleşme Çerçevesinde Yeni Ekonomi Ve Bileşenleri*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, s. 1-4.

Parlak, B. (2014). Avrupa Birliği Perspektifinden Merkezi Yönetim- Yerel Yönetim İlişkileri. *TESAM Akademi Dergisi*, 1(1), 7-40.

Parlak, B., & Ökmen, M. (2016). *Türkiye’de Ve Dünya’da Yerel Yönetimler Teori Ve Uygulama*. Ekin Yayınevi.

Platon. (2015). Devlet. (Çev). Sabahattin Eyüboğlu & M. Ali Cimcoz, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

Polat, H., & Akduru, H. E. (2021). Bretton Woods Sonrası Dönemde Küreselleşme Ve Neoliberalizm Hareketlerinin Ekonomik Krizlere Etkisi. *Ardahan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3 (1), 76-82.

Resmi Gazete (12 Kasım 2012). 6360 Sayılı On üç İlde Büyükşehir Belediyesi Ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Sayı: 28489.

Resmi Gazete (18 Mart 1924). 442 Sayılı Köy Kanunu, Sayı:68.

Resmi Gazete (4 Mart 2005). 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, Sayı: 25745.

Resmi Gazete (9 Kasım 1982). Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Sayı: 17863.

Ronco A. D. (2021). *What Happened When Italy Criminalised Environmental Protest*, [Erişim: 06.06.2022, <https://theconversation.com/what-happened-when-italy-criminalised-environmental-protest-158014>]

Rosenberg, J. (2008). Küreselleşme Kuramının Sorunu, (Çev. Mehmet Celil Çelebi), David Held & Anthony Mcgrew (Ed.), *Küresel Dönüşümler Büyük Küreselleşme Tartışması*. Phoenix Yayınevi, Ankara, s. 116-122.

Sadioğlu, U., & Çiftçi, Y. (2021). Avrupa'da Yerel Yönetimler Reformu Sonrasında Türk Yerel Yöntemleri İçin Bir Tipoloji Belirleme Çabası. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 20(1), 255-292.

Sander, O. (2016). *Siyasi Tarih İlkçağlardan 1918'e*. İmge Kitabevi Yayınları.

Schmitt, C. (2014). *Siyasal Kavramı*. (Çev.) Aykut Çelebi, Metis Yayıncılık. İstanbul.

Sevinç, H. (2021). Antik Yunan'da Siyasal Yapı ve Aristo İle Platon Özdelinde Siyasal Düşünüş. *Ekonomi İşletme Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 7(2), 209-223.

Sezer, Ö. (2021). Yerel Yönetimlerin Kuramsal ve Kavramsal Çerçevesi, Özgür Önder & Esra Banu Sipahi & Murat Yaman (Ed.), *Yerel Yönetimler Yönetim, Siyaset, Kent ve Güncel Tartışmalar*. Gazi Kitapevi, Ankara, s. 1-39.

Sipahi E. B., & Şenalp, M. (2021). Yerel Yönetimler ve Kent Ağları, Özgür Önder & Esra Banu Sipahi & Murat Yaman (Ed.), *Yerel Yönetimler Yönetim, Siyaset, Kent ve Güncel Tartışmalar*. Gazi Kitapevi, Ankara, s. 581-608.

- Smith, A. D.** (2008). Küresel Bir Kültüre Doğru Mu?, (Çev. Bülent Özçelik), David Held & Anthony Mcgrew (Ed.), *Küresel Dönüşümler Büyük Küreselleşme Tartışması*. Phoenix Yayınevi, Ankara, s.331.
- Solak, S. G.** (2021). Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Güncel Sorunları, Özgür Önder & Esra Banu Sipahi & Murat Yaman (Ed.), *Yerel Yönetimler Yönetim, Siyaset, Kent ve Güncel Tartışmalar*. Gazi Kitapevi, Ankara, s. 417.
- Şahin, K.** (2009). *Küreselleşme Tartışmaları Işığında Ulus Devlet*. Yeniüzyıl Yayınları.
- Şahin, S.** (2022). Covid 19’un Çevresel Güvenlik Bağlamında Değerlendirilmesi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 9(2), 238-255.
- Şahin, Ü.** (2018). Halka En Yakın Hizmetlerin Etkin Sunulması Kapsamında Subsidiarity (Yerellik) İlkesi ve Türk Kamu Yönetimi Üzerine Bir Değerlendirme. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(3), 19-30.
- Şahin, Y.** (2015). *Yerel Yönetimler*. Ekin Yayınevi.
- Şakacı, B.K., & Özkaya, S.** (2021). Yerel Yönetimlerde Çevre Yönetimi, Özgür Önder & Esra Banu Sipahi & Murat Yaman (Ed.), *Yerel Yönetimler Yönetim, Siyaset, Kent ve Güncel Tartışmalar*. Gazi Kitapevi, Ankara, s. 733-750.
- Şaylan, G.** (2016). *Değişim Küreselleşme Ve Devletin Yeni İşlevi*. İmge Kitabevi Yayınları.
- Şengül, R.** (2012). Fransa’da Yerinden Yönetim Politikalarının Belediye Yönetimine Etkileri. *Mustafa kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(20), 31-44.
- Şengül, R.** (2014). Fransa’da İl Yerel Yönetimlerinin Geleceği. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(2), 49-56.
- Şengül, R.** (2018). Avrupa Birliği Kurumsal Yapısında Yerel Ve Bölgesel Yönetimleri Temsil Eden Bir Organ: Bölgeler Komitesi. *Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri Dergisi*, 4(5), 1-17.
- Talas, M., & Kaya, Y.** (2007). Küreselleşmenin Kültürel Sonuçları. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 22, 149-162.
- Taraktaş A.** (2013). Avrupa Birliği Ve Yerel Yönetimler. Canatay Hacıköylü (Ed.), *Yerel Yönetimler*, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını, s. 158-174.
- Tavukcu, M., & Eke, E.** (2021). Covid-19 Pandemi Yönetim Süreci: Türkiye Perspektifi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Yönetim Dergisi*, 3(2), 116-133.

Tekdere, M. (2019). Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin Yerel Yönetim Yapıları. *Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(20), 248-282.

Tekel, A. (2006). Desantralizasyon ve Türkiye’de Metropolitan Alan Yönetimleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları*, (5), 71-88.

Terzi, N. (2012). Yeni Ekonomi Üzerine Değerlendirmeler, Nuray Terzi (Ed.), *Yeni Ekonomi*, Beta Yayınevi, İstanbul, s. 1-20.

Tezcan, G. (2020). Covid-19 Sonrası Avrupa Birliği: Son Darbe Mi? Yeni Bir Fırsat Mı?, Abdullah özdemir & Mümin Eser (Ed.), *Covid-19 Pandemi Sürecinin Sosyo-Ekonomik Ve Politik Etkileri*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, s. 59-76.

The Treaty Of Amsterdam (1997). Amending The Treaty On European Union, The Treaties Establishing The European Communities And Certain Related Acts, [Accessed: 25.04.2022, <https://file:///C:/Users/HPPC/Desktop/amsterdamtreaty0.pdf>]

Toksöz, F. vd. (2009). *Yerel Yönetim Sistemleri Türkiye ve Fransa, İspanya, İtalya, Polonya, Çek Cumhuriyeti*. Tesev Yayınları.

Top, S., & Dilek, S. (2012). Yeni Ekonomide İşletmelerin Kurumsallaşması ve Kurumsallaşmanın Boyutları, Nuray Terzi (Ed.), *Yeni Ekonomi*, Beta Yayınevi, İstanbul, s. 103-150.

Toprak, Z. (2014). *Yerel Yönetimler*. Siyasal Kitabevi.

Tortop, N. (1996), İtalya’da Yerel Yönetimlerin Yapısı ve Son Düzenlemeler. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 5(3), 63-70.

Tunçay, H., & Eşbah, H. (2020). Sağlıklı Kentler Ve Pandemi: Covid19 Pandemisinin Düşündürdükleri. *Peyzaj Eğitim Bilim Kültür ve Sanat Dergisi*, 2(2), 57-64.

Turan, A., & Çelikyay, H. H. (2020). Türkiye’de Kovid-19 ile Mücadele: Politikalar ve Aktörler. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 3(1), 1-15.

Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi (TASAM) (2006). *Küreselleşmenin Boyutları Ve Etkileri*. [Erişim:14.01.2022, <https://tasam.org/tr-TR/Icerik/211/kuresellesmeninboyutlariv etkileri>]

Türkiye Belediyeler Birliği (TBB) (2021). Avrupa Belediyeler ve Bölgeler Konseyi (CEMR), [Erişim: 24.04.2022, https://www.tbb.gov.tr/Tr/icerik_avrupa-belediyeler-ve-bolge ler-konseyi-cemr86]

Türkiye Belediyeler Birliği (TBB) (2021). CEMR'in Çalışma Alanları, [Erişim: 24.04.2022, <https://www.tbb.gov.tr/Tr/icerikcemrin-calisma-alanlari301>]

Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi. *1876 Kanun-i Esasi.* [Erişim: 22.05.2022, <https://www.Anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/onceki-anayasalar/1876-k%C3%A2n%C3%BBn-i-es%C3%>]

Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi. *1924 Anayasası.* [Erişim: 22.05.2022, <https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/onceki-anayasalar/1924-anayasasi/>]

Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi. *1961 Anayasası.* [Erişim: 22.05.2022, <https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/onceki-anayasalar/1961-anayasasi/>]

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı (TCDB). *BM Çevre Programı (UNEP) ve BM Çevre Asamblesi (UNEA).* [Erişim: 30.05.2022, <https://www.mfa.gov.tr/bm-cevre-programi-unep-ve-bm-cevre-asamblesi--un-ea.tr.mfa>]

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı (TCDB). *BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi.* [Erişim: 30.05. 2022, <https://www.mfa.gov.tr/bm-iklim-degisikligi-cerceve-sozlesmesi.tr.mfa>]

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı (TCDB). *Temel Çevre Sorunları.* [Erişim: 30.05. 2022, <https://www.mfa.gov.tr/i-temel-cevre-sorunlari.tr.mfa>]

Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı (TCSB) (2020). *65 Yaş ve Üstü ile Kronik Rahatsızlığı Olanlara Sokağa Çıkma Yasağı Genelgesi,* [Erişim: 10.03.2022. <https://www.icisleri.govtr/65-yas-ve-ustu-ile-kronik-rahatsizligi-olanlara-sokaga-cikma-yasagi-genelgesi>]

Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı (2018). *Yerel Yönetimler Ve Hizmet Kalitesi.* On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023), Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara.

Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı (TCSB) (2020). *Sağlık Bakanı Koca, Yerli Aşı Ortak Çalışma Grubu Toplantısına Başkanlık Etti.* [Erişim: 12.03.2022. <https://www.saglik.gov.tr/TR,75070/saglik-bakani-koca-yerli-asi-ortak-calisma-grubu-toplantısına-baskanlik-etti.html>]

Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı (TCSB) (2021). *İlk Koronavirüs Aşısı Sağlık Bakanı Fahrettin Koca'ya Yapıldı.* [Erişim: 11.03.2022. <https://www.saglik.gov.tr/TR,78148/ilk-koronavirus-asisi-saglik-bakani-fahrettin-kocaya-yapildi.html>]

- Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı (TCSB)** (2022). *Turkovac Faz-3 Çalışması Azerbaycan'da Başlıyor*. [Erişim: 12.03.2022. <https://www.saglik.gov.tr/TR,87562/turkovac-faz-3-calismasi-azerbaycanda-basliyor-08032022.html>]
- Ueckerdt, F.** (2020). *Climate Protection Made In Germany*, [Erişim: 20. 06.2020, <https://www.deutschland.de/en/topic/environment/climate-protection-germany-combats-climate-change-worldwide>]
- Ulutaş, U.** (2020). Koronavirüs Sonrası Kürese Yiğit 1 Trendler, Türkiye Cumhuriyeti Dış İşleri Bakanlığı Stratejik Araştırmalar Merkezi, *Covid-19 Sonrası Küresel Sistem: Eski Sorunlar Yeni Trendler*, SAM Yayınları, Ankara, s. 10-19.
- Urhan, G.,& Arslankoç, S.** (2021). Covid-19 Pandemi Sürecinde Sosyal Politika ve Yerel Yöntemler: İstanbul İlçe Belediyeleri Örneği. *Çalışma ve Toplum Ekonomi ve Hukuk Dergisi*, 2021/2(69), 945-980.
- Wallerstem, I.** (1999). *Ütopistik ya da 21. Yüzyılın Tarihsel Seçimleri* (Çev.) Taylan Doğan, Avesta Yayınları, İstanbul.
- Wallerstem, I.** (2000). *Bildiğimiz Dünya'nın Sonu Yirmi Birinci Yüzyıl İçin Sosyal Bilim*, (Çev.) Tuncay Birkan, Metis Yayınları, İstanbul.
- Wallerstem, I.** (2011). *Dünya-Sistemleri Analizi Bir Giriş*, (Çev.) Ender Abadoğlu & Nuri Ersoy, bgst Yayınları, İstanbul.
- Woods, N.** (2008). Dünya Siyasetinde Düzen Küreselleşme Ve Eşitsizlik, (Çev. Ali Serkan Mercan), David Held & Anthony McGrew (Ed.), *Küresel Dönüşümler Büyük Küreselleşme Tartışması*. Phoenix Yayınevi, Ankara, s.550-565.
- Yaman, M., & Önder, Ö.** (2018). Küreselleşme- Yerelleşme Ekseninde Yerel Siyasetin Dönüşümü, *57, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 232-237.
- Yaylı, H.** (2021). Belediyeler, Özgür Önder & Esra Banu Sipahi & Murat Yaman (Ed.), *Yerel Yönetimler Yönetim, Siyaset, Kent ve Güncel Tartışmalar*. Gazi Kitapevi, Ankara, s. 169-199.
- Yaylı, H., & Polat, S.** (2019). Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Bağlamında Türkiye ve Fransa Yerel Yönetim Sistemlerinin Değerlendirilmesi. *Ekonomi İşletme Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 5(2), 90-105.
- Yazıcı, N.** (2010). *Küreselleşme Ve Mozaik Politikaları*. Yeni Yüzyıl Yayınları.

Yenipazarlı, A. (2020). Covid-19: Pandemi Sürecinde Dış Ticaret, Abdullah özdemir & Mümin Eser (Ed.), *Covid-19 Pandemi Sürecinin Sosyo-Ekonomik Ve Politik Etkileri*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, s. 251-267.

Yerel Ve Bölgesel Yönetimler Kongresi (YBYK) (2017). İtalya’da Yerel ve Bölgesel Demokrasi, [Erişim: 20.05.2022, <https://rm.coe.int/italya-da-yerel-ve-bolgesel-demokrasi-izleme-komisnyonu-es-raportorler-/168076%201c0d>]

Yıldız, M. (2019). Küreselleşme Ve Küreselleşme Sürecinin Uluslararası Sisteme Etkisi, Murat Ercan & Ali Ayata (Ed.), *Küreselleşmenin Krizi Yeni Güç Dengeleri*, Efe Akademi Yayınevi, İstanbul, s.29- 48.

Yılmaz, E. A. (2020). Pandemi Sürecinde Avrupa Birliği’nin Tutumu Ve Yeni küresel Düzen. Alper Tutucu & Serkan Gün (Ed.) *Covid-19 Süreci Ve Örgütsel Yönetim*, İksad Yayınevi, Ankara, s. 237-268.

Yılmaz, M. C. (2020). *İtalya’da Yetkililer Sosyal Medya Üzerinden Halka “Evde Kalın” Çağrısı Yapıyor*, [Erişim: 06.06.2022, <https://tr.euronews.com/2020/03/24/video-italya-da-yoneticiler-koronavirus-nedeniyle-halk-evde-tutmak-icin-yogun-mucadele-ver>]

Yiğit, S. (2020). Küreselleşmenin Ulusların Çevresel Performansı Üzerindeki Etkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 64, 162-174.

Yiğittepe, L. (2018). Küreselleşmeyle Birlikte İvme Kazanan Yeni Güvenlik Algısı: Siber Güvenlik/ Savaş ve Etkileri, Levent Yiğittepe & Anıl Güzelipek (Ed.), *Küresel Güven(liksiz)lik Eski kavramların Yeni Yorumları*, Hiper Yayın, İstanbul, s. 171-195.

Yurtsever, M. (2020). Covid-19 Pandemisinin Çevre Üzerindeki Erken Dönem Etkileri. *Uludağ Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Dergisi*, 25(3), 1611-1636.

Yüksel, F. (2007). Sosyal Devletin Dönüşüm Sürecinde Yerel Yönetimlerin Yeni İşlevleri. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 62(1), 279-298.

Zorluoğlu, M. (2011). Yeni Yerel Yönetim Mevzuatı ve Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı. *İdarecinin Sesi Dergisi*, 146, 47-49.